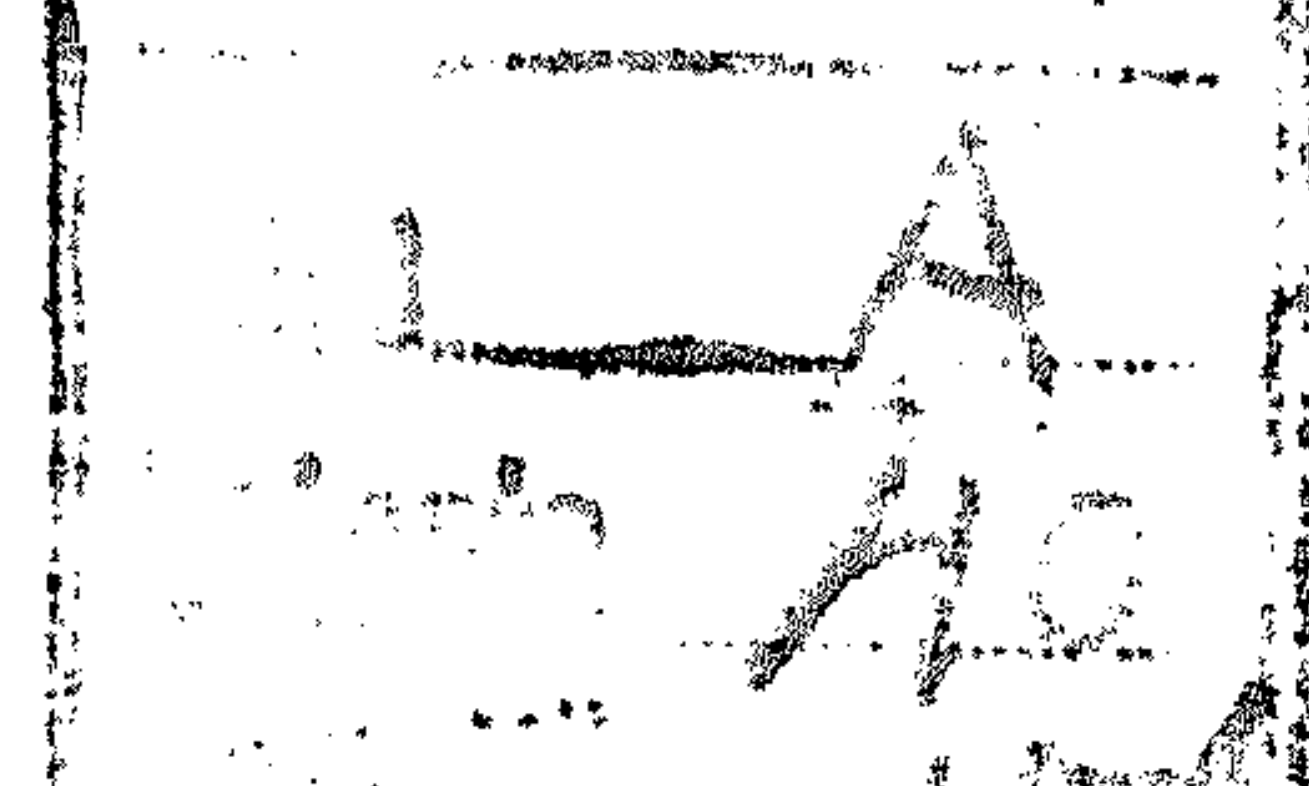

piu presso si riduceffeno dentro le munitioi ordina
appresso gli altri cavallieri che stiano apparecchia
ti alli loro logghi, il che egli non ordinava in perso
na, ma per li suoi uffitiali sedendo nel suo paniglio
ne, si come quello che hauea ogni sciètia di guerra,
Et ben sapca gli aduersari, benchè hauesse no gran
genti, no esser per hauea ardire di assaltar il suo ca
mpo, Et la causa era: per ch' egli hauea loro spesso cac
ciati, Et donato la vita. Oltre di questo il suo nome
diminuaua in gran parte la loro audacia, Et poi le
tende erano guarnite mirabilmente di fossi altissi
mi con il suo argine, Et sili occultitorno postero
meravigliosi modi, si che senza altro uictorio lau
data a gli aduersari, hauea anchora molte arme da
difesa, le quali per esser poco il suo exercito, Et di
nonelli soldati hauea apparecchiato non moiso dal
la forza di nemici, Et così usando il senno si demo
straua timido all' openione degli aduersari: Et solo re
staua di uenir alla battaglia, no per ch' egli dubbio

sono alcuni colli diti liquali hano una torre per u
oue se solea far le guardie, Et appso l'ultima fu la
station di Scipione, Cesare puenuto a questo mote
fece in maço di mezza hora in ciascun colle torri,
Et bastioni, Et poi che fu ppinquo alla torre ch' es
ta uita uicina alle tede de gli aduersari oue era il p
sidio e la statio di Numidi uedèdo la natura del lor
co disse li cavallieri alle stationi, Et poi fece che
le legioni pigliasseno con l'opera mezo il monte
dal loco oue era puenuto infino a quello onde era
partito adrittura, et fortificasseno la cosa, il che da
poi che Scipione, Et Labieno uidero uenero fori co
nti li cavallieri cercar un miglio lugi dalle sue mu
nitioni, Et pongono le fantarie all' ordinanza qua
tro cento passa lontane. Cesare confortò li suoi che
no si mouano da l'opera per li nemici da poi ueden
do non esser piu di un miglio e mezo fra le sue mu
nitioni, Et le genti nemiche, Et conoscèdo che solo si
accostano a rimouere li suoi da l'opera, Et esser

99. 7. 3
INVESTINI
DE POMPEIO

HISTORIA DILIGENTISSIME
nunc quidem supra omneis omnium
hactenus editiones recognita, &
ab innumeris mendis, vetu
sti exemplaris benefi
ciis repurgata.

NUVIC ACCESSIT COMMENTA-
rius qui praeterquam quod historiae breui
tatem partim illustrat, multa in
super scitu non indig
na addit.

ANVERPIAE.
Venerabilis Joannis Steeffii, cu
impensis & cura, excusus est,
Anno, M. D. XLIII.
Mense Aprili.

Handwritten signatures and initials, including a large 'R' and 'S'.

IUSTINI EX TROGO POMPEIO

HISTORIA, DILIGENTISSIME

nunc quidem supra omnes omnium
hactenus editiones recognita, &
ab innumeris mendis, vetu-
sti exemplaris benefi-
cio repurgata.

P. 134

HVIC ACCESSIT COMMENTA-
riolus, qui præterquam quod historiae breui-
tatem passim illustrat, multa in-
super sciri non indig-
na addit.

*hic liber etiam in
inveniat*

ANTVERPIAE.

Vænit in ædibus Ioannis Steelfij, cu-
ius impensis & cura, excusus est,
Anno, M. D. XLIII,
Mense Aprili.

204

INDEX OMNIUM QVAE HOC

in libro scitu digna videbantur. Primus
quisq; numerus foliorum numerum,
secundus faciem, tertius vero
versum denotat.

A B Deritæ fugati à ranis & muribus folio. 102. faci. 2. linea 7.
Abdolominus rex Sidonæ 75. 1. 17
Aborigenes primi cultores Italiæ 180. faci. 1. linea 22.
Abraham 160. faci. 2. linea 24
Abrogatus mos immolatorum hominū 116. 1. 20
Abydus 24. 1. 36
Acarmania 142. 1. 31.
Acesines fluuius 88. 1. 23
Achæi cum Nabide belligerantur 150. 1. 10
Achæi legatos Romanos ferme violauerāt 157. 2. 37.
Achæorum inter se conspiratio, fides, potentia 157. 2. 17
Achaia 32. 1. 26: 112. 1. 7
Acarmani soli Græcis non miserunt auxilia cōtra Troianos 142. 2. 12
Adraestia regio 71. 2. 19
Adriaticum mare vnde dicatur 117. 2. 36
Adulteria grauissime apud Parthos punita 175. 1. 14
Aeacidas rex Molossorum 01. 1. 35
Aeacidarum maxima pars intra XXX. annum mortua. 91. 1. 28
Aeacidarum gens originem habet ab Hercule 69. 2. 15.
Aegeades vnde dicti 50. 1. 28
Aegeus pater Thesei rex Atheniensium 19. 1. 12
Aegyptus magna impensa regū munita 15. 1. 8
Aegypti superstitioni 8. 2. 17
Aegyp

Aegypti feracitas 11. 1. 9
Aegypti commoditates ibidem
Aegyptiorum continentia 111. 2. 16
Aemilius leges Macedonibus dedit 157. 1. 29
Aeneæ in Italiam aduentus 80. 2. 30
Aeneas pugnans contra Mezentium occubuit. 131. 1. 10
Aeolus Siciliam tenuit 35. 2. 7
Aeolides insulæ 34. 2. 33
Aerarium Romæ in templo Saturni 180. 1. 25
Aernæ montis incendium. 34. 2. 10: 35. 1. 10
Aetoli libertatem amiserunt 153. 2. 18
Aetolorum superba responsio 142. 12. 14
Aetolorum senatus Romam missus 157. 1. 30
Afri Carthaginē sib. stipendiū remittūt 116. 2. 13
Africani eg regia vox 153. 1. 28
Africani moderatio in recepto filio 152. 1. 24
Afrorum ad Agathoclem defectio 125. 2. 18
Agas 140. 1. 2
Agathocles bis exul 123. 2. 4
Agathocles Siciliae tyrannus ex humili genere factus 113. 1. 1.
Agathocles nauibus incensis spem fugæ sustulit
Agathocli mors 118. 2. 3 (125. 2. 4
Agathyrsi 13. 2. 10
Agefilaus claudus altero pede 45. 1. 26
Agefilaus grauiter vulneratus 47. 1. 10
Agis rex Lacedæmoniorum. 81. 2. 37
Alba 181. 1. 12
Alcibiades sponte Elidem in exilium proficiscitur 38. 1. 15: 39. 1. 17
Alcibiadis forma mores 39. 1. 15
Alcibiades dux ad reatum vocatus 37. 1. 13: 38. 1. 8
Alcibiades vxorem Agidis cognouerat 39. 1. 28.
Alcibiades denuò in exilium proficiscitur 41. 1. 28
Alcibiades insimulatur Cereris mysteria enunciasse 38. 1. 10

Alcibiades ab exilio reuocatus 40.1.9
 Alcibiadis mors 42.2.16
 Alexander ab Atheniensibus duces & oratores pe-
 tit 69.2.24
 Alexāder Persis iugū seruitutis imposuit 80.1.35
 Alexander in sacrilegio deprehensus interficitur
 171.2.26
 Alexander Statyram filiam Darij regis in matri-
 monium recepit 89.1.29
 Alexander adorari voluit 86.2.15
 Alexander vulneratur in dextro femore 73.2.31
 Alexander XIII. autores seditionis interfecit
 89.2.17
 Alexāder Iouis Hāmonis se filiū mētitur 77.2.12
 Alexander seruos Tyrios suspendit 112.2.9
 Alexander oratione militari vsus varia 73.1.21
 Alexander XXXIII. annos natus, obiit 91.2.27
 Alexander in militia senibus multū vsus 70.2.35
 Alexander rex Epiri Antigonum regno exiit
 137.2.33
 Alexander Marfinem captiuam amauit 74.2.7
 Alexander habitum regū Persicorū sumit 83.1.37
 Alexander securus dormit 79.2.4
 Alexander magna clade fudit Darium 73.2.6
 Alexāder magnus in ōnibus patre maior 65.1.36
 Alexander Persepolim expugnat 80.2.31
 Alexander autor paternæ cadis 64.1.27
 Alexāder illachrimauit morti vxoris Darij 79.1.1
 Alexander dignissimum voluit sibi suffici 91.2.11
 Alexander Lyncistes 68.1.24
 Alexander Lyncistā in vinculis habuit 71.2.30
 Alexander inedia mori decreuerat 86.1.2
 Alexander vinosus & iracundus 65.2.5
 Alexander rex Epiri occiditur 82.1.31: 83.1.1
 127.2.32
 Alexander pro deo se haberi cupit 77.2.5
 Alexander vulneratur sub dextera māma 88.2.15
 Alexan

Alexander magnus tyrocīnia sub Philippo depo-
 suit 60.1.2
 Alexāder patrimoniū suū amicis diuidit 70.1.24
 Alexander in luxuriam lapsus 83.2.13
 Alexander ex Cydno flumine morbum contrax-
 it 72.2.6
 Alexandri pulchrum dictum in Achillis statuam
 71.1.32
 Alexandri factum in legatos Persas 51.2.4
 Alexandri in cognatos crudelitas 70.1.6
 Alexandri profectio in Asiam 70.2.3
 Alexandri magni indoles 68.1.10
 Alexandri corpus ad Hammonē delatum 95.1.21
 Alexandri mores 65.1.15
 Alexandria ab Alexandro super Tanaim extru-
 cta 85.1.15
 Alexandria condita ab Alexandro 77.2.31
 Amazonas ab Atheniēsis bello vincuntur 16.2.35
 Amazonas durauerunt vsque ad ætatem Alexan-
 dri magni 17.1.7
 Amazonas vnde dictæ 16.2.26: 17.1.33
 Amazonas omnes intereunt 17.1.11
 Amazonas matrimoniū seruitutē appellāt 16.2.6
 Amazonas generatas se Marte dicunt 16.2.34
 Amazonum origo 16.2.8
 Amilco succedit Hamilcari 116.2.22
 Amilco sibi ipsi mortem consciuit 117.1.31
 Amphitriō rex Athenas Mineruæ dicauit 19.1.2
 Amulius Numitorem interficit 181.1.16
 Amyntas 51.1.2
 Anaxarchus philosophus in comitatu Alexandri
 90.2.13
 Anaxilai iustitia 55.2.12
 Antander 125.2.25
 Anthropophagi 13.2.11
 Antigonus occiditur à Sandro cotto 104.2.25
 Antigonus proiecit à se diadema 143.2.9
 A § Anti-

Antigonus rex Maced. 136.2.20
 Antigoni bellum cum Perdica 97.1.20
 Antiochus Dodonæi Iouis tēplū spoliat 154.1.20
 Antiochus magnus 146.2.36
 Antiochus à Parthis interficitur 170.2.4
 Antiochus victus & exul occiditur 142.1.12
 Antiochus victus à Romanis 152.1.19
 Antiochus inuisus Hannibali 150.2.11
 Antiochus donauit Africano filium 152.1.25
 Antiochiam condidit Seleucus 104.1.25
 Antiope 17.1.3
 Antipater Thessalonicem matrē occidit 105.1.11
 Antipater autor insidiarum 91.1.4
 Apollo vltus se contra Brennum 134.1.12
 Apologus de cane 182.1.35
 Appius Claud. turbauit pacē cum Pyrrho III. 2.18
 Aprutium 110.2.16
 Apum & mellis & coaguli vsum Aristeus primus
 inuenit 95.1.29
 Aquam propinat virgo ei, quem in maritum ele-
 gerat 182.1
 Aquila in auspicijs quid significet 129.2.2
 Arabes imbelles 175.1.33
 Arat 14.1.21
 Ararat 14.1.9
 Aratio à quibus inuenta 17.2.27
 Araxes fluuius 15.1.24
 Arbactus rex Medorum 4.2.13
 Arcades 48.1.16
 Archagathus 126.1.20
 Archidamus dux Lacedæmoniorum vulneratur
 48.1.22
 Argæus 50.1.7
 Argonautæ 177.2.29
 Argonautarum nauigatio 155.2.1
 Argyppei 15.2.16
 Argyraspides victi ab Antigono 100.1.10
 Argyras

Argyraspides Alexandri 86.2.28
 Argyraspides deficiunt ad Antigonum 109.2.21
 Ariarathes 164.2.37
 Arideus filius Philippi regnat in Macedonia 65.1.
 14
 Arideus rex creatur 94.1.24
 Ariobarzanes 165.2.16
 Aristeus 98.1.18
 Aristides 25.2.36
 Aristotimus tyrannus Epirotarum 137.1.11
 Aristotimi sæuitia mira 137.1.3
 Aristonicus vincitur à Perpenna COS. 162.2.5
 Aristoteles Alexandri præceptor 92.1.10
 Armeniæ magnitudo, atque descriptio 177.2.11
 Armenius Iasonis comes 177.2.17:178.1.31
 Armenij feliciter pugnant contra Ochum 67.1.6
 Arsaces omnes reges Parthorum dicti 176.1.7
 Arsaces 175.2.15
 Arsacides in victum Ptolemæum clemēs 169.2.11
 Arsinoem in exilium abijt 151.1.15
 Artabanus rex Parthorum 177.1.27
 Artabanus Xerxem occidit. 26.2.12
 Artaxerxes CXV. filios habuit 66.1.6
 Attaxerxes morbo perijt 66.2.31
 Artaxerxes Artabanum cum filijs occidit 27.1.15
 Artemisia regina 24.1.10
 Artobazanes Darij filius 21.1.11
 Aruas 161.1.36
 Arybas Epirotis leges conscripsit 109.2.25
 Arymbas 58.2.27
 Ascanius patri Aeneæ successit 181.1.11
 Asia causa multorum bellorum 141.2.25
 Asia redacta in potestatem populi Romani 162.2.13
 Asiæ fertilitas 168.2.1
 Assyrj postea Syrii dicti 4.1.24
 Assyrj tenuerunt imperium MCCC. an. 4.1.25
 Assyriorum regnum transfertur ad Medos 4.2.16
 A 4 Astya-

Astyages ex rege fit præfectus Hyrcanorū 6.2.14
 Astyages rex 4.2.19
 Astyages Harpago filium comedendum propo-
 nit 5.2.6
 Astyages capitur à Cyro 6.2.9
 Athenæ oculus Græciæ 42.1.24
 Athenæ patria communis eloquentiæ 43.1.1
 Athenæ vnde dictæ 19.1.10:32.1.4
 Athenienses castra cum omni pecunia tam priua-
 ta quam publica amiserunt 37.1.35
 Athenienses ligneis muris tuentur salutē 23.2.20
 Athenienses bellum cū Antipatro gerunt 96.2.3
 Athenienses ab omnibus odio habiti 38.1.27
 Athenienses contra Messenios. 30.1.19
 Athenienses vini, olei, lanificij, vsum docuerunt
 18.2.26.
 Athenienses urbem restaurant incendio absum-
 ptam 25.1.33
 Athenienses & Megareses de Salamina contem-
 dunt maximis cladibus 18.2.13
 Athenienses lapsi in segnitiem ex morte Epami-
 nondæ 49.1.28
 Atheniensium exercitus ex impuberibus 41.1.30
 Atheniensium origo 18.2.20
 Atheniensium similtas cum Doriensibus 19.1.25
 Arthis Cranai filia Athenis nomen dedit 18.2.36
 Attalus rex Pergami 146.1.30:141.1.30:162.1.9
 Attali parricidia, & varia studia 162.1.13, & 20
 Attalus mortuus morbo quem ex sole contraxit
 162.1.28
 Attica 31.2. vltim.
 Attilio decretum bellum contra Antiochū 151.2.6
 Aurum omnium malarū rerū materia 28.2.15
 Aurum Tolosanum vnde in prouerbium abie-
 rit 155.1.13
 Auri contemptus apud Parthos 175.1.12
 Auri contemptus apud Scythas. 15.2.2
 Aureo

Aureo hamo piscari

B

Babilon condita est à Semyramide 4.1.3
 Baccabassus 26.2.27
 Bactriani regnum & libertatem amittunt
 176.1.30
 Bagoas 67.1.5
 Barcen urbem Alexander condidit 89.1.21
 Battus 97.2.16
 Belgius dux Gallorum 131.2.26
 Bergomum à Gallis conditum. 120.1.11
 Beronice stuprum vltia 140.1.3
 Beronice dolo trucidata 140.2.30
 Bessus ab Alexandro datur fratri Darij excrucia-
 dus 85.1.5
 Bessus Darium interfecerat 85.1.8
 Bilbili fluuio tingunt Hispani ferrum 184.2.30
 Bœotia 49.2.13
 Bomilcar Pœnuscruce suffixus 126.1.6
 Brennus inuasit Delphicum templum 132.2.1
 Brennus infeliciter pugnans contra Delphos, vi-
 tam pugione finiuit 134.1.14
 Brixia à Gallis condita 120.1.11
 Brundisium Aetoli condiderunt 82.2.19
 Brurij deleuerūt Alexandrū regē Epiri 127.2.37
 Brutij vnde dicti 127.2.23
 Brutiorum origo 127.1.3
 Bubares Amyntæ filiam ducit 51.2.28
 Bucephala vrbs 87.2.7
 Budini 13.2.15
 Byrsa vrbs à corio 113.2.15
 Bucephalus equus Alexandri. 114.1.26
 Byzantium à quo conditum 59.2.2

C

Cæpio R.o. consul aurum Tolosanum abstu-
 lit 153.1.20
 Cæsar Phraharti filiū sine mercederemisit 179.2.21
 Calpe

Calpe 106.1.10
 Callimandri fides in Demetrium 169.2.25
 Callisthenes philosophus miserabili supplicio ab Alexandro affectus 105.1.37
 Callisthenes philosophus in exercitu Alex. fuit ad prodendas res gestas memoriae 86.2.8
 Callisthenes interfectus, quod adorare Alexandrum noluerit 86.2.18
 Cambyses Apis templum dirui iubet 8.2.17
 Cambyses ex obscura gente natus 4.2.25
 Cambysis exercitus apud templum Hammonis deletus est arenarum molibus 9.1.4
 Campi Marathonij 19.2.10:32.1.4
 Cappadoces sine rege esse volebant 165.2.5
 Cappadoces victi à Perdica res suas cum ædificijs incenderunt 97.1.5
 Caput bubulum inuētum in fundamento Carthagini 114.1.7
 Caramandas 183.1.8
 Caranus capri ducibus Edyffam occupat 50.1.9
 Caranus primus rex Macedonum 49.2.37
 Carthago ante Romā cōdita 114.1.2:114.2.22
 Carthaginenses homines sacrificant 114.2.29
 Carthaginenses suis literas Græcas interdiciunt 120.1.24
 Carthaginenses cum Siculis belligerantur 36.1.11
 Cassander Alexandrum cum matre Barsene interficit 102.2.20
 Cassandri domus penitus deleta 105.1.5
 Castor & Pollux Locrensibus adfuerunt 110.1.5
 Catalogus regum Macedoniae 156.2.10
 Catanensium ager fecundissimus 36.1.3
 Causa bellorum Atheniensium & Lacedaemoniorum 25.1.35
 Cecropia 19.1.12
 Cecrops rex Atheniensium biformis 17.2.33
 Ceraunos filius Clearchi 107.2.24
 Cereris

Cereris sacra initorū 38.1.10
 Charilaus Lycurgi filius 28.1.24
 Charybdis 35.1.3
 Chersonesus 60.1.2
 Chion & Leonides in Clearchū cōspirāt 107.2.29
 Chiræus campus Apollinis. 129.2.35
 Chrysaepides 99.2.27
 Cimmerij 155.2.5
 Cimō vicit Xerxē nauali & terrestri pugna 26.1.5
 Cimonis pietas erga patrem Miltiadem 26.1.7
 Cimone duce apud Marathonem pugnatū 26.1.6
 Cineas legatus Pyrrhi 111.2.5
 Ciuile bellum inter Cæsarem & Pompeium magnum 178.2.25
 Ciuitas in ciuibus, non mœnibus 23.2.5
 Clearchus exul Heraclienfium 106.2.34
 Clearchi sequitia in Heraclieses 107.1.17:107.2.18
 Cleomenes Spartanus sponte exulat 144.1.6
 Cleopatra filia Philippi Alexandro regi Epiri nubuit 63.1.14
 Cleophrisregina concubitu Alex. redemit regnum 87.1.4
 Clytus ab Alexandro in cōuiuio interfectus 8.2.8
 Codomanus præficitur Armenijs 67.1.12
 Codrus vltimus rex fuit Atheniensium 19.1.31
 Codri summa pietas in patriam 19.1.34
 Comaris 9.1.16
 Commanus 182.1.31
 Compensatio mercium Lycurgi institutū 28.2.9
 Conciones obliquæ historicorum magis, quàm directæ esse debent 166.1.14
 Conon noluit Artaxerxem adorare 45.2.12
 Conon in locum Alcibiadis subrogatus 41.1.25
 Conon Athenas restituit incensas 47.1.25
 Conon Cypro exulat 45.1.11
 Cononis fuga ad regem Cyprium 41.2.19
 Constantinopolis à Mahumete expugnatur 39.2.4
 Constantinus Cæsar 59.1.26
 Contem

Contentio Scytharum & Aegyptiorum de vetu- state originis	13.2.1
Conuiuari publice soliti Lacedæmonij	28.2.25
Corcyra cum LX. capta à Prolemæo	136.1.12
Corinthus 62.2.15 Corinthus diruitur	158.1.15
Cranaus Atheniensium rex	17.2.35
Crassus cū exercitu ab Horo. interfectus	178.2.21
Crassus infeliciter pugnat cōtra Aristonē.	162.2.2
Crestus occiditur ab Antiocho	167.1.36
Critias & Hippolochus cadunt	43.1.15
Cræsus rex Lydorum	6.2.29
Cræsus capitur	6.2.36
Crotonienses	118.2.11
Cydnus fluuius	72.2.17
Cyclopes olim in Sicilia	35.2.6
Cymbri	165.2.33
Cynegiri fortitudo	20.2.30
Cypriæ virgines dotem vulgato corpore quære- bant	113.2.3
Cyrene	98.1.15
Cyrene condita ab Aristæo	97.2.14
Cyrenus	97.2.17
Cyricenus Gryphinam interfecit	172.2.23
Cyrus regnauit annos. XXX.	8.2.10
Cyrus Scythis bellum infert	8.1.7
Cyrus infert bellum Medis	6.1.19
Cyrus nutritus à cane	5.1.28
Cyrus interficitur	44.1.12
Cyrus cum omni exercitu à Scythis interfectus	15.2.23
Cyrus cōpedibus aureis vinctus à fratre	43.2.35
Cyrus à patre Dario præficitur Lydiæ	40.2.34
Cyzicus	40.1.23

D

Daci ex Getis	155.2.10
Daci ob segnitiam capita loco pedum ha- bent capturi somnum	155.2.14
Damas	

Damascena ciuitas Syriæ.	60.2.24
Damascus rex	60.2.20
Daphne	140.2.1
Dara	175.2.33
Dardani	131.2.7
Dardani immortale odium gerebant erga Mace- dones	145.1.6
Dareus.	67.1.29
Darius contra Lanthinum Scytham	17.1.34
Darius contra Athenienses	38.1.29
Darius à suis aureis cōpedibus vinctus	80.2.13
Darius offert filix nuptias Alex. cū dote	78.1.5
Darius rex moritur	43.2.28
Darius dextram Alexandro misit	81.1.21
Darius Cyri regis filiam duxit	11.1.21
Darius equi beneficio rex creatur	10.1.37
Darius turpi fuga submotus à Scythia	15.2.23
Darius Asiam & Macedoniam domuit	18.2.10
Darius Atheniensibus bellum infert	18.2.15
Darius moritur	21.1.9
Darij mater, vxor, duæq; filix captæ	74.1.19
Darij filij certant de imperio.	21.1.11
Darij forma digna imperio.	11.1.18
Darij animam agentis oratio	81.1.12
Deidamia Aeacidæ filia	101.2.7
Delphi ciuitas	22.2.16:133.2.3
Delphici templi descriptio	132.2.7
Delphicum oraculum	132.2.3
Delus insula	31.2.30
Delus Græciæ ærarium	31.2.27
Demarathus Corinthius.	87.2.29
Demarathus rex Lacedæmoniorum	20.2.21
Demetrius occiditur.	140.1.21:171.1.34
Demetrius Alexandrum interficit.	105.1.31
Demetrius rex Epiri decedit relicto filio Philip- po	143.2.2
Demetrius dedit se Seleuco	106.1.4
Deme	

Demetrius filius Antig. regnum ab Alexandro re-
cipit 139.2.31
Demetrius cōtra Parthos dimicās capitur 160.1.29
Demetrius pudore obrinuit, quod iure defensionis
nunquam obtinuisset 154.2.2
Demetrius filius à patre occiditur 154.2.20
Demetrius verecundia obricuit 154.2.2
Demophoon filius Thesei 19.1.25
Demosthenes seipsum interficit 37.2.22
Demosthenes corruptus à Persis 68.2.8
Demosthenes in exilium Megaras actus 96.2.22
Deos quamobrem voluerint maiores omniū mā-
gnarum rerum autores 29.1.20
Desperatio addit animos 118.2.32
Deucalion quare reparasse hominum genus vul-
go sit creditus 19.1.8
Dictator 116.1.28 Dictatura 116.1.4
Dido pro dea culta fuit 114.2.22
Dido seipsam interficit 114.2.20
Dij ultores parricidij 141.1.14
Dindymeus Iupiter spoliatus ab Antioch. 154.1.22
Diocles filius Pisistrati interficitur 19.1.21
Dionysius Corinthi ludum aperuit 122.1.30
Dionysius tyrannus insidijs interficitur 720.1.31
Dionysius Siciliae tyrannidem occupat 117.2.5
Dionysij perfidia 121.1.22
Dionysius exul 111.2.17
Dionysius oculorum valetudinem cōtraxit 121.1.6
Dionysij paricidia. 120.2.10
Diophithes 44.1.15
Discordia semper inter pares 106.1.21
Dissensio inter Cyrum & Artaxerxem filios Da-
rij de regno 45.2.29
Dodona 82.1.25

E Leadas
Eleusis

E

69.1.30
45.1.26
Elisa

Elisa 112.2.35:113.2.8
Epaminondas vulneratur 48.2.34
Epaminondas moriens interrogavit an scutum
saluum esset 49.1.25
Epaminondæ magna eruditio 49.1.17
Epaminondæ inuito honores ingesti 49.1.15
Epaminondæ mors Rēpublicā labefactavit 49.1.11
Epaminondæ paupertas 49.1.12
Epeus equum Troianum fabricavit 118.1.24
Ephesus ab Amazonibus cōdita est 17.1.1:25.1.11
Ephestion decedit charissimus Alexandro 90.1.1
Epigoni 84.1.27 Epiphane 104.1.21
Epiri origo 109.1.18
Epiroræ, qui Pyrrhidæ antea 109.2.1
Equæ vento concipiunt 184.2.2
Equi pernices in Hispania. 185.2.51
Eratosthenes 97.2.25 Erichtheus rex 19.1.15
Essedones 13.2.22 Euagoræ ducis Lacedemo-
niorū insolētia post victoriā de Atheniensibus
41.2.20 Euandri in Italiā aduentus 180.2.5
Euanthe 147.1.22
Encratides à filio interficitur 176.2.5
Euergetæ 84.2.28
Eumenes victus ab Antigono. 99.2.9
Eumenis ad Argyraspidas oratio 99.2.28
Eumenis ad milites oratio 100.2.31 imprecatio
100.2.22
Europus in Europa 49.2.36
Eurydices parricidium 52.2.8
Eurimedon dux Athenien. 37.1.29

F

F Abritius Lucinus pacē cū Pyrrho fecit 111.2.8
Fama omnia in maius extollit 24.1.26
Famæ velocitas 25.1.25
Fatua vxor Fauni 180.2.29
Fatuari qui dicantur 180.2.25
Faustulus regius pastor 181.1.30
Fauor

Fauor hominū eō quō se fortuna inclinat 38.2.20
 Flumina Scythica quō defluant 15.1.5
 Flaminius Macedones vicit 148.1.25
 Flaminius Nabitē duobus prēlijs fudit 149.2.37
 Fœminæ apud Parthos aspectu virorum interdī-
 cuntur 175.1.16
 Frugalitas parens virtutum 119.2.9
 Furtum grauiſſimum scelus habetur 15.1.57

G

GAlleci Græci 184.2.7
 Gallia ſemper mercenarios milites ſuppe-
 ditauit 135.1.26
 Galli vnde manſuetiorē cultū didicerint 182.1.22
 Galli vincunt Macedonas 151.2.37
 Galli cur Italiam inuaſerunt. 120.1.5
 Galli boni augures 131.1.29
 Galli quomodo Romam peruenerint 151.1.27
 Galli Antigonum fugant 135.1.20
 Gallogræcia vnde dicta 135.1.35
 Gallorum nefaria paricidia. 139.2.18
 Gargoris mellis vſum inuenit 184.2.36
 Gargo, ſæuitia in nepotem 185.1.1
 Geloni 15.2.15
 Genus humanum ſaluatum in Armenia 14.1.8
 Geryon quamobrem tricorpor dictus 185.2.10
 Getæ 154.2.15
 Gladium amittere ignominioſum 157.1.15
 Gobryæ forte factum 10.1.26
 Gordius nodus ab Alexandro ſolutus 72.1.30
 Gordium vrbs inter Phrygias 71.2.35
 Græcorum conuentus in Corintho 62.2.11
 Gryphus propter naſi magnitudinem 171.1.37
 Gryphi mater fraude, quam filio intenderat, pe-
 rijt 171.2.35
 Gryphina Cleopatram ſororem iubet necari 172.
 2.17
 Gryphina filia Ptolemæi 171.2.10
 Gyges

Gyges 7.2.27
 Gylippus dux Laced. 37.1.26

H

HAbis primus docuit boues aratro iunge-
 re, & ſerere 135.1.32 Hamus 52.1.28
 Halicarnassus 24.1.5
 Hamilcar nefariē occiſus eſt à Carthaginēſibus
 122.2.25
 Hamilcar interficitur bello Sicilienſi 116.2.5
 Hamilco 116.2.22 Hammonis tēplū 77.1.30
 Hannibal veneno ſumpto interiit 156.1.10
 Hannibal dux immaturæ adhuc ætatis 144.2.29
 Hannibal ad Antiochum confugit 150.1.14
 Hannibal XVI. annos immoratus Italię 166.1.34
 Hānibal per ſerpentes victoriam procurauit 155.
 2.37 Hannibalis prudentia. 149.2.15. Fu-
 ga ex Africa 149.2.25
 Hannibalis factum ad abolendam inuidiā nimia-
 rum diuitiarum. 155.2.29
 Hanno dux Carthaginēſium occubuit 125.2.1
 Hanno miſere affectus ſupplicio 122.1.10
 Hāno Carthaginēſiū imperium affectat 12.2.26
 Hārmata 89.1.6 Harpagus epistolam exentera-
 to lepori inſerit 5.2.28 Harpagus 5.2.1
 Harpagus deficit ab Aſtyage. 6.1.20
 Harpalus 96.2.8 Haſdrubal vulneratur 116.1.9
 Haſtæ quamobrem dentur dijs 181.2.25
 Haſtæ pro diademate regib. 181.2.21
 Helematus 157.1.20 Helenus Priami filius
 109.2.7 Helleſpontus 108.1.12
 Heraclea vrbs à Bœotijs condita 106.1.34
 Heraclea regnum tyrannorum. 108.1.8
 Heracliēſium matronarum clades 107.2.8
 Herculanum 106.1.12
 Hercules XII. ſtipendia Eurifteo debebat 17.1.15
 Hercules de Amazonibus triumphat 16.1.20
 Hercules & Liber primi reges Orientis 178.1.6
 B Hercu

Herculis sagittæ farum Troiæ	118.1.21
Herculeæ audacia	100.1.17
Hercymon rex Aegypti	45.1.10
Herotimus sexcentos filios habuit.	173.1.33
Hiarbas rex Mauritaniae.	114.1.21
Hiera	33.2.31
Hierax dictus Antiochus.	141.2.2
Hierichonis descriptio	161.2.14
Hiero rex Siciliae	129.1.15
Hiero ab apibus alitus	129.1.31
Hieronis modestia	129.1.17
Hippolite à Theseo ducitur in vxorem	17.2.17
Hippolytus 16.1.19 Hispaniae descriptio	183.2.13
Hispanorum mores & ingenia	184.1.21
Homines quo plus habet, eo maiora cupiunt	44.2.5
Homines nihil contra deos possunt	23.2.9
Hominum genus vbi primum confedit	13.2.33
Horodes fratrem Mithridatē interficit	178.2.14
Hymera 36.2.3 Hymerus	177.1.14
Hyppias tyrannus Atheniensium occiditur	19.1.23:21.
1.6 Hyppias alter filius Pisistrati in exilium agitur 19.1.33	I
Ianacula 14.2.13	Ianua 14.2.13
Ianus	14.1.37
Iason in Oriente pro deo habitus	178.1.16
Iasonis nauigatio pro vellere aureo	177.2.27
Iberia dicta Hispania ab Ibero amne	183.2.11
Imera 36.1.31	Ilion 152.2.28
Indiae nemo bellum præter Semiramidem & A- lexandrum intulit	4.1.13
Inuidia superatur magnitudine rerum gestarum 3.2.4	
Iones victi nauali prælio à Dario	18.2.11
Ioseph Aegyptum à fame asseruit	161.1.4
Ioseph venditus à fratribus	160.2.33
Ioseph magus egregius	160.2.34
Ioseph intelligentiam somniorum inuenit	160.2.35
Iphicrates	

Iphicrates Atheniensis	47.1.14
Israël decem liberos habuit	160.2.25
Issus 73.2.2	Ister fluuius 18.2.7
Istriani 60.1.25	Istriorum origo 155.1.29
Italia Saturnia dicta.	186.1.26
Italia fons R. o. virium	151.1.21
Iudæi eosdem reges & sacerdotes habent	161.2.3
Iudæi vnde dicti	160.2.29
Iudæi quare cū reliquis non cōmunicent	161.1.33
Iudæorum potentia & origo.	160.2.28
Iudæos quis primum domuerit	161.2.35
Iustini error	79.2.24

L

Lacedæmonij cōmunia ciuitatum auxilia	27.
2.8 Lacedæmonij vincuntur ab Atheni- ensibus	32.2.22
Lacedæmonij bis ab Atheniensibus victi	40.1.28
Lacedæmonij victi à Conone	46.2.6
Lacedæmonij fœdus violant.	32.1.30
Lacedæmoniorum respub. qualis	28.2.15
Lamachus occiditur à Gylippo	37.1.10
Lampedo regina Amazonum	13.2.28
Lamponius dux 36.2.25	Laodice quinq; fi- lios patricidio tollit 140.2.8:164.1.5:163.1.5
Laodomiae interitus	143.1.28
Latini ab Aenea duce	18.1.9
Laonia vxor Aeneæ	180.2.36
Legati Romani ludibrio habiti à Nicomede	164.
1.37 Leonidæ dictum	21.1.21
Leonidæ fortitudo & mors	22.2.14
Leonatus ab Atheniensibus interficitur	96.2.30
Leosthenes dux Atheniensium occisus	96.2.18
Lex obliuionis lata ab Atheniensibus	43.2.21
Libertas Græciæ concidit Occidentis regnis exue- gentibus	145.2.5
Libyssa 151.2.18	Lilybaeus 35.2.20
Lipara	34.2.27
B 2	Literæ

Literæ templum habuerunt Athenis 18.2.28
 Liuius notatus à Trogo 166.1.15
 Locrensiū turpe votum 121.1.35
 Loricæ plumatæ Parthis 175.1.10
 Lucani autores Brutiorum 126.1.26
 Lucanorum mores 127.1.32: & facie 2.3
 Lupercus qui & Pan & Lycæus 180.2.13
 Lycorias præfectus Achæorum 154.1.8
 Lycurgus legumlator qualis 28.2.11
 Lycurgus Spartanorum dux 144.2.26
 Lycurgus in exilio volens moritur 29.1.30
 Lycurgi leges 23.2.11
 Lydi victi, iussi sunt cauponias & lenocinia exercere 7.2.4
 Lyrcaë 13.2.15
 Lyfander dux Laced. 40.2.35
 Lyfander emulus Agefilai. 46.1.28
 Lyfias Syracusanus orator. 42.2.36
 Lyfimachus Agathoclem filiū interficit 108.1.33
 Lyfimachus qualis 103.1.10
 Lyfimachus Antipatrum interficit 105.2.31
 Lyfimachus obiectus est fero leoni 103.2.12
 Lyfimacho ferocissimæ gentes assignatæ 103.2.33
 Lyfimachia à Lyfimacho condita, euerfa 107.1.19

M

Macedones 48.1.26
 Macedones regem infantem in cunis ante aciem ponunt 50.2.23
 Macedonia redacta in ditionem populi Romani 157.1.27
 Macedonia nomina 49.2.15
 Macedonū XXX reges fuerūt 156.2.11: 157.1.24
 Machæus dux Carthaginensis in exilium actus 114.2.36
 Machæus Cartalum filium crucifixit 115.2.5
 Machæus paricidij pœnas soluit 115.2.14
 Mago Carthag. dux 111.1.36
 Magi interficiuntur 10.1.24
 Magna Græcia quæ 118.1.22
 Malachus

Malachus 106.2.16
 Marathon ciuitas 20.2.5
 Marathonius cæpus 20.2.10: 32.1.4
 Mardonius 24.1.24
 Mare mortuū, eiusq; natura. 161.2.29
 Mare inferum 118.1.15
 Mare superum 118.1.19
 M. Lepidus missus tutor in Aegyptum 147.2.13
 M. Catonis summa fortitudo 157.1.4
 Marthesia regina Amazonum 16.2.28
 Massagetæ 13.1.9
 Massilia condita à Phocensibus 162.2.20: 182.1.16
 Massilienses aurum conferunt ad explendum onus Gallis 183.1.24
 Massiliensiu instituta 182.2.22
 Mater Darij se interfecit 92.2.23
 Matronarum ornamenta quæ. 119.2.14
 Matthæas rex Scytharum 60.1.8
 Medea vrbs à Medea vxore Iasonis 178.1.23
 Mediolanum à Gallis conditum. 120.1.10
 Medi regnauerunt CCCL. an. 6.2.18
 Medorum regnum à Medo constitutum 178.1.25
 Meleager 94.2.22
 Memnon 81.2.13
 Menalippe 16.2.16
 Menias Thebanorum princeps 42.2.34
 Meretrices regiæ in Aegypto omnia moderabantur 147.1.27
 Mergidem fratrem Cambyfes, interficit 9.1.9
 Messenia 30.1.29
 Messenij 30.1.19
 Messenij per insidias expugnantur 31.1.28
 Metallorum felix Hispania. 183.2.34
 Merapontini 118.1.23: 118.2.5
 Methona 53.2.12
 Micythus 36.1.2
 Micytho seruo committitur filius Anaxilai regis 36.1.5
 Midas rex ab Orpheo sacris initiatus 72.1.25
 Miltiades dux 20.2.11
 Milo 143.1.36
 Minium prouenit vberime in Hispania 183.2.36
 Miseros non decent conuicia 100.2.11
 Mirhidates Scythas perdomuit, antea cõtra summos Imperatores inuictos 163.2.16
 B 3
 Mithrû

Mithridates fraude capitur à Clearcho 107.1.10
 Mithridates Rom. vincit. 165.1.5
 Mithridates diu bella gessit cum Rom. 165.1.20
 Mithridates magnus, Parthicus 176.2.11
 Mithridatis oratio 166.1.15
 Mithridatis parricidia 164.2.5
 Mitylene 41.1.34 Modona 30.1.21
 Molossi 55.2.3 Mopsopia 19.1.14
 Morū vitia sub vmbra eloquentiæ latent 39.2.3
 Moses pulcherrimus fuit 161.1.8
 Moses montem Syneum occupat 161.1.20
 Muldavia 154.2.26
 Multa silenda esse in matrimonio 7.2.25
 Mumius feliciter pugnat contra Achæos 158.1.5
 Mycale mons 25.1.19

N

Nabis tyrannus Laced. 149.1.28
 Natolia 44.2.22
 Natura ad locorum patientiam animalia
 creauit. 14.1.17
 Nearchus 94.1.7
 Neoptolemus ab Eumene occiditur 95.2.15
 Nicæas Atheniensis capitur à Laced. 37.2.21
 Nicomedes rex Bithiniæ 164.2.19
 Ninus Nini filius 2.2.11
 Ninus filius muliebri ingenio 4.1.19
 Ninus primus intulit bellum finitimis 2.1.2
 Ninus totum orientem vicit 2.1.21
 Ninus rex Assyriorum 1.2.55
 Nisæ Bachus cultus 86.2.29
 Noctua in auspicijs quid portendat 129.2.2
 Noë 14.1.35

O

Ochus rex Persarum 66.2.54
 Ocij rationē Cato reddendā censet 1.1.54
 Octavius Perseū cū duobus filijs cepit 157
 1.21 Oeta mons 22.1.28
 Olym

Olympias vxor Philippi cædis conscia 64.1.24
 Olympias repudiata à Philippo 77.2.5
 Olympias filia Neoptol. 109.2.27
 Olympias à Cassandro interfecta 101.2.29
 Olympiadis crudelitas 64.2.55
 Olympiadis fortitudo in morte 101.2.25
 Olympus 52.1.23
 Olympium certamen 51.1.8
 Olynthus à Mardonio expugnatur 24.2.35:56.
 2.24 Onomarchus 55.1.2.19
 Ophellas rex Cyrenarum 125.2.29
 Opobalsamum Iudæos ditauit 161.2.57
 Oriens Romanorū imperio subiectus 174.1.15
 Orithya filia Marthesiæ Amazonum regno præ
 ficitur 17.1.17
 Oropastes Orthanes 9.2.18
 Otanes 10.2.20 Oxathres 75.2.17

P

Pachynus 35.2.17
 Pacorus 178.2.7 Pæonia 49.2.29
 Palatinus mons 180.2.9
 Palæologus 59.2.16
 Pampatius tertius rex Parthorum 176.1.15
 Pandosia 82.1.50
 Parricidij nulla iusta causa esse potest 105.1.25
 Parmenio præfectus pecuniarum 81.2.15
 Parmenio quo consilio dirui iusserit templa Iaso
 nis in Oriente 178.1.17
 Parmeniō & philotas ab Alex. interfecti 84.2.4
 Parnasus 152.2.8
 Parsimonia & labore crescunt res 112.2.18
 Parthenij qui sint diæti 30.2.18
 Parthenij expugnatis Tarentinis sedem ibi duce
 Phalanto figunt 30.2.57
 Parthia 174.1.12. Parthiæ incōmoda ob cæli in-
 temperiem 174.1.25. Parthi 170.2.18
 Parthi Pompeianarum partium fuere 178.2.24
 B 4 Par

Parthi Scytharum exules 15.2.25
 Parthi singuli multas vxores habent 175.1.12
 Parthi simulantes fugam pugnant 174.2.37
 Parthorum bella cum Romanis 174.1.56
 Parthorū reges esse paricidas solēne est 179.1.26
 Parthorum cultus corporis qualis 174.2.24
 Parthorum reges ab Andragora 84.1.29
 Parthorum origo & nomen. 174.1.12
 Patriæ conspectus vires ministrat 48.2.14
 Paupertatis commendatio. 119.2.33
 Pausanias affectat regnum 25.2.29
 Pausanias damnatur 26.1.2
 Pausanias Philippum interfecit 64.1.15
 Pelasgi 49.2.23 Pelorus 35.2.17
 Penaxagoras filius Sagilli missus in auxilium A-
 mazonibus 17.2.33
 Penthesilea Amazonum regina 18.1.1
 Peranus 182.1.14
 Perdicas rex Macedoniæ 50.1.30
 Perdicæ animi magnitudo 94.2.33 Pergamus
 147.2.16 Pericles agros suos dono reipu. dat
 32.2.15 Pericles dux Atheniensium 32.1.33
 Persæ reges suos adorant 45.2.16
 Persæ victi 21.1.5
 Persæ vnum deum habent Solem 10.2.13
 Persarum reges occuluntur 9.2.11 non nisi mor-
 te mutantur 68.1.14
 Persarum regni finis sub Codomano 67.1.23
 Perseus 154.2.11:156.2.19 Perusinus lacus 145.
 1.22 Perusini ab Achæis 118.1.6
 Phalanti erga suos amor 31.1.5
 Pharnaces 176.1.19
 Philippus Byzantium oppugnat 59.1.15
 Philippus obses Thebis 49.2.4:52.2.20
 Philippus Macedo Olympiada vxorē ducit 53.1.
 35 Philippus Thessalis quo nomine bel-
 lum indixerit 53.1.29
 Philippus

Philippus Græcorum libertati insidiatur 54.1.18
 Philippus equas ex Scythia petijt 60.2.28
 Philippus medicus Alexandri 73.2.18
 Philippus regnavit annos XXV. 65.1.10
 Philippus Macedo iungit se Hannibali 146.1.10
 Philippus Demetrii pater morbo decessit 154.2.
 17 Philippus oculum amittit. 53.2.15
 Philippus vulneratur 60.2.31
 Philippi gesta 53.1.3
 Philippi scelera 56.2.8. & 20:57.1.11:58.1.28. fa.2.
 26 Philippi perfidia 56.1.14
 Philippi ingenium, mores 65.1.19
 Philippi bellum contra Olynthios 56.2.23
 Philistæa 149.1.15 Philomelus 54.2.9
 Philomenes Thebanos vincit 54.2.23
 Philopater Ptolemæus dictus per ironiā 144.2.24
 Philopœmenes Achæorum dux capitur 153.2.29
 Philopœmenes moriens quid quæsierit 154.1.8
 Philopœmenes collatus Flaminio 150.1.15
 Phocenses templum Apollinis occupant 54.2.9
 Phocenses pœnas luunt violatæ religionis 55.2.3
 Phrahartis paricidia, & congressus cum Antonio
 58.1.22 Pisæ vnde 118.1.3
 Pisistratus regnat Athenis an. XXXIIII. 20.1.21
 Pisistratus Megarenses deleuit 20.1.2
 Pisistratus tyrannidem occupat. 20.1.12
 Plinos 16.1.30 Pœni 115.2.29
 Pœni canina carne vescebantur 116.1.28
 Pœnos vincere Scipionum opus 152.1.9
 Polyperchon occiditur 98.2.13
 Pontus 163.2.24
 Popilius Antiochum virga circunseripsit 158.2.6
 Populus Ro. hæres fuit institutus ab Arralo 162.1.
 30 Porus rex Indorum 87.1.19
 Priuata beneficia à publicis sunt segregata 152.1.28
 Prompalus ex sordibus rex 159.2.4
 Prusias rex Bithyniæ 152.1.9
 Prusias

Prusias Nicomedem filium studet interficere, sed
 praeuentus interficitur à filio 159.1.7
 Ptolemæus moritur 106.1.7
 Ptolemæus ab Alexandro virtutis causa proue-
 ctus 95.2.2
 Ptolemæus Pyrrhi filius funditus vincit Antigo-
 num 135.2.20. Ptolemæus Lagus 108.2.18
 Ptolemæus Philadelphus 109.1.2
 Ptolemæus paricidij pœnas dedit 131.1.17
 Ptolemæus matri membra filij mittit 169.1.34
 Ptolemæus Ceraunicus 129.2.20
 Ptolemæus interficitur à Spartanis 136.1.20
 Ptolemæus obesus & stultus 158.1.25
 Ptolemæus Eurydicen vxorē interficit 147.1.9
 Ptol. victus & obtruncatus à Gallis 132.1.2
 Ptolemæi moderatio erga Demetrium 102.1.54
 Ptolemæi Aegyptij mollitia 146.1.22
 Ptolemæi scuitia 151.1.5 Ptole. paricidia 168.2.32
 Pugna Alexandri & Darij 71.2.18
 Pugnātibus qualis animus esse debeat 150.2.18
 Puluinaria 130.2.12
 Pygmalion Sichæum occidit 112.2.34
 Pylæ 72.2.3 Pyreus 42.1.22
 Pyrænei montes 184.1.4
 Pyrrhus Tarentinis contra Romanos auxilium
 tulit 109.1.22
 Pyrrhus insidijs Orestis interfectus 109.2.14
 Pyrrhus Macedoniæ regnum occupat 105.2.27
 Pyrrhus iterum vincit Rom. 111.1.18
 Pyrrhus victus à Lyfimacho 106.1.27
 Pyrrhus primus elephantos in Italiam adduxit
 111.1.3 Pyrrhus rex Siciliæ dictus 128.2.5
 Pyrrhus rex Siciliam amisit 129.1.4
 Pyrrhus vulneratur à Rom. 111.1.7
 Pyrrhus confertur indocto lusori 135.2.26
 Pyrrhus Macedonia potitur 135.2.11
 Pyrrhus Ptolemæi filiam vxorē ducit 109.1.30
 Pyrrhus

Pyrrhus Antigonum oppugnans Argis, saxo è
 muro iactato occiditur 136.1.26
 Pyrrhi dictum 128.2.32
 Pyrrhi liberalitas in remittendis captiuis 111.1.15
 Pyrrho nullus rex comparandus 136.2.2
 Pythagoras Samius vbi disciplinas suas hauserit
 119.1.25
 Pythagoras Crotonienses à luxuria reuocauit
 119.1.3
 Pythagoras Metaponti decessit 119.2.24
 Pythagoræ domus pro templo 119.2.26

R

R Asci 155.1.5 Reblata 104.1.22
 Reges quales olim 1.2.25
 Regum arbitria pro legibus erant 1.2.28
 Religiones quantum possint 72.1.26
 Rhea virgo vestalis 181.1.17
 Rhegyum vnde appellatum 34.3.4
 Rhetia à Rheto duce Thuscorum 120.1.15
 Roma caput orbis 180.1.20 Roma à Gallis capta
 48.1.14 Roma condita à Romulo 181.2.15
 Roma vrbs regum visa Cineæ 111.2.21
 Romani respuerunt munera Pyrrhi 111.2.5
 Romani Carthaginensiu auxilio voluerūt cōtra
 Pyrrhum vti 111.1.31 Romani lupa aliti lupi-
 nos animos habuerunt 168.1.1
 Romani gloriā sibi vendicabant, socijs opulentiā
 prædæ reliquerūt 153.1.33 Romani nō nisi suis
 armis vinci possunt 151.1.10. Romani Hanni-
 balem insidijs volebant tolli 149.2.9
 Romani orti ab Iliensibus 153.1.2
 Romani 3. duces cōtra Mithridat. misere 163.1.22
 Romanis datur tutela Alexā. regis Aegyptiorū
 147.2.1 Romulus & Remus aliti à lupa 181.1.33
 Romulus & Remus Marre geniti 181.1.35
 Roxane à Cassandro interfecta cū filio 102.2.26
 Roxanes vxor Alex. magni 93.1.32 Rutuli 181.1.3
 Sabba

S

SAbbatū vnde Iudæis rā religiosum 161.1.27
 Sagillus Scytharum rex 17.1.28
 Salustius notatus à Trogo 166.1.14
 Salamina condita 184.2.11
 Samia 119.1.18 Samothracia 39.2.23:119.1.13
 Sandrocottus ex humili genere ad maiestatem re-
 gni oraculo impulsus 104.2.1
 Sardanapalus vltimus rex Assyriorum 4.1.26
 Sardanapali mors virilis 4.2.10
 Saturnalia quomodo Romæ acta 180.1.32
 Saturnus 180.1.23
 Satyrus tyrannidem inuadit Heracleæ 108.1.6
 Scipio Africanus eo anno mortuus quo Hanni-
 bal 156.1.13
 Scipiones vincere Pœnos assueti 152.1.9
 Scolpythus 16.1.29
 Scordisci 154.2.32 Scylla 35.1.2:35.2.1
 Scythæ ebrietate vincuntur 3.1.25
 Scythæ vincuntur à Philippo astutijs 60.2.22
 Scythæ Bactrianum & Parthicum regnum con-
 diderunt 15.2.29
 Scythæ seruis verbera intentant, quos vincere ar-
 mis non poterant 18.1.22
 Scythæ Asiam vectigalem fecerunt 16.1.18
 Scythæ Parthorum fines populantur 177.1.11
 Scythæ Tartari appellantur 15.2.25
 Scytharum gens antiquissima 13.1.18 regio
 vastissima 3.2.32
 Scytharum mores 15.1.25
 Scytharum contra seruos strategema 18.1.21
 Scythiæ situs 14.1.10:15.1.24
 Seleucus ad ludibrium fortunæ natus 141.1.28
 Seleucus à matre interficitur
 Seleucus à Ptolemæo interficitur 108.2.27
 Seleucus Antiochi filius 104.1.3 Seleucus equo
 præcipitatus interiit 142.1.13 Seleuci filij &
 nepotes

nepotes ancoram in femore habebant 104.1.25
 Seleuci regis Syriæ origo 104.1.5 Seleuci gesta
 104.31 Semiramis sexum mentiras 3.2.1
 Senanus Segoregiorum dux. 182.1.4
 Senibus maximus honor Lacedæmon. 29.1.10
 Septentrionalis regio aptissima ad viuēdū 14.2.7
 Sepultura Parthorum laniatus canū est 175.1.22
 Serui cuiusdam patientia 184.1.20
 Serui apud Parthos militante 174.2.28
 Seruorum Tyriorum facinus 112.1.17:114.2.7
 Seruile bellum in Scythia 18.1.14
 Seruitus nulla sub Saturno 180.1.25
 Sestos 24.2.8
 Sexus muliebris iniurijs belli caret 172.2.3
 Sicania olim Sicilia 35.2.4.& 25
 Sicilia sulphure & bitumine abundat 34.2.6
 Sicilia tyrannorum feracissima 35.2.9
 Siciliæ descriptio 35.2.3 Siciliæ feracitas 35.2.11
 Siculi freri angustia 35.1.30
 Sidon à piscium vbertate 112.1.5:111.2.8
 Signum deditiois apud Græcos quale 48.1.28
 Solis defectio quid portendat 125.1.20
 Solon simulans dementiam, Athenienses ad susci-
 piendum bellum hortatur 19.2.19
 Solon leges Atticas conscribit 19.2.7:28.1.22
 Solonis ad Pisistratum dictum 19.2.34
 Somnium Astyagis 4.2.20
 Sophocles dux Atheniensium scriptor Tragœdia-
 rum 32.1.24
 Sosthenes Macedones à Gallis defendit 132.1.15
 Sosthenes ignobilis multis nobilibus prælatus à
 Macedonibus 132.1.19
 Sparcon nutrix Cyri 5.1.28
 Spartani Alex. adri magni contēptores 143.2.24
 Spartanarum mulierum fortitudo 136.1.6
 Spartanorum vrbs sine muro antè, cœpta est mu-
 ro circumdari 101.1.23
 Strato

Strato rex Tyrionum 112.2.5
 Sulpitius cōsul cōtra Perseum pugnavit 156.2.26
 Suniator 120.1.19
 Sybares præficitur à Cyro Persis 6.2.22
 Sybares seruus 5.2.59
 Syneus mons 161.1.19 Syracusa 35.2.36
 Syracusani pacem pactam cum Catanensibus
 violant 37.1.2
 Syracusanorū bellū cū Catanensibus 36.2.17
 Syria à Pompeio in prouinciæ formam redacta
 est 174.1.6
 Syria quadripartito diuiditur 149.1.5
 Syrii reges ortum à Semiramide habent 160.2.20
 Syfigambis mater Darii mortem sibi consciuit 92
 2.6 T

TAnais rex Scythiæ 2.1.7
 Tarentini à Lacedæmonibus 118.1.15
 Tarentum 30.2.9 Tauroscythæ 13.1.25
 Tectosagi omne aurum in lacum Tolosensem cō
 iiciunt 155.1.14
 Tectosagi in Pannonia confedere 155.1.27
 Telegonus 49.2.31
 Terræmotus maximus in Hellesponto 108.1.17
 Terræmotus 148.1.14
 Terræmotu in Syria perierunt CLXXM. homi-
 num 173.2.28
 Thalestris Amazon concubitus Alexandri regis
 periit & obtinuit 18.1.8:83.1.25:178.1.28
 Thebanorum excidium 69.2.21
 Thebis dii geniti 69.2.19 Themiscyrei cāpi 16.
 1.34 Themistoclis victoria de Xerxe 24.1.16
 Themistoclis consilium callidum 25.2.42. indo-
 les 20.2.30. laus 25.1.31
 Theodotus rex appellatus 175.2.15
 Theophilis 104.1.25
 Theramenes interficitur 42.2.19
 Thermodon fluius 16.1.33
 Therno

Thermopylæ 22.1.24:152.2.4
 Thesaurus Alexandri 93.1.1 Theseus 19.1.22
 Theffalonice ab antipatro occiditur 105.1.14
 Theffalus medicus venenū Alexandro dedit 90.
 2.16 Thrasymbulus feliciter contra tyran-
 nos pugnavit 42.2.27
 Thrasymbuli facinus 42.2.28
 Thusci pulsi sedibus à Gallis 120.1.12
 Tigranes rex Armeniæ 165.2.7
 Tigranes à Lucullo prælio superatus 173.2.32
 Tigris fluius Armeniæ 178.1.37
 Tissafernes Lydiæ præfectus. 39.2.5:44.2.27
 Titanes vbi bellum gesserint 184.2.34
 Tomyris Scytharum regina 7.2.57
 Tomyris Cyrum regem cum ducentis millibus
 interficit. 8.1.37
 Trasimenus lacus 145.2.2
 Triballi 60.2.26:134.2.28 Trifo 160.1.36
 Tridentum à Gallis conditum 120.1.12
 Trinacria olim dicta Sicilia 35.2.4.3
 Triptolemus sationem frumenti inuenit 19.1.15
 Triquetra 35.2.19
 Trogus historias totius mundi conscripsit 1.1.11
 Trogi eloquentia 1.1.10
 Trogi maiores qui fuerint 183.1.30
 Turnus interiit 181.1.5
 Tympanum signum pugne apud Parthos 175.1.4
 Tympana & Tripudia instrumēta luxurię 147.1.
 14 Tyranni Athenienses profecti Eleusin
 in exilium 45.1.26
 Tyranni Athenienses interfecti 45.2.29
 Tyranni vnde dicti 36.1.27 Tyridates 179.2.5
 Tyrii vticam in Africa condiderunt 112.2.21
 Tyrionum origo à Phœnicibus 111.2.34 Tyrtæ
 us Poëta carminibus Lacedæmonios ad bellum
 accendit 31.2.6 Tyrtæus claudius fuit 31.1.34
 Tyrus vrbs ante cladem Troianam 112.1.9
 Tyrus

Tyrus capta ab Alexandro 77.1.20

V

Valerius Leuinus cū Pyrrho congressus 110. 2.34
Valerij Leuini gesta in Græcia 146.1.8

Veneti à Troianis 117.2.31

Ventidius Parthos maximo prælio fundit 179.1.5

Verona, Vicentia, à Gallis conditæ 120.1.11

Vestis vna permiffa tantū Lacedæmonijs 28.2.29

Veterum verecundia in regio nomine assumen- do 103.1.15

Vexores rex Aegypti 2.1.6

Vexores primus bellum Scythis intulit 15.2.37

Victoria ferro quæritur 80.1.8

Virgines sine dote nubūt 29.1.5

Viriatus 184.1.28

Vnimammæ dictæ Amazones 16.2.26

Vulcania 35.1.1

Vxores adhiberi conuiuijs apud Persas habetur pi- gnus hospitij 51.1.29

X

Xenophanes 146.1.4

Xerxes rex constituitur 21.1.22

Xerxes apud Thermopylas male acceptus

à Leonida Spartano 22.1.25

Xerxes Athenas, Thespias & Plataeas incēdit 23. 2.10

Xerxes duo vulnera accepit 23.1.16

Xerxes cum dijs bellum gerit 23.1.37

Xerxes primus Iudæos domuit 161.2.34

Xerxis exercitus imbre & fulminibus deletus 25. 2.2

Xerxis fortunæ varietas 24.2.23

Z

Zidona 112.1.5

Zopyrion bellum Scythis intulit 83.1.5

Zopyrona à Scythis de- letus est 15.2.25

Zopyri factum me- morabile 11.1.33

Zoroastres artem magicam inuenit 2.1.22

Zor 111.2.20

FINIS INDICIS.

Vanquam in Monarchijs & annorum ra- tione constituenda, uehementer uariant autores, tamen ut historiæ series atq; or- do facilius à pueris posset percipi, adno- tauimus partim ex Eusebio, partim ex Beroso & Metasthene, ea tantum quæ ad planiorē pau- lo & explicatiorem Iustini lectionē cōducere uidebatur.

PRIMA MONARCHIA ASSY- riorum, in qua reges fuerunt

Ninus Iouis Beli filius, reg	Amyntas 17	an. 45
nauit primus annis 52	Belochus 18	an. 25
Semiramis Nini uxor 2 an	Bellopares 19	an. 30
nis 42	Lamprides 20	an. 32
Zames Nineas Semirami-	Sofares 21	an. 20
ramidis filius 3 an. 38	Lampares 22	an. 30
Arius 4 an. 30	Panyas 23	an. 45
Aralius 5 an. 40	Sofarmus 24	an. 19
Baleus Xerxes 6 an. 30	Mitreus 25	an. 27
Armatrites 7 an. 38	Tautanes 26	an. 32
Balochus Baal sacerdos 8	Tauteus 27	an. 40
annis 35	Tineus 28	an. 30
Baleus 9 an. 52	Dercillus 29	an. 40
Altadas 10 an. 32	Eupales 30	an. 38
Mamitus 11 an. 30	Laosthenes 31	an. 45
Mancaleus 12 an. 30	Pyriciades 32	an. 30
Sterus seu Spherus 13 an. 20	Ophrateus 33	an. 20
Mamelus 14 an. 30	Ophratanes 34	an. 50
Sparetus 15 an. 40	Ocrasapes 35	an. 42
Ascatales 16 an. 40	Sardanapalus 36	an. 20

Durauit hoc Assyriorum imperium annos 1239.

C

Medorum reges			
Arbaces primus	an. 28	Arceus 6	an. 40
Mandanes 2	an. 50	Artines 7	an. 22
Sosarmon 3	an. 30	Astybares 8	an. 20
Articarmine 4	an. 50	Astyages 9	an. 30
Arbianes 5	an. 22		

Stetit Medorum regnum annis 300,
minus 8. annis.

TERTIA MONARCHIA

Perfarum habuit reges 14.

Cyrus primus imperavit	annis	40
	annis 30	Darius nothus 8 an. 8
Cäbyfes 2 an. 7. mensib. 5	Sogdianus 9	mensi. 8
Patizithes & Smerdis fra	Xerxes 10	mensi. 2
tres magi mensibus 7	Artaxerxes mnemō 11. a. 40	
Darius 4.	an. 36	Artaxerxes Ochus 12. an. 26
Xerxes 5	an. 20	Arses 13 an. 4
Artabanus præfectus, qui	Darius Arsami filius, quem	
Xerxem occidit mesi. 7	Iustinus Codomanū dicit	
Artaxerxes Longimanus 7	appellatū an. 6 imperat	

Duravit Perfarum imperium annis
230. & mensibus 5.

QUARTA MONARCHIA ALEX-
andri seu Macedonum. Est aut rerum summa po-
titus Alexander annis 12. post quem inter
principes regna sunt diuisa.

MACEDONVM.

Arideus primus	an. 7	Demetrius 4	an. 6
Cassander 2	an. 18	Pyrrhus 5	mensib. 6
Antipater & Alex. 3	an. 4	Lysimachus 6	an. 5

MACED. REGES

Ptolemæus 1	an. 1	Demetrius	an. 10
Meleagrus	mensib. 2	Antigonus	an. 15
Antipater	an. 1	Philippus	an. 42
Sosthenes	an. 2	Perseus ultimus Macedo-	
Antigonus Gonatas	an. 36	num rex	an. 10

Summa annorum Macedonici regni 157.
anni, menses octo.

ASIAE

Antigonus	an. 18	Demetrius βασιλεύς an. 7
-----------	--------	--------------------------

SYRIAE

Seleucus Nicanor	an. 32
------------------	--------

SYRIAE ET ASIAE

Antiochus Soter	an. 45	Demetrius Soter	an. 22
Antiochus Theos	an. 15	Alexander	an. 10
Seleucus Gallinicus	an. 20	Demetrius	an. 5
Seleucus Ceraunus	an. 3	Antiochus Sedetes	an. 9
Antiochus magnus	an. 36	Demetrius iterum	an. 4
Seleucus Philopator	an. 12	Antiochus Gryphus	an. 12
Antiochus Epiphanes	an. 11	Antiochus Syricenus	an. 18
Antiochus Eupator	an. 2	Philippus	an. 2

Duravit Syriae regnum annis 289.

AEGYPTI

Ptolemæus Lagi filius	40	Ptolemæus Phiscon siue So-
Ptolemæus Philadelp. a.	28	ter an. 17
Ptolemæus Euergetes a.	36	Ptolemæus Alexāder an. 10
Ptolem. Philopator	an. 17	Ptolemæus Lathirus an. 8
Ptolom. Epiphanes	an. 24	Ptolemæus Dionysius an. 30
Ptolemæus Euergetes a.	20	Cleopatra an. 22

Stetit Aegypti post Alexandrum regnum
annis 288.

Alexandri Monarchia duravit
annos 300. C 2

DE UTILITATE LEGENDAE
Historiæ, Simon Grynæus Lectori.

In quàm certa habet ad vitam
documenta historia, tam ea
sit excerpere & vsurpare cui-
uis expeditū, mortalibus om-
nibus rectà proximaq; in v-
berrimos & fructuosissimos
historiæ campos sine mora ir-
rumpēdū iudicaremus. Quid
enim vel iucundius vel vtilius cogitari potest, q̄
in humanæ vitæ theatro, quod illa partibus omni-
bus mire instructum habet, sedentem, periculis a-
liorum, sine suo periculo, caurum sapientemq; fie-
ri: exempla capere omnigena, quæ ad vsum tuum
vtiliter qualibet in re traducas: cumq; maximo-
rum hominum de summis rebus maximis consilia
interfueris, id quod cupidissime homines auemus
eorundem etiam euentibus interesse: & quod per
angustiam vitæ hominum impossibile sit alioquā
secula tota memoria coniungere: maximorum im-
periorum auspicia, progressus, & finem videre: ma-
lorum seu priuatorum: seu publicorum causas li-
quidē cognoscere: in omni ardua magnaq; re quā
ante te periclitetur, qui in discrimine te precedat,
habere: nec usquam experimento certo destitui:
ec ut in summa dicam, è retroactis (quod proprie
sapientis viri officium est) futura scienter in om-
nes euentus prospicere, præsentia iudicare? Sede-
nim cū tanto instructiores accedere deceat, quan-
to fructibus vberioribus grauior historia est & fec-
cūdiior: cumq; difficultas sit eadem & de sua & de
aliorum vita recte iudicandi: nec alienā quisquam
quantūuis perspicaces hic simus, intueri recte pos-
sit, qui non potest suam: vtrunq; intelligitur, &
summam hic difficultatem versari, & multo ante
quam

SIMON GRYNÆVS.

quam huc accedamus, non solum prudentia qua-
dam ciuili tinctos, sed vitæ totius certo proposito
firmatos esse oportere: ni fluctuare animis, & mi-
sere spectris vitæ inanibus circūduci perpetuò ve-
limus. Quemadmodum enim in amplissimo maxi-
meq; multiplici & omnigenis cupedijs referto cō-
uiuio sit, vt quanquā aliud alijs, paucis eadem, sua
cuiq; voracibus omnia probentur, ac prout quisq;
palato est, sic præsentī lautitia afficiatur: tamen &
modus sit aliquis, quem posuit natura, & alimen-
ti genus certum, simplexq; & incorruptum maxi-
me, maxime corporibus idoneum: à quorum alter
utero quisquis discedit, & vltra vel modū vel iu-
diciū naturæ sibi indulget, incommodi plus ex-
istis voluptatibus, quàm voluptatis reporter. Sic
in illa totius vitæ humanæ diuersitate, quanquam
mille species, mille proposita sunt, ac qualiter est
animo quisq; & iudicio cōparatus, sic de vita vel
sua vel aliena sentiat: tamen vnica virtutis veræ
callis est, quam qui scienter tenet, recte vita solus
vritur: cæteri, quemadmodum illi in corna dubia,
cum omnia inuident, quid potissimum sequantur,
quò tendant, nec in sua ipsius, nec in aliena inueni-
re vita possunt vnquam. At si quicquam est natu-
ra datum homini, quo cum recte vti contrā ve-
liceat, hac vti circumspectissime decebat. Quotus
autem quisq; est, obsecro, qui in omnia dicta, fa-
cta vel sua vel aliena, regula virtutis adhibita, cau-
tius quàm in cibos positos animaduertat, quiq; se
in isto quidem negocio non satis putet doctum?
Qua quidem in re mirum est quàm se fallant ho-
mines, dum historiam putant esse quæ doceat le-
gentem: quum ea materiam discendi tantum sup-
peditans, sic, quemadmodum cōuiuium illud, ta-
lem vniciq; præbeat vsum, qualiter ipse est ani-
mo affectus. Alios igitur suauitate lectionis abdu-
ci videmus, & voluptatem secutos, fructus illos
pulcher

pulcherrimos amittere, his ex omni historia non amplius queritur, quam quod ad citharæ cantum ocia fallentibus: scilicet molestiam temporis discutunt, maiori cum molestia mox conflictaturi. Nulla enim voluptas est, quæ non respicit virtutem. Alios illa fulgens gloriæ species tantum sollicitat, ac (quæ cæteris in rebus animi flexibilitas est) in omnem eminentem & excelsam imaginem frustra transformat, oblitos, non aliò gloriosa exempla scriptoribus posita, quam vt virtutem secuti, gloriam ipsi quoq; (si nulla offeratur) contemnere sine comes addatur, non inscientibus animis perferre queamus. Ac cum ad similem gloriam aspirare, sine simili virtute, nemo nisi stultus instituat plerosq; tamen videmus, tantum quia præclaras res legerunt, arduum quiddam sapere, multum sibi arrogare: tragædis istis similes, qui personarum quas amplissimas præferabant, etiam posito habitu mores imitantur. Sunt etiam, atq; hi non pauci, quos noua miracq; sola oblectant, plebeijs animis homines, qui imperitorum more persepe pluris purpuram quam virum, emblemata quam opus ipsum faciunt. Adeò miram vim in animis legentium historia exercet. Iam cum excitare sordidiam humanam, & aduersus pericula communitate, vel maxime propositum historiæ sit: & exemplorum (quibus ad suadendum nihil potentius est) vis eo maxime tendat: securitate hominum, nihil ad se aliena pericula pertinere credentium, fit, vt surda iacenteq; aure memorabilissimæ res audiantur leganturq;. Deniq; sunt etiam, qui, quod minime putes, in illam ipsam seuerioris lectionis partem delinquant: quasi non vt gestæ sunt, sed vt geri oportebat res, sic scribi quoq; deceat. Igitur ex illa securitate partim, partim crapula lectionis promiscuæ & temerariæ, fit, velut ex humoribus corruptis, vt quædam iudicij κακίσια & opinio-

nis

nis, quam de vita rectissimam & sanam esse maxime decebat, *Αυαντία* lubricumq; vitæ propositum contrahatur: ac vt intemperantibus nil proficit alimentum, sic ad nos lectionis utilitas prorsus veniat nulla. Vides, arbitror, quonam pacto legendi historiam, & vitam cuique suam inspiciendi, ratio, sit propemodum par. Ac prima quidem hæc difficultas est, iudicij nostri peruersitas inquam: quæ facit, vt non quæ maximam ex sese vim habere exempla decet, sed quæ maxime inclinât, propendatque animus, impellamur. Est vero illa & nō minor, quod res gestas sic scriptores apponunt, vt non solum gratiam aliquā captent, sed palatum ipsi quoque suum secuti, ac veluti structores quidā, iudiciū suum interponētes, vltro quædā laudibus tollant, ac quicquid videretur ipsis, nobis quoq; sectandū putent. Quod quidē si facerent simpliciter, consentire discentirēve facilius sit. Nunc quemadmodum coqui gulam sæpius quam commodum heri spectant, ita lectorem etiā historicus, vtinam non magna ex parte capteret. Igitur bifariam iam, & nostro iudicio, & præiudicio scriptorum, persepe circūducimur, vt qui non iudas res scribant: interpret enim gestarum rerum historicus est, cuius iudicium si vitio laborat, perinde fit vt cum vinum ex sese generosum & nobile, graueolentiam vel è vase contrahit, vel alioqui lenocinio deprauatur: quæ res vel impostura, vel inscitia maxima est, & intoleranda. Videre vno tantum exemplo licet, quid intersit iudiciū scriptoris. Prophanus consilio & industriæ hominum magnarum rerum euentatribuens, quanquā mentiri se tot euentibus expertus, in miram stultitiam conijcit homines: vt quorum omnis notitia vix oculis subiectarum rerum considerationi sufficiens, vis autem & robur non longe vermiculos supergrediēs, ab vno leuiq; successu, terrarum or-

bis

bis administrationem arroget sibi. Sed initiatus ille secus: humano consilio geri res quidem, sed diuino moderari docens, & stultitia liberat homines & superstitione, malo non minore. Per cetera quid inter se generibus officiorum distent, debet esse bonis quidem (quorum sacra omnia studia sunt) non ignotum. Hæc primum eò moneo, vt cum censeam id genus autores vel propter immensam exemplorum innumerabilium vim quam maxime legendos, etiam hoc iuuenes cogitent, quam velint circumspecte soliteque legi, propositis tantis vel fructibus vel periculis. Perinde enim seuenit, si quis vel historiam obiter ad eundam, vel vitam ipsam temere, & citra exactam officiorum omnium conseruationem transigendam ducat, quod rusticis: qui cum in vicinæ vrbis populatione, pharmacopolium quoddam instructissimum diriperent & suauitate bellariorum aromatumque in quæ primum inciderant illecti, cæteraque generis eiusdem rati omnia haurirent, sorberent, vorarent, glutirent, alij correptimorbo, alij phrenesi plerique ex animati sint, nemo non miris modis affectus, risus exercitu toto obortus. Aequè enim commodis, in commodis, vt vita, sic vitæ imago historia scatur: in vsu tantum vitæ, sita vitæ prudentia totius est. Vale, & his bene fruire.

IUSTINI HISTORICI
CLARISS. IN TROGI POM

pei historias exordium, ad Antoninum
imperatorem.

VVM multi ex Romanis etiã consularis dignitatis viri, res Romanas Græcoperegrinoque sermone in historiã cõtulissent, seu emulatione glorię, seu varietate & nouitate operis delectatus vir prisce eloquentię Trogius Põpeius, Græcas & totius orbis historias Latino sermone cõposuit, ut cū nostra græcè, græca quoque nostra lingua legi possent, prorsus remagnã et animi & corporis aggressus. Nã cū plerisque autoribus singulorum regum vel populorum res gestas scribentibus, opus suum ardui laboris uideretur, nõne Põpeius nobis Herculeam audacia orbè terrarum aggressus uideri debet, cuius libris omnium seculorum regum, nationum, populorumque res gestę continetur. Et quæ historici Græcorum, prout cõmodum cuique fuit, inter se gregatim occupauerunt ommissis quę sine fructu erant, ea omnia Pompeius diuisa temporibus & serie rerum cõgesta cõposuit, Horum igitur quatuor et quadraginta uoluminum (nam totidem edidit) per ocium quo in urbe uersabamur, cognitione quæque digna excerpfi: sed omissis his quæ nec cognoscendi uoluptate iucunda, nec exemplo erant necessaria, breue ueluti corpusculum florum feci, ut haberent & qui græca didicisset, quo admonerentur, & qui nõ didicissent, quo instruerentur, Quod ad te nõ tam cognoscendi, quam emendandi causa transmisi, simul ut ocij mei, cuius & Cato reddendam rationem putat, apud te ratio constaret, Sufficit enim mihi in hoc tempore iudicium tuum, apud posteros, cum obrectationis inuidia decesserit, industrię testimonium habituro.

Narratio
& occasio
operis.

Aræ diffi-
cultate.

Arg. à mi-
nore ad ma-
ius.

*certatim.

Consilium
instituti o-
peris.

Historia de
lectat & ad
mores con-
ducit.

IN PRIMVM LIBRVM IVSTINI
ANNOTATIONES.

SCRIBVNT gētiles autores multa de primæ in mundo monarchiæ initio, nēpe quod primus Babiloniæ rex fuerit Belus, cui succedens filius Ninus, propagandæ dominationis libidine motus, arma foris extulit, cruentam uitam bellis egit, donec omnem fere Asiam suo subiecit imperio: unde factum est quod regnum Assyriorum monarchiam cōtinuit & principatum in orbe. Hic Ninus, mortuo patre Belo in solatium

IVSTINI HISTORICI IN TROGI POMPEI HISTORIAS,

LIB I.

PRincipio rerū gentium nationūq; imperium penes reges erat, quos ad fastigium huius maiestatis non ambitio popularis, sed spectata inter bonos moderatio prouehebat. Populus nullis legibus tenebatur arbitria principū pro legibus erāt. Fines imperij tueri magis quam proferre mos erat. Intra suam cuique patriam regna finiebantur. Primus omnium Ninus rex Assyriorum veterem & quasi auitū gentium morem noua imperij cupi

doloris imaginem patris sculpi fecit, tātāq; reuerentiam exhibuisse dicitur statuæ, ut reis ad eā confugitibus parceret. Hinc homines moti, diuinos honores ceperūt illi imagini impendere æmulationēq; illius plurimi postea charis suis mortuis imagines dedicauerūt, seminariaq; idololatriæ posteris reliquerunt. Hic denique Ninus in Aturiæ cōpis extruxit amplissimā urbem, quam à se Ninū appellauit, hebraismus

mus uero Nineuē uocat cuius arca habuisse dicitur 400 stadia, mœnia uero centū pedū altitudinē, & amplitudinē tantā, ut murorum fastigia ternis essēt plaustris peruia Turres in orbem murus urbis habuisse scribitur mille & quin gētas. Hæc iuxta fluuiū Lycū locum habuisse quidam scribunt, aliū uero situm eius describunt iuxta Euphraten, sicut & Ptolemæus facit. Porro Strabo prima fauet opinioni scribens Ninū maiore fuisse Babilonia. Hæc ferè ex gentilibus habētur scriptoribus Quid autē uerax & infallibilis dei scriptura de hac prima regū tyrānide sentiat, nequaquā hic est prætermittēdū. Itaque Genesis decimo sic legimus: Chus autem genuit Nimrod, ipse cepit esse fortis in terra, fuitque principium regni eius Babel & Aerech, & Accad & Chalnæh in terra Sinnear. De terra illa egressus est Assur, & extruxit Nineuē. Ninum uocat sacer Hebraismus Assyrium, id quod nō rarum est in Prophetis. Deinde quod gētiles scriptores asserunt Nineuen seu Ninum, ut ipsi scribunt, constructam in Aturiæ campis

pia, syderūq; motus diligētissi-
 me spectasse hoc occiso, & ipse
 decessit, relicto impubere ad-
 huc filio Nino, ex vxore Se-
 miramide. Hæc nec immaturo
 puero ausa tradere imperium,
 nec ipsa imperiū palām tracta-
 re, tot ac tantis gentibus uix
 patiēter uni uiro nedū fœmi-
 næ parituris, simulat se pro ux-
 ore Nini, filium, pro fœmina,
 puerū. Nam & statura utrique
 10 dictione: ut, hebraicè uocatur nix
 schalæg, chaldaicè
 thalga. Sic hebræus uocat bouem
 schor, Chaldæus thor.
 Aduertimus igitur ex hoc loco
 Babyloniam primum or-
 bis fuisse regnum, sicut & hebraica
 ueritas docet, prin-
 cipium regni Nimrod fuit Babel,
 & Aerech, Accad,
 Chalne in terra Sinnear, cum
 scilicet terra adhuc uno
 20 uteretur sermone, & ille facile
 abuti posset hominum
 ministerio ad exequendū grāde
 illud Babylonicæ tur-
 ris ædificiū: sed Assur cōtemnēs
 imperiū Nimrod, egressus
 de terra illa cum multis sibi
 adhærentibus, alium sibi
 delegit locū, qui & ab eo
 Assyriæ atq; Aturiæ nomē
 accepit, & breui usque adeo
 uiribus creuit, ut cunctos
 orientales potentia superaret,
 monarchiamq; orientis
 acquireret, quā tenuit ipse
 atq; posterius eius annis 1236.
 Quis uero fuerit primus ille
 Assyrius. Belus uel Ninus,
 hebraismus nō docet: ueri simile
 tamen est Belum illum
 fuisse, qui de terra illa egressus
 dicitur, sed robore &
 30 uiribus magnus effectus facile
 deturbare potuit Nimrod,
 & Babyloniam suo adijcere
 regno, sicut & gentiles dicunt
 illum primum fuisse Babyloniæ
 regem. Hæc de Nino, qui 52
 annis regnasse dicitur. Nūc de
 Semiramide uxore eius quæ post
 illius obitum monarchiā Assyriæ
 tenuit

tenuit Hanc quidā sic mediocris, & uox pariter gra-
 dictam putāt, quōd cilis, & lineamentorū qualitas
 ab auibus, quas Sy- matri ac filio similis. Igitur
 ri semiramides ap- brachia ac crura uelamentis,
 pellāt, fuerit nutri- tiara caput tegit: & ne nouo
 ta: sed cōmēitiū id- habitualiquid occultare uidere
 esse uidetur, cum Sy- tur, eodem ornatu & populum
 ri autē non semira- uestiri iubet: quē morē uestis
 midē, sed oua uoci exinde gens uniuersa tenet.
 tēt. Videtur magis Semiramis uocata à samir, quod ada-
 mantem & hebræis & Syris sonat: hinc quasi adaman-
 tem contrectans. Adamatina dici pote st hæc mulier, ob
 magnas res quas gessit, de qua Berofus ita scribit: Quar-
 to loco regnauit apud Babyloniam Semiramis uxor Ni-
 ni, antecedens militia, triumphis, diuitijs omnes morta-
 les. Ipsa hanc urbem maximam ex oppido fecit. Nemo
 unquam huic fœminæ comparandus est uirorum, tanta
 in eius uita scribūtur cum ad uituperationem, tum max-
 ime ad laudem, Quod quarto loco hæc mulier regnasse
 dicitur, sic uerum comprobatur, quoniam primum reg-
 num in Babylonia occupauit Nimbrodus pater Beli, &
 20 auus Nini. Ninus autem primus cepit arma inferre &
 subiugare sibi alia loca, & confundere aureum seculum,
 quod antea fuit. Huic successit Semiramis relicta uxor,
 mentita sexum uirilem, & tandem à filio Nino interfe-
 cta. Præfuit imperio Ninus ille secūdus annis 33. ut Eu-
 sebius scribit. Secuti sunt illum reges 33. quorū ultimus
 fuit Sardanapalus, durauitq; monarchia illa annis 1236
 etiam si Iustinus hic plures annos ponat. Deinde fuit bi-
 partita illa monarchia, in Babyloniam scilicet & Me-
 30 diam seu Persiam, mansitq; diuisio illa annis 304. De-
 inde sub Cyro & Dario, qui Babyloniam expugnauerūt,
 reunita fuit monarchia, durauitq; annis 191. usq; ad
 Alexandrū Magnū, qui transtulit imperium in Græcos,
 a § ubi &

Exinde pro
 in hunc us-
 que diem.

10

20

30

Sic primis initijs sexum men- ubi & mansisse dici-
 rita puer credita est. Magnas tur annis 495.
 deinde res gessit quarū ampli Quod consequen-
 tudine ubi inuidiam superatā ter Iustinus dicit
 putat, quæ sit faretur quæve Assyrios succedenti
 simulasset, Nec hoc illi dig- tempore Syrios di-
 nitatem regni ademit sed ad ctos, hoc fortasse
 fieri potuit propter commercium lingue Syriacæ, qua
 & Mesopotami, Chananæi, Assyrj, Armeni & Chaldæi
 10 usi sunt, sicut 4. Reg. 18. legimus, Cum Sanherib rex
 Assyriæ oppugnaret Ierosolymam, & Rapsaces dux
 militiæ eius lingua hebraica blasphemaret deum uiuen-
 tem, rogabant eum Iudæi ut alloqueretur eos lingua pa-
 tria, hoc est, Syriaca, quam tamē hebraismus uocat Ara-
 micam, ne dissoluerentur corda pusillanimorū &c. Hinc
 ex Aramea latini & Græci fecerunt Armeniam. & ex
 Assyria Syriam, Leucosyriam & Coelesyriam. Hebræi
 uero habent pro omnibus Syrijs unum nomē Aram, cui
 distinctionis gratia subiiciunt hæc sequentia nomina,
 20 Aram fluuiorum, sic uocant Mesopotamiam, Aram So-
 bal, Aram Zoba, Aram trans fluuium, ea est uel Assyria
 uel Chaldæa, etiam si Hebræi Chaldæa peculiari nomi-
 ne uocent. Caterum Aram sine ullo additamento, capi-
 tur pro regione contermina Iudææ à septentrione, siue
 sit Armenia siue Syria Damascena. De excidio regni
 Assyriorum historici sic scribunt: Anno ante Christum
 natum 818. Assyriorū regnum excisum est à Medis, quā-
 do ultimus rex fuit Sardanapalus, homo mollissimus &
 effœminatissimus, qui ne uiuus in hostium potestatem ue-
 30 niret, pyram in regia ingentem struxit, & auro huc ar-
 gentoq; & omni ueste preciosa, uxoribus ad hæc & eu-
 nuchis congestis, & quicumq; illi charissimi fuerunt, sub
 acta face incendit. Quo interfecto monarchia transfer-
 tur ad Medos, etiam si medio tempore Chaldæi seu Ba-
 bylo-

bylonij ferè præua mirationē auxit, quod mulier
 fuerint, & separa- nōi œminas modo uirtute, sed
 tas quasdā regū suc etiā uiros anteiret. Hęc Baby-
 ceßiones habuerint loniā cōdidit, murūq; urbis co-
 sicut & reliquæ gē cto latere circūdedit, arena bi-
 tes proprijs usi sunt tumine interstrata quæ mate-
 regibus, autore Eu ria in illis locis passim è terra
 sebio Cesariensi. exæstuat. Multa alia præcla-
 Hinc est quod decē ra huius reginæ fuere. Siquidē
 tribus Israël in Assy non cōtenta acquisitos à uiro 10
 riā trāslatæ, expug- regni terminos tueri, Aethio-
 nata Assyria, multi- piam quoq; regno suo adiecit.
 eorū uenerūt in Me Sed & Indiæ bellum intulit,
 diam sicut in libro quō præter illam & Alexan-
 Tobiaë legitur. Re *Ad postremum cum concubi *At.
 tum filij perisset, ab eodem in-
 terfecta est, XLII. annos post Ninum regno po-
 tita. Filius eius Ninus cōtentas elaborato à paren-
 tibus imperio, belli studia deposuit & ueluti sexū 20
 cū matre mutasset, raro à uiris visus, in fœmina
 rum turba consenuit. Posteriores quoq; eius exēpla,
 sequuti, respōsa gentibus per internuncios dabāt.
 Imperium Assyrj, qui postea Syrii dicti sunt an-
 nos M C C C. tenuere. Postremus apud eos regna-
 uit Sardanapalus, vir muliere corruptior, Ad hūc
 uidendum (quod nemini ante eum permissum
 fuerat) præfectus ipsius Medis præpositus nomi-
 ne * Arbactus, cum admitti magna ambitione *Arbaces
 ægrè obtinuisset, inuenit eum inter scortorum 30
 greges purpuram colorentē, & muliebri habitu
 cum mollitia corporis, & oculorū lasciuia omnes
 fœminas anteiret, pensa inter uirgines partien-
 tem. Quibus visis, indignatus tali fœminæ tan-
 tum uirorū subiectum, tractantiq; lanam, ferrum
 & arma portantes parère, progressus ad socios su-
 os, quid uideretur, refert: negat se ei parère posse,
 a 4 qui se

qui se fœminam malit esse quã virum. Fit igitur coniuratio, bellum Sardanapalo infertur: quo ille audito, nõ vt vir regnum defensurus, sed ut metu mortis mulieres solēt, primo latebras circũspicit, mox deinde cum paucis & incompositis in bellum progreditur. victus in regiam se recipit, & extructa pyra, se & diuitias in incendium mittit, hoc solo imitatus virũ. Post hæc statuitur rex interfecto eius Arbactus, qui præfectus Medorum fuerat: is imperium ab Assyrijs ad Medos trãsfert. Post multos deinde reges, per ordinem successionis, regnũ ad Astyagen descendit. Hic per somniũ uidit ex naturalibus filiaẽ, quam vnicam habebat, uitẽ enatã, cuius palmitẽ omnis Asia obumbraretur. Consulti harioli ex eadem filia nepotẽ ei futurũ, cuius magnitudo prænunciatur, regniq; ei amissionem portẽdi, responderũt. Hoc responso perterritus, neq; claro uiro, neque ciui dedit filiam, ne paterna maternaq; nobilitas nepotis animũ extolleret, sed de gẽte obscura tunc temporis Persarum Cambysi, mediocri uiro in matrimonium tradidit. Ac ne sic quidem somniũ metu deposito grauidam ad se filiam accersit, ut sub aui potissimũ conspectu, fœtus necaretur. Natus infans datur occidendus Harpago regis omnium consiliorum participi. Is ueritus si ad filiã mortuo rege uenisset imperium, eo quod nullum Astyages uirilẽ sexus genuerat, ne illa necati infantis ultionem, quam a patre non potuisset, a ministro exigeret, pastori regij pecoris puerum exponendum

ueritas in annorum supputatione, atq; priorũ nominũ appellatione. Ceterũ quomodo Astyages ultimus Medie rex uiderit in sono uitẽ enasci ex genitilibus filiaẽ suã Mãdana, habes somnium illud ad loquũ expositũ ab Herodoto libro primo circa medium.

a ¶ Quod mulier.) Fuit Semiramis muliebris fortitudinis exemplum.

b ¶ Inter scort.) Fuit Sardanapalus iste exemplũ mollis & effœminati principis. Ἐστὶν, πίνε, ὄχευε, ὡς τὰ ἄλλα οὐδ' ἐὸς ἐστὶ ἕξει.

dum tradidit. Forte eodẽ tempore & ipsi pastori, filius natus erat. Eius igitur uxor audita regij infantis expositione, summis precibus rogat sibi auferri ostendiq; puerũ: cuius precibus fatigatus pastor, reuersus in syluam, inuenit iuxta infantẽ canem fœminã paruulo vbera præbentem, & a feris & alitibus defendentem. Motus etiam ipse misericordia, quã motam ipsam canem uiderat, puerum defert ad stabulum eadem cane anxie prosequente: quem vt in manũ mulier accepit, veluti ad notã allusit, tãtusq; in illo vigor, & dulcis quidã blandientis risus apparuit, vt pastorem vxor vltro ro-garet, quo suum partum pro illo exponeret, permetteretq; sibi, siue fortunã ipsius, siue spei suã puerum nutrire. Atque ita permutata sorte paruulorum, hic pro filio pastoris educatur ille pro nepote regis exponitur. Nutrici Sparcon postea nomen fuit, quia canem Persæ sic vocant. Puer deinde cum inter pastores esset. Cyri nomẽ accepit: mox rex inter ludentes sorte delectus, cum per lasciuiam cõtumaces flagellis cecidisset, a parẽtibus puerorum querela est regi delata, indignantibus a seruo regio ingenuos homines seruilibus verberibus affectos. Ille accersito puero & interrogato: cum nihil mutato uultu, fecisse se vt regem respondisset, admiratus constantiam, in memoriã somniũ, responsiq; reuocatur:

catur: atq; ita cum & vultus, & similitudo, & expositionis tempus, & pastoris confessio conuenirent, nepotem agnouit. Et quoniã defunctus sibi somnio videretur, agitato inter pastores regno, animum minacem dumtaxat in illo fregit. c. Cæterum Harpago amico suo infestus, in vltionem seruati nepotis, filiũ eius interfecit, epulandumq; patri tradidit. Sed Harpagus ad præsens tempus dissimulato dolore, odium regis in vindictę occasionem ditulit. Interiecto de murem tẽpore, cum adoleuisset Cyrus, dolore orbitatis admonitus, scribit ei, vt relegatus in Persas ab auo fuerit, vt occidit eum paruulum auus iusserit, vt beneficio suo seruatus sit, vt regem offēderit, vt filium amiserit: hortatur exercitum ad regnum viam ingrediatur. Medorum trãsitio nem pollicitus epistolaq; quia palãm ferri nequibat, regis custodibus omnes aditus obsidentibus, exenterato lepore inseritur lepusq; in Persas Cyro ferendas fido seruo traditur: addita sunt retia, vt sub specie venationis dolus lateret. Lectis ille epistolis, eandem viam somnio aggredi iussus est. Sed præmonitus vt quem primum postera die obuium haberet, socium cœptis assumeret. Igitur antelucano tempore ruri iter ingressus, obuium habuit seruum de ergastulo cuiusdam Medi, nomine Sybarem: huius requisita origine, vt in Persis genitum au. diuit, demptis compedibus, assumptõq; comite

rudens in
cultandis
teris consi
um. 30

rit, nõ id etiam sibi displicere. d. Persepolim.] Hęc olim fuit metropolis Persiæ, factaq; est sub Cyro totius orientalis impij caput, unde & Græcia diu oppugnata fuit. In eã a multis regibus immensæ opes cõgestæ erant, sed capta ab Alexandro Magno atque direpta, toti exercitui satis auri & argenti suppeditauit. Deinde urbẽ illã regiam, tot regum altricem, totius orientis imperatricẽ, atq; Græciæ & ceterarum gentium terrorem, flammis incēdunt. comite a Persepolim urbem regreditur, ibi conuocato populo, iubet omnes præsto cum securibus esse, & sylvam viæ circumdatam excidere. Quod cum strenue effecissent, eosdẽ postera die apparatus epulis inuitat: deinde cum alacriores ipso conuiuio factos uideret, rogat, vt si conditio proponatur, vtrius vitæ sortem legant, hesterni ne laboris, aut præsentium epularum & præsentium vt acclamauere omnes, ait, hesterni similem labori omnem vitam acturos quoad Medis pareant: se securos, hodiernis epulis. Lætis omnibus, Medis bellum infert. Astyages meriti in Harpago oblitus, summam belli eidem committit: qui exercitum acceptum statim Cyro per deditioem tradidit, regis crudelitatem perfidia defectionis vlciscitur. Quod ubi Astyages audiuit cõtractis vndiq; auxilijs ipse in Persas proficiscitur, & repetito alacrius certamine pugnantibus suis partẽ exercitus a tergo ponit, & tergiuersantes ferro agi in hostes iubet, ac denunciat suis, ni uicerint, nõ minus fortes etiã post terga inuenturos, quã a frõtib; viros. Proinde videant, fugientibus hęc, an illa pugnãtib; acies rüpenda sit. Ingens post necessitatẽ pugnandi animus exercitui eius accessit. c. Pulsa itaque cum Persarum acies paulatim cederet, matres & vxores eorum obuiam occurrerunt, orant in prælium reuertantur

cun-

cunctatibus, sublata veste ob
 scena corporis ostendunt, ro-
 gantes num in uteros ma-
 trum vel vxorum velint re-
 fugere. Hac repressi castiga-
 tione in praelium redeunt, &
 facta impressione, quos fu-
 giebant, fugere compellunt.
 In eo praelio Astyages capi-
 10 tur, cui Cyrus nihil aliud ni-
 si regnum abstulit, nepotem-
 que in illo magis quam victo-
 rem se gessit, eumque ma-
 xime genti Hyrcanorum prae-
 posuit: Nam ipse reuerti
 in Medos noluit. s Hic finis
 Medorum imperij fuit. Reg-
 nauerunt annis CCC L. In
 initio regni Cyrus Sybarem,
 20 quem iuxta nocturnum vi-
 sum ergastulo liberauerat, comitemque ceptorum
 in omnibus rebus habuerat, Persis prae-
 posuit, sororemque suam ei in matrimonium dedit. Sed ciui-
 tates quae Medorum tributariae fuerant, mutato
 imperio etiam conditionem suam mutatam ar-
 bitrantes, a Cyro defecerunt: quae res multorum
 bellorum Cyro causa & origo fuit. Domitis de-
 mum plerisque, cum aduersus Babylonios bellum
 gereret, Babylonis rex Lydorum Cræsus, cu-
 30 ius opes & diuitiae insignes ea tempestate erant,
 in auxilium venit, victusque iam de se sollicitus, in
 regnum refugit. Cyrus quoque post victoriam
 compositis in Babylonia rebus, bellum transfert
 in Lydiam, ibi fortuna prioris praelij, perculsum
 iam Cræsi exercitum, nullo negotio fundit. Cræ-
 sus ipse capitur: sed quanto bellum minoris peri-
 culi, tanto & mitior victoria fuit. Cræso & vi-
 ta, &

to. Nam cum Daniel ta, & patrimonij partes, &
 esset in captiuitate vrbs Barce concessa sunt, in
 Babylonica, inter- qua etsi non regiam uitam,
 pretatus est regi Ba- tamen & proximam maiesta-
 byloniae somnium de- ti regiae degeret. Hæc clemen-
 excidio regni eius, tianon minus victori quam
 moxque subsecuta est victo utilis fuit: quippe ex
 Babylonis expugna- vniuersa Græcia, cognito
 tio, nempe sub Bal- quod illatum Cræso bellum
 tafare, quem Græci ne extinguendum incendiū
 Labyrinthum uoca- confluebant. Tantis Cræsi
 uerunt, & Herodotus amor apud omnes vrbes e-
 Labynetum. Ea au- rat, ut passurus Cyrus graue
 tem expugnatio fa- bellum Græciae fuerit, si quid
 cta est per Dariū in Cræsum crudelius consu-
 & Cyrum, ut habetur luisset. Interiecto deinde tem-
 Danielis quinto & pore, occupato in alijs bellis
 sexto, & item nono, ubi dicitur, Dariū fuisse filium
 Assueri, sic enim uocat hebraismus ultimum regem Me- 20
 dorum, quem historici appellant Astyagen. Hæc ergo
 fuit successio regum Persarum secundum memoratos
 prophetas: Ahasueros, seu ut nostri uerterunt, Assuerus
 qui putatur fuisse Astyages: habuit filium Dariū reg-
 ni successorem, qui una cum Cyro Persa collega suo &
 genero Babylonem expugnauit, & ad Persas monarchiam
 transtulit. Cyrus reliquit Cæbysen regni heredem. Post
 hunc factus est monarcha Darius alius, de quo in Hag-
 gæo propheta, & Ezræ 4. qui secundum Hebræos fuit
 Assueri & Esther filius, singularis Iudæorum fautor, 30
 quippe qui templum & ciuitatem Ierosolymitanam re-
 dificare permisit, uasa sancta in Babylonem transporta-
 ta, remisit. h Rex Lydorum Cræsus. Lydia olim uo-
 cata fuit Mæonia, & est pars minoris Asiae, fuitque secun-
 dum Strabonem caput eius insignis illa urbs Sardis. He-
 rodotus

Hinc pro-
uerbia, Ly-
dus caupo-
natur, Ly-
dorū cary-
ca. 10

Cyros, rebellauere Lydi: qui-
bus iterum victis, arma & e-
qui adempti, insiq; caupo-
nias & ludicras artes, & leno-
cinia exercere: & sic gens in-
dustria quondam potens, &
manu strenua, effeminata
mollicie, luxuriatq; virtutem
pristinā perdidit. Et quos an-
te Cyrum inuictos bella præ-
stititerant, in luxuriam lapsos
ocium ac desidia superauit.

k Fuere Lydis multi ante
Cræsum reges varijs casibus
memorabiles, nullus tamen
fortunæ Candauli comparan-
dus: qui cum vxorem suam,
quam propter pulchritudinē
nimium diligebat, omnibus
20 prædicaret, non contentus vo-
luptatum suarum tacita con-
scientia, nisi etiam matrimo-
nij reticenda publicaret pror-
sus, quasi silentium damnum
pulchritudinis esset: ad postre-
mum vt affirmationi suæ fi-
dem faceret, 1 eam Gygi
sodali suo nudā demonstrauit.

30 Quo factō, & amicum in adulterium vxoris ille
ctum, hostem sibi fecit, & vxorem veluti tradito
alij amore, a se alienauit. Nam breui post tempo-
re cædes Candaulis, nuptiarum præmium fuit.
Vxor mariti sanguine dotata, regnum viri, & se
pariter adultero tradidit. Cyrus subacta Asia, &
vniuerso oriente in potestatem redactō, m Scy-
this bellum intulit. Erat autem eo tempore Scy-
tharum regina Tomyris, quæ non muliebriter ad-
uentu

rodotus ait Cræsum
ultra Cyro bellum
intulisse, oraculis
persuasum. i ¶ Cræ-
so & uita.) Hoc al-
terum est clementie
exemplum in Cyro.

k ¶ Fuere Lydis.)
Digressionē hic fa-
cit, qua præter histo-
riæ ordinem hæc de
Lydorum regibus re-
citatur. l ¶ Eam Gy-
gi nudam demonstrā-
uit.) Hinc prouer-
bium, Gygis anulus.
Scribit Herod. mu-
lierculā Gygi man-
dasse, ut aut Cādau-
lem occideret, aut se
pateretur occidi,
quod in re turpi Cā-
dauli paruisset.

m ¶ Scythis bel-
lū intulit.) Scythæ

a primordio parua
posidebāt patriam
sed postea in mag-
num imperium &
gloriā peruenerunt
Ea natio primum
iuxta Araxim fluui-
um parua & contēp-
ta sedit, sed nacti re-
gē bellicosum agros
ampliarunt usq; ad
Tanaim fluuium, a
quo Scythia ipsa lō-
go tractu uersus or-
tum protensa, Imao
monte per medium
uelut in duas Scy-
thias diuiditur qua-
rum una Scythia in-
tra Imaum montem
dicitur, altera ex-
tra. Ab alieno impe-
rio inuicti semper

uentu hostium territa, cū pro-
hibere eos posset, vadum Ara-
xis fluminis transire permisit
& sibi feliciorē pugnam in-
tra regni sui terminos rata,
& hostibus obiectu fluminis
fugam difficiliorē. Itaq; Cy-
rus traiectis copijs, cum ali-
quantisper in Scythiam pro-
cessit, castrametatus est: dein- 10
de postera die cum simulato
metu, & quasi refugiens, ca-
stra deseruisset, vinum affa-
tim, & ea quæ erant, epulis ne-
cessaria, reliquit. Quod cū nū-
ciatum reginæ esset, adolescē-
tulum filium ad insequēdum
eum cum tercia parte copia-
rum mittit. Cum ventum ad
Cyri castra esset, ignarus rei 20
militaris adolescēs, veluti ad
epulas, non ad prælium venis-
set, omissis hostibus, insuetos
barbaros vino onerare se pa-
titur: priusq; Scythæ ebrie-
tate quàm bello vincuntur.

Nam cognitis his, Cyrus reuersus per noctē, secu-
ros opprimit, omnesq; Scythas cum reginæ filio
Amisso tanto exercitu, & quod grauius dolendū
vnico filio, Tomyris orbitatis dolorem non in 30
lachrymas effundit, sed in vltionis solatia inten-
dit, hostesq; recenti victoria exultantes, pari in-
fidiarum fraude circundedit: quippe simulata dif-
fidentia, propter vulnus acceptum refugiens, Cy-
rum vsq; ad angustias perduxit, ibi compositis
in montibus infidijs, ducenta milia Persarum cū
ipso rege trucidauit. In qua victoria etiam illud
memora-

memorable fuit, quod neq; nuncius tantæ cladis quidem superfuit. Caput Cyri amputatum in virem humano sanguine repletum conijci regina iubet, cum hac exprobratione crudelitatis, **SATIA TE SANGVINE**, inquit, **QVEM SITISTI**.
 10 Cyrus regnavit annis XXX. non initio tantum regni, sed continuo totius temporis successu admirabiliter insignis. Huic successit filius Cambyses, qui imperio patris Aegyptum adiecit, sed offensus superstitionib. Aegyptiorū, **Apis** cæterorūq; deorū ædes dirui iubet. Ad **Ammonis** quo-
 20 coniuges & liberi plaustris uehebantur, legibus nullis obnoxia, iustitiam sponte colebat. Nullum furto grauius in tota gente flagitium fuit, ut quæ non parietibus aut septis armentum circumdat, sed in propatulo habeat. Nullus ei auri aut argenti usus. Lac & mel in cibatu frequens: cõtra frigora ferinis pellibus corpora communiebat. Lancus usus ac uestium ignotus genti. Gaudent Scytharum plures humana cæde: quem primum uirum in bello uir Scythæ cœperit, eius sanguinem potat: quoscunq; in prælio interemerit, eorum capita regi offert.
 30 Detrahunt etiam occisis cutem: & multi sunt qui coria humana tanquam brutorum cõsuunt, quibus pro amiculis induantur. Capita hostium hoc modo præcidunt. Amputant illud in orbem circa aures, uerticq; sumpto excutiant, deinde exterius crudo bouis corio superducunt, interius inaurat, etiam qui ditiores sunt, & pro poculis utuntur,

utuntur, hospitibus qui ad eos ueniunt, uiri alicuius existimationis exhibent, referuntq; illos à se esse superatos. De his plura habes infra libro secundo.

n ¶ **Satia te sanguine.** Exemplum hic habes crudelitatis Scythicæ.

o ¶ **Apis.** In Memphi regia Aegypti olim templum erat Apidis. Erat autem Apis Aegypti bos quidam, qui in septo quodã abatur, & apud eos pro deo habebatur,

Ante illud septum quædam aula erat, in quam nonnumquam apis emittebatur, præsertim ut peregrinis ostenderetur. Videbatur per fenestram & ubi paululum lasciuiebat, rursum in propriam mansionem recipiebatur.

p ¶ **Ammonis templum.** Ab Aegypto uersus meridiem ascenditur ad templum Ammonis, & interiacent steriles arenæ, quæ solis ardore accensæ, intolerabili aestu uestigia exurunt, sed & tam subtiles sunt, ut homo facile in eis suffocetur, id quod Cambysis exercitui contigit, qui templum Ammonis spoliare uolebat. Est etiam in illo itinere magna aquæ penuria: sed Alexander Magnus non territus secundo anne peruenit ad Mareotide paludem, deinde immensi arenarum campi patuerunt haud

B secus

*Mergidæ

10

*Praxaspæ

20

30

*Smerdim

*Smerde
rex Smer-
dis

10

20

30

gis occupat facinus prostratq; Smerde, cui regnū debebatur, fratrem suum subiecit* Oropatem. Erat enim oris & corporis lineamentis persimilis ac nemine subesse dolum arbitrate* pro *Mergide rex Oropates cōstituitur. Quæ res eo occultior fuit, quod apud Persas pelorna regis sub specie maiestatis occultitur. Igitur magi ad fauorem populi conciliandum tributa & militiæ vacationem in triennium remittūt, vt regnum quod fraude quæsierant, indulgentia & largitionibus confirmarēt: quæ res suspecta primo *Orthani viro nobili, & in coniectura sagacissimo, fuit: Itaq; per internūcios quærit à filia quæ inter regias peloran sibi orbis imperium destinaret, respondit, omnium terrarum & gentium eum rectorem fore: tunc sacerdotes & templum amplissimis muneribus ditauit. Dictum est autem templum illud templum Iouis Ammonis ab arenis, quia ἄμμος Græcis est arena. ¶ Pro Smerde rex Smerdis constituitur.) Herodotus lib. tertio circa mediū paulo clarius hanc describit historiam, nempe quod Cambyzes somnium habuerit, Smerdem breui loco eius regnaturum. Fuerunt autem duo Smerdes, vnus frater Cambysis, & alter frater magi Patizithis. Cambyzes somnium & interpretationem eius intellexit de fratre suo, fecitq; eum ob id clanculum occidi. Cum autem alter Smerdes, qui erat in aula, id non ignoraret essetq; corporis habitu quāmsimillimus Smerdi Camby-

sis quam profundum mare: non arbor neq; culti solis ullum uestigium occurrit. Quarto die ad templum peruenit. Densum ibi nemus, & multitudine fontes in sylua. Dicitur etiam ibi esse fons, qui mane tepidis fluit aquis, meridie frigidis, in uesperu calidis, & post medianocem æstuosus. In hoc templo Iupiter colebatur, & dabat per sacerdotem responsa. Cūq; Alexander quæsisset

sis fratri, facile absente Cambyse se pro rege gessit, imponens populo, quasi frater esset Cambysis. Misit & caduceatorem ad exercitū Cambysis, iubens ut Smerdi Cyri (egerat enim magus ille antea apud Cyrum) deinceps obedirent, non Cambysi. Cambyzes hæc audiens, putabat fratrem suum non interfectum, aut certe mortuum rebellare. Fucos autem agnito, agnoscentes se fratris sui sine causa interemptorem fuisse, desolebat eum, & insiliens in equum habuit in animo quam celerrime exercitū ducere in magum. Insilienti autem in equum, uagina gladij excidit unde nudatus gladius perstrinxit eius femur, in ea scilicet parte in qua prius ipse tanquam oportu-

lices erat, an Cyri regis filius rex esset. At illa nec se scire ipsam ait, nec ex alia posse cognoscere, quia singulae separatim recludantur. Tum pertretare dormienti caput iubet: nam mago Cambyzes aures utraque præciderat. Factus deinde per filiam certior sine auri bus esse regem, optimatibus Persarum rem indicat, & in eodem falsi regis impulsos sacramento religionis obstringit. Septem tantum conscij fuere huius coniurationis, qui ex continentia, ne dato in penitentia spatio, res per quenquam narraretur, occultato sub veste ferro, ad regiam pergunt, ibi obuijs interfectis, ad magos perueniunt, quibus ne ipsis quidem animus in auxilium sui defuit siquidem stricto ferro duos deconiuratis interficiunt, ipsi tamen corripuntur à pluribus: quorum alterum Gobryas amplexus magum, cunctantibus socijs, ne ipsum pro mago trās foderēt, quia res obscuro locogerebatur, vel per suum corpus adigi mago ferrum iussit: Fortuna tamen ita regente, illo incolumi magus interficitur. Occisis magis, magna quidem gloria recuperati regni principum fuit: sed multo maior in eo, quod cū de regno ambige-

10

20

30

rent, cōcordare potuerūt. Erāt enim & virtute & nobilitate ita pares, vt difficilem ex his populo electionem æqualitas faceret. Ipsi igitur viam inuenierunt, qua de se iudicium religioni & fortunæ committerent. Pacti inter se sunt, die statuta omnes equos ante regiam primo mane perducerēt, & cuius equus ante solis ortum hinnitum primus edidisset, is rex esset. Nam & solem vnū Deū Persæ esse credunt, & equos eadem Deo sacros ferūt. Erat inter coniuratos Darius Hytaspis filius, cui de regno sollicito equi custos ait: si ea res victoriam moraretur, nil negotij superesse: proinde nocte equam, pridie ante constitutam diem, ad eundem locum ducit, ibique equæ equum admittit, ratus ex voluptate veneris futurum, quod euenit. Postera die cum ad statutam horā omnes uenissent, Darij equus cog-

10
Sum. ex
torū hin
u.

20

30

portuna ad ferendum percussit. Apim Aegyptiorum deum. Post hæc ubi femoris os est uitiatum, femurq; confestim contabuit, Cambysi uita erepta est, cum regnasset septem annos & menses quinq; ; nulla unquam prole suscepta uirili femineæ. Magus itaq; regnū tenens & profratre regis se uenditans, indicio abscissarum auriū fuit deprehensus. Nam cum Otanes filiam haberet in aula regis cum alijs puellis, quibus reges more suo abutebatur, denunciavit pater filie ut aduertet

cum quo cubaret, cum rege Smerde, aut cū mago Smerde, cui Cambyses aliquando non sine causa abscindi aures iussit. Filia Otanis cum cubaret cum Smerde, illeq; uehementer soporatus esset, palpauit aures eius, quibus carere hominem non difficulter, sed facile deprehendit: & ubi illuxit, celerrime patrem certiore rei gestæ facit. Qui unā cum aliquot coniuratis peruenit ad magos, tantumq; effecit, ut illi interficerentur, & regni gloria

recuperaretur. Quibus occisis, de alio monarcha deliberatum est, etiam si quidam cunctarentur aliū substituere monarcham, quod natura cōparatum sit, ut talis optimis quibusq; inuideat, deterrimis delectetur & quod indecentissimum est, criminatio nes admittere optimum putet. Nam si ue admireris eum, modeste offenditur, quod non effuse hoc facias: siue effuse facies, offenditur, quasi sibi assenteris. Et ut semel dicatur, iura patriæ labefactat, feminis uim infert, indemnatos interimit. At cum dominatur multitudine, in primis nomen obtinet pulcherrimum, isonomia, id est, iuris æquabilitatem. Deinde nihil eorum agit quæ monarcha. Nam magi

nito loco ex desiderio formine hinnitum statim edidit, & segnibus alijs felix auspiciū domino primus emisit. Tāta moderatio cæteris fuit, vt audito auspicio confestim equis desilierint, & Darium regem salutarint. Populus quoq; uniuersus secutus iudicium principū, eundem constituit regem. Sic regnum Persarum septem nobilissimorum virtute quæsitū, tam leui momento in vnum collatum est. Incredibile prorsus hoc tanta pietate gessisse eos, quod vt eriperent a magis, mori non recusarint: quam præter formā virtutem que hoc imperio dignam * & cognatio Dario iuncta cum pristinis regibus fuit. Principio igitur regni, Cyri regis filiam, regalibus nuptijs regnum firmaturus, in matrimonium recepit ut non tam in extraneū translatum, quā in familiam Cyri reuersum videretur. Interiecto deinde tempore, cum Assyrii descuissent, & Babyloniam occupassent, difficilisq; urbis expugnatio esset, æstuate rege, vnus de interfecto-ribus magorum, Zopyrus nomine, domi se verberibus lacera-ri toto corpore iubet, nasum & labia & aures sibi præcidi, atque ita regi inopinanti se of-

10

20

30

b 3 ferr.

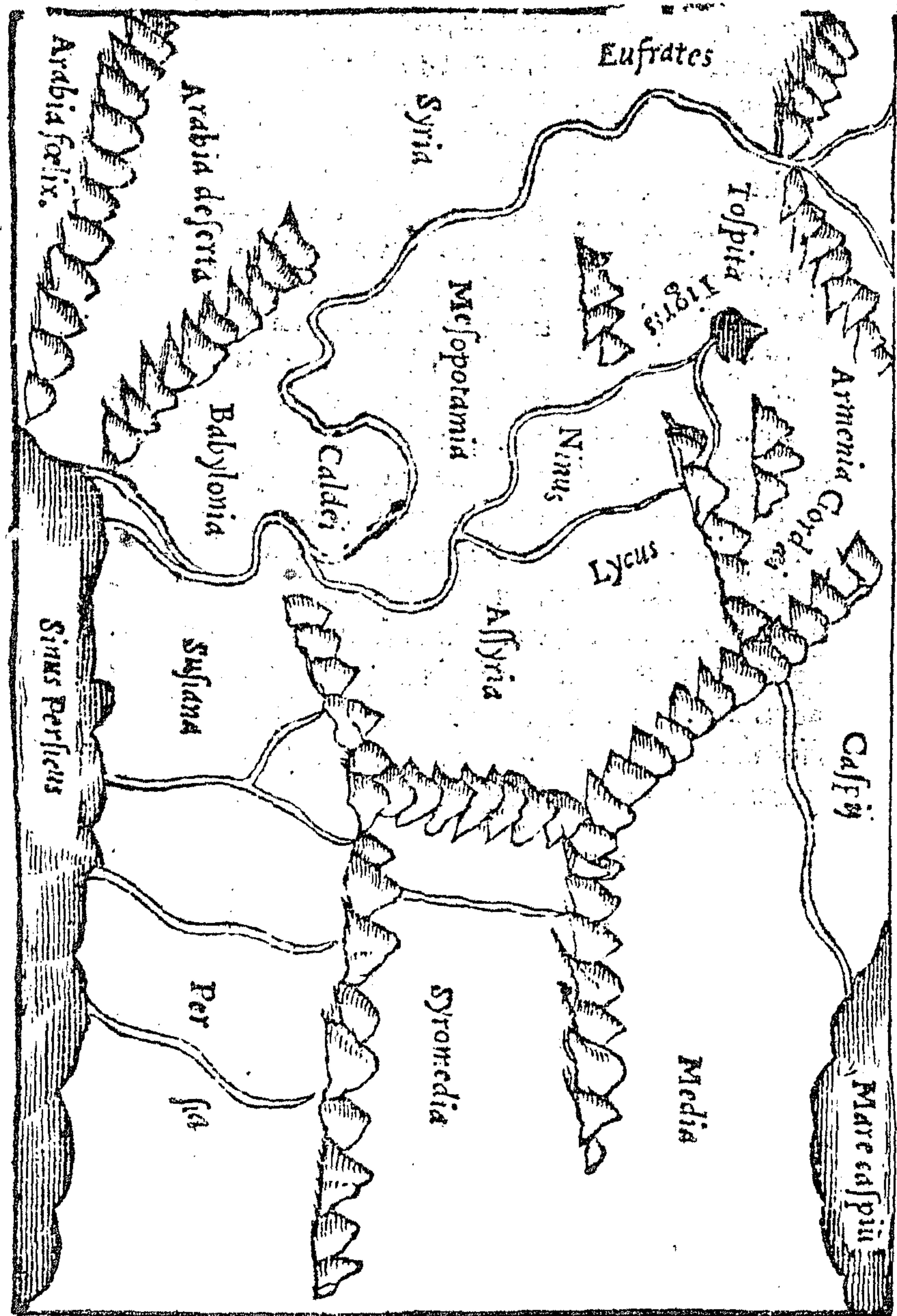
Darius Persarū tertius ex equi hinnitu rex electus.

Fortè legē dum, & cognatione Darius iun-ctus cū etc.

fert. Attonitum & querentem Darium causas autoremque tā foedae lacerationis, tacitus quo proposito fecerit, edocet, * for-
firmatoque maroque in futurum consilio, transfugae titulo Babyloniam proficiscitur, ibi ostendit populo lauiatum corpus: queritur crudelitatem regis, a quo
 10 in regni * portione non virtute, sed auspicio, non iudicio hominum, sed hinnitu equi superatus sit. Iubet illos ex amicis exemplum capere quid hostibus cauendum sit. Hortatur ne mœnibus magis quam armis confidant, patianturque se commune bellum recentiore ira gerere. Nota, nobilitas uiri pari-
 20 oligarchiam, rem scilicet ad statum paucorum traducētes. Alij ab his duabus sententijs dissentientes, antecelle re monarchiam, id est, unius imperium, contendebant si uir optimus ad illud deligatur. In statu autem paucorum, cum quisque princeps esse optet, & indicenda sententia uincere, ad ingentia inter se odia euadunt: ex quibus seditiones existunt, e seditionibus caedes, e caedibus ad unius imperium deuenitur. Cum regni primores sic de imperio consultarent, tandem inter eos conuenit, ut subortum solis conscensis equis, dum in suburbanis uectarē
 30 tur, cuius equus uocem primus edidisset, is regnū Cambysis obtineret. Erat autem principi Dario, qui & ipse de consultoribus regni erat, equiso, uir solers, cui Darius consilium aperuit, rogans ut si quid solertiae haberet, exerceret, quo ad eum regni decus perueniret. Iubet seruus herum bono esse animo, cum futurum regē

& ne

& neminem alium, ter & virtus omnibus erat
 ususque est hoc astu. nec de fide timebant, cuius ueluti pignora, uulnera corporis, & iniuriae notas habebant.
 Vbi nox aduenit, ducit equam, quā Darius equus adamabat in suburbana, & ad mouens illi equae equum Darij, admitteit congressum. Postero itaque die ubi illuxit, sex Persae ex conuento affuerunt equis asidentes: & cum in suburbanis ultro citroque uectarentur, Darij equus ubi ad locum peruenit sui coitus, hinnitum edidit, & dominum suum regem declarauit. Quae in Iustino sequuntur de Zopyro, apertiora sunt quam ut aliquid adijcere opus sit. Hero-
 10 dotus dicit illum unum fuisse ex coniuratis, & quod Darius maluerit illum integrum & inconcisum mansisse, quam centum capere Babylones.
 20

15

IUSTINI HISTORICI IN TROGI POMPEII HIS- TORIAS LIBER II.

CVM Scytharum latissima sit regio, pluri-
mos habet populos
utriusq; additos mo-
ribus. Sunt Massa-
getæ ultra mare
Caspium, apud quos
nullus est ferri et
argenti usus. Quo-
ties aliquis mulieris
libidine capitur,
suspensa ad plau-
strum pharetra, cum
ea sine pudore con-
cumbit. Cum quis
consenuerit propin-
qui et necessarij in-
unum coeutes, cum
ouibus aliquot eum
immolant, et carnibus eius coctis
pro epulo uescuntur: quod genus obitus apud eos beatif-
simum habetur. Languore extinctos non edunt, sed ter-
ra operiunt, nihil serunt, pecoribus uictitant et pisci-
bus, quos Araxes abunde suppeditat. Sunt Tauroscythæ
à monte Tauro iuxta quem habitant, sic appellati. Hi
in hostes quos ceperint hoc agunt: amputatum quisque
hostis caput domum portat, et fusti suffixum ad nodum
sublime supra testa statuit, et plerumq; supra fumarium
dicentes ea esse totius domus custodes. Viuunt ex rapto
et bel

N relatione re-
rum à Scythis ge-
starum, quæ ta-
tis amplæ, mag-
nicæq; fuerunt
principium ab ori-
gine repetendum est. Non enim
minus illustra inicitia, quam
imperium habuere, nec viro-
rum imperio magis quam fœ-
minarum virtutibus claruere.
Quippe cum ipsi Parthos Ba-
ctrianosq; fœminæ autem eo-
rum Amazonum regna condi-
derint, prorsus ut res gestas
virorum mulierumq; confide-
rantibus incertum sit, uter apud
eos sexus illustrior fuerit. Scy-
tharum gēs antiquissima sem-
per habitata: quanquam inter Scy-
thas & Aegyptios diu² conten-
tentia de gener-
uetustate.
20
30

Herodo. **10** *scribit eam cōtentionē fuisse inter Aegyptios & Phrygas* **20** *rem vel frigus velamenta corporis inuenirentur, vel locorū vitia q̄sitis arte remedijs mol-*

30 *humanas comedunt carnes, agrestes* **40** *sub arboribus cubantes, nisi quōd per hyemem arbores uelis albis contegunt. His mortalium nemo iniuriam infert. Sunt & Essedones, qui mirabilibus quoque utantur moribus in parentum funeribus. Hi omnes Scythæ à Tartaris sunt subacti, coactiq; eorum uiuere moribus, ut hodie omnes Scythæ uno nomine Tartari appellentur*

50 *antiqui autores asserant hominum genus primum cœ-*

60 *ante de generis uetustate.] Sic loquuntur homines qui dei cognitionem non habent. Quidam tamen gētilium à maioribus suis nonnihil audierunt de prima hominum post diluuium dispersione: unde cum incepte quæri posset, quo locorum? Ad hoc respōdet Diodorus Siculus: Consedit hominum genus primum iuxta fluuium Araxim in Armenia maiori. Et hi; quidem non*

aberrās

aberrat à uero, cum & diuus Moses scribat saluatum humanum genus in Armenia, & inde per orbem in colonias diuisum. Quieuit enim arca post diluuiū in montibus Ararat, ut hebraismus habet. Cosmographi autē putant eos esse mōtes Gordcos qui situm habent in Armenia. Haitonus Armenus in libro de Tartaris cap. 9. scribit, in Armenia montem esse toto orbe terrarum altissimum, qui Arat uulgariter nuncupatur in cuius cacumine arca Noe post diluuium sedit. Et licet propter abundantiam niuiū, quæ semper in illo monte reperiuntur, tam hyeme, quàm æstate, ne

lirentur, Aegyptum ita temperatam semper fuisse, ut neq; hyberna frigora, nec æstiu solis ardores, incolæ eius premerent: solum ita fecundum, ut alimentorum nulla terra feracior sit in usus hominum. Iure igitur ibi primū homines natos uideri debere, ubi educari facillime possent. Contrā Scythę cœli temperamentum, nullum esse uetustatis argumentum putabant: quippe naturā, cum primum incrementa caloris & frigoris regionibus distinxerit, statim ad locorū patientiam animalia quoq; generasse: sed & arborum atq; frugum, pro regionū conditione, apte genera variata. Et quanto Scythis sit cœlum asperius quàm Aegyptijs, tanto & corpora & ingenia esse duriora. Cæterum si mundi, quæ nunc partes sunt, aliquando unitas fuit, siue illuies aquarū, principio rerum, terras obrutas tenuit, siue ignis, qui & mūdum

mo ualeat ascendere mōtem illum, tamen apparet semper in eius cacumine nigrum quiddam, quod ab incolis arca Noe esse putatur. Hunc Noe gentiles scriptores uocant Ianum, ob id scilicet quod primus uini plantationē & usum inuenerit. Est enim Hebræis Iajm uinum: hinc Ianus uinitor. De hoc Fabius Pictor. Ianus fuit pōtifex, religiosus.

Prima dile
matis pars.

10

Secunda
pars.

20

30

genuit, cuncta possedit, utriusque primordij Scythas origine præstare. Nam si ignis prima possessio rerum fuit, qui paulatim extinctus sedem terris dedit, nullam prius, quam septentrionalem partem hyemis frigore ab igne secretam adeo ut nunc quoque nulla magis rigeat frigoribus. ^b Aegyptum vero & totum orientem tardissime temperatum, quippe qui etiam nunc torrenti calore solis exæstuet. Quod si omnes quondam terræ submersæ profundo fuerunt, profecto editissimam quamque partem decurrentibus aquis prius detectâ, humillimo autem solo eadem aquam diutissime immorata: & quâto prior quamque pars terris, si Scythias Armeniam concesserimus, de generis antiquitate, quantumlibet gloriantur de soli fecunditate ^b [Aegyptum tardissime temperatam.] Homines deo & eius cognitione uacui, uarias habuerunt opiniones de mundi initio. Qui ignem putauerunt initium esse rerum, facile apud infideles probant, Scythiam prius habitatâ quæ Aegyptum, cum citius deferbuerit ab igne quæ Aegyptus, quæ etiâ hodie uix satis temperata est à nimio calore. Sed philosophus & astronomus facile eludet hoc argumentum, haud ualidius est argumentum quod inducitur de fluuiorum cursu ex editioribus locis. Nonne uidemus in Germania duos insignes fluuios Rhenum & Danubium contrarium tenere cursum, idque non per exiguum spatium? Voluntas ergo dei est, ut hic fluuius in hanc plagam, alius in aliam cursum instituat.

religiosus, literatus, philosophus, theologus, pater omnium deorum & hominum, monarcha totius primi generis humani, penes quem unum tunc erat totius uasti orbis custodia. Hic Ianus & Noc, tandem in Italiam ueniens, regionem illam à se Ianiculam denominauit. Putant & Ianuam, quæ est Genua à se primo extructam atque denominatam. Frustra igitur contendunt Aegyptij cum Scythis,

situat: etiamsi non negemus origines plerumque esse in montibus: sed ex hoc non sequitur origines ab initio prius exiccitas quam terram planam. Nec obstat id quod inferunt, cuncta flumina descendere in mare, cum Ecclesiastes sic dicat: Cuncta flumina ingrediuntur mare, & tamen mare ob eorum ingressum non redundat, sed quantum aquarum ingreditur, tantum rursum euaperat, ut flumina perpetuare suum cursum possint. De Aegypto & Nilo uide Herodotum in Euterpe, & Plinium lib. 5. cap. 9. & Melam lib. 1. cap. 5. minibus inter se fines nulli: neque enim agrum exercent, nec domus illis ulla, aut rectum, aut sedes est, armenta & pecora semper pascentibus, & per incultas solitudines errare solitis, uxores liberosque secum in plaustri uehant, quibus, ceteris imbrum hyemisque causa tectis, pro domibus utuntur. Iustitia gentis ingenij culta non legibus. Nullum scelus apud eos furto grauius: quippe sine tecto, mumentorumque

rarum siccata sit, tanto prius animalia generare coepisse. Porro Scythiam adeo editiorem omnibus terris esse, ut cuncta flumina ibi nata in mare Mæoticum, tum deinde in Ponticum & in Aegyptum mare decurrant. Aegyptum autem (quæ tot regum tot seculorum cura, impensaque munita sit, & aduersus uim decurrentium aquarum tantis instructa molibus, tot fossis concisa, ut cum his arceantur, illis recipiantur aquæ nihilominus coli, nisi excluso Nilo, non potuerit) nec posse uideri hominum uetustate ultima, quæ siue exaggerationibus regum, siue Nili trahentis limum, terrarum recentissima videatur. His igitur argumentis superatis Aegyptijs, antiquiores semper Scythias uisi. Scythia in orientem porrecta, includitur ab uno latere Pontico, & ab altero montibus Rhiphaeis, à tergo Asia & Tanai flumine multum in longitudinem & latitudinem patet. Ho-

Alij, in Mæotida.

20

Phasi Scytharum mores, Nomades dicti & geographis

30

nimentoq; pecora & armenta habentibus, quid saluum esset, si furari liceret? Aurum & argentum perinde aspernantur, ac reliqui mortales appetunt Lacte & melle vescuntur. Lanæ ipsius usus ac vestium ignotus: & quanquam continuis frigoribus vrantur, pellibus tamen *ferinis aut murinis vestiuntur. Hæc continetia, illis morum quoque iustitiam dedit, nihil alienum concupiscentibus. Quippe divitiarum cupido ibi est, ubi & usus. Atque utinam reliquis mortalibus similis moderatio & abstinentia alieni foret: profecto non bellorum tantum, per omnia secula, terris omnibus continuaretur, neque plus hominum ferrum & arma, quam naturalis fatorum conditio raperet. Prorsus ut admirabile uideatur hoc illis naturam dare, quod Græci longa sapientum doctrina, præceptisque philosophorum consequi nequeunt, cultosque mores, incultæ barbariæ collatione superari. Tanto plus in illis proficit vitiorum ignoratio, quanto in his cognitio virtutis. Imperium Asiæ ter quaesivere Scythæ, ipsi perpetuo ab alieno imperio aut intacti, aut inuicti mansere. Darium regem Persarum, turpi à Scythia summouere fuga. Cyrum cum omni exercitu trucidarunt. Alexandri Magni ducem *Zopyrona pari ratione cum copiis uniuersis deleuerunt. Romanorum audiuerunt, non sensere arma. Mox Parthicum, & Bactrianum imperium ipsi condiderunt, gens & laboribus & bellis aspera. Vires corporum immensæ: nihil parare, quod amittere timeant nihil victores præter gloriam concupiscunt. Primus Scythis bellum intulit Ve-

*felinis

10

Digressio per amplificationem.

20

Catalogo quodam recenset Scytharum fortia facta, à quibus eos laudat. *Zopyronam

30

c ¶ Parthicum imperium.] Non mox creuit Parthicum imperium, quia Parthi fuerunt Scytharum exules, homines obscurissimi temporibus Medorum & Assyriorum, multis feruentibus nationibus & gentibus. Tandem tamen uiribus sumptis,

tis, regnare ceperunt super gentes, quibus prius serui erant: & trinis bellis à Romanis læsiti, uictores fuerunt.

xores rex Aegyptius, missis prius legatis, qui hostibus parandi legem dicerent. Sed Scythæ iam antea de aduentu regis à finitimis certiores facti, legatis respondent: Miramur tam opulenti populi ducem,

stolidè aduersus inopes occupasse bellum, quod magis domi fuerit illi timendum, quod belli certamen anceps, præmia victoriæ nulla, damna manifesta sint. Igitur non expectaturos Scythas ut ad se veniatur, cum tanto sibi in hoste plura concupiscenda sint, ultroque prodituros obuiam. Nec dictum res morata, quos cum tanta celeritate venire rex didicisset, in fugam vertitur, & exercitus cum omni apparatu belli relicto, in regnum trepidus se recepit. Scythas ab Aegypto paludes prohibuere. Exinde reuersi, Asiam perdomitam vetigalem fecerunt, modico tributo, magis in ritulum imperii, quam in victoriæ præmium imposito, quindecim annis pacandæ Asiæ morati, uxoribus flagitatione reuocantur, per legatos denunciantium, ni redeant, sobolem se ex finitimis quaesituras, nec passuras ut in posteritatem Scytharum genus per feminas intercidat. His igitur Asia per mille quingentos annos vectigalis fuit. Pendentis tributi finem Ninus rex Assyriorum imposuit. Sed apud Scythas medio tempore duo regum iuuenes Plinos & *Scolopytus per factionem optinatum domo pulsi, ingentem iuuentutem secum traxere, & in Cappadociæ ora, iuxta amnem Thermodoonta confedere, subiectosque Themiscyreos campos occupauere. Ibi per multos annos spoliare finitimos consueti, conspiratione populorum per insidias trucidantur. Horum uxores cum viderent exilio suo additam orbitatem,

Quis primus Scythis bellum intulerit.

10

20

Scythæ ex Asia ab uxoribus reuocati.

*Scolopytho

30

arma

Exempla mulieris fortitudinis

10

20

Vnimammæ unde dictæ.

30

arma sumpsere, finesque suos summoventes primo, mox inferentes bella, defendunt. Nubendi quoque finitimis animum omisere, seruitutem non matrimonium appellantes, singulare omnium seculorum exemplum. Auxere Rem publicam sine viris: iam etiam cum contemptu virorum se tuentur. Et ne feliciores aliæ alijs uiderentur, viros qui domi remanserant, interficiunt. Vt ionem quoque caesorum coniugum excidio finitimorum consequuntur. Tunc pace armis qua sita ne gens interiret, concubitus finitimorum ineunt. Si qui maris nascerentur, interficiebantur. Virgines in eodem ipsum morem, non ocio, neque lanificio, sed armis, equis, venationibus exercebant, in uisis infantium dexteris mammis, ne sagittarum iactus impediretur, unde Amazones dictæ sunt. Duæ reginæ his fuere, Marthesia & Lampedo, quæ in duas partes agmine diuiso, inclytæ iam opibus, vicibus gerebant bella, solicite terminos alternis defendentes: & ne successibus deesset autoritas, generatas se Marte prædicabant. Itaque maiore parte Europe subacta, Asiæ quoque non nullas ciuitates occupauere.

Ibi

d ¶ Pendendi tributum finem.] Fabulæ hic Trogius narrat.

Cum enim Ninus non millesimo anno post diluuium in Assyria regnare coepit, quomodo ante cum Scythæ mille & quingentis annis Asiam uictigalem tenuerunt?

e ¶ Iuxta animum Thermodocia.] Meminit & Ptolemæus in Cappadocia fluuij Thermodoontis, & Eli. lib. 6. cap. 5.

f ¶ Amazones.]

De Amazonibus sic scribit Strabo: De Amazonibus eadem nunc dicuntur quæ olim, quanquam miraculosa sint & à fide plurimum distent.

Quis enim credat ut uel exercitus, uel ciuitas uel gens unquam ex solis cœsiterit mulieribus, & non solum cœsiterit, uerum etiam inuaserit aliena, & non modo uicinis fuerit dominata,

sed

sed etiam exercitum trans pontum miserit usque in Atticam? Alij ea quæ de Amazonibus scribuntur, non putant esse fabulosa, sed asserunt rem ita habere. Eo tempore quo magna pars Asiæ Scythis tributum pepedit, regij iuuenes per optatum factiones domo pulsi, cum ingenti popularium manu & cum uxoribus in Cappadocia ora considerunt: & cum ibi rapto uiuerent, à finitimis omnes

perierunt. Mulieres igitur superstites accensæ, arma capiunt, se suosque fines ualide aduersus hostes tuentur. Mox ultro bella inferunt, & magnum terrorem in propinquos uertunt. Sed & uiros qui à elade superfuerunt communi consilio obtruncant, unde & Viricidæ postea nominatæ sunt. Finitimos ergo ultæ, pace parta, ne tota gens interiret, lectissimos iuuenes ex finitimis gentibus accitos, noctu adierunt, quoad uterum ferrent. Tum uirilem stirpem si qua orta esset, aut interficere, aut procul ablegare, puellas uero in successione aluerunt, sagittis, cursu, equorum agitatione eas exercere à pueritia, & quo commodius arma tractaret, dextram sibi mammam inurere solebant unde & græcè Amazones dictæ sunt. Incredibile dictum quod longe & late illarum fines postea sint propagati. g Igitur

e

eo pro

Ibi Epheso, multisque alijs urbibus conditis, partem exercitus cum ingenti præda domum remittunt. Reliquæ, quæ ad tuendum Asiæ imperium remanserant, & concursu Barbarorum cum Marthesia regina interficiuntur. In cuius locum filia eius Orithya regno succedit: cui præter singularem belli industriam, eximia seruata in omne æuum uirginitatis admiratio fuit. Huius uirtute tantum additum gloriæ & famæ Amazonibus est, ut Herculi rex, cui XII. stipendia debebat, quasi impossibile imperauerit, ut arma reginæ Amazonum sibi adferret. Igitur eodem profectus longis nouem nauibus, comitate principum Græciæ iuuentu

*incurfu

*Marpesia

10

20

30

*Otrera

10

20

Baltheū fu
isse dicunt
pōtē

Bellū Athe
niēsis ab
Amazoni
bus illatū.

*sigillo

30

re, inopinātes aggreditur. Duę ex quatuor tunc sorores Amazonū regna tractabant, Antiope, & Orithya, quarū Orithya foris bellū gerebat. Igitur cū Hercules ad littus Amazonū applicuisset, infrequens multitudo cū Antiope regina nihil hostile metuente, erat. Quare effectum est, vt paucae repentino tumultu excitatę, arma sumerent, facilemque victoriam hostibus darent. Multę itaque cęsar, captęque: in his duę captę sunt Antiope sorores, Menalippe ab Hercule, Hippolyte à Theseo. Sed Theseus obtentam in præmium captiuam, eadem in matrimonium adsumit, ex ea genuit Hippolitum. Hercules post victoriam Menalippen captiuam sorori reddidit, & precium, arma reginę accepit. Atque ita imperio functus, ad regem reuertitur. Sed Orithya vbi comperit bellum sororibus illatum, & raptorem esse Atheniensium principem, hortatur comites in vltionem, frustratę & Ponti sinū, & Asiam domitam esse dicit, si Gręcorum notam bellis quàm rapinis pateant. Auxilium deinde à *Sagillo rege Scytharum petit. Genus se Scytharum esse, cladem virorum, necessitatem armorum, belli causas ostendit, adsecutasque virtute, ne segniores viris fœminas habere Scythę viderentur. Motus ille domestica gloria, mittit cum ingenti equitatu filium Penaxagoram in auxilium. Sed ante prælium dissensione orta, ab auxilijs deserte bello ab Atheniēsis vincuntur. Receptaculum tamen habuere castra sociorum, quorum auxilijs intractę ab alijs gentibus, in regnum reuertuntur.

Post

eo profectus.] Profectio ista fieri potuit ex mari Aegæo per Propontide & per pontum Euxinū in paludes Maœtides, & hinc in Tanaim fluuium, iuxta quem Amazones cōsedisse memorantur. Porro rex quę Herculem induxit, ut bellum Amazonibus inferret, fuit Eurysichus.

Post Orithyam Penthesilæa regno potita est, cuius Troiano bello inter fortissimos viros, cum auxilium aduersus Gręcos ferret, magna virtutis documēta extitere. Interfecta demum Penthesilæa, exercitus eius absumpto, pauca quę remanserant, agrę se aduersus finitimos defendentes, vsque ad tempora Alexandri Magni durauerunt. Harum *Minothæa siue Thalestris regina concubitu Alexandri per dies XIII, ad sobolem ex eo generandam obtento, reuersa in regnum breui post tempore cum omni Amazonum nomine intercidit. Scythę autem tertia expeditione Asiatica, cum annis VII. à coniugibus & liberis abfuisset, seruili bello domi excipiuntur. Quippe coniuges eorum, longa expectatione virorum fessę, nec iam teneri bello, sed deletos ratę, seruis ad custodiam pecoris relictis nubunt, qui reuersos cum victoria dominos, velut aduenas armati finibus prohibent. Quibus cum varia victoria fuisset, admonentur Scythę mutare genus pugnę, memores non cum hostibus, sed cum seruis præliandum, nec armorum, sed dominorum iure vincendos, verbera in aciem, non tela ferenda, cmissęque ferro, virgas & flagella, cæteraque seruilis metus paranda instrumenta. Probato omnes consilio, instructi sicut præceptum erat, posteaquam ad hostes accessere, inopinantibus verbera intentant, adeoque illos perturbant, vt quos ferro non poterant, metu verberum vincerent, fugamque non vt hostes victi, sed vt fugitiui serui capefferent. Quicumque capi potuerunt, supplicia crucibus luerunt. Mulieres quoque male sibi conscię, partim ferro, partim suspendio vitam finierunt. Post hoc apud Scythas pax fuit, usque ad tempora Lanthini regis huic Darius rex Persarum, sicuti supra dictum est cum filiæ eius nuptias non obtinisset, bellum inuulit, & armatis septingentis millibus hominum

c 2

Scythiam

*Minithia

10

Amazonū
interitus.

Redit ad
Scytharum
historiam

20

Strategema
Scytharum
contra
seruos.

30

Bellum Da
rii adher
sus Scythas

Scythiam ingressus, non facie
 tibus hostibus pugnae potesta-
 tem, metuens, ne interrupto
 ponte Istri reditus sibi inter-
 cluderetur, amissis nonaginta
 millibus hominum trepidè re-
 fugit: quæ iactura, abundante
 multitudine, inter damna nu-
 merata non est. Inde Asiam &
 10 Macedoniam domuit. Ionas
 quoque navali prælio superat.
 Demum cognito quod Athe-
 nienses Ionis auxilium contra
 se tulissent, omnem impetum
 belli in eos conuertit. Nunc quo-
 niam ad bella Atheniensium ventum est, quæ nõ
 modo ultra spem gerendi, verum etiam ultra ge-
 sti fidem patrata sunt, operaque Atheniensium ef-
 fectu maiora, quam voto fuerunt, paucis verbis
 origo repetenda est, quia non ut cæteræ gentes à
 20 sordidis initijs ad summa creuere. Soli enim præ-
 terquam incremento, etiam origine gloriantur.
 Quippe non aduenæ, neque passim collecta popu-
 li colluies originem urbi dedit, sed in eodem na-
 ti solo, quod incolunt, & quæ illis sedes, eadẽ ori-
 go est. Primi lanificij & olei & vini vsum docue-
 re. Arare quoque, & serere frumenta, glande vescẽ
 tibus monstrauerunt. Literæ certè ac facundia,
 & hic ciuilis ordo disciplinæ, veluti templum A-
 30 thenas habent. Ante Deucalionis tempora i regẽ
 habuere Cecropem, quem, ut
 omnis antiquitas fabulata est,
 biforem prodidere, quia pri-
 mus marem foeminae matri-
 monio iunxit, Huic successit
 Cranaus, cuius filia Atthis re-
 gioni nomen dedit. Post hunc

h ¶ Ne interrup-
 to ponte Istri.] Igi-
 tur Darius cladem
 accepit in Dacia,
 quæ hodie est Vala-
 chia, ex Macedonia
 trañciens Istrum,
 qui est Danubius.
 Hinc quoque patet
 Scythas nedum ul-
 tra, uerum & citra
 Tanaim sedes ha-
 buisse.

i ¶ Regem ha-
 buere Cecropem.]
 Hic primus Athe-
 niensium rex puta-
 tur fuisse tempore
 Mosi, condens in At-
 tica

Præclara
 Atheniẽ su
 origo.
 20
 Præterq̃ p
 nõ solum.

tica Athenas, ciuita-
 tem illam toto or-
 be memorabilem,
 quæ mater fuit &
 nutrix liberaliũ ar-
 tium, & tot clarissi-
 morum philosopho-
 rum, quæ Græcia ni-
 hil habuit nobilius.
 Dicta est autẽ à me-
 morato Cecrope Ce-
 cropia, sicut & po-
 stea à Mopso appel-
 lata est Mopsopia,
 & postremo à Mi-
 nerua Athenæ.

Amphytrion regnavit, qui pri-
 mus Mineruæ urbem sacrauit
 & nomen ciuitati Athenas de-
 dit. Huius temporibus aquarũ
 illuies maiorem partem Græ-
 ciæ absumpsit: superfuere,
 quos refugia montium recepe-
 runt, aut ad regem Thessaliæ
 Deucalionẽ ratibus vecti sunt
 à quo propterea genus homi-
 num conditum dicitur. Per or-
 dinem deinde successionis, reg-
 num ad Erichtheum descendit
 sub quo frumenti satio apud
 Eleusina à Triptolemo reper-
 ta est, in cuius muneris hono-
 rem noctes initiorum sacratę.

Tenuit & Aegeus Thesei pa-
 ter Athenis regnum, à quo per diuortium dece-
 dens Medea, propter adultam priuigni ætatem,
 Colchos cum Medo filio ex Aegeo suscepto con-
 cessit. Post Aegeum Theseus, ac deinde post The-
 sei filius Demophoon, qui auxilium Græcis ad-
 uersus Troianos tulit, regnum possedit. Erant
 inter Athenienses & Dorienses simultatum vete-
 res offensæ, quas vindicaturi bello Dorienses, de-
 euenta belli oracula consuluerunt. Responsum,
 superiores fore, ni regem Atheniensium occidif-
 sent. Cum ventum esset in prælium, militibus an-
 te omnia custodia regis præcipitur. Atheniensi-
 bus eo tempore rex Codrus erat, qui & responso
 Dei, & præceptis hostium cognitis, permutato
 regis habitu, pannosus, sarmenta collo gerens, ca-
 stra hostium ingreditur: ibi in turba obfistentiũ
 à milite, quem falce astu vulnerauerat, interfici-
 tur. Cognito regis corpore, Dorienses sine præ-
 lio discedunt, Atque ita Athenienses, virtute ducis

10

20

30

Codrus.

Exemplum
 pietatis et
 ga patriarũ

Mutatur
status Rei-
publ. Athe-
niensium.

10

Astus So-
lonis

20

Carmina
scripta sunt
apud Diog.

30

Vasri & cal-
lidi ingenij
exemplum.

pro salute patriæ morti se offerentis, bello liberantur. Post Codrum nemo Athenis regnavit, quod memoriæ nominis eius tributum est. Administratio Reipublicæ annuis magistratibus permissa est, Sed civitati nullæ leges tunc erant, quia libido regum pro legibus habebatur. Eligitur itaque Solon, vir iustitia insignis, qui velut novam civitatem legibus conderet, qui tanto temperamento inter plebem, senatumque egit, (cum, si quid pro altero ordine tulisset, alteri displiciturum videretur) ut ab utrisque parem gratiam traheret. Huius viri inter multa egregia, & istud memorabile fuit. Inter Athenienses & Megareses de proprietate Salaminæ insulæ, prope usque ad interitum armis dimicatum fuerat. Post clades multas capitale esse apud Athenienses cepit, si quis legem de vendicanda insula tulisset. Solicitus igitur Solon, ne aut tacendo parum Reipub. consulere, aut censendo periculum sibi adferret, subitam dementiam simulat, cuius venia non dicturus modo prohibita, sed facturus erat. Deformis habitu more væcordium in publicum euolat, factoque concursu hominum, quod magis consilium dissimularet, insolitis sibi versibus suadere populo cepit, quod verabatur, omniumque animos ita cepit, ut extremum bellum adversus Megareses decerneretur, insulæque devictis hostibus Atheniensium fieret. Interea Megareses, memores illati ab Atheniensibus belli, & veriti ne frustra arma movisse viderentur, matronas Atheniensium in Eleusinis sacris noctu oppressuri, naues conscendunt. Quare cognita, dux Atheniensium Pisistratus iuventutem in insidijs collocat, iussis matronis solito clamore ac strepitu, etiam in accessu hostium ne intellectos se sentiant, sacra celebrare: egressosque nauibus Megareses

k [Pisistratus.]
Solonem ad Pisistratum dixisse ferunt, abuti cum Vlyssidem se

se affligendo exemplo. Illum enim ut hostes, ipsum ut ciues falleret, sibi ipsi manus intulisse.

Megareses, inopinantes aggressus deleuit, ac protinus se captiva, intermixtis mulieribus ut speciem captivarum matronarum præberent, Megaram contendit. Illi cum & nauium formam, & petitam prædam agnoscerent, obuij ad portum procedunt, quibus cæsis, Pisistratus paululum a capienda vrbe abfuit. Ita Megareses suis dolis hosti victoriam dedere. Sed Pisistratus quasi sibi, non patriæ vicisset, tyrannidem per dolum occupat. Quippe verberibus voluntarijs domi adfectus, laceratoque corpore in publicum progreditur, & aduocata concione vulnera populo ostendit: de crudelitate principum, a quibus hoc se passum simulabat, queritur: adduntur vocibus lachrymæ, & inuidiosa oratione multitudo credula incenditur: amore plebis inuisum se senatui adfirmat, obtinet ob custodiam corporis sui satellitum auxilium, per quos occupata tyrannide, per

10

Dolus dolo
sæpe vincitur.

20

30

Libere dictum de tyrannis per Lacedæmonios ex Athenis eiectis. Hero. lib. 5

annos XXXIII. regnavit. Post eius mortem Diocles alter ex filijs, per vim stuprata virgine, a fratre puellæ interficitur. Alter Hippas nomine, cum imperium paternum teneret, interfectorem fratris comprehendi iubet: qui cum per tormenta confisos cædis nominare cogere, omnes amicos tyranni nominavit: quibus interfectis, quaerenti tyranno, an adhuc reliqui conscij essent, nemo, ait, superest, quem amplius mori gestiam, quam ipsum tyrannum: qua voce eiusdem tyranni sectorem post vindictam pudicitie sororis ostendit, Huius virtute cum admonita civitas libertatis esset, tandem Hippas regno pulsus in exilium agitatur, qui profectus in Persas, ducem se Dario, inferenti Atheniensibus bellum sicuti supra significatum est, adversus patriam suam offert. Igitur

l [Igitur Athenienses.] Redit hic ad

inferenti Atheniensibus bellum sicuti supra significatum est, adversus patriam suam offert. Igitur

6 4 Athe

Athenienses audio Darij aduentu, auxilium a Lacedaemonijs, socia tunc ciuitate, petierunt. Quos ubi viderunt quadridui teneri religione, non expectato auxilio; instructis decem millibus ciuium, & Plataensibus auxiliarijs mille, aduersus sexcenta millia hostium

10 in m campos Marathonios in Nobilis ad praelium egrediuntur: Milciades & dux belli erat & autor Marathone pugna. non expectandi auxilij, quem tanta fiducia ceperat, vt plus praesidij in celeritate, quam in socijs duceret. Magna igitur currentibus in pugnam alacritas animorum fuit, adeo vt cum mille passus inter duas acies essent, citato cursu ante iactus sagittarum ad hostem venissent, nec audaciae eius euentus defuit. Pugnatum est enim tanta virtute, vt hinc viros, inde pecudes putares. Victi Persae in naues confugerunt, ex quibus multae suppressae, multae captae. In eo praelio tanta virtus singulorum fuit, vt cuius laus prima esset, difficile iudicium videretur. Inter ceteros tamen Themistoclis adolescentis gloria emicuit, in quo iam tunc indoles futurae imperatoris virtutis apparuit. Cynagiri quoque militis Atheniensis gloria magnis scriptorum laudibus celebrata est, qui post praelij innumeras cedes, cum fugientes hostes ad naues egisset, onusta nauem dextra manu tenuit, nec prius dimisit, quam manum amitteret. Tum quoque amputata dextra, nauem sinistra comprehendit, quam & ipsam cum amisisset

In hac pugna uictae sunt sex & quadraginta nationes. Militaris fortitudinis exempla. Praeclarum facinus Cynagiri.

ad superiorem historiā de Dario bellum Atheniensibus inferente. m. [Capos Marathonios.] Est Marathon ciuitas Attica, haud multum distans ab Athenis. Hinc Marathonius campus, locus insignis ob magnam cladem quam ibi Persae acceperunt. Nam refert Herodotus, ex Persis cecidisse circiter sex millia trecenta: ex Atheniensibus autem centum nonaginta duo. Iustinus uero hic discrepat ab Herodoto in numero.

fer, ad postremum morsu nauē detinuit. Tantam in eo virtutem fuisse, vt non tot caedibus fatigatus, non ambabus manibus amissis victus, ad postremum truncus, & veluti rabida fera dentibus dimicauerit. Ducenta millia Persae eo praelio, sine nauigio, amiserunt. Cecidit & Hippias tyrannus Atheniensis, autor & concitator eius belli, dijs patrię vltoribus poenas repetentibus. Interea & Darius cum bellum restauraret, in ipso apparatu cecidit, relictis multis filijs, & in regno, & ante regnum susceptis. Ex his * Artobazanes maximus natu, ætatis priuilegio, regnum sibi vendicabat, quod ius & ordo nascendi, & natura ipsa gentibus dedit. Porro Xerxes n controuersiam non de ordine, sed de nascēdi felicitate

Vide Vale. Max.

10 * Arthemenes Cōtentio de imperio inter Artobazane & Xerxe fratres. * adferebat

n. [Controuersiam non de ordine.] Dedit hoc Xerxi consiliū Demaratus exul dicens, idem quoque Spartae seruari sole re: obtinuitque ita a patre Dario Xerxes ut rex successor declararetur. Fuit enim hæc cōtentio (ut Herodot. scribit) ante Darij mortem in ipsa aduersus Græciā expeditione. Neque enim ueteri Persarū instituto licebat regi, nisi prius successore instituto, in bellum proficisci.

referebat. Namque Artobazane primum quidē Dario, sed priuato prouenisse, se regi primū natum. Fratres itaque suos qui antē geniti essent priuato, priuatum patrimonium, quod eo tempore Darius habuisset, nō regnum sibi vendicare posse, se esse primum quem * in regnum rex pater sustulerit. Huc accedere, quod Artobazanes non patre tantum, sed & matre priuatę adhuc fortunę, auo quoque materno priuato creatus sit: se uero & matre regina natum, & patrem non nisi regem uidisse, auum quoque maternum Cyrum regem habuisse, non hæredem, sed conditorum tanti regni. Itaque et si equo iure vtrunque fratrem pater reliquisset, materno se tamen iure &

20 * regno

re & auro vincere. Hoc certa
 men cōcordi animo ad patruū
 suum * Artaphernem, veluti
 ad domesticum iudicem, defe-
 runt: qui domi cognita causa
 Xerxem præposuit: adeoq;
 fraterna contentio fuit, vt nec
 victor exultauerit, nec victus
 in soluerit, ipsosq; litis tempo-
 re inuicem munera miserint &
 iucunda quoq; inter se, non so-
 lū credula cōiuiua habuerint,
 iudiciū quoq; ipsum sine arbi-
 tris, sine conuicio fuerit. Tāto
 moderatius tū fratres inter se
 regna maxima diuidebāt, quā
 to nūc exigua patrimonia par-
 tiuntur. Igitur Xerxes bellum
 a patre * acceptū aduersus Græ-
 ciā per quinquenniū instruxit.
 Quod vbi primū didicit De-
 maratus rex Lacedæmoniorū
 qui apud Xerxē exulabat, ami-
 cior patriæ post fugam, quā
 regi post beneficia, ne inopina-
 to bello opprimerētur, omnia
 in tabellis ligneis magistrati-
 bus perscribit, easdemq; cera
 superinducta delet, ne aut scri-
 ptura sine regmine indicium daret, aut recens ce-
 ra dolum proderet. Fido deinde seruo perferen-
 das tradit, iusso magistratibus Spartanorum tra-
 dere. Quibus perlatis, Lacedæmone quæstioni
 res diu tuit, quod neq; scriptum aliquid viderent,
 nec frustra missas suspicarentur, tantoq; rem ma-
 iorem, quanto sit occultior putabant. Hærenti-
 bus in coniectura viris, soror regis Leonidæ, con-

o Xerxem præ-
 posuit.] Quidam
 ponunt hunc Xer-
 xem quartum Per-
 sarum regem: alij
 uero qui & duos
 fratres mazos in
 catalogo regum re-
 censent, ponunt eū
 quinto loco, ut sci-
 licet sit primus Cy-
 rus, secundus Cam-
 byses, tertius Pati-
 zithes, & Smerdis
 fratres mazi, quar-
 tus Darius, quintus
 Xerxes.

p Lacedæmonio-
 rum.] Est Lacedæ-
 mon seu Lacedæmo-
 nia urbs Peiopōne-
 si, quæ alio nomi-
 ne uocatur Sparta
 Vnde Spartani &
 Lacedæmonij unus
 eisdē sunt populus

filium scribentis inuenit. Erasa igitur cera, belli
 cōsilia dereguntur. Iam Xerxes septingenta mil-
 lia de regno armauerat, & trecenta millia de au-
 xilijs parauerat, vt non immerito proditum sit,
 flumina ab exercitu eius siccata, Græciamq; omnē
 vix capere exercitum eius potuisse. Naues quoq;
 decies centū millia numero habuisse dicitur. Huic
 tanto azmini dux defuit. Cæterum si regem spe-
 ctes, diuitias, non ducem laudes, quarum tanta co-
 pia in regno eius fuit, vt cum flumina multitudi-
 ne consumerentur, opes tamen regiē superessent.
 Ipse autem primus in fuga, postremus in prælio
 semper visus est. In periculis timidus, sicubi me-
 tus abesset, inflatus. Denique ante experimētum
 belli, fiducia virium, veluti naturæ ipsius domi-
 nus, & montes in planum deducebat, & conuexa
 vallium æquabat, & quædam maria pontibus ster-
 nebat, quædam ad nauigationis commodum per
 compendium ducebat. Cuius introitus in Græciā

q In pericu-
 lis.] Leonides dixit
 se fertur, malle se
 ceruorum agmē du-
 ce leone, quā ag-
 men leonum duce
 ceruo. r An-
 gustias Thermopy-
 larum.] Mons Octa-
 ab oriente in occi-
 dentem extensus, in
 cacumen extolli-
 tur, & in rupes acu-
 tas, præruptas, præ-
 cipitēsque finitur:
 paruum & angustū
 uiatō-

quā terribilis, tam turpis ac
 fœdus discessus fuit. Namque
 cum * Leonides rex Spartano-
 rum cum quatuor millibus mi-
 litum angustias Thermopyla-
 rum occupasset, Xerxes con-
 temptu paucitatis, eos pugna
 capessere iubet, quorum cogna-
 ti Marathonia pugna interfe-
 cti fuerant: qui dū vlisci suos
 quærun, principium cladis fue-
 re. Succedente deinde inutili
 turba, maior cædes editur. Tri-
 duo ibi cum dolore & indigna-
 tione Persarum dimicatum:
 quarto die, cum nunciatum es-
 set Leonidæ, a XX. millibus
 hostium summum cacumen te-
 neri,

Artaphernē

consultauerit

10

acceptum

20

Demaratus
 quasi popu-
 li uotis peti-
 tus

Asiutū De-
 marati in
 occultandis
 literis consi-
 tum.

30

Mulieris no-
 men fuit
 Gorgo.

10

20

Græcorum
 cum Xerxe
 ad Thermo-
 pyla. pug-
 na.

30

neri, tunc hortatur socios recedant, & se ad meliora patriæ tempora reseruet, sibi cum Spartanis fortunam experiendam: plura se patriæ quam vitæ debere: cæteros ad præsidia Græciæ seruandos. Audito regis imperio, discessere cæteri, soli Lacedæmonij remanserunt.

10 In initio huius belli, seiscitantibus Delphis oracula responsum fuerat, aut regis Spartano sum, aut vrbi cadendum. Et idcirco cum rex Leonides in bellum proficisceretur, ita suos firmauerat, vt ire se parato ad moriendum animo scirent. Angustias propterea occupauerat, vt cum paucis aut maiore gloria vinceret, aut minore damno Reipublic. caderet. Dimissis igitur socijs, hortatur Spartanos meminerint, qualilitercunq; præliarentur, cadendum esse: cauere, ne fortius mansisse, quam dimicasse videantur. Nec expectandum vt ab hoste circumuenirentur, sed cum nox occasionem daret, securis & lætis superueniendum.

30 Præclara
Leonidæ &
Spartano-
u uirtus.

Nusquam victores honestius quam in castris hostium perituros. Nihil erat difficile persuadere persuasis mori: statim arma capiunt, & sexcenti viri in castra quingentorum millium irrumpunt, statimq; regis præ-

uiatoribus à littore Locros petentibus & ex Thessalia derelinquit transitum, qui transitus pylæ, id est, portus & angustie fauces uocantur, & hinc Thermopylæ. Sunt enim ibi prope thermæ siue calidæ aquæ magno in honore.

¶ Delphis oracula.] In Parnasso monte in australi latere est Delphi ciuitas, occupans locum petrosum, ubi est templum Apollinis, & templum illud atq; ciuitatem non muri, sed præcipitia & naturalia præsidia defendunt. Ciuitatem fecit hominum frequentia. Cæterum in rupis anfractu, media ferme montis altitudine planicies est exigua, atq; in ea profundum terræ foramen & currum, non admodum lato ore, ex quo frigidus

gidus spiritus quodam uelut uento in sublime expellebatur, & in excelsio ostio imminebat triplos, adstabatq; uates, qui hausto diuinationis spiritu, mente in uecordiam uertebatur, impletusq; numine, responsa dabat consulentibus. In gens thesaurus à populis & principibus ibi oblati est, pro responsis obtinendis.

torium petunt, aut cum illo, aut si ipsi oppressi essent, in ipsius potissimum sedc morituri. Tum mulrus rotis castris oritur. Spartani posteaquam regem non inueniunt, per omnia castra vitores vagantur, cadunt, sternuntq; omnia, vt qui sciant se pugnare, non spe uictorie, sed in mortis ultione. Prælium à principio noctis, in maiorem partem diei tractum. Ad postremum non uicti, sed uincendo fatigati, inter ingentes stratorum hostium cateruas occiderunt. Xerxes duobus uulneribus terrestri prælio acceptis, experiri maris fortunam statuit.

Sed Atheniensium dux Themistocles, cum animaduertisset Ionas propter quos bellum Persarum rex susceperat, in auxilium regis classem uenisse, sollicitare eos in partes suas statuit: & cum colloquendi copiam non haberet, quod applicituri erant, symbolos proponi, & taxas proscribi curat. Quæ uos Iones dementia tenet? quid facinus agitaris? Bellum inferre olim conditoribus uestris nuper etiam uindicibus, cogitaris? An ideo mœnia uestra condidimus, vt essent qui nostra delerent? Quid si non hæc & Dario prius, & nunc Xerxi belli causa nobiscum foret, & uos rebelles non destituimus, quin uos in hæc nostra castra ex ista obsidione transitis? Aut si hoc parum tutum extat, uos commisso prælio ite cessim, inhibete re-
gressione miserat Xerxes quatuor millia armatorum Delphos ad templum Apollinis diripiendum prorius quasi non cum Græcis tanquam pietatis exempla in bella Deos.

Exempla militaris fortitudinis.

Naualis prælii instructura.

Prudentis & callidi Imperatoris: Themistocles.

Exemplum in pietatis et Deos.

bellum gereret, quæ manus
 rota imbris & fulminibus
 deleta est, ut intelligeret,
QVANTO GRAVI-
OR OFFENSA DEO-
RVM ESSET, TAN-
TO NULLAS ESSE
HOMINVM ADVER-
SVS DEOS VIREs.
 10 Post hæc Thespias, & Plateas,
 & Athenas vacuas hominibus
 incendit, & quoniam ferro nõ
 poterat in homines, in ædifi-
 cia igne grassatur. Nanq; Athe-
 nenses post pugnam Marathio-
 niam, præmonente Themistocle, victoriam illã
 de Persis non finem, sed causam maioris belli fo-
 re, CC. naues fabricauerunt. Aduentante igitur
 Xerxe, consulentibus Delphis oraculum, respon-
 20 sum fuerat, salutem muris ligneis tuerentur. The-
 mistocles nauium præsidium demonstratum ra-
 tus, persuadet omnibus, patriam municipes esse,
 non mœnia, ciuitatemq; non in ædificijs, sed in ci-
 uibus positam. Melius itaq; salutẽ nauibus quã
 vrbi commissuros: huius sententiã etiam Deum
 autorem esse. Probato consilio, coniuges liberõs-
 que cum preciosissimis rebus, abditis insulis, re-
 30 lieta vrbe demandant, ipsi naues armati conscen-
 dunt. Exemplum Atheniẽsium & aliã vrbes imi-
 tatae. Itaq; cum adunata omnis sociorum classis,
 & intenta in bellum nauale esset, angustiasq; Sa-
 laminijs freti, ne circumueniri à multitudine pos-
 sent, occupassent, dissensio inter ciuitatum princi-
 pes oritur: qui cum deserto bello ad sua tuenda di-
 labi vellent, timens Themistocles, ne discessu so-
 ciorum, vires minuerentur, per seruum fidũ Xer-
 xi nunciat, vno in loco eum contractam Græciã
 posse

Athenæ in
 cense.

Pugna ad
 Salaminẽ.

posse capere facillime. Quod si ciuitates quæ iam
 abire vellent, dissipentur, maiore labore ei singu-
 las consectandas. Hoc dolo im-

u ¶ Halicarnas-
 si.] Est Halicarnas-
 sus urbs Doriensũ,
 urbs scilicet Carie
 regia & maritima,
 circa initium Tauri
 môtis sita, unde He-
 rodotus historicus
 oriundus fuit.

pellit regem signum pugne da-
 re. Græci quoq; aduentu hostiũ
 occupati, prælium collatis vi-
 ribus capeffunt. Interea rex ve-
 lut spectator pugne cum par-
 te nauium in littore remanet.
 Artemisia autem regina. u Ha-
 licarnassis, quæ in auxilium
 Xerxi venerat, inter primo-
 res duces bellum acerrime cie-

bat. Quippe ut in viro muliebrem timorem, ita
 in muliere virilem audaciam cerneret. Cum an-
 cept prælium esset, Iones, iuxta præceptum The-
 mistoclis, pugne se paulatim subtrahere cœperũt,
 quorum defectio animos cæteris fregit. Itaq; cir-
 cuspicientes fugam, pelluntur Persæ, & mox præ-
 20 lio victi, in fugam vertuntur. In qua trepidatio-
 ne multæ summersæ naues, multæ captæ sunt.
 Plures tamen non minus sæuitiam regis quã ho-
 stem timentes, domum dilabuntur. Hac clade per-
 culsum & dubium consilij Xerxem, Mardonius
 aggreditur: hortatur ut in regnum abeat, ne quid
 seditionis moueat fama aduersi belli: & in maius,
 sicuti mos est, omnia extollens, sibi CCC. millia
 armorum lecta ex omnibus copijs relinquat,
 qua manu, aut cum gloria eius perdomituum se
 Græciam, aut si aliter euentus ferat, sine eiusdem
 infamia hostibus cessurum. Probato consilio, Mar-
 donio exercitus traditur, reliquas copias rex ipse

x ¶ Abydo.] Est
 Abydos urbs Asiæ
 minoris maritima
 sita in Hellesponto

reducere in regnum parat. Sed
 Græci, audita regis fuga, consi-
 lium ineunt pontis interrum-
 pendi, quem ille x Abydo, ve-
 lut victor maris fecerat, ut in-
 tercluso

10 Exẽplũ mu-
 liebris forti-
 tudinis Ar-
 temisia: ef-
 feminati
 autem du-
 cis Xerxes.

20

30

tercluso aditu, aut cum exercitu deleretur, aut desperatione rerum pacem victus petere cogeretur. Sed Themistocles timens ne interclusi hostes desperationem in virtutem vertent, & iter, quod aliter non pareretur, ferro patefacerent, satis multos hostes in Græcia remanere dicitans, nec augeri numerum retinendo oportere, cum vincere consilio cæteros non posset, eundem seruum ad Xerxem mittit, certioremq; consilii facit, & occupare transitum matura fuga iubet. Ille perculsus nuncio, tradit ducibus milites perducendos, ipse cum paucis Abydon contendit. Vbi cum solutum pontem hybernis tempestatibus offendifset, piscatoria scapha traiecit trepidus. Erat res spectaculo digna, & ad æstimationem rerum humanæ sortis varietate miranda: in exiguo latente videre nauigio, quem paulo ante vix equo omne capiebat, carentem etiam omni seruorum ministerio, cuius exercitus propter multitudinē terræ graues erant. Nec pedestribus copijs, quas ducibus assignauerat, feliciter iter fuit. Siquidem quotidiano labori (neq; enim vlla est metuentibus quies) etiam fames accesserat. Multorum deinde dierum inopia, contraxerat & pestem, tantaq; fœditas morientium fuit, vt vitæ cadaueribus impleantur, alitesq; & bestię, escæ illecebris sollicitatę, exercitū sequerentur. Interim Mardonius Olynthū in Græcia expugnat. Athenienses quoque in spem pacis amicitiamq;

ubi scilicet mare est angustissimum, veluti per canalem ex Aegæo in Propontidem fluens. Ex opposito in Europa, scilicet in Chersoneso est ciuitas Sestos. Has duas urbes coniunxit Xerxes ponte, uti facile illi cum suo exercitu licuerit ex Asia transire in Europam. Hodie quidam uocant fauces illas, brachium sancti Georgij.

y [Olynthum.] Hæc urbs Chalcidis Eubœæ colonia fuit sita

*exercitu

10

20

30

sita in Thracia, de qua Thucydides multa scribit lib. 1. Peloponensium historiaram. Herodotus refert eam expugnatam ab Artabazo.

y [Monte Mycale.] Haud longe, ab hoc mote sita est Ephesus Asiæ minoris urbs. Vide tabulam primam Asiæ in Ptolemæo.

regis sollicitat, spondens incensæ eorum vrbis etiam in maius restitutionem. Posteaquam nullo precio libertatem vidit his venalem, incensis quæ reaedificare cœperat, copias in Bœotiam transfert. Eo & Græcorum exercitus, qui centum millium fuit, secutus est, ibiq; prælium commissum: sed fortuna regis cum duce mutata non est. Nam victus Mardonius, veluti ex naufragio cum paucis profugit, castra referta regalis opulentia capta sunt. Vnde primum Græcos, diuiso inter se auro Persico, diuitiarum luxuria cœpit. Eodem forte die, quo Mardonij copias deleræ sunt, etiam nauali prælio in Asia sub monte Mycale aduersus Persas dimicatum est. Ibi ante congressionē, cum classes ex aduerso starent, fama ad utrumq; exercitum venit, vicisse Græcos, & Mardonij copias occisione occidisse. Tantam famæ velocitatem fuisse, vt cum matutino tempore prælium in Bœotia commissum sit, meridianis horis in Asia per tot maria, & tantum spacij, tam breui horarum momento, de victoria nunciatum sit. Confecto bello, cum de præmijs ciuitatum ageretur, omnium iudicio, Atheniensium virtus cæteris prælata. Inter duces quoq; Themistocles princeps ciuitatum testimonio iudicatus, gloriam patriæ suæ auxit. Igitur Athenienses aucti & præmijs belli & gloria, urbem ex integro condere moliantur. Cum mœnia maiora complexi fuissent, suspecti esse Lacedæmonijs cœpere, recte reputantibus, quibus ruina vrbis tantum incrementi dedisset, quantum sit datura munita ciuitas. Mittunt ergo

10

20

30

d lega

10

20

ἡπιφάνεια

30

Themistoclis laus

Reficiuntur Athenæ

*Themisto-
elis consiliū
callidum.*

legatos, qui monerent, ne munimenta hostibus & receptacula futuri rursus belli extruant. Themistocles ut vidit spei urbis inuideri, non existimās abrupte agendum, respondit legatis, ituros Lacedæmona, qui de ea re pariter cum illis consultēt. Sic dimissis Spartanis, hortatur suos ut opus maturent. Deinde ipse, interiecto tempore, in legationem proficiscitur, & nunc in itinere infirmitate simulata, nūc tarditatem collegarum accusans, sine quibus agi iure nihil possit, diem de die proferendo, spatium consummando operi querebat, cum interim nunciatur Spartanis, opus Atheniensium maturari, propter quod denuō legatos mittūt ad inspiciendam rem. Tum Themistocles perferuum magistratibus scribit Atheniensium, Lacedæmonum legatos vinciant, pignusq; teneant, ne in se grauius consulatur. Adit deinde concionē Lacedæmoniorum indicat permunitas Athenas esse, & posse illatum bellum non armis tantum, sed etiam muris sustinere. Si quid ob eam rem de se crudelius statuerent, legatos eorum Athenis in hoc pignus retentos. Grauius deinde castigat eos quod non virtute, sed imbecillitate sociorum potentiam quererent. Sic dimissus, veluti triumphatis Spartanis, a ciuibus excipitur. Post hæc Spartani ne vires ocio corrumperent, & ut bis illatum à Persis Græciæ bellum vlcerentur, vltro fines eorum depopulantur. Ducem suo sociorumque exercitui deligunt Pausaniam, qui pro ducatu regnum Græciæ affectans, proditiōnis præmium, cum Xerxe nuptias filix eius percipitur, redditus captiuus, ut fides regis aliquo beneficio obstringeretur. Scribit præterea Xerxi, quoscunq; ad se nuncios misisset, interficeret, ne res loquacitate hominum proderetur. Sed dux Atheniensium Aristides belli socius electus, collegæ conatibus obuiam eundo, simul & in rem sapienter

*Pausanias
perfidii ci-
uis & ducis
exemplum.*

pienter consulendo, proditiōnis cōsilia discussit. Nec multo post accusatus Pausanias damnatur. Igitur Xerxes cum proditiōnis dolum publicatum videret, ex integro bellum instituit. Græci quoq; ducem instituunt Cimonem Atheniensem filium Milciadis, quo duce apud Marathonem pugnatum est, iuuenem, cuius magnitudinem futuram, pietatis documenta prodiderūt. Quippe patrem ob crimen peculatus in carcerem cōiectum, ibiq; defunctum, transatis in se vinculis, ad sepulchrum redemit. Nec in bello iudicium diligentium fefellit. Siquidem non inferior virtutibus patris, Xerxem terrestri nauiliq; bello superatum, trepidum se recipere in regnū coëgit.

d 2

IUSTINI HISTORICI
LIBER TERTIVS.

XERXES rex Persarū terror antea gentiū, bello in Græcia infelici ter gesto, etiam suis contemptui esse cœpit, Quippe Artabanus præfectus eius, deficiente quotidie regis maiestate, in sp̄e regni adductus, cum septem robustissimis filijs regiam vesperi ingreditur: nam amicitia in re, semper illi patebat: trucida rōq; rege, voto suo obsistentes filios eius, dolo aggreditur: Se curior de Artaxerxe puero admodum fingit regem à Dario, qui erat adolescens, quo, maturius regno potiretur, occisum: impellit Artaxerxem parricidii parricidio vindicare. Cum ventum esset ad domum Darij dormiens inuentus quasi somnū fingeret interficitur. Deinde cum vnum ex regis filijs sceleris suo superesse Artabanus videret, metueretque de regno certamina principum, adsumit in societatem consilij Baccabafsum, qui præsentis statu contentus, rem prodit Artaxerxi, vt pater eius occisus sit, vt frater falsa parricidij suspitione oppressus, vt denique ipsi pararentur insidię. His cognitis, Artaxerxes

10
Crudelitas & perfidia exēplū

20

30

IN hoc tertio libro Iustinus post Trogum describit bellum intestinū Græcorū, qui dū ab externis bellis quietem consecuti essent arma in sua conuerterunt uiscera. Præmittitur tamen potentissimi Xerxis regis Persarum interfectio, & Artaxerxis in regnum substitutio. Hæc autem omnia eo contigerunt tempore, quando Iudæi, populus dei, iā permissi fuerunt à Persis redire in patriam suam, & restaurare urbem Hierosolymitanam, atq; extruere templum, & planè adibrare ecclesiā Christi, cuius typum hoc secundum Iudæorū templum gessit, ut Haggæus & Zacharias

vias prophetae id pulchris, sed testis andicant uerbis. Facit enim Ezra scriba mentionem Artaxerxis capite sexto & septimo, quæ ipse uocat Arthahschastem: etiamsi Hebræi quoque asserant id generale fuisse Persarum regum nomen, sicut post Iulium Romani Imperatores Cæsares appellari cōfuerunt. Herodotus libro sexto scribit Xerxem interpretari bellatorē & Artaxerxē magnum bellatorē, Dariū autem coercitorē. Adjiceremus & calculum nostrū, si ea nomina essent uel Hæbraica uel Chaldaica. Apud Hebræos nomen Xerxis non inuenitur sed in Sedar Olam, loco eius scribitur Ahasucros, cui successit filius eius quem genuit Ester, nempe Darius, qui & Arthahschasta, quem Alexander Macedo occidit. Hæc autor Sedar Olam. Scriptores uero Græcorum & Latinorum plures alios ponunt post hunc Artaxerxem usque ad Alexandrum magnum, nempe Xerxem, Sogdianum, Dariū nothum, Artaxerxē Mnemonem, Artaxerxem Ochum, Arsen, Dariū Arsami filium, quem Iusti

erxes verens Artabani numerum filiorum, in posterū diem paratum esse exercitum armatumq; iubet, recogniturus & numerum militum, & in armis industriam singulorum. Itaq; cum inter cæteros & ipse Artabanus armatus assisteret, rex simulat se breuiorem lorica habere, iubet Artabanum secum cōmutare. Exuentem se ac nudatum gladio, traiecit, tum & filios eius corripit iubet. Atque ita egregius adolescens, & cædem patris, & necem fratris, & se ab insidijs Artabani vindicauit. Dum hæc in Persis geruntur, interea Græcia omnis, duabus Lacedæmonijs & Atheniensibus, in duas diuisa partes, ab externis bellis, veluti in viscera sua arma conuertit. Fiunt igitur de vno populo duo corpora, & eorundem castrorum homines in duos hostiles exer-

10
Crudelitas & perfidia pœna.
De intestino Græcorū bello.

20

30

nus Codomanum appellatum asserit: Cæterum Xerxes, cuius hic fit mentio, regnavit secundum Eusebium annis 20. Et filius eius Artaxerxes Longimanus, qui quintus in ordine ab eo numeratur, regnavit annis quadra-

ginta. a ¶ Lacedæmonij cōmunia quōdam civitatum auxiliā.] De auxilijs Lacedæmoniorum & Atheniensium Thucydides sic scribit libro secundo Peloponnesiaci

belli: vtrisque hæ sociæ civitates ad bellum aderant. Lacedæmonijs quidem omnes intra Isthmum Peloponneses, præter Argios & Achæos. Erant enim & his & illis amici. Solum ex Achæis Pellenes fuerunt in partibus ab initio, mox deinde etiam cæteri. Extra Peloponnesum Megareses, Phocenses, Locri, Bœotij, Ambraciota,

20 Leucadij, Anaclorij. Ex quibus classem præbuerunt Corinthij, Megareses, Sicyonij, Pellenenses, Elij, Ambraciota, Leucadij: equitatum Bœotij, Phocenses, Locri: peditatum cæteræ civitates. Hæc Lacedæmoniorum societas. Athenienses vero, Chij, Lesbij, Platæenses, Messenij, qui sunt in Naupacto, Acarnanum plerique, Conyrenses, Zacynthij, & aliæ tributariæ civitates. In his tot nationibus Caria, quæ ad mare sita est, Dores Caribus finitimi, Ionia, Hellepontus, Thraciæ loca, insulæ quæcunque Peloponnesum & Cretam ad solem orientem uergunt,

30 Cycladum, exceptis Melo & Thera, cæteræ omnes. Ex his naues præbuerunt Chij, Lesbij, Corcyrenses, cæteri peditatum pecuniamque. Hi socij atque hic apparatus utrorumque ad bellum fuit. Lacedæmonij edixerunt socijs intra atque extra Peloponnesum, ut in expedito haberent in urbibus

bibus copias cum ijs necessarijs, qualia deceret in externam profectioem habere, tanquam Atticam inuadentes. Quod ubi ad præstitutam diem factum est, eodem tempore duæ partes ex singulis civitatibus ad Isthmum contenderunt. Quo postquam omnis coactus est exercitus, rex Lacedæmoniorum Archidamus, huius dux expeditionis, convocatis omnium civitatum prætoribus, habuit ad eos orationem: qua finita, dimittit Melesippum Athenas, si quid iam humiliter sentiant Athenienses, cum iam eos in itinere uideant. Illi hominem non admittentes, inauditum iubet eodem die finibus excedere, & hæc renunciare, si quid in posterum uellent, regressi prius in sua, legationes mitterent. Post hæc ceperunt Lacedæmonij grassari in Attica: Athenienses uero centum naues, quas instruxerant cum mille armatis quadringentisque sagittarijs, circum Peloponnesum miserunt etc. Hæc uolui adijcere ut lector sciret quem apparatus utriusque contra se instituerint.

b ¶ Solonis & Lycurgi legibus pares, ex æmulatione virium in bellum ruebant. Namque Lycurgus cum fratri suo Polibitæ Spartanorum regi successisset, regnumque sibi vindicare potuisset Charilao filio eius, qui natus posthumus fuerat, cum ad ætatem adultam venisset, regnum summa fide restituit, ut intelligerent omnes, quanto plus apud bonos pietatis iura, quam omnes opes valerent. Medio igitur tempore, dum infans conualescit, tutelamque eius administrat, non habentibus Spartanis leges instituit, non inuentione earum magis quam ex-

d 4 emplo

*Præclara
Lycurgi in
sutura,*

emplo clarior. Siquidem nihil lege ulla in alios sanxit, cuius non ipse primus in se documenta daret. Populum in obsequia principum, principes ad iustitiam superiorum firmavit. Parsimoniam omnibus suavit, existimans laborem militiæ, assidua frugalitatis consuetudine, faciliorem fore. Emi singula non pecunia, sed compensatione mercium iussit. Auri argentiq; usum velut omnium scelerum materiam sustulit. Administrationem Reipubl. per ordines diuisit. Regibus potestatem bellorum magistratibus iudicia & annuas successiones, senatui custodia legum, populo sublegendi senatum, vel creandi quos vellet magistratus potestatem permisit. Fundos omnium æqualiter inter omnes diuisit, ut æquata patrimonialia neminem potentior alteri redderent. Conuiuari omnes publice iussit, ne cuius diuitiæ vel luxuria in occulto essent. Iuuenibus non amplius vna veste uti toto anno permissum nec quenquam cultius quam aliorum progredi, nec epulari opulentius, ne imitatio in luxuriam verteretur. Pueros puberes non in forum, sed in agrum deduci præcepit, ut primos annos non in luxuria, sed in opere & in laboribus agerent. Nihil eos

sublegisset patricio puniretur) ciuitatem census æstimatione in ordines distribuit. Hic legem dedit, ut qui orta in ciuitate seditione, neutram partium secutus esset, honoribus priuaretur: mali cuius esse ratus, quum proprias rationes in tuto collocaret, nulla communis cura sollicitudine ueneri. Item feminae quæ uiros parum ad rem ueneram idoneos sortitæ essent, unum quæ uellent ex mariti propinquis impune admitterent. Subsidia & alimenta nulla filius patri deberet à quo non arte aliqua esset ad usum uitæ institutus. Qui illegitimo essent toro procreati, hi parentes suos non alerent. Enimvero qui meretricio non abstinet congressu, is demon-

demonstrat se non liberorum procreati oni, sed uoluptati studere, seq; ipsum mercede priuat. q. lupum uinctum attulisset, quinque drachmas ex publico acciperet: qui lupam drachmam unam: hoc pecoris, illud bouis precium. Eorum liberos qui in præliis occubissent, publice nutriendos erudiendosq; præcepit: quo sane animati singuli, fortiter ac strenue in bellis dimicarent. Voluit etiam ut is qui oculos in bello amisisset, publice aleretur. Præclare & illud statuit, curatorem cum pupillarum matre non inhabitare. Cautum ne is fieret curator ad quem post pupillarum obitum substantia spectaret. Statuit quoque, qui alteri unum oculum cruerit, ei ambos erui debere. Principem, si ebrius deprehensus esset, morte mulcandum. Nullum ciuitate dona-

somni causa substernere, & vitam sine pulmento degere, neque prius in urbem redire, quam uiri facti essent. Statuit uirgines sine dote nubere. Iussit ut uxores eligerentur, non pecunia: seueriusq; matrimonia sua uiri cohercerent, cum nullis dotis frenis tenerentur. Maximum honorem non diuitum & potentum, sed pro gradu ætatis senum esse uoluit. Nec sane usquam terrarum locum honoratiorem senectus habet. Hæc quoniam primo, solutis antea moribus, dura uidebantur esse, autorem eorum Apollinem Delphicum fingit, & inde se ea ex præcepto numinis detulisse, ut consuetudine tedium metus religionis euincat. Deinde, ut æternitatem legibus suis daret iureiurando obligat ciuitatem, nihil eos de eius legibus mutatuos priusquam reuertentur: & simulat se ad oraculum Delphicum proficisci, consulturum quid addendum mutandumq; legibus uideretur. Proficiscitur autem Cretam, ibiq; perpetuum exilium egit: abiciq; in mari ossa sua moriens iussit, ne relatis Lacedæmona, solutos se Spartani religione Statuit quoque, qui alteri unum oculum cruerit, ei ambos erui debere. Principem, si ebrius deprehensus esset, morte mulcandum. Nullum ciuitate dona-

10
Abijt hoc i
proferri iu,
i sola Spar
ta expedit
senescere
Inde decre
ta sua èn
teas uoca
uit.

20
Exemplum a
moris erga
patriam.

30

ri nisi opificem, qui cum tota domo se Athenas contu-
lisset, aut perpetuo exilio natali solo pulsus esset &c.
Sic Lycurgus insignis philosophus, cum tutoris nomine
imperium aliquandiu administrasset, Laconiae seu Lace-
daemone statum optimis legibus excoluit, quum antea
ex omnibus ferè Græcis soli Lacedaemonij pessime mora-
ti essent, tam circa se quam circa hospites. Vnde auda-
citer rem aggressus, omnia iura & priscos uiuendi ritus
abrogauit, atq; ciuilia quaedam & multo laudabiliora
10 instituit. Primum omnium uigintiocto seniores de repu-
blica electi, qui cum regibus consultarent, ne scilicet ni-
mium principatus populi inualesceret, & rursus ne qui
regnum tenerent, tyrannicum quippiam molirentur. Su-
stulit omnem auri & argenti usum è medio, ferreumq;
nummum induxit: ac tum demum omnis furandi occasio
sublata est. Ignitum ferrum ex quo nummum percussit,
aceto extinxit, ut ad nullam rem amplius ob molliciem
utile redderetur. Omnes ad hoc artes ut inutiles urbe
eiecit: quanq; artifices ipsi, sublato auri usu, sua sponte
20 inde transmigrarunt, quum ferrei nummi apud alios in
usu non essent. Mox uero ut omnem ex ciuitate tolleret
luxum, publica conuiuia instituit, ut diuites promiscue
& inopes uni adhiberentur conuiuio, unisq; uesceretur
epulis. Exarserunt ex ea re potentiorum iræ, impetuq;
in eum facto, alter est illi oculus baculo excussus: quare
cautum, ne Spartiatæ cum baculo amplius ad conuiuia
intrarent. Conferebant ad hoc conuiuium quotannis sin-
guli farinae medimnum unum, id est, sex modios, uini co-
ros octo, casei quinq; minas, ficuum quinq; semis minas.
30 Frequentabant id pueri etiam, uelut temperantiae om-
nisq; ciuilis disciplinae gymnasium: assuescere ibi urba-
nis sermonibus, iocari comiter discebant, ac sine scurri-
litate loqui. Pueri à septimo anno in æqualium cœtu ex-
erceri, literas pro necessitate discebant, nudis calcibus
ambula-

ambulabant, duodecimo anno tunicam unam patrio in-
stituto sortiebantur, nesciebant balneas, in toris ex arur-
dine constructis quiescebant. Primus Lycurgus omni su-
perstitione sublata, permisit cadauera in urbe sepeliri,
& circa templa sortiri monumenta. Nec uiri nec foemi-
nae nomen licebat cuiquam sepulchro inscribere, nisi eo-
rum qui fortiter in bello perijissent. Lugendi tēpus erat
undecim diebus finitum. Nec ciuibus peregrinari per-
missum, ne alienos mores urbi importarent. Quin & pe-
regre eò delati, nisi qui reipublicæ utiles essent, urbe ex-
cludebantur, ne noui sermones & iudicia in urbe oriren-
tur. Iuuenibus Lycurgus non amplius una ueste toto an-
no uti permisit, nec aliquem cultius quam alterum: non
splendidius epulari. Reliquæ leges Lycurgi, satis expres-
sæ habentur hic in Iustino. c. ¶ Cum Messenijs.] Sunt
Messenijs populi Pe-
loponnesi, habitan-
tes in angulo occi-
dentali respiciente
Siciliam, qui locus
hodie Modona uo-
catur, habetq; ab
oriente Lacedaemo-
niam siue Spartam
sibi confinem, ut La-
cedaemonia ferè me-
dium teneat Pelo-
pōnesi. Scribit Stra-
bo Messeniam esse
fructuosam, aquis
irriguam, bobus re-
fertam, pastoribus
copiosam, non hy-
bernis flatibus ob-
iurisiurandi in dissoluendis le-
gibus arbitrarentur. His igitur
moribus ita breui ciuitas
* conualuit, ut cum Messenijs * coaluit
propter stupratas uirgines su-
as, in solenni Messeniorum sa-
crificio bellum intulissent, gra-
uissima se execratione * ob-
strinxerint, non prius quam * obstrin-
Messeniam expugnassent re-
gerent
uersuros, tantum sibi vel de
Causa &
viribus suis, vel de fortuna spō
origo inte-
dentes. Quæ res initium dis-
finit belli
sensionis Græciæ, & intestini
* .i. secus
belli causa & origo fuit. Itaq;
q; spera
cum * contra præsumptionem
uerat
suam, annis X. in obsidione
Vrbis eo
vrbis tenerentur, & querelis
mē erat I-
vrbis tenerentur, veriri
thoma.
ne

ne hac perseverantia belli gra-
uius sibi quam Messenijs nocerent,
quippe illis, quantum iuventutis bello
intercidat, mulierum fecunditate
suppleri sibi & belli damna assidua,
& fecunditatem vxorum absentibus viris
nullam esse. Itaque legunt iuvenes
ex eo genere militum, qui post
iusturandum in supplementum
venerat. Quibus Spartam remissis,
promiscuos omnium foeminarum
concupitus permiserunt, maturiorem
futuram conceptionem rati, si eam
singulae per plures viros experirentur.
Ex his nati, ob notam materni pudoris,
Parthenij sunt vocati: qui cum ad
annos XXX. peruenissent, metu inopiae
(nulli enim pater existerat, cuius in
patrimonium successio speraretur)
ducem Phalantem assument filium
Araci, qui autor Spartanis fuerat,
iuventutis ad generandam sobolem
domum remittenda, ut sicuti dudum
patrem eius nascendi habuissent
autorem, sic ipsum spei ac dignitatis
sue haberent. Itaque nec salutatis
matribus, quarum ad ulterio infamiam
collegisse videbantur, ad sedes
requirendas proficiscuntur, diuque
& per varios casus iactati, tandem in
Italiam deferuntur, & oppugnata
arce Tarentinorum, expug-

10

Partheniorum origo

20

*Araci

30
Vbi cōsederunt Parthenij

noxiam, habere denique commodam
maris oram. Ceterum quomodo occasione
belli Messeniorum nati sint ex
promiscuo coitu Parthenij qualiter
denique occuparint Tarentum,
extremum fere Italiae cornu,
& sedem ibi consituerint, Iustinus
dilucide scribit. Meminit & Florus
libro primo huius Tarentinorum
initij, sic scribens: Tarentum
etiam Lacedaemoniorum opus,
Calabriae quondam & Apuliae,
totiusque Lucaniae caput,
tunc magnitudine & muris,
portuque nobili, tunc mirabili
situ: quippe quae urbs in
ipsis Adriatici maris faucibus
posita, in omnes terras,
Istria, Epirum, Achaia,
Africam, Siciliam uela
dimittit. Et paulo post uocat

eam semigraciam ex Lacedaemonijs
conditoribus ciuitatem. Non autem
meminit eam ex Lacedaemonijs
nothis initia sumpsisse, ut hic
Iustinus scribit. Situm huius
urbis atque Brundisij, in
sequenti libro figura Cosmographica
indicabo.

Illi arbitantes eum in ultionem
sui fata ciuium prodidisse,
praecipis paruere. Sed oraculi
diuersa sententia fuerat. Perpetuitatem
enim urbis, non amissionem
hoc facto promiserat. Ita ducis
exulis consilio, & hostium ministerio,
possessio Tarentina Parthenijs
in aeternum fundata. Ob cuius
beneficij memoriam, Phalanto
diuinos honores decreuere. Interea
Messenij cum virtute non possent,
per insidias expugnantur. Deinde
cum per annos LXXX. grauiam
seruitutis verbera, plerumque
vincula, caeteraque captiuitatis
mala perpesti essent, post longam
paenarum patientiam bellum
restaurant. Lacedaemonij quoque
eodem conspirati ad arma concurrunt,
quo aduersus seruos dimicaturi
videbantur. Itaque cum hinc
iniuria, inde indignitas animos
acueret, Lacedaemonij de belli
euentu oraculo Delphis consulto,
iubentur ducem belli ab Atheniensibus
petere. Porro Athenienses cum
responsum cognouissent, in
contempum Spartanorum Tyrtæum
Poëtam claudum pedem misere,
qui tribus praелиjs fusus, eousque
desperationis Spartanos adduxit,
ut ad supplementum exercitus,
seruos suos manumitterent,
hisque interfectorum

10

Phalanti nigratos ciues pietas

20

30

Tyrtæi
ad milites
carmina
exhorta-
toria.

etorum matrimonia pollicerentur, ut non numero tantum amissorum civium, sed & dignitati succederent. Sed reges Lacedæmoniorum, ne contra fortunam pugnando, maiora detrimenta civitati infunderent, reducere exercitum voluerunt, ni interuenisset Tyrtæus, qui composita carmina exercitui pro concione recitavit, in quibus hortamenta virtutis, damnorum solatia, belli consilia conscripserat. Itaque tantum ardorem militibus iniecit, ut non de salute, sed de sepultura solliciti, tesseras, insculptis suis & patrum nominibus, dextero brachio deligarēt: ut si omnes aduersum prælium cōsumpisset, & temporis spatium confusa corporum liniamenta essent, ex indicio titulorum tradi sepulturæ possent. Cum sic animatum reges exercitum viderent, curant rem hostibus nunciare, Messenijs autem non timorem res, sed æmulatiōnem mutuam dedit. Itaque tantis animis cōcursum est, ut raro vnquam cruentius prælium fuerit. Ad postremum tamen victoria Lacedæmoniorum fuit. Interiecto tempore, tertium quoque bellum Messenij reparauere: in cuius auxilium Lacedæmonij inter reliquos socios etiam Athenienses adhibere, quorum fidem cum suspectam haberent, superuacuos eos simulantes, à bello eosdem dimiserunt. Hanc rem Athenienses grauitè ferētes, pecuniam, quæ erat in stipendium Persici belli ab vniuersa Græcia collata, à Delo Athenas transferunt, ne deficientibus à fide societatis Lacedæmonij prædæ ac rapinæ esset. Sed nec Lacedæmonij quieuerunt: quicum Messeniorum bello occupati essent, Peloponneses immiserunt, qui bellum Atheni-

d ¶ A Delo.]
Hæc una est ex Cycladibus insulis, & erat cōmune Græcorum ærarium.

e ¶ Multas Achaia ciuitat.] Est Achaia regio Græciæ quæ est extra Peloponnesum, uocaturque alio nomine Hellas. Attica uero est

est extremitas eiusdem regionis orientalis, in qua sunt Athenæ & campus Marathonus. Est quoque Achaia alia priuata intra Peloponnesum, ab Achæis sic dicta tenetque ora insulæ occidentalem.

sibus facerent. Paruæ tunc temporis, classe in Aegyptum missa, vires Atheniensibus erant. Itaque nauali prælio dimicantes facile superantur, Interiecto deinde tempore, post reditum sociorum aucti, & classis & militum robore, prælium reparant. Iam & Lacedæmonij omnes Messenijs aduersus Athenienses arma verterant. Diu varia victoria fuit. Ad postremum equo Marte vtrinque discessum.

Inde reuocati Lacedæmonij ad Messeniorum bellum, ne medium tempus ociosum Atheniensibus relinquerent, cum Thebanis paciscuntur, ut Bœotiorum imperium his restituerent, quod temporibus Persici belli amiserant, ut illi cum Atheniensibus bella susciperent. Tantus furor Spartanorum erat, ut duobus bellis impliciti, suscipere tertium non recusarent, dummodo inimicis suis hostes acquirerent. Igitur Atheniense aduersus tantam tempestatem belli duos duces deligunt: Periclē spectatæ virtutis virum, & Sophocle scriptorem tragicarum, qui diuerso exercitu Spartanorum agros vastauerunt & multas Achaia ciuitates Atheniensium imperio adiecerunt. His malis fracti Lacedæmonij, in annos triginta pepigerunt pacem. Sed rā longum ocium inimicitiae nō tulerunt. Itaque intra XV. annos rupto fœdere, cum contemptu deorum hominumque, fines Atticos populantur. Et ne prædam potius quam pugnam experisse viderentur, hostes ad prælium vocant. Sed Athenienses consilio Periclis ducis populationis iniuriā differunt in tempus vltionis, superuacua pugnam existimantes, cum vlcisci hostem sine periculo possent. Deinde interiectis diebus naues cōscendunt, & nihil sentientibus

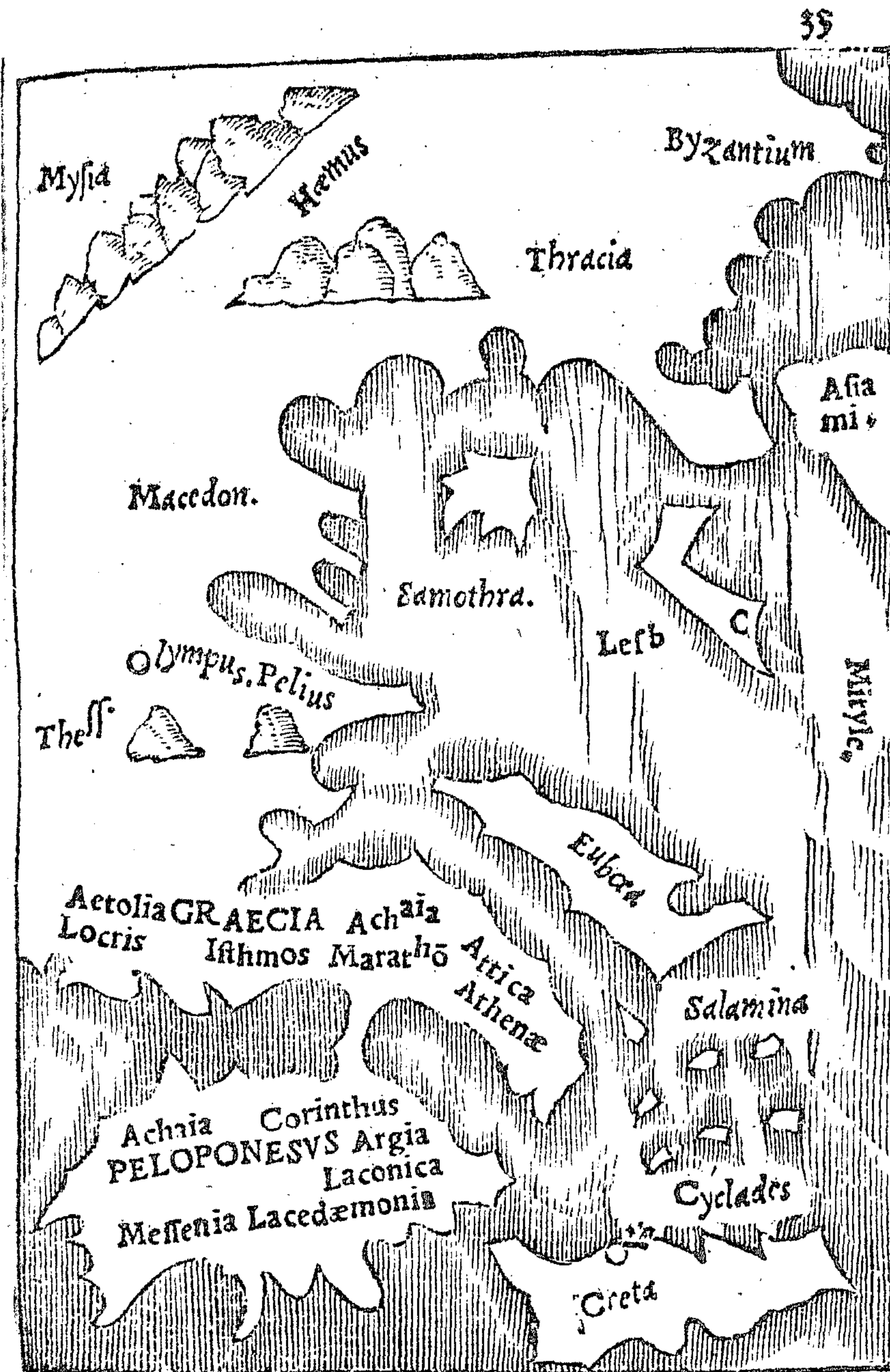
Victi sunt
in Halis.

Perfidie
exemplū.

Lace

Lacedæmonijs, totā Spartā de
 prædantur, multoq; plura afe-
 runt q̄ amiserāt. Prorsus in cō-
 paratione damnorū lōge pluri-
 mi fuerit vltio q̄ ira. Clara qui-
 dē hæc Periclis expeçitio habi-
 ta, sed multo clarior priuati pa-
 trimonij contēptus fuit. Huius
 10 agros in populatione cætero-
 rum intactos hostes reliquerāt
 sperantes acquirere se illi pos-
 se, s̄ aut periculū ex inuidia, aut
 ex suspitione proditiōis infamiam.
 Quod antē prospiciens
 Pericles & futurū populo præ-
 dixerat, & ad inuidiæ impetū
 declinandū agros ipsos dono
 Reipub. dederat. Atq; ita vnde
 20 periculū quæsitū fuerat, ibi ma-
 ximā gloriam inuenit. Posthęc
 interiectis diebus nauali prælio
 dimicatū est. Victi Lacedæmo-
 nij fugerunt. Nec cessatū dein-
 ceptus est, quin aut terra aut ma-
 ri varia præliorū fortuna inui-
 cem se trucidarent. Deniq; fessi
 tot malis, pacē in annos quin-
 quaginta fecere, quam nō nisi
 30 sex annis seruarunt. Nā indu-
 cias, quas proprio nomine cō-
 dixerant, ex sociorum persona
 rumpebant: quippe quasi mi-
 nus periurij contraherent, si fe-
 rentes socijs auxilia potius, q̄
 si aperto prælio dimicassent.
 Hinc bellum in Siciliam translatum, quod prius-
 quam exponā, de Siciliae situ pauca dicenda sunt.

f [Aut periculū
 ex inuidia.] Cogi-
 tauerāt Lacedæmo-
 nij apud se: en ha-
 bent Atheniēses Pe-
 riclē ducē belli pru-
 dentissimū: nos hæc
 industria constabi-
 mus illi inuidiā a-
 pud suos: relinque-
 mus agros illius in-
 tactos, & reliquorū
 omnium deuastabi-
 mus, & tunc illi aut
 inuidebunt, aut cer-
 te suspitionē prodi-
 tioniōis cōtra eum ha-
 bebunt, quod in fa-
 uorem occultæ ma-
 chinationis nobis-
 cum inite, relinque-
 rimus prædia illius
 intacta. Sed Peri-
 cles non minor consi-
 lijs & prudentia,
 præfagyt quod fu-
 turum erat, pericu-
 loq; occurrit, & in-
 de adeptus est mag-
 nam gloriam, ubi
 hostes illi struxerāt
 infamiam.

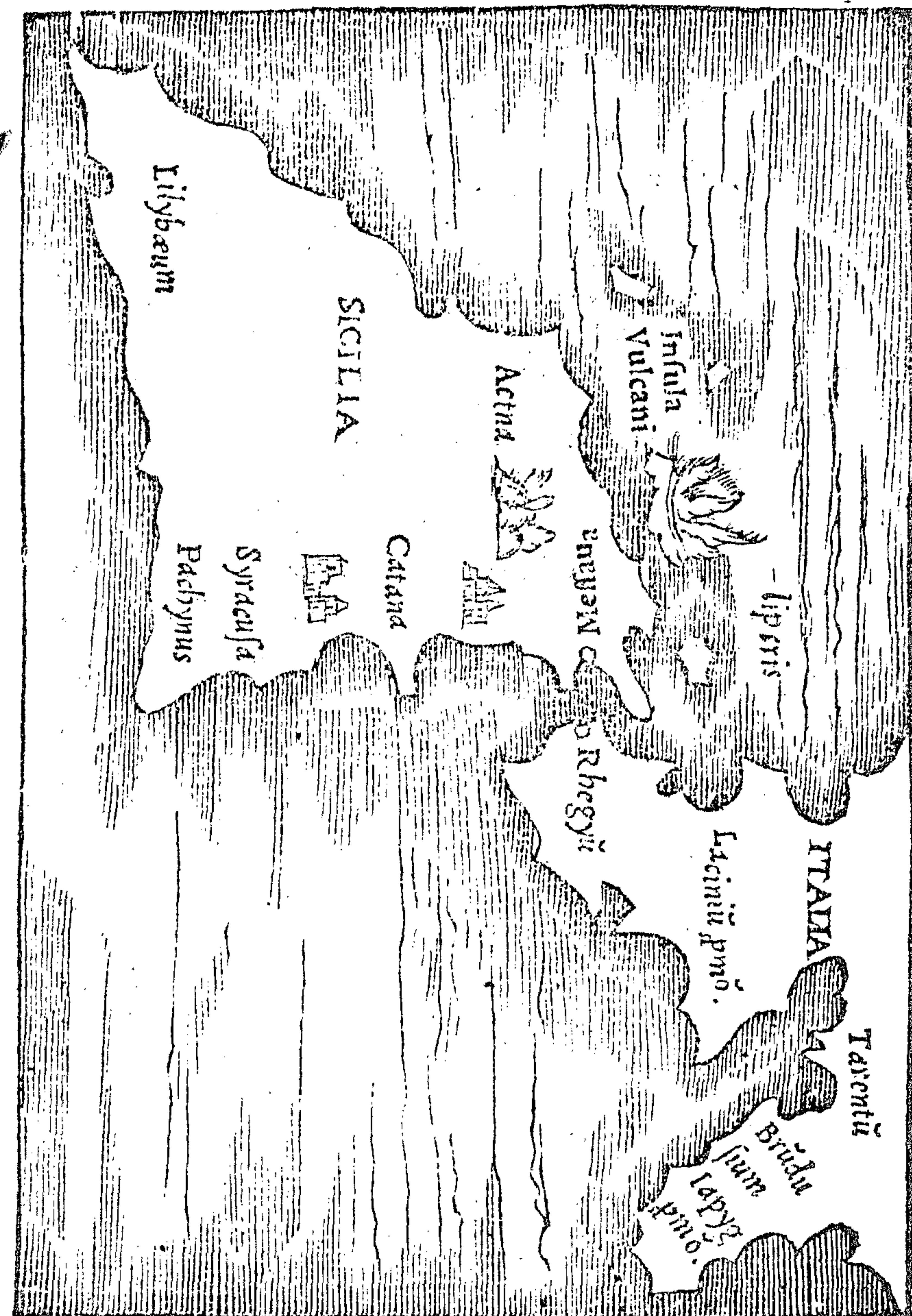

IUSTINI HISTORICI LIBER QVARTVS.

Siciliae de
scriptio.

SICILIAM ferunt angustis quōdam faucibus Italiae adhæsisse; diremptamq; velut à corpore maiore impetu superioris maris, & existimantes per Isthmum & angustiam terrae partem, hæc illi commissam, quam commissuram maris impetus facile dirupit, & peruiam fecit. Alij aiunt terram motu id accidisse. Quo tempore autem, aut sub quibus regibus id contigerit, aut qui homines aliquando sicco pede transierint ex Italia in Sicilia, nullus scriptorū id commemorat. Hæc de illo saeuissimo freto. Nunc de monte Aetna. Hic mons habet in cacumine caput planum, cuius ambitus comprehenditur stadia uiginti: in cuius medio cinerosum quoddam includitur supercilium, ex quo nunc igniti emittuntur riuus, nunc flammæ & fumosæ caligines: plerumq; per noctem lucet mons in cacumine, interdum autem fumo & caligine obscuratur: & quod mirabilius est, calor frigore non mitigatur, nec frigus calore dissoluitur. Nam loca illa superiora sunt cinerosa, & per hyemem niuib; referta: inferiora autem syluis & uarijs arborū consitionibus partita. Scribit præterea Strabo, totam insulam sub terra esse caue nosam, fluuijs & igne plenissimam, quare & aquarum calidarū multas emittit scaturigines. Est quoq; apud Sicilia insula quaedam Hiera nomine, Vulcano sacra, in eminenti colle, quæ ipsa noctu ardet. Et est ex longa obseruatione creditum, flamas ipsas flatibus cōcitari, nunc hic, nunc in Aetna, quibus cessantibus cessat & flamarum eruptio.

c d

10 toto vndarum onere illuc vehitur. Est autem ipsa terra tenuis ac fragilis, & cauernis quibusdam, fistulisque ita penetrabilis, ut ventorum tota ferme flatibus pateat, necnon & ignibus generandis nutriendisque, soli ipsius naturalis vis. Quippe intrinsecus stratum sulphure & bitumine traditur: quæ res facit, ut spiritu cum igne inter interiora luctante, frequenter & compluribus locis, nunc flammæ, nunc uaporem, nunc fumum eructet. Inde denique Aetnæ montis per tot secula durat incendium. Et ubi acrior per spiramenta cauernarum ventus incubuit, harenarum moles egeruntur.

Proximum Italiæ promontorium Rhegyum dicitur, ideo quod græce abrupta hoc nomine pronunciantur. Nec mirum si fabulosa est loci huius antiquitas, in quæ res tot coicere miræ. Primū quod nusquam aliās tam torrens fretū, nec solum citato impetu, verum etiā seuo, neque experientibus modo terribile, verū etiā procul visentibus. Vndarū porro in se concurrentiū tanta pugna est, ut aliās veluti terga dantes vorticibus mergi, ac in imū descendere, aliās quasi victrices in sublime ferri videas: nunc hic fremitū feruentis æstus, nunc illic gemitū in voragine descendens exaudias, Accedunt vicini & perpetui Aetnæ montis ignes, & insularum Aeolidum, velut ipsis vndis alatur incendium. Neque enim in tam angustis terminis aliter durare tot seculis tantus ignis potuisset, nisi & hu-

a Rhegyum.] Græci huic oppido nomē dederūt. ἀπὸ τοῦ ῥήγνυθαι, à fractura. Hic enim Sicilia auulsa abruptaque putatur ab Italia. Situm huius oppidi ostendit tibi figura Siciliae hic descripta b Insularum Aeolidum.] Aeolia insula nunc vocatur Lipara, habetque fertilissimam terram & prouentus magnos producit: habet & aluminis effosionem, calidas aquas & evaporantes ignes. Inter hanc & Sicilia

iacet

iacet Vulcania insula, saxosa tota, deserta & ignita. Triariam autē efflat, e quorum maximo craterere laminae flammæ eructat. Et creditur flammæ ipsas concitari, sicut & in Aetna, quibus cessantibus, cessant & flammæ. Si spiret Auster, nebulosa caligo effunditur circum insulam, ut longè Sicilia uideri nequeat: sin Boreas flet, pura flamma ex craterere extollitur, ac magni emittuntur strepitus. Vocatur tamen nonnunquam omnes septem illæ insulae, quæ iacent circum Liparim, Aeolides. c Fabulae Scyllam & Charybdim.] Fabula est, Charybdim mulierem fuisse rapacissimam, quæ cum Herculis uaccas rapuisset, à Ioue fulminata est & in monstrum conuersa. hinc Charybdis transmittitur pro mari periculoso, quod contrariis fluctuum cursibus collisionem facit, & rapta quæque absorbet & reij-

e s cit.

Scylla
Charybdis

10

20

Angustiae
Siculi freti

30

Siculū ma
re

20

30

promōtoria quæ antea iuncta fuerant, arbitrare. Siciliæ primo^d Trinacriæ nomen fuit. Præterea Sicania denominata est. Hæc à principio, patria Cyclopum fuit, quibus extinctis, Aeolus regnum insulæ occupavit, post quæ singulæ ciuitates in tyrannorum imperium concesserūt, quorum nulla terra feracior fuit. Horū ex numero **Anaxilaus** iustitia cum cæterorum crudelitate certabat, cuius moderatio haud mediocrem fructum tulit. Quippe decedens, cum filios paruulos **Anaxilaus** iustitia cum cæterorum crudelitate certabat, cuius moderatio haud mediocrem fructum tulit. Quippe decedens, cum filios paruulos

ritidiam, Pachynus dicitur: alter Pelorus, qui ad septentrionem spectat, & ab Italia mille quingentis passibus distat. Tanta enim est scæuētis illius freti latitudo. Tertius Lilybæus, qui Carthaginem maxime spectare uidetur, & ab Africæ littoribus centum & uiginti millibus passuum distare à quibusdam perhibetur. Est præterea dicta Sicania, à Sicanis Hispaniæ populis, qui duce Sicano primum in Italiam uenisse feruntur. e Patria Cyclopum fuit.] Fuerunt Cyclopes unoculi homines, immanes & feroces, uescentes carnibus humanis, iuxta montem Actnæ habitantes: dicti Cyclopes à circulari frontis oculo. Nam **κύκλω** & rotundum & circulum significat & **ὄκλ** oculus. f Nulla terra feracior fuit.] De fecunditate Siciliæ scribit Solinus capite undecimo sic: Quidquid Sicilia gignit, siue soli siue hominis ingenio proximum est ijs quæ optima iudicantur. Huius insulæ nobilissima quondam & ditissima. urbs fuit Syracuse, ex agri felicitate & naturali portuū commoditate tantum ac

tum accipiens incrementi. Catanæsum quoque ager fecundissimus est, quippe qui tam læta reddit uineta, & singulari bonitate fructuosa, ut nulla reliqua terra uini nobilitate eis cōparabilis existat. Fecundes quoque tam exuberant pinguedine, ut inde suffocentur, nisi seruor post aliquot dies ab auribus eximatur. Hæc insula ferè superior est Italia, frumēto, melle, croco, & alijs permultis, ut etiam Romæ horreū quidam Siciliam uocauerint. Nam Romæ omnia ibidem nata cōportantur, paucis exceptis, quæ incolarū usus absument. g Cum tyrannis.] Ciuitates & gentes ab initio imperium penes reges habebant, quos ad hoc fastigiū non ambitio, sed spectata inter bonos moderatio prouehabat, & hi ob fortitudinē tyranni uocabantur. Sed crescente malitia, cum reges abuti cœpissent potestate sua, tyranni nomen ad illos solū restrictū est, qui per insolentiā imperij uiribus abutebantur. Utuntur & Chaldæi hac uoce: Est autem apud Hebræos idem quod princeps, samech mutato in sin. h Ab Imera urbe.] De hac urbe sic scribit Thucydides libro 6. Imera una est Græca urbs, ex omni illa Siciliæ ora, quæ scilicet uergit ad sinum Tyrrenum.

e 4 Est

*Michilo

10

20

30

*mox
 Exēplū cru
 delitatis &
 perfidiæ.
 * Rheginis
 enim
 10
 Siciliense
 bellum quo
 Atheniēsiū
 res sunt ue
 hemēter ac
 cise.
 20
 30
 Lachetheo

lium vocati, pulsus ciuitate con
 tra quos implorati fuerant, &
 *exinde, cæsis, quibus tulerant
 auxilium, urbem cū cōiugibus
 & liberis sociorum occupauere,
 ausi facinus nulli tyranno cō
 parandum: * quippe vt Rheginis
 melius fuerat vinci, quā m
 vicisse. Nā siue victoribus cap
 tiuitatis iure seruissent, siue a
 missa patria exulare necesse ha
 buissent, non tamen inter aras
 & patrios lares trucidati, cru
 delissimis tyrannis patriam cū
 coniugibus ac liberis prædam
 reliquissent. Catanenses quoq;
 cum Syracusanos graues pate
 rentur, diffisi viribus suis, auxi
 lium ab Atheniensibus petiue
 re: qui seu studio maioris im
 perij, quod Asiam Græciamq;
 penitus occuparant, seu metu
 factæ pridem à Syracusanis
 classis, ne Lacedæmonijs illæ
 vires accederent, Lamponium
 ducem cum classe in Siciliā mi
 sere, vt sub specie ferendi Ca
 tanensibus auxilij, tentarent
 Sicilię imperium. Et quoniam
 30
 prima initia frequenter cæsis
 hostibus prospera fuerant, ma
 iore denuò classe & robustiore
 exercitu * Lachete & Charia
 de ducibus Siciliam petiuere.
 Sed Catanēses, siue metu Athe
 niensium, siue tædio belli, pacē
 cū Syracusanis, remissis Athe

Est & fluuius ea in
 sulæ parte, quæ Pto
 lemaeus Hymeram
 uocat. i. ¶ Reuoca
 to ad Reatum.] Fue
 rat Alcibiades accu
 satus, quod hermas
 & alia simulacra
 præcidisset, & my
 steria intra domos
 scdē tractasset, unā
 cum alijs temulen
 tis adolescentibus:
 & hoc factum ab æ
 mulis suis pluris q̄
 pro qualitate existi
 mabatur, quippe
 quod videretur esse
 & profectiois au
 gurium & coniura
 tionis de rebus nouā
 dis, & dissoluendi
 status popularis. Vo
 catus autem Alci
 biades ad multam
 maluit ire in exiliū
 quā capitis subire
 periculum: sed tan
 dem ab exilio reuo
 catus, pristinae di
 gnitati restituitur.
 Vide Thucydidem
 libro sexta, & Iusti
 num libro sequenti.

niensium auxilijs fecerunt. Interiecto deinde tem
 pore, cum fides pacis à Syracusanis non serua
 tur, denuò legatos Athenas mittunt, qui sordida
 veste, capillo barbato prolaxis, & omni squaloris
 habitu ad misericordiam commouendam * acqui
 fito, concionem deformes adeunt: adduntur preci
 bus lachrymæ, & ita misericordem populum sup
 plices mouent, vt damnarentur duces, qui ab his
 auxilia deduxerant. Igitur classis ingens decerni
 tur, creantur duces * Nicias & Alcibiades & La
 machus, tantisq; viribus Sicilia repetitur, vt ipsis
 terrori essent, in quorum auxilia mittebatur. Bre
 uis post tempore, reuocato ad reatum Alcibiade,
 duo prælia pedestria sequunda Nicias & Lama
 chus faciunt. Munitionibus deinde circumdatis, ho
 stes etiam marinis com meatibus in vrbe clausos
 intercludunt. Quibus rebus fracti Syracusani, au
 xilium à Lacedæmonijs petiuerunt. Ab his mitti
 tur Gylippus solus quidem, sed qui instar omnium
 auxiliorum erat. Is audito genere belli, iam incli
 nato statu auxilijs partim in Græciam, partim in
 Siciliam cōtractis, opportuna bello loca occupat.
 Duobus inde prælijs victus, congressus tertio, oc
 ciso Lamacho, & hostes in fugam compulit, & so
 cios obsidione liberauit. Sed cum Athenienses à
 bello terrestri in nauale se trāstulissent, Gylippus
 classē à Lacedæmone cum auxilijs accersit: quo
 cognito, & ipsi Athenienses in locum amissi du
 cis Demosthenem & Eurymedonta cum supple
 mento copiarum mittunt. Peloponnesij quoque
 communi ciuitatum decreto, ingentia Syracusa
 nis auxilia misere, & quasi Græciæ bellum in Si
 ciliam translatum esset, ita ex vtraq; parte sum
 mis viribus dimicabatur. Prima igitur congres
 sione naualis certaminis Athenienses vincuntur.
 Castra quoq; cum omni publica ac priuata pecu
 nia amittunt. Super hæc mala, cum etiam terrestri
 e s prælio

*accessto

*Nicias

10

20

30

prælio victi essent, tunc Demosthenes cense re cœ-
 pit, ut abirent Sicilia, dum res quamuis af flicta,
 nondum tamen perditæ forent, neq; in bello ma-
 le auspicato amplius perseverandum esse: domi
 grauiora & forsitan infeliciora bella esse, in quæ
 reseruare hos vrbis apparatus oporteat. Nicias
 seu pudore male actæ rei, seu metu destitu tē spei
 ciuium, seu impellente fato, manere contendit.
 10 Reparatur igitur nauale prælium, & à nimia prio-
 ris fortunæ procella, ad spem certaminis reuocan-
 tur. Sed inscitia ducum, qui inter angustias maris
 tuentes se, Syracusanos aggressi, facile vincuntur.
 Eurymedon dux in prima acie fortissime dimi-
 cans, primus cadit. Triginta naues quibus præfue-
 rat, incenduntur. Demosthenes & Nicias, etiam ip-
 si victi, exercitum in terram deponunt, tutiorem
 fugã rati itinere terrestri. Ab his relictas cxxx
 naues Gylippus inuasit, ipsos deinde insequitur
 fugientes, partim capit, cædit partim. Demosthe-
 20 nes amisso exercitu, à captiuitate gladio & vo-
 luntaria morte se vindicat. Nicias autem ne De-
 mosthenis quidem exemplo, ut sibi consuleret, ad-
 monitus, cladem suorum auxit dedecore captiui-
 tatis.

Finis quarti libri.

IUSTINI HISTORICI
 LIBER QUINTVS.

Alcibiades
 uir mag-
 nus & pru-
 dens, Atheniẽsum
 in bellis dux præ-
 clarus, una cum
 multis alijs insimu-
 latur, admittenti-
 bus delationem ijs
 præcipue qui ei e-
 rant infensi, quod
 ipsi hic foret non
 nihil impedimen-
 to, quo minus po-
 pulo plane præes-
 sent: Qui arbitran-
 tes utiq; se primo
 res futuros, si homi-
 nem eijceret, rem
 exaggerabant, uo-
 ciferabaturq;, qua
 si ad euertendam
 remp. pertinerent
 mysteria & herma-
 rum laceratio, col-
 ligentes ex studijs
 cæteræ uitæ, sine
 ipso nihil horum
 actum, neq; id po-
 pulare nefas esse.

VM Atheniẽ-
 ses in Sicilia
 bellum per biẽ-
 nium cupidius
 quàm felicius
 gerunt, interim
 concitator &

dux eius Alcibiades absens,
 Athenis insimulatur, mysteria
 Cereris, initiorum sacra, nullo
 magis quàm silentio solennia
 enunciauisse. Reuocatusq; à bel-
 lo ad iudiciũ, siue cõscientiam,
 siue indignitatem rei nõ ferens
 tacitus in exilium Elidem pro-
 fectus est. Inde ubi nõ damna-
 tum se tãtum, verumetiam dijs
 per omnium sacerdotum religi-
 ones deuotum cognonit, Lacedæ-
 20 mona se cõtulit, ibiq; regem
 Lacedæmoniorum impellit, rur-
 batis Atheniensibus aduerso
 Siciliae prælio, vltro bellum in-
 ferre. Quo facto, omnia Græ-
 cia regna, velut ad extinguen-
 dum commune incendium con-
 currunt: tantum odium Atheni-
 enses immoderati imperij *cru-
 delitate contraxerant. Darius
 quoq; rex Persarum memor pa-
 30 terni auitiq; in hanc vrbem o-
 dij, facta cum Lacedæmonijs per-
 Tissa-

Plutar-
 chus in ui-
 ta Alcibi-
 adis hanc
 historiam
 copiose
 narrat.

10

20

*cupidi-
 tate

30

Tiffafernem præfectum Lydię societate, omnem sumptū belli pollicetur. Et erat quidē hic titulus cum Græcis cœundi, re autem vera timebat, ne victis Atheniensibus ad se Lacedæmoniæ arma transferrent. Quis igitur miretur tā florentes Atheniensium opesuisse, cum ad operam primendam vnam urbem totius orientis vires cōcurrerent? Non tamen inertī neque incruentō cecidere bello, sed præliati ad vltimum, victores etiam interdum, consumpti magis fortunę varietate, quā vi victi sunt. Principio belli omnes etiam ab his socij descuerant, ut fit, **QVO SE FORTVNA, EODEM ETIAM FAVOR HOMINVM INCLINAT.** Alcibiades quoque motum aduersus patriam bellū non gregarij militis opera, sed imperatorij virtutibus adiuebat. Nepe acceptis quinque navibus in Asiā contendit, & tribuerent pro imperatore tanti exercitus. Veriti autem inimici eius, ne si contendere insisterent, ab alienaret ab eo militū animos, neque plebs quę illi obsequabatur, relanguesceret, hortabantur ad profectiōem, & ut reuersus ad diem iudicio sisteretur, uolentes eum tunc atrociorē premere inuidia, quā in absentē facile constaturi erant. Interea populus Atheniensis memoria repetens quę in urbe facta fuerant, ac suspicans eos qui de Hermis atque mysterijs

Odiū Græcorū in Atheniēses

10

20

30

Ille in præfens iudicia contra se refellebat, paratus etiam si quid earū rerum admisisset, iudicio stare, uel antequam proficisceretur (iam enim quę ad apparatus belli spectabāt collata erāt) & si quid commississe conuinceretur, pœnā dare: sin absolueretur fungi suo imperatorio munere, obtestans ne de se absente reciperent crimina, sed iam si deliquisset, morte mulctaretur. Prudentius enim esse, ne talis se criminis reum, priusquam causam cognoscerent, mitterent pro imperatore tanti exercitus. Veriti autem inimici eius, ne si contendere insisterent, ab alienaret ab eo militū animos, neque plebs quę illi obsequabatur, relanguesceret, hortabantur ad profectiōem, & ut reuersus ad diem iudicio sisteretur, uolentes eum tunc atrociorē premere inuidia, quā in absentē facile constaturi erant. Interea populus Atheniensis memoria repetens quę in urbe facta fuerant, ac suspicans eos qui de Hermis atque mysterijs

mysterijs insimulabantur, spectasse ad coniuurationē statū paucorum atque tyrannidis, & tanquam ob hanc rem irasceret, multos & eos splendidos uiros iam in carcerem coniecerat, & indices magis ac magis sæuebat. Interea unus ex carceratis coactus, contra se & contra alios confessus est rem actam de Hermis. Tunc populus peractō iudicio alios occidit, alios fuga illapsos morte damnauit, proposita mercede ijs qui illos occiderent. De Alcibiade quoque deferentibus inimicis populus grauius accepit, quia undique circumstabant eum suspiciones. Unde mittunt ad ipsum in Siciliam, ut ad causam dicendam frequentet se: non autem iubēt cōprehendere eū, ne turbatio oriretur inter milites. Rediit itaque Alcibiades & alij qui cum eo in suspitione erant, sed metu calumnię noluerunt se cōferre Athenas, quia magis exulantes mortis discrimen euaserunt. Receperunt autē se in Elidē Arcadię ciuitatē, ac deinde adierūt Lacedæmoniā, & tantum sufflauerūt in cediū, ut tota Græcia cōtra unā Athenarum urbem conspiraret. a Plus tarias Atheniensium ciuitates, autoritate nominis sui, ad defectionem compellit. Sciebant enim domi clarum nec exilio uidebant factum minorem, nec tam ablatum Atheniensibus ducem, quā Lacedæmonijs traditum, partaque cum amissis imperia pensabant. Sed apud Lacedæmonios virtus Alcibiadis plus inuidiæ quā gratiæ contraxit. Itaque cum principes, uelut æmulum glorię suę, interficiendum insidijs mandassent, cognita re Alcibiades per uxorem Agidis regis, quam adultério cognouerat, ad Tiffafernem præfectum Darij regis profugit, cui se celeriter officij commitate & obsequendi gratia insinuauit. Erat enim & etatis flore, & formę ueneratione, nec minus eloquentia etiam inter Athenienses insignis, sed in cōcilian

10

20

30

Alcibiades uafri & callidū ingenii

ciliandis amicitiarum studijs, q̄ in retinendis, vir melior: quia morum vitia sub vmbra eloquentiæ primo latebant, Igitur persuadet Tiffaferni ne tanta stipendia classi Lacedæmoniorum præberet. Vocādos enim in portionem muneris Ionios, quorum pro libertate, cum tributa Atheniensibus penderent, bellum susceptum sit. Sed nec auxilijs nimis enixe Lacedæmonios iuandos. Quippe memorem esse debere, alienam se victoriam, non suam instruere, & eatenus bellū sustinendum, ne inopia deseratur, Nam regem Persarum, dissentientibus Græcis, arbitrum pacis ac belli fore: & quos suis non possit, ipsorū armis victurū. Perfecto autem bello, statim ei cum victoribus dimicandum. Domesticis itaq; bellis Græciam obterendam, ne externis vacet, exæquandasq; vires partium, & inferiores auxilio leuandos, Non enim qui ruros post hęc victoriam Spartanos, qui vindices se libertatis Græciæ professi sunt. Grata oratio Tiffaferni fuit. Itaque commeatus maligne præbere, classem regiam non totam mittere, ne aut victoriam totam daret, aut necessitatem deponendi belli imponeret. Interea Alcibiades hanc operam ciuibus vendicabat: ad quem cū legati Atheniensium venissent, pollicetur his amicitiam regis, si respub. a populo translata ad senatum foret, sperās, vt aut

inuidiæ.] Quis enim ex corde faueret homini quantū libet prudenti ac strenuo, qui impius esset in patriam? **b** [Hanc operā ciuibus uendicabat.] Ex his facile licet conijcere, q̄ uariū incōstans, & uafri Alcibiades habuerit ingenii, qui prius apud Spartanos cōtra ciues suos, hic uero pro illis operam suā uendicat. **c** [Ab exercituro uocatur.] Scribit Thucydides, exercitum tūc in Samo fuisse, quæ insula est Samothracia aliās dicta, cuius sitū tibi ostendit figura supra lib. 2. posita.

concor

concordante ciuitate, dux belli ab omnibus legeretur, aut discordia inter ordines facta, ab altera parte in auxilium vocaretur. Sed Atheniensibus imminente periculo belli, maior salutis quā dignitatis cura fuit. Itaq; permittente populo, imperium ad senatum transfertur: qui cum insita genti superbia crudeliter in plebem consuleret, singulis tyrannidis sibi potentiam vendicantibus, ab exercitu Alcibiades exul reuocatur, duxq; classi constituitur. Statim igitur Athenas mittit, ex continenti se cum exercitu venturum. recepturumq; à quadringentis iura populi, ni ipsi redderēt. Hac denunciatione optimates territi, primo urbem prodere Lacedæmonijs tenuerunt: deinde, cum id nequiuissent, in exilium profecti sunt. Igitur Alcibiades intestino malo patria liberata, summa cura classem instruit, atque ita in bellum aduersus Lacedæmonios pergit, Iā Mindarus & Pharnabazus Lacedæmoniorum duces instructis nauibus exspectabant, Prælio commisso, victoria penes Athenienses fuit, In eo bello maior pars exercitus, & omnes ferme hostiū duces cæsi, naues octoginta captæ. Interiectis quoq; diebus, cū bellum Lacedæmonij à mari in terram transtulissent, iterato vincuntur. His malis fracti, pacem petiere, quā ne acciperent opera eorum effectum est quibus ea res quæstum præstabat. Interea & Syracusanorum auxilio, illatum à Chartaginensibus Sicilia bellum domum reuocauit. Quibus rebus destitutis Lacedæmonijs, Alcibiades cum classe victrici Asiam vastat, multis locis prælia facit, ubiq; victor recipit ciuitates quæ defecerant, nonnullas capit, & impe

*Zestromidarus

20

Illustris uictoria Atheniē. ad Cyxi cum

30

Egregia
descriptio
reditus Al-
cibiadis ex-
ulis in pa-
triam

imperio Atheniensium adiicit. Atque ita prisca na-
uali gloria vendicata, adiecta etiam laude terre-
stris belli, desideratus ciuibus suis Athenas reuer-
titur. His omnibus praelijs ducentæ naues hostiũ
& præda ingens capta. Ad hunc redeuntis exerci-
tus triumphum, effusa omnis multitudo obuiam
procedit, & vniuersos quidem milites, præ-
cipue tamen Alcibiadem mirantur. In hunc o-
culos ciuitas vniuersa, in hunc suspensa ora con-
uertit: hunc quasi de cælo missum, & vt ipsam
victoriam contuentur, laudant, quæ pro patria,
nec minus admirantur, quæ exul contra gesserit
excusantes ipsi, iratum prouocatumque fecisse. E-
nimvero tantum in vno viro fuisse momenti, vt
maximi imperij subuersi, & rursus recepti autor
esset, & vnde stetit, eo se victoria transferret,
fieretque cum eo mira quædam fortunæ inclinatio
Igitur omnibus non humanis tantum, verume-
riam & diuinis eum honoribus honorant: certant
20 secum ipsi, vtrum contumeliosius eum expule-
rint, an reuocauerint honoratius. Ipsos illi deos
gratulantes tulere obuiam, quorum execrationi-
bus erat deuotus: & cui paulo ante omnem huma-
nam opem interdixerant, eum, si queant, in cæ-
lo posuisse cupiunt: Expleant contumelias honori-
bus detrimenta muneribus execrationes preci-
bus. Non Sicilia illis aduersa pugna in ore est, sed
Græciæ victoria: non classes per illum amissæ, sed
acquisitæ: nec Syracusanorum, sed Ionæ Helle-
30 pontique meminerunt. Sic Alcibiades nunquam me-
diocribus, nec in offensam, nec fauorem studijs
suorum exceptus est. Dum hæc aguntur, à Lacedæ-
monijs Lyfander classi belloque præficitur, & in
locum Tissafernis Darius rex Persarum filium
suum Cyrum Ionæ, Lydiæque præposuit, qui La-
cedæmonios auxilijs opibusque, ad spem fortunæ
prioris erexit. Aucti igitur viribus, Alcibiadem
cum

Astuti &
callidi im-
peratoris
exemplũ:

e ¶ Repentino aduẽtu oppressere. Refert Xenophon hanc pugnam absente Alcibiade, ab Antiocho eius præfeto commissam ad portum Ephesiorũ, hoc est, in Asia minori, ad quam facile rex Persarum sine intermedio mari peruenire potuit, traducendo scilicet exercitum per Mesopotamiam, Ciliciam & Pamphylia.

bello ideo tantum, vt ostenderet hostibus, quem ducem spreuissent, & vt carius eis ipsam victoriã venderet. Omnia enim credibilia in Alcibiade, vigor ingenij, & vitiorũ amor, & morũ luxuria, faciebat. Veritus itaque multitudinis impetum, de-
nuo in voluntarium exiliũ proficiscitur. Itaque Co-
non Alcibiadi susceptus, habens ante oculos cui
duci successisset, classem maxima industria ador-
nat: sed nauibus exercitus deerat, fortissimis qui
busque in Asiæ populatione amissis. Armantur ta-
men senes, aut impuberes pueri, & numerus mili-

f ¶ Nō magnā bello moram ætas fecit.] Hæc pugna facta est ad Mitylene, quæ urbs est Lesbii, à cuius nomine

centum nauibus in Asiam profectum, dum agros longa pace diuites securus populatur & præde dulcedine sine insidiarum metu sparsos milites haberet, & repentino aduentu oppressere, tantaque cædes palantium fuit, vt plus vulneris eo praelio Athenienses acciperent, quam superioribus dederant, & tanta desperatio apud Athenienses erat, vt ex continenti Alcibiadem ducem, Conone duce commutarent, arbitran-
tes victos se non fortuna belli, sed fraude imperatoris, apud quem plus prior offensa valuisset, quam recentia beneficia. Vicisse autem eum priore bello ideo tantum, vt ostenderet hostibus, quem ducem spreuissent, & vt carius eis ipsam victoriã venderet. Omnia enim credibilia in Alcibiade, vigor ingenij, & vitiorũ amor, & morũ luxuria, faciebat. Veritus itaque multitudinis impetum, de-
nuo in voluntarium exiliũ proficiscitur. Itaque Co-
non Alcibiadi susceptus, habens ante oculos cui
duci successisset, classem maxima industria ador-
nat: sed nauibus exercitus deerat, fortissimis qui
busque in Asiæ populatione amissis. Armantur ta-
men senes, aut impuberes pueri, & numerus mili-

tum sine exercitus robore expletur. Sed non magnam bello moram ætas fecit, imbelles aut cæduntur passim, aut fugiẽtes capiuntur: tantaque strages aut occisorum, aut captiuorum fuit, vt Atheniensium delerum

10

20

30

Secundũ Al-
cibiadis exi-
lium.

Cædes A-
theniensium.

f n

non imperium tantum, verum etiam nomen videretur. Quo praelio perditis & desperatis rebus, ad tantam inopiam rediguntur, ut consumpta militari ætate, peregrinis civitatem, seruis libertatem, damnatis impunitatem darēt: eaq; colluione hominū, domini antea Græciæ, conscripto exercitu vix libertatem tuebantur. Iterū tamen fortunam maris experiendam decernunt. Tanta virtus animorum erat, ut cū paulō antē salutem desperauerint nunc non desperent victoriam. Sed neq; is miles erat, qui nomen Atheniensū tueretur: neq; hęc vires, quibus vincere consueuerant: neq; ea scientia militaris in his, quos vincula, non castra continuerant. Itaq; omnes aut capti, aut occisi, cū dux Conon eo praelio superfuisset solus, crudelitātē civiū metuens, cum octo nauibus ad regem Cypriū contendit * Euagoram. At dux Lacedæmoniorū rebus feliciter gestis fortunæ hostium insultat, captiuas naues cum præda bellica in triumphi modū ornatas mittit Lacedæmona, ac tributarias Atheniensium ciuitates, quas metus dubiæ belli fortunæ in fide tenuerat, voluntarias recepit, nec aliud ditioni Atheniensium præter urbē ipsam reliquit. Quæ cuncta cum Athenis nunciata essent, omnes relictis domibus per urbē discurrere pauidi, alius alium sciscitari, autorem nunciij requirere: nō pueros imprudentia, non senes debilitas, non mulieres sexus * imbecillitas domi tener, adeo ad omnem ætatem tanti mali sensus penetrarat. In foro deinde coeunt, atq; ibi perpeti nocte fortunā publicam questibus iterant. Alij fratres, aut filios, aut parentes deslent, cognatos alij, alij amicos chariores cognatis, & cum priuatis casibus querelā publicam

omnis insula Mitylene appellatur: licet & alia urbs, nēpe Methymna, in ea sit insula. Situm insulæ inuenies supra in figura, quā libro tertio signauimus.

Maxima clades Atheniensium.

20 * alij Euagoras aut dux

Victoria Lysandri. Rhetorica descriptio trepidationis.

* imbecillis

licam miscent: iam seipso, iam ipsam patriam perituram, miserioemq; incolumium quā amissorum fortunam iudicantes: sibi quisq; ante oculos obsidionem, famem, & superbum victoremq; hostem proponentes: iam ruinam vrbs & incendia, iam omnium captiuitatem, & miseriam seruitutem recordantes, feliciores prorsus prioris vrbs ruinas ducentes, quæ incolumibus filijs, parentibusq; rectorum tantum ruina taxata sint. Nunc autem non classem, in quam sicuti pridem confugiant superesse: non exercitum, cuius virtute seruati pulchriora possent mœnia extruere. Sic defletæ ac prope perditæ vrbi hostes superueniunt, & obsidione circumdatos & obsessos fame vrgēt. Sciebant enim neq; ex aduectis copijs multum superesse, & ne nouæ aduehi possent prouiderant. Quibus malis Athenienses fracti, post longam famem & assidua suorū funera pacem petiuere: quæ an dari deberet, diu inter Spartanos sociosq; delibēratū est. Cum multi delendū Atheniensium nomen, urbēq; incendio consumendam censerent, negarunt se Spartani ex duobus Græciæ oculis alterū eruturos: pacem polliciti, si dimissa Pyræū uersus muri brachia deiecerint, nauesq; quæ reliquæ forent traderent, resq; publica ex semetipsis xxx. rectores acciperet. In has leges traditam sibi urbem, Lacedæmonij formandam Lysandro tradiderunt. Insignis hic annus & expugnatione Athenarum, & morte Darij regis Persarum, & exilio Dionysij Sicilia tyranni fuit. Mutato statu

g ¶ Pyræum.] Est Pyræus Atheniensium portus, cui urbs coniungebatur muro protracto ex oppido in modum duorum crurium, ob aduentantiū multitudinem semper feruens.

h ¶ Insignis hic annus.] Secundum Eusebium hæc contigerunt ante Christum natum anno 400. aut circiter.

beratū est. Cum multi delendū Atheniensium nomen, urbēq; incendio consumendam censerent, negarunt se Spartani ex duobus Græciæ oculis alterū eruturos: pacem polliciti, si dimissa Pyræū uersus muri brachia deiecerint, nauesq; quæ reliquæ forent traderent, resq; publica ex semetipsis xxx. rectores acciperet. In has leges traditam sibi urbem, Lacedæmonij formandam Lysandro tradiderunt. Insignis hic annus & expugnatione Athenarum, & morte Darij regis Persarum, & exilio Dionysij Sicilia tyranni fuit. Mutato statu

Athenarum, etiam civium conditio mutatur. Rectores xxx. reipub. constituuntur, qui sunt tyranni. Quippe a principio tria millia sibi satellitum statuunt quantum ex tot cladibus prope nec civium superfuerat & quasi parvus hic ad continendam civitatem exercitus esset, septin-

10 gentos milites a victoribus accipiunt. Cædes deinde civium ab Alcibiade auspicantur, ne iterum remp. sub obtentu liberationis inuaderet. Quem cum profectum Artaxerxem Persarum regem cõperissent, citato itinere miserunt, qui eum interciperent. A quibus occupatus cum occidi aperte nõ posset, vivus in cubiculo in quo dormiebat, crematus est. Liberati hoc ultoris metu tyranni, miseris urbis reliquias cedibus & rapinis exhauriunt. Quod cum displicere vni ex numero suo Thermani didicissent ipsum quoque ad terrorem omnium interficiunt. Fit igitur ex urbe passim omnium fuga, repleturque Græcia Atheniensibus exulibus, quod etiam ipsum auxilium vnicum a miseris eripitur. Nam Lacedæmoniorum edicto, civitates, exules recipere prohibebantur. Omnes se Argos & Thebas contulere: ibi non solum tutum exilium egerunt, verum etiam spem recuperandæ patriæ receperunt. Erat inter exules Thrasylbulus vir strenuus & domi nobilis, qui audendum aliquid pro patria & pro salute communi, etiam cum periculo ratus, adunatis exulibus, castellum Phylen Articorum finium occupat. Nec deerat quarundam civitatum tam crudelis casus miserantium fauor. Itaque Hismenias Thebanorum princeps, et si publicis nõ poterat, privatis tamen auxilijs adiuuabat. Et Lysias Syracusanus orator, exul tunc, quingentos milites stipendio suo instructos, in auxilium patriæ

Alcibiadis interitus Non crema tu Plutare. scribit sed erupisse, & telorum copia obrutum

Thrasylbulus exemplum pietatis erga patriam

eos Menias Prælium adversus tyrannos

quo tempore Plato philosophus adhuc puer fuit, & Iudæi post captivitatem Babylonicam civitatem Hierosolymitanam & templum reedificauerant.

triæ cõmunis eloquentiæ misit. Fit itaque asperum prælium: sed cum hinc pro patria summis viribus inde pro aliena dominatione securius pugnaretur, tyranni vincuntur, victi in urbem refugerunt, quam exhaustam cædibus suis, etiam armis spoliant. Deinde cum omnes Athenienses proditionis suspectos haberent, demigrare eos ex urbe iubet, & in brachijs muri, quæ diruta fuerant, habitare, extraneis militibus imperium tuentes. Post hæc Thrasylbulum corrumpere, imperij societatem pollicentes, conantur: quod cum non contigisset, auxilia a Lacedæmonijs petiuere: quibus accitis iterato præliantur. In eo bello Critios & Hippomachus omnium tyrannorum sæuissimi cadunt. Cæteris victis, cum exercitus eorum, ex quibus maior pars Atheniensium erat fugeret, magna voce Thrasylbulus exclamat, cur se victorem fugiant potius, quam ut vindicem cõmunis libertatis adiuvent? Civium illam meminerint aciem, non hostium esse: nec se ideo arma cepisse, ut aliqua victis adimat, sed ut adempta restituat: xxx se dominis, nõ civitati, bellum inferre. Admonet deinde cognationis, legum, sacrorum communium, tum veterum per tot bella cõmilitij, orat ut misereantur exulium:

i. ¶ Eleusina.] Est Eleusis, ut Strabo scribit, civitas in Attica, non longe ab Athenis, ubi Eleusinae Cereris templum extat & fanum mysticum, ubi Eleusius regnavit, quem Ceres docuit omnem agriculturam promunere suscepti

civium: si tam patienter ipsi serviant, reddant sibi patriam, accipiant libertatem. His vocibus tantum promotum est, ut reuersus in urbem exercitus, xxx tyrannos emigrare Eleusina iuberet, substitutis x. qui reipub. regerent: qui nihil exemplo prioris dominationis terrenti, eandem viam crudelitatis aggressi sunt. Dum hæc aguntur, nunciatur Lacedæmone in bellum Athenienses exarsisse:

Vincurius Victoria Thrasylbuli & Atheniensi exulium de tyrannis

*Hippomachus

Tyranni ex urbe pulsi

ad quod comprimendum Pausanias rex mittitur: qui misericordia exulis populi permotus patriam miseris ciuibus restituit, & X. tyrannos ex vrbe, Eleusina migrare ad ceteros iubet. Quibus rebus cum pax statuta esset, interiectis diebus, repente tyranni non minus restitutos exules, quam se in exiliū actos indignantur, quasi vero aliorum libertas sua seruitus esset, & bellum Atheniēsis in ferunt. Sed ad colloquium veluti dominationem recepturi, progressi, per insidias comprehensi, vt pacis victimæ trucidantur. Tyranni trucidantur. * diuisa Populus quem emigrare iusserant, in urbem reuocatur. Atq; ita per multa membra ciuitas * disipata, in vnum tandem corpus redigitur: & ne qua dissensio ex antè actis nasceretur, omnes iure iurando obstringuntur, discordiarum obliuionē fore. Interea Thebani Corinthiēq; legatos ad Lacedæmonios mittunt, qui ex manubijs portionē prædæ communis belli periculiq; peterent. Quibus negatis, non quidem aperte bellum aduersus Lacedæmonios decernunt, sed tacitis animis tantam iram concipiunt, vt subesse bellum intelligi posset. Eodem ferè tempore Darius rex Persarū moritur, Artaxerxe & Cyro filijs relictis. Regnū Artaxerxi, Cyro ciuitates, quarum præfectus erat, testamento legauit. Sed Cyro iudicium patris impiū bellum duorū iniuria videbatur: itaq; occulte aduersus fratrem bellum parabat. Quod cum nunciatum Artaxerxi esset, accersitum ad se fratrem, & innocentiam Artaxerxis dissimulatione belli simulatam, compedibus auxiliis vinxit: interfecissetq; ni mater prohibuisset. Dimissus igitur Cyrus, iam non occulte bellum, sed

sed palam, nec per dissimulationem, sed aperta professione parare cœpit, auxilia vndiq; contrahit. Lacedæmonij memores Atheniensi bello enixè se eius opera adiutos, velut ignorantes contra quem bellum pararetur, decernunt auxilia Cyro mittenda, vbi res eius exegisset: quæretes & apud Cyrum gratiam, & apud Artaxerxem, si vicisset veniæ patrocina, cum nihil aduersus eum aperte decreuissent. Sed cum in bello fors prælij vtrunq; fratrem pugnae obtulisset, prior Artaxerxes à fratre vulneratur: quem cum equi fuga periculo subtraxisset, Cyrus à cohorte regia oppressus interficitur. Sic victor Artaxerxes, & præda fraterni belli, & exercitu potitur. In eo prælio decem milia Græcorum in auxilio Cyri fuere, quæ & in cornu in quo steterant, vicerunt, & post mortem Cyri, neq; armis à tanto exercitu vinci, neq; dolo capi potuerunt: reuertentesq; inter tot indomitas nationes & barbaras gentes, per tanta itineris spacia, virtute se vsque terminos patriæ defenderunt.

f 4 Iusti

10
Cyrus occi-
ditur.

Græcorum
uirtus

20

IUSTINI HISTORICI
LIBER SEXTVS.

LACE D A E M O N I I
more ingenij humani,
quo plura habent, eo am-
pliora cupientes, non conten-
ti accessione Atheniensium o-
pum, vires sibi duplicatas, to-
tius Asiae imperium affectare
coeperunt. Sed maior pars sub
regno Persarum erat. Itaque
10 *Dercyllides dux in hanc mi-
litiā electus, cum videret si-
bi aduersus duos praefectos Ar-
taxerxis regis, Pharnabazum
& Tissafernem, maximarum
gentium viribus succinctos di-
micandum, pacificari cum al-
tero statuit. Aprior visus Tis-
safernes, vir & industria po-
rior, & militibus Cyri quon-
20 dam regis instructior, in col-
loquium vocatur, & statutis
conditionibus ab armis dimit-
titur. Hanc rem Pharnabazus
apud communem regem * cri-
minatur, vt Lacedaemonios
non repulerit armis, sed impensis regis aluerit,
mercetisque ab his, vt differant bella quae ge-
rant, tanquam non ad vnus summam imperij de-
trimentum omne perueniat. Indignum ait bel-
30 lum non perfici, sed redimi, hostem precio, non
armis summoneri. His vocibus regem Tissaferni
alienatum hortatur, vt in locum eius naualis
belli ducem eligat Cononem Atheniensem, qui a-

Lacedaemonij
deuictis A-
theniensib. cu-
pientes imperij sui
dilatare pomeria,
animum adijciunt
quoq; in Asiam, nō
maiores, sed mino-
res, quae varijs con-
stat prouincijs, nem-
pe Ionia, Caria, Pa-
phylia, Galatia, Ly-
cia &c. quas eo tem-
pore pro maiori
parte tenebat rex
Persarum, praefe-
ctos singulis desig-
nans regionibus. Ho-
die omnes regiones
illas uocant Nato-
liam & Turchiam
maiores.

Asiam ingressos
non repulerit armis, sed impensis regis aluerit,
mercetisque ab his, vt differant bella quae ge-
rant, tanquam non ad vnus summam imperij de-
trimentum omne perueniat. Indignum ait bel-
lum non perfici, sed redimi, hostem precio, non
armis summoneri. His vocibus regem Tissaferni
alienatum hortatur, vt in locum eius naualis
belli ducem eligat Cononem Atheniensem, qui a-

a **Cypro.** Hinc
Patet monarchiam
Persarum illo tem-
pore adhuc extēsa
usque ad confinia
Europae, ut solum
mare Aegaeum &
Propontis eam dis-
creuerint à regno
Graecorū. **b** **Pro**
pter respōsum ora-
culi. De hoc oracu-
lo scribit Xenophō
lib. tertio in hūc mo-
dum: Diopithes ue-
ro uates egregius
astipulabatur Apol-
linis esse oraculum,
ut regnum à claudi-
catione obseruare-
tur. Cui Lysander
pro Agesilao cōtra
dixit, deū non iube-
re asserens, cauēdū
esse à casu claudicā-
tis sed potius ne quis
alienus à regia sti-
pitate imperaret: om-
nino enī regnū clau-
dū fore, si quis ab
Heraclitis minime
progenitus regnū
teneret. Haec cum
utrinque audita es-

missa bello patria^a Cypro exu-
labat. Quippe Atheniensib. & si
fractae sint opes, manere tamē
naualem vsum: nec si eligendus
sit ex vniuersis, meliorem ali-
um esse. Acceptis igitur quin-
gentis talentis, iussus est Cono-
na classi praeficere. His cogni-
tis Lacedaemonij & ipsi à rege
Aegypti Hercimouem in auxi-
10 lium naualis belli per legatos
perunt, à quo centum triremes
& sexcentū milia modiorum
frumenti missa, à caeteris quo-
que socijs ingentia auxilia con-
tracta sunt, Sed tanto exercitui
& contra tantum ducem dee-
rar dignus imperator. Itaque
postulantibus socijs Agesilaum
ducem, regem tunc Lacedemo-
20 niorum, **b** propter responsum
oraculi Delphici, diu Lacedae-
monij, an eū summā rei praepo-
neret, deliberauerunt: quibus fu-
turus imperij finis denunciaba-
tur, cū regium claudicasset im-
perium: erat enim pede claudus
Ad postremum statuerunt, me-
lius esse incessu regem, quā im-
perio regnum claudicare, Poste
30 aquam Agesilaum cum ingen-
tibus copijs in Asiam misere, nō
facile dixerim, quod aliud par-
ducum tam bene comparatum
fuerit. Quippe aetas, virtus, cō
Agesiliae
filium, sapientia vtrique prope
cotonis laus
vna, gloria quoque rerū gesta-
rum

10
Hercyllides

* misso de
hac re lega-
to Conone.
auctor Aemi-
lius

30

30

cotonis laus

non tam ipsi quæsitæ opes amitterent, quàm ut pristinas Athenienses reciperent. Sed quanto maius prælium fuit, tanto & clarior victoria Cononis. Victi Lacedæmonij fugam capeffunt, præsidia hostium Athenas deducuntur. Populo restituta dignitate, conditio seruilis eripitur.

10 Multæ quoque ciuitates recipiuntur. Hoc initium Atheniensibus resumendæ potentæ, & Lacedæmonijs habendæ finis fuit. Namque veluti cum imperio, etiã virtutem perdidissent, cõtemni à finitimis cõpere. Primi i-

Cõspiratio Græcorũ ad uersus Lacedæmonios.

20 gitur Thebani auxiliantibus Atheniensibus, bellum his intulere: quæ ciuitas ex infinitis incrementis virtute Epaminondæ ducis ad spem imperij Græciæ erecta est. Fit itaque terrestre prælium eadem Lacedæmoniorum fortuna, qua pugnatum aduersus Cononam nauali præ-

Dimicatum est ad Haliartum.

30 lio fuerat. In eo bello Lysander quo dux Athenienses victi à Lacedæmonijs fuerant, interficitur. Pausanias quoque alter dux Lacedæmoniorum prodicionis accusatus, in exilium abiit. Igitur Thebani potiti victoria, vniuersum exercitum ad urbem Lacedæmoniorum ducunt facilem expugnationem rati, quoniam deserti à socijs omnibus erant. Quod metuentes Lacedæmonij, regem suum Agesilaum ex Asia, qui ibi magnas res gerebat, ad de-

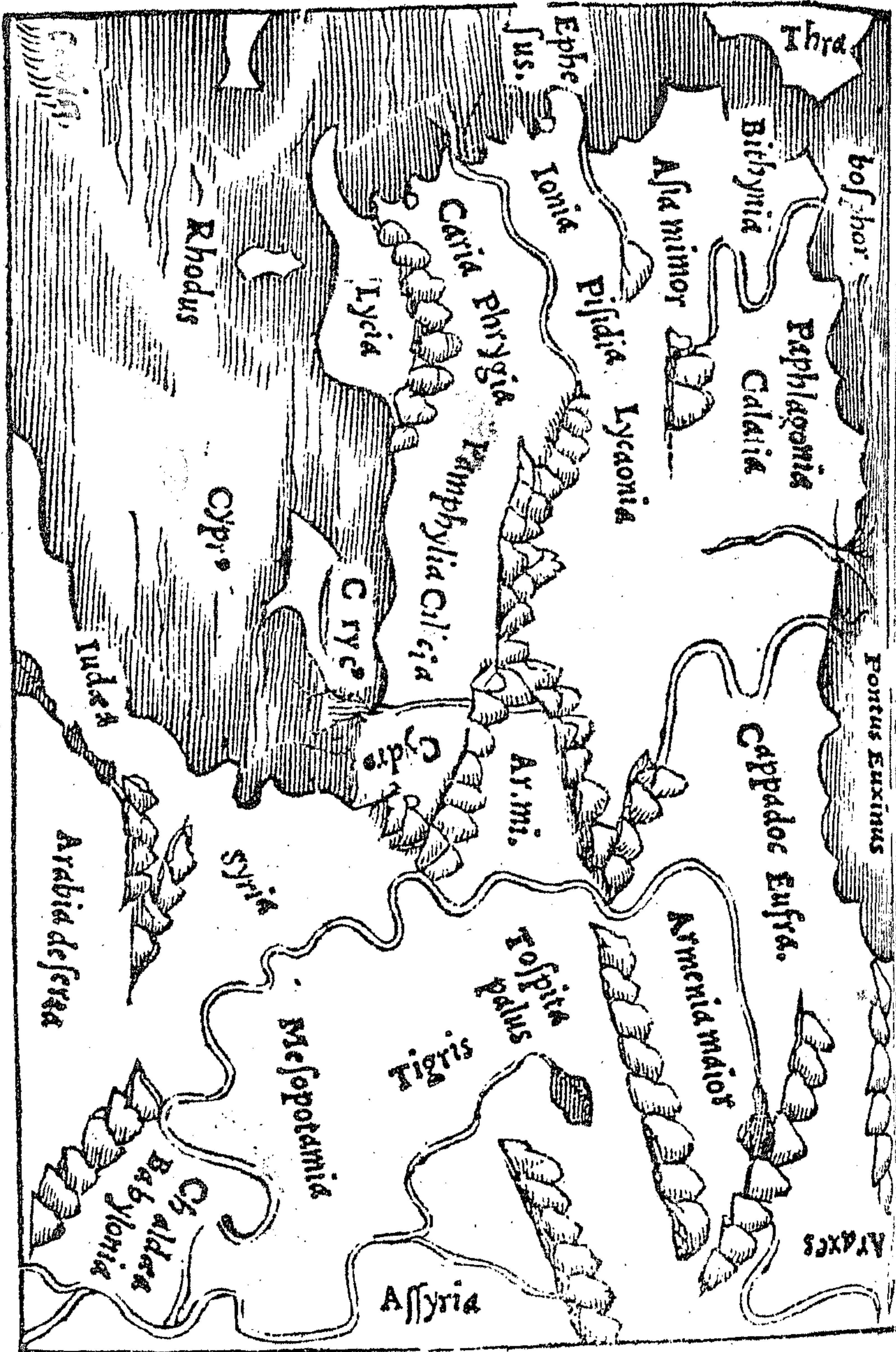
niorum insolentiã non ferens Artaxerxes rex Persarum, mari terraque illos inuadit, & tandem domat, urbesque & regiones Asiaticas omnes sub suo continet dominio, Athenienses suæ restituit dignitati, & nomen Laconicum passim Græcis urbibus red datur inuisum. De hoc bello multa scribit Xenophõ lib. 5. etiamsi uideatur nimium fauere Lacedæmonijs, & omnẽ uictoriam illis cõcedere. Et quoniã hic mentionem fecimus prouinciarum Asiæ minoris, operæ precium duximus easdẽ tabula exprimere, ut lector simplex sciat quẽ situm habeat respectu Græciæ & orientis.

fensio-

fensionem patriæ accersunt. Occiso enim Lysandro, nullius alterius fiduciam ducis habebant. Cuius quoniam serus aduentus erat, conscripto exercitu obuiam hosti procedunt. Sed victis, aduersus paulo, ante victores, nec animi, neque vires pares fuere. Prima igitur congressione funduntur. Dele-

Pugnatũ est est ad Coronæam.

10 tis iam suorum copijs superuenit rex Agesilaus, qui restituto prælio, nõ difficulter, recenti & multis expeditionibus indurato milite, hostibus victoriam eripuit: ipse tamen grauius sauciatur. Quibus rebus cognitis, Athenienses verentes ne iterum Lacedæmonijs victoribus in pristinam sortem seruitutis redigerentur, exercitum contrahunt eumque in auxilium Bæotiorum per Iphicratem, viginti quidem annos natum, sed magnæ indolis iuuenem duci iubent. Huius adolescentis supra ætatem virtus admirabilis fuit, nec unquam ante eum Athenienses inter tot tantosque duces, aut spei maioris, aut indolis maturioris imperatorem habuerunt: in quo non imperatoriæ tantum, verum etiam oratoriæ artes fuere, Conon quoque audito reditu Agesilai, & ipse ex Asia ad populandos Lacedæmoniorum agros reuertitur. Atque ita vndique belli formidine circumstrepente, clausi Spartani, ad summam desperationem rediguntur. Sed Conon vastatis hostium terris Athenas pergit: ubi magno ciuium gaudio exceptus: plus tamen tristitia ipse, & ex incensa & diruta à Lacedæmonijs patria, quàm lætitiæ ex recuperata post tantum temporis cepit. Itaque quæ incensa fuerant, prædæ sumptu & exercitu Persarum restituit: quæ diruta fuerant, reficit. Fatum illud Athenarum fuit, ut ante à Persis crematæ manubijs eorum, & nunc à Lacedæmonijs dirutæ, ex spolijs Lacedæmoniorum restituerentur: versa quoque vice nunc haberent socios, quos tunc hostes habuerunt: & hostes nunc paterentur, cum quibus iuncti tunc artissimis sociis

societatis vinculis fuerant, Dū hæc aguntur, Artaxerxes rex Persarum legatos in Græciam mittit, per quos iubet omnes ab armis discedere: qui aliter fecisset, cum se pro hoste habiturum. Ciuitatibus libertatem, suaq; omnia restituit: quod non Græciæ laboribus assiduisq; bellorum inter ciues odijs consulens fecit, sed ne occupato sibi Aegypcio bello quod propter auxilia aduersus præfectos suos Lacedæmonijs missa susceperat, exercitus sui in Græcia detinerentur. Fessi igitur tot bellis Græci, cupide paruere. Hic annus non eo tantum insignis fuit, quod repente pax in tota Græcia facta est, sed etiã eo quod eodem tempore^d vrbs

^d [Vrbs Romana à Gallis capta est.] Id secundum Eusebium contigit anno ante Christū natum 389. Fuerūt autem Galli Senones. ^e [Arcadū.] Sunt Arcades intra Peloponnesum Thebani uero extra, in Achaia scilicet. Macedones sunt ultra Thessalos, habentes à meridie Epirum, et ab oriente Thraciam. Huius regni termini primo fuerunt angusti, sed postea uirtute regum et gentis industria subactis primo fini

Romana à Gallis capta est. Sed Lacedæmonij securi insidiantes absentiam^e Arcadum speculari castellum eorum expugnant, occupatoq; præsidium imponunt. Itaque armato instructoq; exercitu, Arcades adhibitis in auxilium Thebanis, amissa bello repetunt. In eo prælio Archidamus dux Lacedæmoniorum vulneratur: qui cum cædi suos iam ut victos videret, per preconem corpora interfectorum ad sepulturam poscit. Hoc est enim signum apud Græcos victoriae traditæ, qua confessione cõterti Thebani, signum parcedi dedere. Post paucis diebus neutris quicquam hostile faciebibus, cum quasi consensu tacito induciæ essent, Lacedæmonijs alia bella aduersus finitimos gerentibus, Thebani Epaminonda duce, occupandæ vr-
bis

bis eorum spem ceperunt. Igitur principio noctis taciti Lacedæmona proficiscuntur, non tamen aggredi incautos potuerunt. Quippe senes, & cætera imbellis ætas, cum aduentum hostium præsensissent, in ipsi portarum angustijs armati occurrunt, & aduersus quindecim millia militum, non amplius centum, iam effætæ ætatis viri, pugnae se offerunt. Tantum animorum viriumq; patriæ & penatum conspectus subministrat, tantoq; præsentia, quam recordatione sui maiores spiritus largiuntur. Nam ut videntur intra quæ, & pro quibus starent, aut vincendum sibi, aut moriendum censuerunt. Pauci igitur sustinere senes aciem cui par ante diem vniuersa iuuentus esse non potuit. In eo prælio duo duces hostium cecidere. Quum interim Agesilai aduentus nunciatur, Thebani recessere, nec bellum diu dilatatum. Siquidem Spartanorum iuuentus, senum virtute & gloria incensa, teneri non potuit, quin ex continenti acie decerneret, cum victoria Thebanorum esset. Et Epaminondas, dum non ducis tantum, verum etiam fortissimi militis officio fungitur, grauius vulneratur. Quo audito, his ex dolore metus, & illis ex gaudio stupor iniicitur, atque ita veluti ex placito cõsensu à prælio disceditur. Post paucos deinde dies Epaminondas decedit, cum quo

Spartanorū
senū uirtus

Vetus codex
habet, tāq;
præsentia,
q̄ recorda-
tiones suo-
rum maio-
rum, spiri-
tus, &c.
Pugna ad
Mātineam

50

tinis, mox impetū usq; ad extremos orientis terminos prolatū est, ut sequenti dicitur libro. Primo multa bella habuerunt cum Illyrijs & Thracibus. Et cum Græciæ ciuitates singulæ imperare cuperēt, imperiū omnes perdidderunt. Nam Thebani & Thessali, ne uincerentur ab alijs ciuitatibus, eligunt pro duce Philippū Macedoniæ regem externum: qui dein de fraudibus & armis facile totā subegit Græciam. De qua re duo sequentes Iustini libri multa tradunt.

cum quo vires quoq; reipub. ceciderunt. Nam si cuti telo, si primā aciem perfreris, reliquo ferro vim nocendi sustuleris: sic illo, velut mucrone teli, ablato duce Thebanorum, reipub. vires hebetatæ sunt, ut non tam illum amisisse, quàm cum illo interiisse omnes viderentur. Nā neq; ante hunc ducem vllum memorabile bellum gessere, nec postea virtutibus, sed cladibus insignes fuere, ut manifestum sit, patriæ gloriā & natam, & extinctā cum eo fuisse. Fuit autē incertum, vir melior an-
dux esset: nam & imperium non sibi semper, sed patriæ quæsiuit: & pecuniæ adeo parcus fuit, ut sumptus funeri defuerint. Gloriæ quoq; non cupidior, quàm pecuniæ. Quippe recusanti omnia, imperia ingesta sunt. Honoresq; ita gessit, ut ornamentū non accipere, sed dare ipsi dignitati videretur. Iam literarum studium, iam philosophiæ doctrina tanta, ut mirabile videretur, vnde tam insignis militiæ scientia homini inter literas nato. Neq; ab hoc vitæ proposito mortis ratio dissensit. nam ut relatus in castra semianimis, vocem spiritumq; collegit, id vnum à circumstantibus requisivit, num cadenti sibi scutū ademisset hostis: quod ut seruatum audiuit, allatum velut laborum gloriæq; socium osculatus est. Iterum quæsiuit vtri vicissent. Ut audiuit Thebanos, bene habere se rē dixit, atq; ita, velut gratulabundus patriæ, expirauit. Huius morte etiam Atheniensium virtus intercidit. Siquidem amisso quem æmulari cõsueuerant, in segnicem, torporemq; resoluti, non ut olim in classem, exercitusq;, sed in dies festos, apparatusq; ludorum redditus publicos effundunt, & cum actoribus nobilissimis, poëtisq; theatra celebrant. frequentius scenam, quàm castra visentes. Versificatores oratoresq; meliores, quàm duces laudantes, Tunc vectigal publicum, quo ante milites & remiges alebantur cum vrbano populo

Exēplum e
gregij im-
peratoris E-
paminōdas

10

Epaminon-
dæ cōmen-
datio.

20

30

*autoribus

diuidi ceptum est. Quibus rebus effectum est, vt inter ocia Græcorum, lordidum & obscurum antea Macedonum nomen emergeret. Et Philip pus obses triennio Thebis habitus, Epaminonda & Pelopidarum virtutibus eruditus, regnum Ma cedoniae, Graeciae & Asiae cervicibus, veluti iugū seruitutis imponeret.

IUSTINI HISTORICI
LIBER SEPTIMVS.

MACEDONIA ante, nomine Emathionis regis cuius prima virtutis experimēta in illis locis extant, Emathia cognominata est. Huius sicuti incrementa modica, ita termini perangusti fuere, Populus Pelasgi, & regio Bœotia dicebatur. Sed postea virtute regū & gētis industria, subactis primo finitimis, mox populis, nationibusq; , imperium vsq; ad extremos orientis terminos, p latum est. In regione^a Pæonię quæ nunc portio est Macedonię, regnasse fertur Telegonus pater Astriopæi, cuius Troia no bello inter clarissimos vin dices vrbis, nomen accepimus.

^a Cranaus, habet Eusebius.

^b Ex alio latere in Europa, Europus nomine regnum tenuit. Sed & ^c Caranus cum magna

MAcedonia à Macedone Osyridis Iouis filio sic dicta, latissima regio olim centū quinquaginta populorū, & duobus inclyta regibus Philippo & Alexandro, à uarijs regibus & populis uaria quoq; habuit nomina. Nā dicta est Emathia, Pæonia, Pharsalia, Orbelia Mygdonia & quidā quoq; annuerāt ei Thessaliam: sed hæ potius particulares fuexunt huius regni regiones, quam uniuersalia nomina.

na. ^a Pæoniae.] Hanc regionem putant postea Thessaliam uocatā, sicut & antea Pelasgia seu Pelasgis fuit dicta, habēs Bœotiam ad unum latus & Macedoniam ad alterum. ^b Ex alio latere.] Fuit, inquit, Telegonus urbis Troianę uindex clarissimus, & e regione illius urbis ex alio latere Hellesponti in Europa tenuit Europus regnum. ^c Gregē caprarum secutus.] Obserua hic ridiculum strategema Carani, qui caprarum ductu urbem Edyffam occupauit, & ob rei euentum Aegæam uocauit, ἀπὸ τῶν ἀγρῶν. Meminit & Ptolemæus huius urbis Aegææ.

multitudine Græcorum sedes in Macedonia responso oraculi iussus quærere, cum in Emathiam venisset, urbem Edyffam, non sentientibus oppidanis, propter imbrium & nebulae magnitudinem, gregem caprarum imbrem fugientiam securus, occupauit, reuocatusque in memoriam oraculi, quo iussus erat, ducibus capris, imperium quærere, regni sedem statuit: religiosęq; postea obseruauit, quocunq; agmen moueret, ante signa easdem capras habere, ceptorum duces habiturus, quos regni haberat autores. Urbem Edyffam, ob memoriam muneris Aegæam, populum Aegæades uocauit. Pulso deinde Mida (nam is quoque portionem Macedoniae tenuit) alijsq; regibus pulsis, in locum omnium solus successit, primusque adunatis gentibus variorum populorum veluti vnum corpus Macedoniae fecit, crescentiq; regno valida incrementorum fundamenta constituit. Post hunc Perdicas regnauit, cuius vita illustri, & mortis postrema ueluti ex oraculo præcepta memorabilia fuere. Siquidem senex moriens Argæo filio monstrauit locum, quod condidisset, ibique non sua tantum, sed etiam succedentium sibi in regnum ossa poni iussit.

Ridiculum strategema Carani.

20

30

*Arethæo

Perdicæ ora
culum.

10
*Europem

20

30

præfatus, quoad ibi conditæ
posterorum reliquæ forent,
regnum in familia mansurum:
creduntque hac superstitione
extinctam in Alexandro stir-
pem, quia locum sepulturæ mu-
tauerit. Argæus moderate, &
cum amore populi administra-
to regno, successorem filium
Philippum reliquit: qui imma-
tura morte raptus, * Euro-
pum paruulum admodum in-
stituit hæredem. Sed Macedo-
nibus assidua certamina cum
Thracibus & Illyrijs fuere,
quorum armis veluti quoti-
diano exercitio indurati, glo-
ria bellicæ laudis finitimos ter-
rebant. Igitur Illyrij infantiam
regis pupilli contemnen-
tes, bello Macedonas aggre-
diuntur: qui prælio pulsi, re-
ge suo in cunis prolato, & pug-
næ ante aciem posito, acrius
certamen reperuerunt.
Tanquam ideo victi fuissent
antea, quod bellantibus sibi re-
gis sui auspicia defuissent: futu-
ri vel propterea victores quod
ex superstitione animum vin-
cendi ceperant: simul & mise-
ratio eos infantis tenebat, quæ
si victi forent, captiuum de re-
ge facturi videbantur. Conser-
to itaq; prælio, magna cæde Il-
lyrios fudere, ostenderuntque
hostibus suis priore bello, regē

a ¶ Præfatus.]
Vaticinatus, inquit
est, & ueluti ex ora-
culo habuit, si poste-
ritas regum non mu-
taret locum sepul-
turæ, non ab alienâ
dum quoque à Ma-
cedonia regnum. Et
quoniam Alexan-
der magnus in Ba-
bylonia mortuus,
post deuidium oriē-
tem, se ibi sepelirē
non fecit, ablatū est
regnum à familia
sua. Sic stulta credi-
dit gētilitas. e Et
Illyrijs.] Habuerūt
Macedones illyrios
& Dalmatas ab oc-
cidente, & Thraces
ab oriente: sicq; fa-
ctum est, ut eis un-
diq; incumberēt ho-
stes, contra quos se
defenderent.

f ¶ Qui præ-
lio pulsi.] Territi
Macedones hostium
aduentu, constitu-
unt infantem re-
gem & in cunis ad-
huc iacentem, ante
aciem

aciem, cuius præ-
sentia accēsi acrius
præliarentur.

g ¶ Alexandri fi-
lij.] Hic non est Ale-
xander ille Magnus
Philippi filius, de
quo postea dicitur,
tametsi iste quoque
magnus fuerit & in
signis ob uirtutū or-
namenta, & Olym-
pij certaminis triū-
phum. Fuit autē O-
lympiū certamē, lu-
dus quidā & gymni-
cū certamen, quod
quinto quoq; anno
feri solebat in ho-
norē Iouis Olympi-
ci, apud Pisā & Eli-
dē Græciæ oppida
& qui uicisset, do-
nabatur corona o-
leagina: in eoq; cer-
tamine Hercules pri-
mus coronatus est.

h ¶ Turpi à Scy-
thia fuga.] De bel-
lo Darij & Scytha-
rum multa scribit
Herodotus libr. 4.
circa medium libri

i ¶ Adhibitisi in cō-

Macedonibus, non virtutem
defuisse. Huic Amyntas succe-
dit, & propria virtute, & s A-
lexandri filij egregia indole in-
signiter clarus: cui Alexandro
tanta omnium virtutum na-
turæ ornamenta extitere, ut
etiam Olympio certamine va-
rio ludicrorum genere * con-
tenderit. Cum interim Darius
rex Persarum turpi à Scythia
fuga summotus ne ubiq; defor-
mis, militiæ damnis haberetur,
mittit cum parte copia-
rum Megabazum ad subigen-
dam Thraciam, ceteraque eius
tractus regna, quibus pro ig-
nobili momento erat accessu-
ra Macedonia: qui breui tem-
pore executo regis imperio,
legatis ad Amyntam regem
Macedoniæ missis, obsides in
pignus futuræ pacis sibi dari
postulabat. Sed legati benigne
excepti, inter epulas ebrietate
crescente, rogant Amyntam,
ut apparatus epularum adij-
ciat ius familiaritatis, i adhibi-
tis in conuiuium suum filijs &
vxoribus & filiabus, id apud
Persas haberi pignus ac fœdus
hospitij. Qui ut venerunt, pe-
tulantius Persis eas contrectā-
tibus, filius Amyntæ Alexan-
der rogat patrem, respectu æ-
tatis ac grauitatis suæ abiret
conuiuium, pollicitus se hospitū
tem

Interiecto,
ut Eusebius
habet Alce-
ta
Alexandri
laus
*Victor cō-
tenderit

10

20

30

Alexandri factum in legatos Persas.

10

Filice nomen erat Cygae

20

30

temperaturum iocos. Quo digressio, mulieres quoque paulum est conuiuio euocat, cultius exornaturus, gratioresque reducturus. In quarum locum matrona li exornatos habitum, iuuenes supponit, eosque perulantiam legatorum ferro, quod sub veste gerebant, compescere iubet. Atque ita interfectis omnibus, ignarus rei Megabazus, cum legati non redirent, mittit eum cum exercitus parte Bubarem ut in bellum facile & mediocre, dedignatus ipse ire, ne dehonestaretur praelio tam foeda gentis. Sed Bubares ante bellum amore filiae Amyntae captus, omisso bello, nuptias facit, depositisque hostilibus animis, in affinitatis iura succedit. Post discessum a Macedonia Bubaris, Amyntas rex decedit, cuius filio & successori Alexandro cognatio Bubaris non Darij tantum temporibus pacem prestitit, ait Alexander ad Persas: Vobis hospites cum his feminis si libet facile concumbetis, praesertim si indicaueritis cum qua quis concumbere uelit: nunc enim ferè tempus cubandi aduentat, & uos bene potos esse temulentos que uideo. Proinde has feminas, si uobis eorundem est, sinite ire ad se lauandum, quas cum lotae fuerint, accipiat. Haec locutus Alexander, approbantibus Persis, egressas feminas in muliebri remittit conclaue, ac totidem uiros laeues malas habentes, muliebribus uestibus exornatos tradidit.

uiuium filijs.] Herodotus hoc factum sic explicat lib. 5. Coactus Amyntas iussit aspidere feminas. Quae cum obtulerat, illico Persae matillas illarum tractarunt, utpote plusculum uino temulentum non nulli etiam tentarunt suauari. Haec Amyntas intuens, etsi iniquo ferebat animo, tamen praemetu Persici nominis quieuit. Verum eius filius Alexander cum adesset, nequaquam id amplius tolerare potuit, sed rogans patrem ut abiret, dixit se hospitibus omnia exhibiturum quae necessaria erant. Quo abeunte

traditisque pugionibus introducit, admonetque dicens: Vos o Persae a nobis in conuiuium estis omni munificencia accepti, quippe quibus & quae habeamus & quae inuenire potuimus, ea omnia representauimus, & quod omnium maximum est, etiam nostras ipsorum matres & sorores liberaliter exhibemus, ut omni honore affecti a nobis, intelligatis quibus rebus digni estis: utique regi, qui uos misit renunciatis, a Graeco quodam Macedonum principe, uos & mensa & lecto bene acceptos esse. Haec locutus Alexander, singulos Macedonas, quas feminas esse aiebat, aspidere iussit singulis Persis. Qui postquam a Persis attrectari coepere, illos obtruncauerunt. Et cum paulo post magna horum uirorum inter Persas inquisitio fieret, Alexander illos prudenter occupauit, tum multa alijs pecunia, tum sorore sua nomine Cygae Bubari data, uiro Persae, uni ex inquisitoribus interfectorum: ita horum Persarum caedes deprehensa, sed silentio suppressa est. Haec Herodotus. k ¶ Veluti tempestas quaedam.] Supra libro 2. dicitur, quod omnis Graecia uix capere potuit omnem Xerxis exercitum. l ¶ Inter Olympus.] Est Olympus Thessaliae mons, Haemus uero mons Thraciae, haud procul a Danubij riuo distans. Vide figuram supra lib. 3. in eodem uero signatus est mons. m ¶ Cum verumetiam Xerxes conciliauit, adeo, ut cum Graeciam k veluti tempestas quaedam occupasset, inter Olympus Haemumque montes totius regionis eum imperio donauerit. Sed nec virtute minus, quam Persarum liberalitate regnum ampliauit. Per ordinem deinde successionis, regnum Macedoniae ad Amyntam fratris eius * Menelai filium peruenit. Hic quoque insignis industria, & omnibus imperatorij virtutibus instructus fuit: qui ex Eurydice tres filios sustulit, Alexandum, Perdicam, Philippum Alexandri Magni

10

20

* Archelaeus

30

Macedonis patrem, & filiã Euryonem. Ex Cygea autem Archideũ, * Arideum, Menelaũ, qui cum Illyrijs, deinde cum Olynthijs grauiã bella gessit. Infidijs autem Eurydices vxoris, n̄ quæ nuptias generi pacta occidendũ virum, regnumq; adultero tradendum suscepit, oẽcupatus fuisset, ni filia pellicatum matris, & sceleris consilia prodidisset. Functus itaq; tot periculis senex, decessit, regno maximo ex filijs, Alexandro tradito. Igitur Alexander inter prima initia regni, bellũ ab Illyrijs pacta mercede, & Philippo fratre dato obside redemit. Interiecto quoque tempore per eundem obsidem cum Thebanis gratiã pacis reconciliat, quæ res Philippo maxima incrementa egregiè indolis dedit. Siquidẽ trienio Thebis obses habitus, prima pueritiæ rudimenta, in vrbe seueritatis antiquæ, & in domo Epaminondæ summi & philosophi & imperatoris deposuit. Nec multo post Alexander infidijs Eurydices matris appetitus occubit: cui Amyntas in scelere deprehensæ, propter cõmunes liberos, ignarus eisdem quandoq; exitiosam fore, pepercerat. Frater quoq; eius Perdica pari infidiarum fraude decipitur. Indignum prorsus, libidinis causa liberos à matre vita priuatos, quam scelerum suorum supplicijs, liberorum contemplatio vindicauerat,

Olynthijs.] Olynthi ab urbe Thraciæ Olyntho sic dicti sunt. n̄ ¶ Quæ nuptias generi pacta.] Scelstissima mulier Amyntæ marito parat insidias, ut nouis fruatur nuptijs, nepe cũ filia marito, illiq; regnũ tradat: sed prudens filia consiliũ functũ patri aperit, liberatq; ab intetata nece. At quod in marito efficere nequiuit in filijs, Alexandro & Ferdica, crudelissimamater exercuit ¶ Epaminondæ.] Laus & commendatio Epaminondæ supra libro sexto in fine abunde describuntur.

erat. Perdica hoc indignior cedes videbatur, quod ei apud matrem misericordiam, nec paruulus quidem filius conciliauerat. Itaq; Philippus diu non regem, sed tutorem pupilli egit. At vbi grauiora bella imminebant, serumq; auxilium in expectatione infantis erat, compulsus à populo, regnum suscepit. Ut est ingressus imperium, magna de illo spes omnibus fuit, & propter ipsius ingenium, quod magnum spondebat virum, & propter vetera Macedoniae fata, quæ cecinerant, vno ex Amyntæ filijs regnante, florentissimum fore Macedoniae statum: cui spei scelus matris hunc residuũ fecerat. Principio regni cum hinc cedes fratrum indignè peremptorum, inde hostium multitudo, hinc insidiarum metus, inde inopia continui belli & exhausti regni, immaturam ætatem tyronis vrgeret, bellaq; veluti conspiratione quadam ad opprimendam Macedoniae, multarum gentiũ ex diuersis locis vno tempore cõfluebant, quoniã omnibus par esse non poterat, dispensanda ratus, alia interposita pactione componit, alia redimit, facillimis quibusq; aggressis, quorum victoria & militum trepidos animos firmaret, & contemptũ sibi hostium demeret. Primum illi cum Atheniensibus certamen fuit, quibus per insidias victis, metu belli grauioris, cum interficere omnes posset, incolumes sine precio dimisit. Post hæc bello in Illyrios translato, multa millia hostium cædit, Vrbem nobilissimam Larissam capit. Hinc Thessaliã non prædæ cupiditate, sed quod exercitui suo robur Thessalorum equitum adiungere gestiebat, nihil minus quàm bellum metuentem, improuisus expugnat, vnumq; corpus equitũ, pedestriũq; copiarum inuicti exercitus fecit. Quibus rebus feliciter prouenientibus, Olympiadae regis Molossorum filiam vxorem ducit, conciliante ante nuptias fratre patruele tutore virginis.

* Archideũ

Eurydices
scelus

10

20

Philippus
obses bisda
tus Theba-
nis.

30

Exẽplũ cru-
delitatis &
impietatis
maternaer-
ga liberos

Philippi
gesta

10

20

*hos

30

*Euruchæ
*altore
*Arisba

IVSTINI HISTORICI
LIBER OCTAVVS.

rymba rege Molossorū, qui sororem Olympiadis Troadam in matrimonium habebat: quę causa illi exitij malorumq; omnium fuit. Nam dum regni incrementa affinitate Philippi acquisitum se sperat, proprio regno ab eodē priuatus in exilio consenuit. His ita gestis, **10** Philippus iā non contentus sum mouere bella vltro etiam quictos laceffit. Cum q Methonam urbem oppugnaret, in prætereuntem de muris sagitta iacta, dextrum oculum regis effodit. Quo vulnere nec segnior in **Exēplū mo** bellum nec iracundior aduersus hostes factus est, **derationis** adeo vt interiectis diebus pacem deprecantibus, **in philippo** dederit, nec moderatus tantum, **20** verumetiam mitis aduersus victos fuerit.

p ¶ Regis Molossorum filiam.] Sunt Molossi populi Epiri. Nam secū dum Theopompū fuerunt quatuordecim Epirotarum gētes, ē quibus celeberrimi fuerunt Chaones & Molossi.

q Methonam urbem.] Vrbs est Messeniorū, in Peloponneso sita.

VERISSIMA hæc Salustij sentētia cōprobatur in Græciæ ciuitatibus: Cōcordia parue res crescunt, discordia magnæ dilabuntur. Dum enim Græciæ urbes inter se perpetuo dissident, & altera alteri imperare contenderet, insinuans se illis Macedoniæ rex, omnes suo subiecit imperio, id quod Iulianus initio huius libri ostēdit. Græciæ, inquiens, ciuitates dum imperare singulæ cupiunt, imperiū omnes perdidērunt.

a ¶ Philomelo quodam duce.] Hęc historiam Diodorus Siculus in septimo anno Philippi sic describit: Cum pro **30**

Regiē ciuitates dum imperare, singulę cupiunt, imperiū omnes perdidērunt. **10**

Quippe in mutuum exitium sine modo ruentes, ab omnibus victæ perire: quid singulæ amitterent, non nisi oppressæ senserunt. Si quidem Philippus rex Macedoniæ veluti ē specula quadam libertati omnium insidiatus, dū contentiones ciuitatum alit, auxilium inferioribus ferendo, victos pariter victoresq; subire regiam seruitutem coëgit. Causa & origo huius mali Thebani fuere: qui cum rerum potirentur, secundam fortunam imbecillo animo ferentes, victos armis Lacedæmonios, & Phocenses, quasi parua supplicia cædibus & rapinis luissent, apud commune Græciæ consilium superbe accusauerunt. Lacedæmonijs crimini datū, quod arcem Thebanam induciarum tempore occupassent, Phocensibus quod Bœotiam depopulati essent **30**

essent, prorsus quasi post arma & bellum, locum legibus reliquissent. Cum iudicium arbitrio victorum exerceretur, tanta pecunia damnantur, quanta exolui non posset. Igitur Phocenses, cum agris, liberis, coniugibusque priuarentur, desperatis rebus, a Philomelo quodam duce, velut deo irascentes, templum ipsum Apollinis Delphis occupauere. Inde auro & pecunia diuites, conducto mercenario milite, bellum Thebanis intulerunt, factumque Phocesium tametsi omnes execrarentur, propter sacrilegium, plus tamen inuidie Thebanis, a quibus ad hanc necessitatem compulsi fuerant, quam ipsis intulit. Itaque auxiliis & ab Atheniensibus & a Lacedaemoniis missa, prima igitur congressione Philomelus Thebanos castris exiit. b Sequenti praelio primus inter confertissimos dimicans, cecidit, & sacrilegi gratia deos insuper habentes, alacri animo ad Philomelum concurrebant, ut breui iustum exercitum equitum & peditum ferme decem millium comparauerit, quos in Locrensem agrum duxit: factisque ei obuiam Locrensibus & Bœotis vires iunctas habentibus, equestre praelium commissum est, in quo Phocenses superiores fuerunt. Hinc Thessali & propinque ciuitates sociæ, coactis sex millium hominum exercitu, in Locridem uenerunt, factoque certamine cum Phocensibus, & ipsi uicti sunt. b Sequenti praelio.

*Philomelanes

10

20

30

certo haberet Philomelus, Bœotos magnas copias contra se ducere, statuit concingere affatim mercenariorum militum. Sed cum ea res pecuniam ingentem exposceret, coactus est iniicere manus rebus sacris, & oraculum diripere. Pollicente autem custodia integra cum dimidiatis, occisus ad eum magna hominum uis confluxit, offerentium se bello ob ampla premia. Sed nullus utique probi ingenij uir ei militiae nomen suum dedit, tantum qui erant summae improbitatis, & lu-

ti praelio.] Diodorus Siculus alterum praelium sic describit: Utroque demum exercitu concurrente, leue certamen inceperunt. Sed postica acriter & totis uiribus pugnatum est, Bœotique quum militum numero longe hostibus pre-

starent, Phocenses profligarunt. Per loca autem precipitia, & quæ angustos exitus haberent, quum fuga fieret, milites multi Phocensium interfecti sunt. Et Philomelus audacia incredibili depugnans, multis affectus uulneribus, in locum quendam præruptum, & unde non facile posset euadere, inclusus, supplicia quæ nonnunquam in captos edi solent, timens, sese illinc precipitem dedit: & ad eum modum, per soluta deo poena debita, extinctus est. Tunc Onomarchus, qui secum ordines ducebat, suscepta rerum administratione, exercitus reliquias reduxit, & fuga se recipientes milites in unum coegit. c Thebani Thessalique.] Ex Thebanis, Bœotique, Locrensibus & Thessalis unus fuit exercitus conflatus, contra exercitum Phocensium & Lacedaemoniorum, id quod hic monendum duximus, ne nominum uarietas lectori imponeret.

d Philippum Macedoniae regem ducem.] Stultum fuit & imprudens Thebanorum consilium, qui assumpto externo duce, libertatem suam amiserunt, & totam Græciam discrimini exposuerunt. e Coronas laureas.] Laurus arbor semper uiuens, Apollini sagittarum deo, cuius in praeliis re succedunt. Igitur Philippus quasi sacrilegij, non Thebanorum uictor esset, omnes milites coronas laureas sumere iubet, atque ita ueluti deo duce in praelium pergunt. Phocenses insignibus dei con-

Alij, Oenomanus, quidam Oenomanus

10

20

30

con-

conspicis, conscientia delictorum territi, abiectis armis fugā capessunt pœnasq; violatæ religionis sanguine & cædibus suis pendunt, incredibile quātam ea res apud omnes nationes Philippo gloriam dedit. Illum vindicem sacrilegij, illum ultorem religionum, quod orbis viribus expiari debuit, solum qui piacula exigeret, extitisse dignum. Itaque dijs proximus habetur, per quem deorum maiestas vindicata sit. Sed Athenienses audito belli euentu, ne in Græciam Philippus transfiret, sanguistas Thermopylarum pariratione, sicuti antea aduenientibus Persis, occupauere, sed nequaquam simili aut virtute, aut causa. Siquidem tunc pro libertate Græciæ, nunc s pro sacrilegio publico: tunc à rapina hostium templa vindicaturi nūc aduersus vindices templorum raptores defensuri: aguntq; se pro pugnatōres sceleris, cuius turpe erat alios vindices fuisse, immemores prorsus, quod in duobus rebus suis illo deo etiam cōquit transitum, qui transitus pylæ, id est, portus & angustie uocantur: & hinc Thermopylæ sunt enim ibi prope thermæ & calidæ aquæ magno in honore. g ¶ Pro sacrilegio publico.] Audi quid Diodorus Siculus de isto sacrilegio & eius ultione scribat: Qui sacrilegij, inquit, illius aliquid omnino attigerunt, deo autore meritas

era habetur, crescit q; plurima in Parnasso monte, ubi & Delphicum Apollinis fuit oraculum. Hac arbore uictores olim coronabantur. Philippus uero militibus suis iussit coronas laureas imponere, ut hoc indicio ostēderet se deorum iniurias ulciscicum tamē aliud haberet in animo.

f ¶ Angustias Thermopylarum.] Mons Oeta ab oriente in occidentem extensus, in cacumen extollitur & in rupes acutas, præruptas, præcipitesq; finitur, & paruum atque angustum uiatoribus à litore Locros petentibus & ex Tessalia, derelinquit transitum, qui transitus pylæ, id est, portus & angustie uocantur: & hinc Thermopylæ sunt enim ibi prope thermæ & calidæ aquæ magno in honore. g ¶ Pro sacrilegio publico.] Audi quid Diodorus Siculus de isto sacrilegio & eius ultione scribat: Qui sacrilegij, inquit, illius aliquid omnino attigerunt, deo autore meritas

ritas pœnas subierunt Nobilissimæ etiā ciuitates, quæ ea impietate se adstrinxerant, ab Antipatro succedente tempore deuictæ, & imperium & libertatem suam miserè perdidērunt. Vxores quoq; Phœncensium principum quæ ausæ sunt monilibus raptis se exornare, impij facinoris pœnas non euitarunt. Quæ enim Helenes monile gestare est solita, in meretriciū probrū incidit, pulchritudine sua eam expetentibus prostrata. Altera eo quod fuerat Eriphyles, subinde ad ornatum utens, quum filius quem natu maiorem habebat, in furorem conuulsus, ignem domui iniecisset, intra eam uiuens incendio extincta est. Eoq; pacto qui deum contemptui habere ueriti non sunt, supplicijs quæ narrauimus ab ultoribus dijs affecti sunt. Rursus qui oraculo subsidium tulit Philippus post id factum indies res suas auxit, tandemq; pietatis suæ beneficio ab uniuersa Græcia imperator appel-

filiorū autore vsi fuerant, quod illo duce tot bella victores inierant, tot vrbes auspiciato condiderant, tantum imperium terræ marique quæsierant, quod nihil sine maiestate numinis eius, aut priuatæ vnquam aut publicæ rei gesserant. Tantum facinus admisisse ingenia omnidoctrina exculpta, pulcherrimis legibus institutisq; formata, ut quod vnde post hac succensere iure barbaris possint, non haberēt, Sed nec Philippus melioris fidei aduersus socios fuit. Quippe veluti timens ne ab hostibus sacrilegij scelere vinceretur, ciuitates quarum paulo ante dux fuerat, quæ sub auspicijs eius militauerant, quæ gratulatæ illi, sibiq; victoriam nactæ fuerant hostiliter occupatas diripuit. Coniuges, liberosq; omnium sub corona vendidit. Non deorum immortalium templis, non ædibus sacris, non dijs penatibus publicis priuatisq; ad quos paulo ante ingressus hospitaliter fuerat, pepercit: prorsus ut non tã sacrilegij vltor extitisse, quàm

Perfidia & impietatis exemplū in Philippo

sacrilegiorū licentiam quæsisse
 videretur. Inde veluti rebus e-
 gregiè gestis, in Cappadociā tra-
 ijcit, vbi bello pari perfidia ge-
 sto, captisq; per dolum & occi-
 sissimis regibus, vniuersam
 prouinciam imperio Macedo-
 niæ adiungit. Deinde ad abolē-
 dam inuidiæ famam, qua insig-
 nis præter cæteros tunc tempo-
 ris habebatur, per regna mittit
 & opulentissimas ciuitates, &
 phana ac templa, qui opinionē
 fererent, regem Philippū mag-
 na pecunia locare, & muros per
 ciuitates, & phana ac templa fa-
 cienda, & vt per præcones, sul-
 ceptores sollicitarētur: qui cum
 in Macedoniam venissent, va-
 rijs dilationibus frustrati, vim
 regiæ maiestatis timentes, taci-
 ti proficiscebantur. Post hæc a
 Olynthios aggreditur. Recepterāt
 enim per misericordiam post
 cædem vnus, duos fratres eius
 quos Philippus ex nouerca ge-
 nitos, veluti participes regni, in-
 terficere gestiebat. Ob hanc igi-
 tur causam urbem antiquam &
 nobilem excindit, & fratres o-
 lim destinato supplicio tradit,
 prædæque ingenti, pariter &
 parricidij voto fruitur. Inde
 quasi omnia quæ agitasset ani-
 mo, ei licerēt, auraria in Thessa-
 lia, argenti metalla in Thracia
 occupat. Et ne quod ius vel fas

Veteratoris
exemplum.

10

10

Bellum O-
lynthiacum

30

latus est, & suū reg-
 num ampliſſimum
 omnium quæ essent
 in Europa effecit.
 Et infra sic scribit:
 Postmodū in Thes-
 salia cōtendēs, tyrā-
 nis aliquot qui ciui-
 tates opprimebant
 expulsis, magna be-
 neuolentia Thessa-
 losomnes sibi deuan-
 xit, ex eorū societa-
 te sperans, Græcos
 pariter in amicitia
 suam traductū iri:
 quod sanè euenit.
 Contermini nanq;
 Thessalis Græci, ui-
 cinorū factū sequu-
 ti, fœdus cū Philip-
 po inierunt.

h [Olynthios.]
 Est Olynthus urbs
 Thraciæ maxima,
 cuius summos ma-
 gistratus Lastenē &
 Euthycraten Phi-
 lippus induxit, uti
 eam sibi proderent
 quam captam diri-
 puit, oppidianos-
 que omnes cum præ-
 da alia uendidit: eo

facto,

facto, pecuniā mul-
 tam ad belli usum
 consequutus est, cæ-
 terasq; urbes sibi re-
 sistentes perterruit.
 Datis autem mune-
 ribus meritis uni-
 cuique militum, qui
 strenue pugnaue-
 rant, ingenti pecu-
 nia missa, sibi con-
 ciliauit eos qui in
 urbibus varijs po-
 tentiæ maioris e-
 rant, ad eō, ut mul-
 tos ad patriam pro-
 dendam illexerit.
 Nec ipse id dissi-
 mulabat, se magis
 auri copia, quam ar-
 mis imperium aux-
 isse, palam solitus as-
 seuerare. Athenien-
 ses quibus iam Phi-
 lippi incrementa e-
 rant suspecta, omnibus in quos Philippus bellum suscipe-
 ret, auxilia contra eum mittebant. Per legatos etiā ad-
 hortabantur ciuitates, ad libertatem tuendam, & sup-
 plicii de his ciuibus qui proditionem molirentur, sumē-
 dum, omnibus eis auxilia pollicentes. Inſtāabat eos ma-
 xime ad propugnationē Græciæ Demosthenes, tunc tem-
 poris Græcorū omniū acerrimus in dicendo: sed nullo pa-
 cto reprimi ualebat indomita libido, quæ plerosq; occu-
 pauerat urbes suas prodendi. Tam latè pestis illa Græciā

inuiolatum prætermittetur,
 piraticam quoq; exercere insti-
 tuit. His ita gestis, fortè eue-
 nit vt eum fratres duo reges
 Thraciæ, non contemplatione
 iustitiæ eius, sed inuicem me-
 tuentes ne alterius viribus ac-
 cederet, disceptationum suarū
 iudicem eligerent. Sed Philip-
 pus more ingenij sui, ad iudici-
 um veluti ad bellum, inopinan-
 tibus fratribus, instructo exer-
 citu superuenit, & regno vtrū-
 que non iudicis more, sed frau-
 de latronis, ac scelere spolia-
 uit. Dum hæc aguntur, legati
 Atheniensium petentes pacem
 ad eum venerunt: quibus au-
 ditis, & ipse legatos Athenas
 cum pacis conditionibus mi-
 sit, ibiq; ex commodo vtrorū
 que pax facta. Ex cæteris quo-
 que Græciæ ciuitatibus, non
 pacis amore, sed belli metule-
 gationes venere. Siquidem cru-
 descente ira, * Thebani Bœo-

10

Philippi in
iustitia.

20

*Thessali

30

h

tune

tijq; orant, vt professum ad uersum Phocenses ducem, Græciæ exhibeat: tanto odio Phocensium ardent, vt obliti cladum suarum, perire ipsi, quam non perdere eos præoptarent expertamq; Philippi crudelitatem pati, quam parcere hostibus suis mallent. Contra Phocensium legati adhibitis Lacedæmonijs & Atheniensibus, bellum deprecabantur, cuius ab eo dilationem ter iam emerant. Fœdum prorsus, miserandumque spectaculum, Græciam etiam nunc & viribus & dignitate orbis terrarum principem, regum certegentiumq; semper victricem, & multarum adhuc urbium dominam, alienis excubare sedibus, aut rogantem bellum, aut deprecantem, in alterius ope omnem spem posuisse. Orbis terrarum vindices eo usq; discordia sua, ciuilibusq; bellis redactos, vt adulentur vltro sordidam paulò ante clientelæ suæ partem: & hoc potissimum facere Thebanos Lacedæmoniosq; antea inter se imperium agitantes, nunc Græciæ imperantis amulos, Philippus inter hæc vendicatione gloriæ suæ, tantarum urbium fastigium agitat, atq; vtros potius dignetur æstimat. Secretò

10

20

30

*Alij, imperij, nunc &c.

tunc infecerat. Propterea aut Philip-pum, quum urbem quãpiã egregie munitam capere conaretur, ac eius loci quidã contra omnẽ impetũ tutissimam ac fermẽ inexpugnabilem eam esse diceret, quæ fuisse, num etiam aurum eius urbis mœnia transcendere esset impossibile. Expertus nimirũ erat Philip-pus, quæ armis capi non possunt, auro facillime expugnari solere. ¶ Tunc primũ Phocenses.] Traiectis enĩ Thermopylis, post Locros primi occurrunt Phocenses, siti inter Isthmum & Aetoliam, & habẽtes ad orientes Ege-tiam. Quam uero crudeliter Philip-pus egerit contra omnium spem, satis hic ostendit Iu-stinus. A principio eius

eiusmodi sermones passim iactabat, se uelle bellum pro Græcis contra Persas suscipere, quorũ impia facinora in res sacras ulcisci de liberaret. Per quæ beneuolos maxime Græcos sibi redderet, humane præter id ac liberaliter eos omnes publice & priuatim tractas Tandem ciuitatibus Græciæ denunciavit, aliqua se cupere de cõmuni omnium cõmodo consultare. Itaq; Corinthi conuentus habitus est, in quo multum de bello cõtra Persas locutus spẽq; bonam eius rei faciens, animos corũ qui conuenerant ad negocium comprobandum induxit: nouissimeq; à Græcis omnibus dux & potestatis summæ imperator appellatus apparatus magnũ

igitur auditis utrisq; legationibus, his veniã belli pollicetur, iureiurando adactis, respõsum nemini prodituros, illis contra venturum se, auxiliumq; laturum: vtrosq; verat parare bellum, aut metuere. Sic variato respõso, securis omnibus, Thermopylarum angustias occupat. ¶ Tunc primum Phocenses se captos fraude Philippi animaduertentes, trepidi ad arma confugiunt. Sed neq; spatium erat instruendi belli, nec tempus ad contrahenda auxilia: & Philippus excidium minabatur, ni fieret deditio. Victi igitur necessitate, pacta salute se dedunt. Sed pactio eius fidei fuit, cuius antea fuerat deprecati belli promissio. Igitur cæduntur passim, rapiunturque: non liberi parentibus, non coniuges maritis, non deorum simulachra templis suis relinquuntur. Vnum tantum miseris solatium fuit, quod cum Philippus portione prædæ socios fraudasset, nihil rerum suarum apud inimicos viderunt. Reuersus in regnum, vt pecora pastores nunc in hybernos, nunc in æstiuos saltus traiciunt, sic ille populos & vrbes. Vt illi vel replenda, uel derelinquenda quæque loca videbantur, ad libidinem suam trã-

10

20

30

Phocensium excidium.

fert. Miseranda vbiq; facies, & excidio similis erat. Non quidem pavor ille hostilis, nec discursus per urbem militum erat, non tumultus armorum, non bonorum atq; hominum rapina, sed tacitus mœror & luctus, verentibus ne ipsæ lachrymæ pro contumacia haberentur. Crescit dissimulatione ipsa dolor, hoc altius dimissus, quo minus profiteri licet. Nunc sepulchra maiorum, nunc veteres penates, nunc tecta, in quibus geniti erant, in quibusque genuerant, considerabant. Miserantes nunc vicem suam, quod in eam diem vixissent: nunc filiorum, quod non post eam diem nati essent. Alios populos in finibus ipsis hostibus opponit, alios in extremis regni terminis statuit, quosdam bello captos in supplementis urbium diuidit: atq; ita ex multis gentibus nationibusq; vnum regnum populumq; constituit. Compositis ordinatisq; Macedoniae rebus, Dardanos, cæterosq; finitimos fraude captos expugnat. Sed nec à proximis manus abstinuit. Siquidem Arymbam regem Epiri, vxori suæ Olympiadi arētissima cognatione iunctum, pellere regno statuit, atq; Alexandrum priuignum eius, vxoris Olympiadis fratrem, puerum honestæ pulchritudinis, in Macedoniam nomine sororis accersit, omnib; studio sollicitatum in spem regni, simulato amore ad stupri consuetudinem perpulit, maiora in eo obsequia habiturus, siue conscientia pudore, siue regni beneficio: Igitur cum ad XX. annos peruenisset, ereptum Arymbæ regnum puero admodum tradit, scelestus in

inire cepit copiarum quæ cōtra Persas ducendæ essent. His præstigijs facile se Græcorum imperio insinuauit, & tandē ostendit, cum maximo totius Græciæ incommodo, fallacem animum suū quando nedum in resistentes, uerum & in eos qui illum pro duce elegerunt crudelis fuit.

utroq;

10
200411

π α ρ θ

20

Exēplū ipi etatis erga cognatos

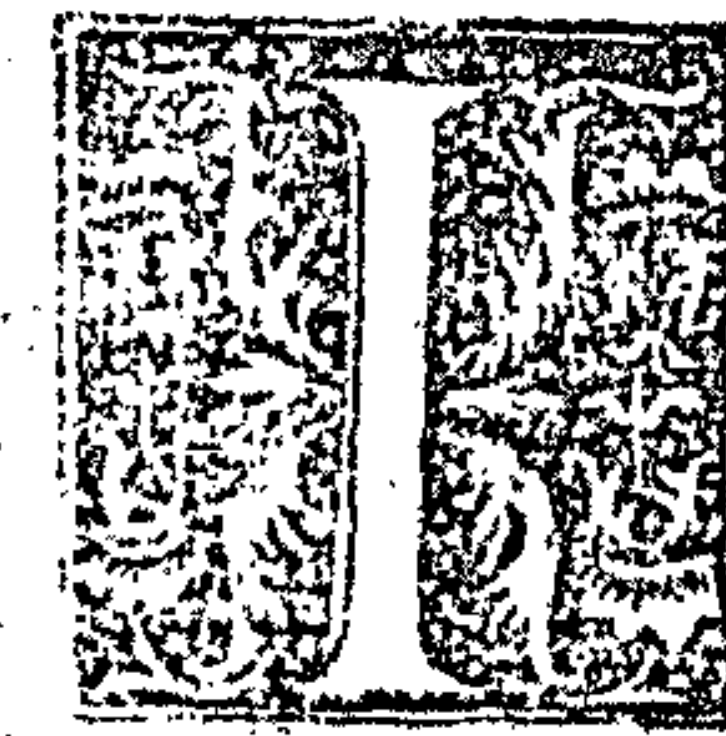
30

In mercedē perpetrati stupri

utroq;. Nam nec in eo ius cognationis seruauit, cui ademit regnum: & eum cui dedit, impudicum fecit ante, quam regem.

IUSTINI HISTORICI
LIBER NONVS.

Philippus Macedonum rex cū paulatim grassaretur in alienis ditionibus, adijt Byzantium nobile Thraciæ urbem, oppugnauitq; eam, quod Perinthijs auxiliamississent. Hæc urbs primo à Pausania rege Spartanorum condita est, & per septem annos possessa. Deinde uariante uictoria, nunc Lacedæmoniorū, nunc Atheniensium fuit. Longe autem post, hanc urbem Constantinus imperator, quo Parthorum excursiones compesteret, Imperij sedem cōstituit, eamq; ampliat, noua mœnia erexit, & turribus ornauit, ut magis deorum habitaculum q̄ hominum uideri posset. Trāstulit in eam omnis Romanæ dignitatis gloriam, & nomē urbi nouam Romam indidit: sed uicit obstinatio uulgi, ut à conditore Constantinopolis uocaretur. Posteri quoque imperatores mirum in modum eam exornauerunt. Fuit triangularis formæ, & alluit mare duo eius latera,

IN Græciam Philippus cum uenisset, sollicitatus paucarum ciuitatum direptione, & præda modicorum urbium, quantæ opes uersarum essent, animo prospiciens, bellum toti Græciæ inferre statuit. Ad cuius emolumentum egregiè pertinere ratus, sibi Byzantiū nobile & maritimam urbem recepraculū terramariq; copijs suis futurum, in potestatem redegit. Eandē

10

20

30

h s ter

Byzantium
Constantino
polis deinde
dicta, à quo
conditum.

10 claudētem sibi portas obsidio
ne cinxit. Hæc nanq; vrbs con
dita primo à Paulania rege
Spartanorum, & per septē an
nos possessa fuit. Deinde va
riante victoria, nunc Lacedæ
moniorum, nunc Atheniensiu
iuris habita est. Quæ incerta
possessio effecit vt nemine qua
si suam auxilijs iuuante, liber
tatem constantius tueretur. Igi
tur Philippus longa obsidionis
mora exhaustus, pecuniæ com
mercium de piratica mutuatur
Captis itaque centum septua
ginta nauibus mercium, & di
stractis, anhelantem inopiam
paululum recreauit. Deinde,
20 ne vnus vrbs oppugnatione
tantus exercitus teneretur,
profectus cum fortissimis, mul
tas Cherfonensium vrbes ex
pugnat. Filium Alexandrum
decem & octo annos natum,
angustijs cadens pedibus calcatus obiit. Et quoniam pau
ci aderant qui hostium impetum suslinerent, & multi ex
eis occubuerunt, capta est ciuitas, & omnia miscentur cæ
dibus & stupris, & præ nimia rapiendi auaritia hostes
in mutua grassantur perniciem. Coacti sunt serui uer
beribus & tormentis abdita scrutari ac eruere, inuen
tiq; sunt non pauci thesauri, quos ciues à principio bel
30 li infoderant: quibus si pro defensione urbis usi fuissent
uita suam & patriam fortasse seruassent. Sed avaro in
aurum nulla potestas. Paulo post iussit tyrannus captos
principes & optimates ciuitatis decollari. a Cherso
nensium

nensium vrbes.] Di
citur Chersonesus
& Cherronesus, &
est terra quæ ferè
undiq; mari cingi
tur, hoc est, penin
sula, quæ per Isth
mū iungitur ueluti
per manū cōtinēti.
Est enī Græcis χερ
sonesus, & ἡ χερσον
ῆσος in
sula. Hinc Chersone
sus. Sed Chersone
sus est à χερσον ter
ra, & ἡ χερσον ἡ
insula. Chersonesus itaq;
cuius vrbes Philip
pus cepit, fuit Cher
sonesus Thraciæ in
quā ab Asia minori
Xerxes per Helle
pontū fecit pontē,
de quo supra libro
tertio diximus.
b Istrianorū.] Istri
ani uidetur esse my
sij inferiores, qui sci
licet sedē habent iu
xta ostia Istri seu
Danubij, ultra quæ
sūt Sarmatæ & Scy
thæ. De quibus He
rodotus sic dicit in
Melpomene: Thra

vt sub militia patris tyroci
nij rudimenta deponeret, ad
se accersit. In Scythiam quoq;
prædandi causa profectus est,
more negociantium, impensas
belli alio bello refecturus. Er
rat eo tempore rex Scytharum
* Matthæas: qui cum bello
Istrianorum premeretur, au
xilium à Philippo per Apollo
niēses petit, in successione eum
regni Scythiæ adoptaturus: cū
interim Istrianorum rex dece
dens, & metu belli, & auxilio
rum necessitate Scythas soluit.
Itaque Matthæas remisit Ma
cedonibus renunciari Philip
po iubet, neque auxilium eius
se petisse, neque adoptionem
mandasse. Nam neque vindi
cta Macedonum egere Scythas
quibus meliores forent, neque
hæredem sibi incolumi filio
deesse. His auditis Philippus, le
gatos ad Matthæam mittit,
impensæ obsidionis portione
petentes, ne inopia belium de
serere cogatur: quod eò prom
ptius eum facere debere, quod
missis à se in auxilium eius mi
litibus, ne sumptum quidem
viæ, non modo officij precia,
dederit. Matthæas inclemen
tiam cæli & terræ sterilitatem
causatus, quæ non patrimonijs
diter Scythas, sed vix alimen
ta exhibeat, respondit, nullas si
h 4 bi

Prima Ale
xandri mi
litia.

* Et cæd.

10

20

30

bi opes esse, quibus tantum re-
gem expleat: & turpius puta-
ret paruo defungi, quam totū
abnuere. Scythas autem virtu-
te animi & duritia corporis,
non opibus censeri. Quibus de-
risus Philippus, soluta obfidio-
ne Byzanti, Scythica bella ag-

10 greditur, præmissis legatis, quo securiores face-
ret, qui nuncient Matthææ, dum Byzantium ob-
sident, vouisse statuam Herculi, ad quam in ostio
Istri ponendam se venire, pacatum accessum ad
religionem dei petens, amicus ipse Scythis ventu-
rus. Ille, si voto fungi velit, statuam sibi mitti iu-
bet, non modo ut ponatur, verumetiam ut inuio-
lata maneat, pollicetur. Exercitum autem fines in-
gredi negat se passurum: ac si inuitis Scythis sta-
tuam ponat, eo digresso sublaturum, versurū-
que æs statuæ in aculeos sagittarum. His utrinque

20 irritatis animis, prælium committitur. Cum vir-
tute & numero præstarēt Scythæ, astutia Philippi
vincuntur: viginti millia puerorū ac fœminarum
capta pecoris magna vis, auri argentiq; nihil. Ea
primū fides inopiæ Scythicæ fuit: viginti millia no-
bilitium equarū ad genus faciendum in Macedoniā
missa. Sed reuertenti a Scythia Triballi Philip-
po occurrunt. Negant se transitum daturus, ni por-
tionem accipiant prædæ. Hinc iurgium, & mox
prælium. In quo ita in femore vulneratus est Phi-
lippus, ut per corpus eius e-

20
Victoria
philippi de
Scythis.
Equabus i-
deo utuntur
quod urinā
cursu nō im-
pedito red-
dunt. 30

quus interficeretur. Cum om-
nes occisum putarent, præda
amissa est. Ita Scythica ve-
lut deuota spolia penē lu-
ctuosa Macedonibus fuere.
Vbi vero ex vulnere pri-
mum conualuit, diu diffimus-

e ¶ Triballi.]
Apud Ptolemæum
inuenis Triballos
ultra Hænum mon-
tem iuxta Danu-
bium inter My-
siam

siam superiorem & inferiorem col-
locatos. d ¶ Bel-
lum Atheniensibus
infert.] Hoc bellum
Diodorus sic descri-
bit: Cum Græciæ
multæ ciuitates Phi-
lippo amicitia iun-
ctæ essent, illiq; to-
tius Græciæ dux ap-
pellatur, contende-
bat Athenienses cla-
de aliqua compefce-
re, nec dubitabat de
uictoria, q̄ sciret il-
los ob fœdus percus-
sum imparatos se
offensurū, quod &

latum^d bellum Atheniensibus
infert. Quorum causa Thebani
se iunxere, ne victis metuentes
Atheniensibus, veluti vicinum
incendium belli ad se transfirer.
Facta igitur inter duas paulo
ante infestissimas ciuitates socie-
tate, legationibus Græciam fa-
tigant, communem hostem pu-
tant communibus viribus sum-
mouendum. Neq; enim cessatu-
rum Philippum, si prosperè pri-
ma successerint, nisi omnem
Græciam domuerit. Moræ que-
dam ciuitates Atheniensibus
se iungunt: quasdam autem ad
Philippum belli metus traxit.
Prælio commisso cum Atheni-
ses longe maiore militum nu-
mero præstarent, assiduus bel-

30
cōtigit. Nā occupata Elatea, noctu quidā Athenas excu-
rerunt, nunciantes urbē illā captā, & quod Philippus cū
exercitu in agrū Atheniensium rectā esset uenturus. Con-
sternati rei bellicæ duces, conuocarunt uniuersum popu-
lum in theatrum, & exposuerunt illis causam conuoca-
tionis. Tunc ingens timor corripuit omnes, mittentesq;
Demostenē legatum ad Thebanos, rogarunt ut & ipsi
bellum pro Græciæ libertate susciperent. Nec temporis
angustiæ permittebant ab alijs Græciæ ciuitatibus auxi-
lia implorare, quum Philippum intra biduum in Atticā
irrupturum esse appareret: cui cum iter per Bœotiā es-
set faciendum, Thebanos solos in tanto periculo opis ali-
quid aduersus illum asferre posse constabat. Ad eum mo-
dū ciuitas impetratis auxilijs, quū exercitū priorē ad du-
plū auxisset, animū & sp̄e resumpsit, Statimq; exercitus

lis indurata virtute Macedo-
num vincuntur: non tam enim
memores pristinae gloriae ceci-
dere. Quippe aduersis vulneri-
bus omnes loca quae tuenda a
ducibus acceperant, morientes
corporibus texerunt, Hic dies
vniuersae Graeciae, & gloriam
dominationis, & vetustissimam li-
bertatem finit. Huius victoriae
callide dissimulata laetitia est.
Denique non solita sacra Philip-
pus illa die fecit, non in conuiuio
in Bœotiam contem-
dit ad Cheroneam
quae est in Bœotia.
Venerunt illuc & Te-
bani, simulque castra
metati, adueniente
hostem ibi expecta-
runt, Philippus ui-
dens se Bœotum auxi-
liis destitutum, nihi-
lo secius cum utroque
hoste praeliaturus
in Bœotiam contem-
dit, cum peditatu millium plus triginta, equitum haud
minus duobus millibus, ut militum numero & rei mili-
taris scientia praevaleret Atheniensibus & Thebanis. Ad
primum itaque lucis ortum acies instrui coeperant, rexque
Alexandrum filium aetate iam puberem, alteri cornui
praefecit, adiunctis ei ducibus, quos meliores in exercitu
habebat: ipse autem electos milites secum habens, parte
alteram exercitus regendam accepit. Athenienses ex ad-
uerso acies secundum gentium diuersitatem partiti, Bœo-
tis partem unam attribuerunt, reliquae administratione
sibi retinuerunt. Itaque manus ad multum tempus acerri-
me conserentes, & plurimis utrinque cadentibus, aliquam
diu pugna ipsa ancipitem victoriae spem habuit, donec
Alexander summo ardens studio, specimen aliquod uir-
tutis suae patri adendo, facto impetu primus hostium a-
ciem perrupit, & cum iis qui secum erant hostium ordi-
nes turbauit, ut etiam cogerentur pedem referre. Rex
itidem ipse ante omnes periculis se offerens, filio victo-
riae partem titulum nequaquam concessurus, initio impres-
sione facta, hostem e loco deturbauit, tandemque eodem in-
fugam compulso, victoriae autorem se fuisse ostendit. In
eo pra-

eo praelio Athenienses
plures mille caesi,
& duo millia capta
sunt. Bœotum
pariter multi in-
rempti, nec pauciores
incaptiuitatem
uenerunt. Philippus
certamine finito,
trophaeum excita-
uit, defunctorum cor-
pora sepulturae man-
dauit, diis in victo-
riae concessae gratiam
sacrificia fieri cura-
uit: eosque qui stren-
ue pugnauerant,
pro cuiusque merito
honorauit. Tandemque
captiuos omnes ci-
tra redemptionem di-
misit: legatos ad po-
pulum Atheniensem
misit, per quos cum
ea reipublicae &
amicitiam inuuit.
Thebis etiam quum
praesidium imposuis-
set, eo deducto pa-
cem & genti illi con-
cessit. e] Princi-
pes securi percussit.
] Crudeliorem
se se Philippus ex-

risit, non ludos inter epulas adhi-
buit, non coronas aut vngueta
sumpsit, & quantum in illo fuit,
ita vicit, ut victorem nemo senti-
ret. Sed nec regem se Graecis, sed
ducem appellari iussit. Atque ita in-
ter tacitam laetitiam, & dolorem ho-
stium temperauit, ut neque apud su-
os exultasse, neque apud victos
insultasse videretur, Athenien-
sibus quos passus infestissimos
fuerat & captiuos gratis remisit
& bello consumptorum corpora
sepulturae reddidit, reliquiasque
funerum, ut ad sepulchra maiorum
deferrent, vltro hortatus est. Su-
per haec Alexandrum filium cum
amico Antipatro, qui pacem
cum his, amicitiamque iunge-
ret, Athenas misit, Thebano-
rum porro non solum captiuos,
verum etiam interfectorum
sepulturam vendidit, Principes
ciuitatis alios securi percussit,
alios in exilium redegit, bo-
naque omnium occupauit: pulsos
deinde per iniuriam in patriam
restituit. Ex horum numero
CCC. exules iudices, rectores-
que ciuitati dedit. Apud quos cum
potentissimi quique rei eius ip-
sius criminis postularentur, quod
per iniuriam se in exilium egis-
sent, huius constantiae fue-
runt, ut omnes se autores fa-
terentur, meliusque cum re-
publica actum cum damnati es-
sent,

sent, quam cum restituti contēderent. Mira prorsus audacia, de iudicibus vitæ, necisq; suæ, quemadmodum possunt, sententiam ferunt, contemnuntq; absolutionem quam dare inimici possunt: & quoniam rebus nequeunt vlcisci, verbis vsurpant libertatem. Compositis in Græcia rebus Philippus, omnium ciuitatum legatos ad formandū rerum præsentium statum euocari f Corinthum iubet. Ibi pacis legem vniuersæ Græciæ pro meritis singularum ciuitatum statuit, * consiliumq; omnium veluti vnum senarum ex omnibus elegit, Soli Lacedæmonij & legem & regem contempserūt, feruiturem non pacem rati, quæ non ipsis ciuitatibus cōueniret, sed a victore ferretur. Auxilia deinde singularum ciuitatū describuntur, siue adiuuandus ea manu rex oppugnante aliquo foret, seu duce illo bellum inferendum. Neq; enim dubium erat imperium Persarū his apparatibus peti. Summa auxiliorū ultro in aduenientes hostes incurrerent atq; illata ab eis uulnera alacriter exciperent. In ea namq; urbis captiuitate Thebanis nullus repertus est, qui Macedoni alicui, quo uitæ suæ parceretur, supplicaret, aut qui uictoris genua humiliter amplecteretur. Sed nullis urbis calamitatem suam apud hostes miserati, nec exiguū temporis momentū

10
Conuentus
Græcorū in
Corintho.

*concilium

20

*Quid si le
gas, pro

hibuit in Thebanos quā in reliquos Græcos, quod illi eum contēptui haberent, & ut Græciæ tyrānum extinguere conarentur, studerentq; defecti omnibus, & procurarent fieri ad se trāsitionem, quatenus Græciæ uindicaret libertatem. Vnde commoti Macedones, asperius etiam quā deceret hosti, in eos seueiebāt grauitatq; miseris insultantes, nulli qui occurreret parcebant, quin statim eum obtruncarent. Neq; Thebani deirco tuendæ libertatis animum remittebant, adeo ut nullam seruadæ uitæ curam haberēt, sed

mentum ad prolatādam supplicij crudelitatem captauerunt. f [Corinthū.] Corinthi facta est conuocatio regionum Græciæ quod ea urbs sita sit in medio fere Græciæ. Nam tenet medium Isthmi Peloponesiaci. Vnde & olim ob loci commo ditatem magnus illic fuit populorum cōcursus, ueluti ad summum Græciæ emporium confluentibus mercatoribus. Habuit duos insignes portus, quorum unus Asiæ erat propinquus, alius uero Italiæ. Habuit & Venus templum in ea celeberrimum atq; locupletissimum, in qua uirgines plurimæ & supra mille, deæ illi erant addictæ. Tam ingens populorum multitudo scribitur quotidie conuenisse in hanc urbem, ut ciuitas breui supra modum ditaretur. Ambitus eius dicitur fuisse 40. stadiorum. Ager circa eam non admodum bonitate follet, propter suam asperitatem, atque ideo incolæ ad ingenij culturam sese contulerunt. Isthmus in quo sita est Corinthus, & per quem patet introitus in Peloponnesum, dicitur habere in latitudine quinque millium passuum angustiam. Has angustias per foderi Demetrius rex, Cæsar Caius & Domitianus Nero, in fausto cepto tentauerunt, ut ex peninsula insulam facerent. g [Tres duces.] Diodorus scribit, Philippū Pythiam consuluisse, num Persarum regem sibi uincere daretur: oraculumq; talia reddidisse: Ecce coronatum eū qui taurum mactet ad aras. Anceps hoc dictum Philippus

CC. millia peditum fuere, & equitum XV. millia. Extra hanc summam, & Macedoniae exercitus erat, & confinis domitarum gentium barbaries. Initio ueris tres duces in Asiam Persarum iuris præmittit. Parmenionem, Amyntam & Attalum cuius sororem nuper expulsa Alexandri matre Olympiade, 10 propter stupri suspicionem, in matrimonium acceperat. Interea dum auxilia à Græcia cōeunt, nuptias Cleopatras filia, & Alexandri re

Nuptiæ A-
lexandri re-
gis Epiri-
& Cleopa-
træ filia
Philippi

20

30

pus

fecerat, celebrat. Dies erat pro magnitudine duorum regum, & collocatis filiam, & uxorem ducentis, apparatus insignis. Sed nec ludorum magnificentia deerat, ad quorum spectaculum Philippus cum sine custodibus medius inter duos Alexandros ^{* cōcederet} filium generumque ^{* cōcederet}.
 10 Pausanias nobilis ex Macedonibus nemini suspectus adolef-
 sa deorum sacrificia, uti coronatum taurum interfici de-
 bere. Lætus proinde agebat Philippus, deos sibi auxilia-
 res, ad Asiam in seruitutem Macedoniae trahendam, fo-
 re existimans. Subito igitur ampla sacrificia in deorum
 honorem peregit, & Cleopatrae ex Olympiade uxore fi-
 liae, Alexandro Epirotarum regi Olympiadis fratri des-
 ponsatae, nuptias celebrare insituit. Utque plures ex tota
 Græcia ad geniale epulum conuenirent, magnificentissi-
 10 ma certamina musica & conuiuia ad amicos & hospites
 accipiendos lautissima facere deliberauit. Inuitauit ad
 hæc ex omnibus Græciæ locis hospites suos, admonuitque
 amicos, qui penes se erant, uti pariter & ipsi acciret quos
 iure hospitij notos habebat plurimos. Maxime enim
 studebat humanitatem suam Græcis testatam esse, atque
 ex beneficio traditi imperij, benigna saltim oratione gra-
 tias eis rependere. Ex omnibus igitur locis ingenti homi-
 num turba conflante, & Argis Macedoniae urbe nuptijs
 & certaminibus celebratis, non tantum singuli clariores
 30 uiri coronis aureis Philippum honorarunt, sed & insigni-
 um ciuitatum complures idem fecerunt, h[ic] Pausa-
 nias.] De hoc Pausania Siculus sic scribit: Pausanias erat
 quispiam genere Macedo, adlectus inter eos, quibus re-
 gij corporis tuendi officium incumbit: Philippo ob for-
 ma ele-

ma elegantiā cha-
 rus ualde. Hic quū
 alterum Pausaniā
 sibi cognominem,
 a rege amari ani-
 maduerteret, pro-
 brosis cōuicijs eum
 grauius insecutus
 est, ancipitis sexus
 hominem appellas
 quod amantium li-
 bidini sese expose-
 ret. Is contumelio-
 sa maledicta ini-
 quissimo animo fe-
 rens, rem pro tem-
 pore silentio conti-
 nuit. Attalo autem
 uni ex amicis quid
 deinceps fieri debe-
 ret quū indicasset,
 ultro & miro mo-
 do uita se abdicauit.
 Post paucos enim
 dies Philippo
 praeliū contra Pleu-
 riam Illyrici regē
 incunte, hic ante
 suum regem consti-
 stens, quacumque in-
 eum tela mitteren-
 tur suo corpore ex-
 cipiēs, mortem ita
 obiit. Quare diuul-

cens, occupatum angustijs Phi-
 lippum in transitu obtruncat, Philippus
 diemque lætitiæ destinatum, for-
 trucidatur.
 dū luctu funeris facit. Hic Pau-
 sanias primis pubertatis an-
 nis stuprū per iniuriam passus
 ab Attalo fuerat, cuius indigni-
 rati hæc etiam fœditas accessit.
 Nam perductum in conui-
 uio, solutūque mero, Attalus non
 10 suæ tantum, verum & conuiua-
 rum libidini, veluti scortum vi-
 le subiecerat, ludibriumque om-
 nium inter cœquales reddide-
 rat. Hanc rem ægrè ferens Pau-
 sanias, querelam Philippo sæpe
 detulerat. Cum varijs frustrati-
 onibus non sine risu deferretur,
 & honoratū insuper ducatu ad-
 uersarium cerneret, iram in ip-
 20 sum Philippum vertit, ultionē
 quam aduersario nō poterat
 ab iniquo iudice exegit. Credi-
 tum est etiam, immisum ab O-
 cū matre su-
 lympiade matre Alexandri fuisse
 spectus de-
 se, nec ipsum Alexandrum igna
 parricidio
 rū paternæ cedis extitisse. Quip-
 pe non minus Olympiadem re-
 pudium, & prælatam sibi Cleo-
 patram, quam stuprum Pausa-
 30 niam doluisse, Alexandrum quo-
 que regni æmulum, fratrem ex-
 nouerca susceptum timuisse, eo-
 que actum, ut in conuiuio antea
 primum cum Attalo, mox cum
 ipso patre iurgaret, adeo ut et-
 tiam stricto gladio eum Philip-
 pus

*Pausanias
Alexandri*

**utiq;*

pus consecratus sit, & grege à filij cæde amicorum precibus exoratus. Quamobrem Alexander ad auiculum se in Epirum cum matre, inde ad regem Illyriorum contulerat: vixq; reuocanti mitigatus est patri, precibusq; cognatorum & grege redire compulsus. Olympias quoq; fratrem suum **10** Alexandrum Epiri regem in bellum subornabat, peruicissetq; ni filiae nuptijs pater generum occupasset. His stimulis irarum & vtriq; Pausaniam de impunitate stupri sui querentem ad tantum facinus impulisse creduntur Olympias certe fugienti percussori, equos quoque præparatos habuit. Ipsa deinde audita regis **10** nece, cum titulo officij ad exequias eadem nocte cucurrisset, in cruce pendentis Pausaniae capiti, eadem nocte qua venit, coronam auream imponit: quod nemo alius audere, nisi hæc, superstite Philippi filio potuisset. Paucos deinde post dies reflexum corpus interfectoris super reliquias cremavit, & tumulum ei eodem fecit in loco, parentariq; **30** eidem quotannis incussa populo superstitione curauit. Post hæc Cleopatram, à qua pulsa Philippi matrimonio fuerat, in gremio eius prius filia interfecta, finire vitam suspendio coegit, spectaculoq; pendentis vltione

gata, Attalus inter aulicos & potentiores viros multum polens apud regem, inuitauit Pausaniam ad conuiuium. Ibi mero multo cum oneratum, milionibusq; per contumeliam corpus temulentum stupraret, tradidit. Ille cum ex ebrietate conualuisset, & gemitu illata iniuriam ferens Attalum apud Philippum detulit qui multum quidem ex rei turpitudine est motus, sed Attalo ob magnam familiaritatem, & quod eius operam tunc uteretur, ut noceret, induci haud potuit. Ardens autem Pausanias implacabili ira, decreuit non tantum de eo qui sibi iniuriam fecisset, sed & qui ulcisci nolisset, penam sumere. Confirmavit hanc eius deliberationem Hermodra-

mocra-

moerates sophista quem quum Pausanias frequentaret, semel in diatriba percunctatus est, quam uia aliquis clarissimi nominis possit euadere. Respondit sophista, si uirum qui res maximas gesserit, interficiat: dum enim illius mentio habeatur, eius etiam à quo interfectus sit, meminisse oportere. Acceptæ itaque sententiæ dilationem nullam interponens, in ipsis certaminibus uim Philippo inferre studuit. potita est, ad quam per parricidium festinauerat. Nouissime gladium illum, quo rex percussus est, Apollini sub nomine Myrtalis consecrauit. Hoc enim nomen ante Olympiadis paruulæ fuit, quæ omnia ita palam facta sunt, ut timuisse videatur ne facinus ab ea commissum non probaretur. Decessit Philippus **15** XL. & septem annorum, cum annis XXV. regnasset. Genuit ex Larissæa saltatrice filium Arideum, qui post Alexandrum regnauit. Habuit & multos alios filios ex varijs matrimonijs regio more susceptos, qui partim fato, partim ferro perierunt. Fuit rex armorum, quam conuiuiorum apparatus studiosior, cui maximæ opes erant **20** instrumenta bellorum, diuitiarum quæstu, quam custodia solertior. Itaque inter quotidianas rapinas semper inops erat. Misericordia in eo & perfidia pari iure dilectæ. Nulla apud eum turpis ratio vincendi blandus pariter, & in gratia offensam simulare: insidiosus alloquio, qui plura promitteret, quam præstaret. In seria & iocos artifex **30** Amicitias utilitate, non fide colebat. Gratiam finire in odio, instruere inter concordantes odia, apud vtrunque gratiam quærere, solennis illi consuetudo. Inter hæc eloquentia, & insignis oratio, acuminis & solertia plena, ut nec ornatui facilitas nec facilitati inuentionum deesset ornatus. Huic Alexander successit, & virtute & vitis patre maior. Itaque vincendi ratio vtrique diuersa. Hic a-

*Alexander
magnus.*

i perta

IVSTINI HISTORICI

LIBER DECIMVS.

perta vi, ille artibus bella tractabat; Deceptis ille gaudere hostibus, hic palam fufis. Prudentior ille consilio, hic animo magnificentior. Iræ pater dissimulare plerunq; & vincere: hic vbi exarsisset, nec dilatio vltionis, nec modus erat. Vini nimis vterque auidus sed ebrietatis diuersa vitia. Patri mos erat & de conuiuio in hostem procurrere, manum conferere, periculis se temere offerre. Alexander non in hostem, sed in suos sæuebat. Quam obrem Philippum sæpe vulneratum prælia remisere: hic amicorum interfecto conuiuio frequenter excessit. Regnare ille cum amicis nolebat, hic in amicos regna exercebat. Amari pater malle, hic merui, Literarum cultus vtrique similis. Solertiz pater maioris, hic fidei. Verbis atque oratione Philippus, hic rebus moderatior. Parcendi victis filio animus & promptior & honestior, ille nec socijs abstinebat. Frugalitati pater, luxuriæ filius magis deditus erat. Quibus artibus orbis imperij fundamenta pater *fecit, operis totius gloriam filius consummauit.

Indicauimus supra lib. 3. à principio, plures apud Persas fuisse Artaxerxes: & iste cuius hic fit mentio successit in imperio Dario & reliquit post se regni hæredem Ochum filium vbi & hoc notandum quod Plutarchus quatuor recēset Artaxerxis legitimos filios, nēpe Dariū, Ariaspen, Arsamē & Ochū. a ¶ Rex non nisi morte mutatur.] Scribitur de regibus Persarū, quod olim creati fuerint ex unadūtaxat familia: & qui designato regi parere recusauit, capite & brachijs amputatis, insepultus abijciebatur.

b ¶ Occiso Cyro fraterno bello.]

AR T A X E R xi regi Persarum ex pellicibus centum quindecim filij fuere, sed tantum iusto matrimonio suscepti Darius, Ariarates, & Ochus. Ex his Darium contra morem Persarum apud quos rex non nisi morte mutatur, per indulgentiam pater regem viuis fecit, nihil sibi ablatum existimans, quod in filium cōtulisset, synceriusq; gaudium ex procreatione capturum, si in signia maiestatis suæ viuis in filio conspexisset. Sed Darius post noua paternæ pietatis exempla, interficiendi patris consilium cepit. Sceleratus fuisset, si solus parricidiū cogitasset: tanto sceleratior, quod in societate facinoris assumptos quinquaginta fratres fecit parricidas. Ostenti prorsus genus, vbi in tanto populo non solum sociari, verumetiam sileri parricidium potuit, vt ex quinquaginta liberis nemo inuētus sit, quem aut paterna maiestas, aut veneratio senis, aut indulgentia patris à tanta immanitate reuocaret. Adeone vile paternum no-

CCXhabet
Plutarchus

10

20

30

Insigne impietatis filiorum erga parentē exemplum.

men apud tot numero filios fu-
it, ut quorum presidio tutus e-
tiam aduersus hostes esse debu-
erat, eorum insidijs circumuen-
tus, tutior ab hostibus quam a
filijs fuerit? Causa parricidij sce-
leratior ipso parricidio fuit.
Occiso quippe Cyro fraterno
bello, cuius mentio supra habi-
ta est, Aspasiam pellicem eius
10 rex Artaxerxes in matrimoni-
um receperat. Hanc patrem ce-
dere sibi sicuti regnum, Darius
postulauerat: qui pro indulgen-
tia sua in liberos, primo factu-
rum se dixerat, mox pœniten-
tia ductus, ut honeste negaret
quod temerè promiserat, Solis
eã sacerdotio præfecit, quo per-
petua illi ab omnibus viris pu-
20 dicitia imperabatur. Hinc exa-
cerbatus iuuenis, in iurgia pri-
mo patris erupit: mox facta cū
fratribus coniuratione, dum pa-
tri insidias parat, deprehensus
cum socijs pœnas parricidij dijs
paternæ maiestatis vltoribus
dedit. Coniuges quoque omniū
cum liberis, ne quod vestigium
30 tati sceleris extaret, interfectę
sunt. Post hæc Artaxerxes mor-
bo ex dolore cōtracto, decedit
Rex quam pater felicior. Hæ-
reditas regni Ocho tradita, qui
timens parem coniurationem
regiam cognatorum cæde, &
strage principum replet: nulla

De interfectione
Cyri scribit Iusti-
nus supra lib. 5. in
fine, ubi habes quo-
modo Dario regi
Persarum successerunt
filijs eius Ar-
taxerxes & Cyrus.

c ¶ Hanc pa-
trem cedere sibi.]
Habes hic locum
cōmunem, quod ni-
mia parētum indul-
gentia corrumpun-
tur liberi, ut aude-
ant petere quæ in
honestis & cōtra ra-
tionem sunt. Non
satis fuerat Dario
regnum accepisse
a patre, uoluit si-
mul & nouercam
habere uxorem ui-
uente adhuc patre

d ¶ Hæredi-
tas regni Ocho tra-
dita.] De Ocho re-
ge Persarum Dio-
dorus Siculus sic
scribit: Quum rex
Philippus adhuc ui-
ueret, Persis Ochus
imperabat, populis
suis ob mores tru-

ees

ces & sanguinarios
parum acceptus. I-
taque cum multis
ex sua asperitate o-
diosum, Bagoas mi-
litum mille præfe-
ctus, spado quidam
sed tamen natura
& scelestus, & belli-
cis rebustractandis
idoneus, per medi-
cum quendam data
potione medicata
interemit, filiumq;
regis iuniorem, Ar-
sen noie, in regnū
intrusit. eius fratri-
bus, qui omnes iuue-
nes erant, sublati
ē medio, quo rex so-
lus relictus sibi ob-
sequentior esset. Iā
uero adolescente

rege animum ad patrata scelera adijciēte, quum palam
esset de tot flagitiorum autore pœnas cum sumpturum
esse, Bagoas insidias sibi intentatas esse in uulgus iaciens
Arsen, qui iam annum tertium regnabat, cum omni pro-
le extinguit, delegitq; unum ex amicis, cui Dareo erat no-
men, eumq; regem fieri curauit. Erat autem Dareus Ar-
sani, qui Ocho Persarum regi frater fuerat, filius. Hic
cum ante Philippi obitum rex esset factus, cogitabat de
bello in Macedoniam transferendo sed illius morte au-
dita, omni cura liberatus est, quod Alexandri adolescen-
tiam non magni estimandam iudicaret. Verum postquam

i § magna

non sanguinis, non sexus, non
ætatis misericordia permotus,
scilicet ne innocētor fratribus
parricidis haberetur. Atq; ita
veluti purificato regno, bellum
Armenijs infert, In eo cum ad-
uersus prouocatore hostium
Codomanus quidam omnium
fauore processisset, hoste cæso
uictoriam suis pariter & pro-
10 pè amissam gloriam restituit,
Ob hæc decora idem Codoma-
nus præficitur Armenijs, Inter-
iecto deinde tēpore, post mor-
tem Ochi regis, ob memoriam
pristinæ virtutis, rex a populo
constituitur. Darij nomine, ne
quid regiē maiestati deesset, ho-
noratus, bellumq; cum Alexan-
dro magno, diu variante for-
20 tuna, magna virtute gessit. Po-
stremo uictus ab Alexandro,
& a cognatis occisus, vitam pa-
riter cū Persarū regno finiuit.

10

20

30

magna in agendis rebus industria, neque minor celeritas Alexandri effecit, uti à Græcis omnibus dux decerneretur, iamque iuuenis Alexandri uirtus passim prædicabatur, Darius ex iis quæ fieri uidebat attentior factus, magnam diligentiam exercitui comparando cepit adhibere, bellumque cum Alexandro magno diu uariante fortuna magna uirtute gessit, sed tandem uictus est, ut sequenti scribitur libro.

10

IVSTINI HISTORICI LIBER VNDECIMVS.

20 **I**N exercitu Philippi sicuti variæ gentes erant, ita eo occiso diuersi motus animorum fuere. Alij quippe in iusta seruitute oppressi, ad spem se libertatis erigebant, Alij tædio longinquæ militiæ remissam sibi expeditionem gaudebant. Non nulli facem nuptiis filiae accensam, rogo patris subditam dolebant. Amicos quoque tam subita 30 mutatione rerum haud mediocri metu ceperat, reputantes nunc prouocatam Asiam, nunc Europam nondum perdomitam, nunc Illyrios & Thracas, & Dardanos, cæterasque barbaras gentes fidei dubiæ & men-

Successit Alexander patri Philippo in regno, iuuenis quidam in annis, grauis uero moribus. Vnde Diodorus sic de eo scribit: Alexander accepto patris defuncti regno, primo omnium qui eius mortis causa fuerant, grauibus pœnis affecit: dein sepulturæ eiusdem maximam impendit diligentiam. Principatum

uero

uero multo melius quam quispiam existimasset confirmauit. Iuuenis enim atque ob ætatem adhuc teneram ab aliis quibus contemptui habitus, uulgus ipsum humanissimis sermonibus in sui beneuolentiam conciliabat, regis nomen dumtaxat immutatum dicens, cæterum omnia haud deterius ac sub preterente solebant administratum iri. Legationes etiam benigne excipiens hortabatur Græcos ut in amicitia quæ eum Philippo patri habuerant persisterent. Militibus armorum uim magnam distribuens, & bellis meditationibus eos exercens, cum exercitum sibi obsequentem ualde reddidit. a 30 li Alexandro Lycistarum.] De hoc

tis infidæ. Qui omnes populi si pariter deficient, resisti nullo modo posse. His rebus, uelut medela quædam, interuentus Alexandri fuit, qui pro concione ita uulgus omne consolatus hortatusque pro tempore est, ut & metum timentibus demeret, & in spem sui omnes impelleret. Erat hic annos viginti natus, in qui ætate ita moderate de se multa pollicitus est, ut appareret plura eum experimentis referuare. Macedonibus immunitatem cunctarum rerum, præter militiæ vacationem, dedit, quo facto, tantum sibi fauorem omnium conciliauit, ut corpus hominis, non uirtutem remutasse se dicerent. Prima illi cura paternarum exequiarum fuit: in quibus ante omnia cædis conscios ad tumulum patris occidi iussit, soli Alexandro Lycistarum fratri pepercit, seruans in eo auspiciam dignitatis suæ. Nam regem eum primus saluta uerat. Aemulum quoque imperij Caranum fratrem ex nouerca susceptum interfici curauit. 30 Inter initia multas gentes rebellantes compescuit, orientes nonnullas seditiones extinxit. Quibus rebus erectus, tacito gradu in Græciam contendit, ubi exemplo patris Corinthum euocatis ciuitatibus, dux in locum

10

Vltio pater
na cædis

20

30

i 4

eius

Meminit
auri huius
Aeschines

eius substituitur. Inchoatum de
inde à patre Persicum bellum
aggreditur, in cuius apparatu
occupato, nunciatur Athenien-
ses, Thebanos & Lacedæmo-
nios ab eo ad Persas defecisse,
autorēq; eius defectionis mag-
no auri pondere à Persis corrup-
tum, Demosthenem oratorem
extitisse, qui Macedonum dele-
tas omnes cū rege copias à Tri-
ballis affirmaverit producto in
concionē autore, qui in eo præ-
lio in quo rex ceciderat, se quo-
que vulneratum diceret. Qua
opinionē mutatos omnium fer-
mē ciuitatum animos esse, præ-
fidia Macedonum obsideri: qui-
bus motibus occursurus, tanta
celeritate instructo paratōque
exercitu Græciam oppressit, vt
quem venire non senserant, vi-
dere se vix crederent. In tran-
situ hortatus Thessalos fuerat,
beneficiorumq; Philippi patris,
maternæq; suæ cum his ab Aea-
cidarum gente necessitudinis
admonuerat. Cupide hæc The-
salis audientibus, exemplo pa-
tris dux vniuersæ gentis creatus erat, & vecti-
galia omnia, redditusque suos ei tradiderant.
Sed Athenienses sicuti primi defecerunt, ita primi
pœnitere cœperunt, contemptum hostis in admi-
rationem conuertentes, pueritiāque Alexandri
spretam antea supra virtutem veterum ducum
extollentes. Missis itaque legatis bellum depre-
cantur: quibus auditis & grauitè increpatis,
Alex

Siculus sic scribit:
Mater Alexandri
quā multa quæ ex-
pedirent filio per-
literas significas-
set, inter alia ad-
monuit, uti ab A-
lexandro Lynciste
sibi caueret. Erat
is homo fortitudi-
nis egregiæ, & pru-
dentia multa præ-
stabat, atque ei iu-
xta ac alijs amicis
regis, fides in om-
nibus habebatur.
Accesserunt & ru-
mores alij in eius-
dem criminatio-
nem passim iacta-
ti: idcirco iussu A-
lexandri captus &
in uincula conie-
ctus custodiæ tradi-
tur, uti de eo cog-
nitio habeatur.

b ¶ Inde Thebas
exercitum uertit.]
Cum Alexander in
Thraciam contem-
disset, & ibi popu-
los qui tumultum
fecerant terrore in-
iecto cōpulisset, uti
in fide manerēt pro-
gressus deinde in
Pæoniam, Illyricū
locaq; ijs finitima,
deuictis gentibus a-
liquot barbaricis,
quæ rebellauerant,
totūcum tractū sibi
obsequentem reddi-
dit. Hæc ei agenti,
superueniunt nūcij
multos in Græcia
res nouas moliri, ci-
uitatesq; nō pauca-
s & præ omnibus The-
banos ab eo defecis-
se. Quare motus A-
lexander in Mace-
doniam est reuersus
ut factū in Græcia
tumultum reprime-
ret. c ¶ Itaq; ui-
cti.] Si Thebani tē-
porū fortunæ cedē-
tes, legatos de pace
ad Macedonas mi-

Alexander bellum remisit. ¶ In-
de Thebas exercitum conuer-
tit, eadem indulgentia vsurus,
si parē pœnitentiam inuenis-
set, Sed Thebani armis, nō pre-
cibus nec deprecatione vsi sūt.
Itaq; victi, grauissima quæ-
que supplicia miserimæ capti-
uitatis experti sunt. Cum in cō-
cilio de excidio vrbis delibera-
retur, Phocenses & Plataen-
ses & Thespienses & Orcho-
menij Alexandri socij victo-
riæq; participes, excidium vr-
bium suarum crudelitatemq;
Thebanorum referebant, stu-
dia in Persas non presentia tan-
tum, verū etiam & vetera ad-
uersus Græciæ libertatem in-
crepantes. Quamobrem *odiū
eos omnium populorum esse, *odio
vel ex eo manifestari posse,
quod iureiurando se omnes ob-
strinxerint, vt victis Persis
Thebas diruerent. Adijciunt
& icelerum priorum fabulas,
quibus omnes scenas repleue-
rant, vt non præsentis tantum
perfidia, verum & vetere infa-
mia inuisi forent. Tunc Elea-
das vnus ex captiuis, data pote-
state dicendi, non à rege se de-
fecisse, quem interfectum au-
dierint, sed à regis hæredibus:
quicqd in eo sit admissum, cru-
delitatis, non perfidiæ culpam
esse, cuius tamen iam magna se
i s sup

30
Eleada ad
Alexandri
oratio

supplicia pependisse. Deleta iu-
uentute, nunc senum foemina-
rumque sicuti infirmum, ita in-
noxium restare vulgus, ipsum
que stupris contumeliisque ita
vexatum esse, ut nihil amarius
vnumquam sint passi nec iam pro-
ciuibus se, qui tam pauci reman-
serint, sed pro innoxio patriae
10 solo, & pro vrbe, quae non vi-
ros tantum, verumetiam deos
genuerit. Priuata etiam regem
superstitione deprecatur, geni-
ti apud ipsos Herculis, unde or-
iginem gens Aeacidarum trahat:
actaque Thebis a patre eius Phi-
lippo pueritia: rogat, urbi par-
cat, quae maiores eius partim
apud se genitos deos adoret,
20 partim educatos summam maie-
statis reges viderit. Sed poten-
tior fuit ira, quam preces. Itaque
vrbs diruitur, agri inter victo-
res diuiduntur, captiui sub co-
rona venduntur, quorum precium
non ex eminentium comodo, sed
ex inimicorum odio exteditur.
Miseranda res Atheniensibus
visa: itaque portas refugij pro-
30 fugorum contra interdictum re-
gis aperuere. Quam rem ita gra-
uiter tulit Alexander, ut secun-
da legatione, denuo bellum de-
precantibus, ita demum remi-
sit, ut oratores & duces quorum
fiducia toties rebellent, sibi de-
dantur: paratisque Atheniensibus

Exeldium
Thebanorum

essent libentissime
Alexander eorum
postulatis annuisset
omniaque rogatus co-
cessisset, quod miri-
fice studebat Grae-
ciae rebus composi-
tis intactum bellum
in Persas transfer-
re. Sed cum se a The-
banis contemptui ha-
beri existimaret, ur-
bem eam funditus
euertere, ut qui de-
fectionibus studeret
deliberavit, potissi-
mum quod illi e tur-
ri quadam alta in-
clamari fecissent,
uti qui cum Theba-
nis Graeciam in li-
bertatem euendicare
uellent, & Graeciae
tyrannum extingue-
re, ad se transitionem
facerent. Unde Ale-
xander ingenti do-
lore correptus, in-
magna prorupit in-
dignationem, atque
penis grauissimis
Thebanos afficere
statuit id quod fe-
cit. Nam capta urbe

The

Thebis, multa & ua-
ria crudelitatis ge-
nera commissa sunt.
Macedones enim co-
citati ualde ex inso-
lenti illa Thebano-
rum per praecone ad-
monitione asperius
etiam quam hostem
deceret, in eos se-
uiebant, grauiusque
miseris insultantes
nulli qui occurre-
ret parcebant quin
statim cum obtrunca-
ret. Neque Thebani
idcirco tuenda liber-
tatis animo remitte-
bant, adeo ut nullam
seruanda uitae curam
haberent, sed ultro
in aduenientes ho-
stes incurrerent, atque
illata ab eis uulne-
ra alacriter excipe-
rent. In ea namque ur-
bis captiuitate, The-
banus nullus reper-
tus est, qui Macedo-
ni alicui, quo uitae
suae parceretur, sup-
plicaret, aut qui ui-
ctoris genua humi-
liter amplecteretur

ne cogantur subire bellum, eo-
res deducta est, ut retentis ora-
toribus, duces in exilium age-
rentur: qui ex continenti ad Da-
rium profecti, non mediocre
momentum Persarum viribus ac
cessere. Proficiscens ad Persicum
bellum, omnes nouerque suae co-
gnatos, quos Philippus in ex-
celsiorem dignitatis locum pro-
10 uehens imperij praefecerat, in-
terfecit. Sed nec suis, qui apti re-
gno videbantur pepercit, ne-
qua materia seditionis, procul
se agente, in Macedonia rema-
neret: & reges stipendiarios co-
spectioris ingenij ad commili-
tium secum trahit, seniores ad
tutelam regni relinquit. Aduna-
to deinde exercitu naues one-
20 rat. Unde conspecta Asia, in-
credibili ardore mentis accen-
sus, duodecim aras deorum in
belli vora statuit. Patrimonium
omne suum, quod in Macedo-
nia Europaque habebat, amicis
diuidit, sibi Asiam sufficere praefatus.
Priusquam vlla naus
littore excederet, hostias cedit,
petens victoriam bello, quo to-
30 ties a Persis petita Graeciae vl-
tor relictus sit, quibus longa-
iam satis & matura imperia co-
tigitent, quorumque tempus esset
vices excipere melius acturos.
Sed neque exercitus eius alia,
quam regis, animorum praesum-
prio

Alexandri
in cognatos
crudelita-

10

20

30

ptio fuit. Quippe obliti omnes coniugum liberorumque, & longinquæ a domo militiæ, Persicum aurum & totius orientis opes, iam quasi suam prædam ducebant, nec belli periculorum, sed diuitiarum meminerant. Cum delati in continentem essent, primus Alexander iaculum velut in hostilem terram iecit, armatusque de nauis tripudianti similis profluit, atque ita hostias cædit, precatus ne se regem illæ terræ inuitæ accipiant. * In Illo quoque ad tumulos eorum qui Troiano bello ceciderant, parentauit. Inde hostem petens, milites a populatione Asiæ prohibuit, parcendum suis rebus præfatus, nec perdenda ea quæ possessuri venerant. In exercitu eius fuere peditum trigintaduo millia, equitum quatuor millia quingenti, naues centum octogintaduo. Hac tam parua manu, vniuersum terrarum orbem, vtrum sit admirabilius vicerit, an aggredi ausus fuerit, incertum est, cum ad tam periculosum bellum exercitum legerit, non iuuenes robustos, nec primo flore ætatis, sed veteranos, plerosque etiam emeritæ militiæ, qui cū patre patruisque militauerant, elegit, vt nō tam milites quàm

Exercitus
& militum
Alexandri
descriptio

10

20

30

d Cumque delati in continentem essent. De profectio ne Alexandri in Asiam Siculus sic scribit: Alexander cum exercitu ad Hellespontum profectus, ibi copias ex Europa in Asiam traicere instituit, nauibusque sexaginta discedens Troadem uersus, primus Macedonum omnium e nauis hastam iaculatus, litto ri Asiæ eam infixit ac statim exiliuit de nauis, uisus quodammodo ope deorum captiuam terram occupare. Hinc sepulchra heroum, Achillis, Aiæ aliorumque, inferijs cæterisque honoribus ueneratus, copiasque secum transferant, diligenter recognouit, inuenitque peditum Macedonum millia duodecim, auxiliariorum septem mil

lia,

lia, mercenariorum quinque millia: quinque millia sagittariorum, & alios multos, ut omnes triginta millia numero essent. Equites uero Macedones, Græci, Thraces etc. quatuor millia & quingenti. Cū his copijs Alexander in Asiam transiuit. Mouens autem castra rex a Troade, peruenit ad Mineruæ templū: ibi sacerdos cum statuam humi prostratam, aliisque non parui momenti ostenta uidisset, accessit ad regem, eumque in magno equestri certamine uictorem fore confirmauit. Adiunxit etiam, manibus suis insignem hostium ducem cum interempturum esse: ea uero omnia sibi a dijs ipsis & maxime a Minerua significari, quæ ei auxilio ad res feliciter agendas futura esset. Sacerdotis huius prædictionem lato animo accepit Alexander, ac statim Mineruam amplissimo sacrificio honorauit. Cum deinde Darium regem, ubicunque esset, occupare statuisset, ut a tergo tuta relinqueret, Amphoterum classi ad oram Hellesponti, copijs autem præfecit Egelogum, Lesbum & Chium, Cōmque, præsidijs hostium liberaturos. Iam ad urbem Ancyram uentum erat, ubi numero copiarum initio Paphlagoniam intrat: huic iuncti erant Eneti, omnisque hæc regio paruit regi, datisque obsidibus tributum ne cogerentur pendere impetrauerunt. Ipse assumptis qui ex Macedonia nuper aduenerat, Cappadociam petijt. Hinc cum omnibus copijs uenit in Ciliciam, & antequam illam esset ingressus, Arsanes præses eius igne ferroque eam uastat, ut hosti solitudinem faceret, & quicquid usui esse potuit corripit, sterile ac nudum solum, quod tueri nequibat, relicturus. Peruenit tamen Alexander cum agmine suo ad urbem Tarson, antequam incendio subijceretur.

Inter parentandum etiam, quo de paulo supra meminit Iustinus, cum Achillis statuam circuncurreret Alexander, dixisse fertur, felicem illum esse, qui uiuus tam fidum amicum, mortuus tam egregium habuerit præconem.

In

magistros militiae electos pu-
 tares, Ordines quoque nemo
 nisi sexagenarius duxit, ut si
 principia castrorum cerneret,
 fenatum te alicuius praefata rei-
 publicae videre diceret. Itaque
 nemo in praelio fugam, sed vi-
 ctoriam cogitavit: nec in pedi-
 bus cuiquam spes, sed in lacer-
 10 tis fuit. Contra rex Persarum
 Darius fiducia virium, nil astu
 agere, adfirmans suis occulta
 consilia victoriae furtivae non
 convenire, nec hostem a regni
 finibus arcere, sed in intimum
 regnum accipere: gloriosius ra-
 tus repellere bellum, quam non
 admittere. Prima igitur con-
 gressio e in campis Adraastijs
 20 fuit. In Acie Persarum sexcenta millia militum fue-
 re, quae non minus arte Alexandri quam virtute
 Macedonum superata, terga verterunt. Magna itaque
 caedes Persarum fuit. De exercitu Alexandri *no-
 30 uem pedites, centum viginti equites cecidere. Quos
 rex impense ad caeterorum solatia humatos, statuis
 equestribus donavit, cognatisque eorum immunita-
 tes dedit. Post victoriam maior pars Asiae ad eum
 defecit. Cessit & plura bella cum praefectis Darii,
 quos iam non tam armis, quam terrore nominis
 sui vicit. Dum haec aguntur, interim indicio capti-
 50 ui ad eum defertur, insidias ei ab Alexandro Lyn-
 cistarum genero Antipatris, qui praepositus Ma-
 cedoniae erat, parari. Ob quam causam timens ne
 quis interfecto eo in Macedonia motus oriretur,
 in vinculis eum habuit. Post haec *Gordium urbem
 petit, quae posita est inter Phrygiam maiorem &
 minorem. Cuius urbis potius non tam propter
 praedam

e. ¶ In campis A-
 draastijs.] Adraastia
 regio e civitate eius
 dem nominis, non
 longe est a Troade
 quae est in Mysia,
 ubi Alexander pug-
 nam magnam ha-
 buit cum nur crophi-
 simo exercitu Persa-
 rum, quae praefecti
 regis Persarum in
 unum contra Mace-
 donas collegerant.
 Fuit autem haec pu-
 gna iuxta Granicum
 flumen.

praedam cupido eum cepit, sed quod audiuerat, in
 ea vrbe, in templo Iouis iugum plaustrum Gordij ^{gordij plau-}
 positum, cuius nexum si quis soluisset, eum ro- ^{strum.}
 ta Asia regnaturum, antiqua oracula cecinisse.
 Huius rei causa & origo illa fuit: Gordius cum in
 his regionibus bobus conductis araret, aues eum
 omnis generis circunvolare coeperunt. Profectus
 ad consulendos augures viciniae urbis, obviam in
 porta habuit virginem eximiae pulchritudinis,
 percontatusque eam, quem potissimum augurem
 consuleret, illa audita causa consulendi, gnara ar- ¹⁰
 tis ex disciplina parentum, regnum ei portendi
 respondit, polliceturque se & matrimonij & spei
 sociam. Tam pulchra conditio prima regni felici-
 tas videbatur. Post nuptias inter Phrygas orta se-
 ditio est. Consulentibus de fine discordiarum, o-
 racula responderunt, regi discordiae opus esse. Ire-
 rato querentibus de persona regis, iubentur eum
 regem observare, quem reuersi primum in tem-
 plum Iouis eunt em plastro reperissent. Obvius ²⁰
 illis Gordius fuit, statimque eum regem consalutat
 Ille plaustrum, quo vehenti regnum delatum fue-
 rat, in templo Iouis positum maiestati consecra-
 vit regiae. Post hunc filius Mida regnavit, qui ab
 Orpheo sacrorum solennibus initiatus, Phrygiae
 religionibus implevit, quibus tutior omni vita
 quam armis fuit. Igitur Alexander capta vrbe cum
 in templum Iouis venisset, iugum plaustrum requi- ^{Redit ad hi-}
 sivit: quo exhibito, cum capita loramentorum in ^{storiae.}
 tra nodos abscondita reperire non posset, violen- ³⁰
 rius oraculo usus, gladio loramenta caedit, atque
 ita resolutis nexibus latentia in nodis capita inue-
 nit. Hoc illi agere nunciatur Darium cum ingenti ex-
 ercitu advenire. Itaque timens an-
 gustias magna celeritate taurum
 transgredit, in qua festinatione
 quingenta stadia cursus fecit. Cum
 Ta

f ¶ Timens angu-
 stias.] Angustiae il-
 lae sunt arctissimae

Tarfum venisset, captus Cydni fluminis amœnitate, per mediã urbem influentis, projectis armis, plenus pulueris ac sudoris, in præfrigidam nudam vndam se proiecit. Tum repēte tantus nervos eius occupavit rigor, vt interclusa voce, non spes modo remedij, sed nec dilatio periculi interueniret. Vnus erat ex medicis nomine Philippus, qui solus remedium polliceretur. Sed & ipsum Parmenionis pridie à Cappadocia missæ epistolæ suspectum faciebāt, qui ignarus infirmitatis Alexandri, scripserat, à Philippo medico vt caueret: nam corruptum à Dario ingenti pecunia esse, Tutius tamen est ratus dubiæ se fidei medici credere, quàm indubitato morbo perire. Accepto igitur poculo epistolas medico tradidit, atque ita inter bibendum oculos in vultum legentis intēdit. Vt securum conspexit, læti or factus est, sanitatemq; quarta die recepit. Igitur Darius cū CCC. millibus peditum & C. millibus equitum in aciem procedit. Mouebat hæc multitudo hostium, respectu paucitatis sue Alexandrum. Sed interdum reputabat, quantas res cum ista paucitate gessisset, quantosq; populos sudisset. Itaq; cum spes metum vinceret, periculosius

Darij copie ad Isū

30

Tauri montis fauces, quas incolæ pylas vocāt. Nā perpetuo iugo montis asperi ac prærupti Cilicia includitur, & per dorsum illud quàm maxime introrsum maricedit. Asperi tres aditus & perangusti sunt, quorum uno Cilicia intrada est. De Cydno fluuio Qu. Curtius libro. 3. sic scribit: Cyd nus inclytus amnis non spacio aquarū sed liquore memorabilis: quippe leni tractu ē fontibus labens, puro solo excipitur, nec torrentes incurrunt, qui placide manantem alueum turbent. Itaque incorruptibilis idēq; frigidissimus: quippe multariparum amœnitate inumbratus, ubique fontibus suis similis in mare euadit. g. ¶ Philip-

pus.]

pus.] De hoc Diodorus Siculus sic scribit: Sub hoc tempus Alexander in morbum acrem incidit. Quumq; in dies grauius premeretur, medicos accersuit, qui oēs excepto Philippo Accarnane ut eū remedijs adiuuare possēt uerebantur. Ille medicamentis uehementioribus & presentaneis uti solitus, promisit per medicatā potionē se eū à morbo curaturū. Alexander libenti animo hoc audiuit, imperata omnia facturus, quod iam fama erat, Darium Babylone cum omnibus copijs discessisse. Itaq; Philippus data potionē, cum & ægrotantis natura & adiuuentum artis pariter conuiterentur, à morbo prorsus Alexandrum liberauit. Propter quod beneficium magnificentissime honoratus, atque inter præcipuos regis amicos receptus est. Darius uero accepto nuncio de aduersa ualetudine eius, celeritate quanta potuit tam graue agmen ad Eufratem perducit, iunctoq; eo pontibus, quinque diebus traiecit exercitum, Ciliciam occupare festinans. h. ¶ Prælium committitur.] Hoc prælium

k com

ingentibus animis committitur. In eo vterque rex vulneratur. Tandiu certamen anceps fuit, quoad fugeret Darius. Exinde caedes Persarum secuta est. Cæsa sunt peditum vnum & LX. millia, equitum decem millia, capta quadraginta millia. Ex Macedonibus cecidere pedestres CXXX. equites CL. In castris Persarum

10 ne minima quidem, tunc ingenti urbe celebris Issos fuit, & hac re sinus Isthicus dicitur. i Vterque rex vulneratur. De horum conflictu Diodorus sic scribit: Alexander in ipsa pugna circumspexit omnes hostium partes ut Darium nosceret. Quem ut vidit, subito cum omni equitatu in eum inuehi cepit. At Oxathres Darii frater, qui maxima fortitudine censebatur, videns Alexandrum repulsis omnibus in Darium contendere, deliberavit eandem cum fratre fortunam experi- 20 ri, assumptisque secum equitibus quos meliores ex suis ordinibus noverat, in Alexandri turmas impetum fecit, & consertis cum hoste manibus, multos interficiebat. Nec Macedones qui cum Alexandro erant, fortitudine illi cedebant. Itaque brevi magnus cadaverum cumulus ante Darii quadrigas excitatus est. Quum enim omnes regi manus inferre studerent, utrinque acerrime, absque aliqua sui servandi cura, pugnabatur. Ceciderunt in certamine illo multi insignes Persarum duces.

30 Macedonum item multi desiderati sunt, & ipse rex Alexander in femore est vulneratus, cum magna hostium vis se in eum effudisset. Equi autem qui ad Darii quadrigas iuncti erant, multis confecti vulneribus, & cadaverum aceruis consternati, frenum excusserunt, atque re-

gem

gem ferme in medios hostes rapuerunt. Tunc ipse tanto expositus periculo, præter suam dignitatem & instituta regum Persarum, coactus est habenas ad equos retrahendos suis manibus apprehendere. Adduxerant regii ministri quadrigas alteras, in quas cum transcendere conaretur, & tumultu magno iuxta exorto, hostes vehementer ingruerent, magna animi perturbatione & timore correptus est Darius. Quod cum à Persis quibusdam in rege animaduersum esset, hi primi se in fugam coniecerunt, proximisque equitibus eos sequentibus, reliqui demum omnes brevi terga uerterunt. Exceptit post id pugnam phalanx Macedonica & peditatus Persarum, sed brevi certamen illud duravit. Profligati enim prius equites, quoddam initium totius reliquæ fuorum cladis dederant.

k Multum auri ceterarumque opum inuentum. Inter captiuos mater & vxor, eademque soror, & filiarum duarum Darii fuerunt. Ad quas visendas hortandasque cum Alexander venisset, conspectis armatis inuicem se complexæ, velut statim morituræ, complorationem ediderunt. Prouolutæ deinde genibus Alexandri, non mortem, sed utam 20 ut Darii corpus sepeliant, dilationem mortis deprecantur. Morus tanta mulierum pietate Alexander, & Darium viue- 30 re dixit, & timentibus mortis merum dimisit, easque haberi & salutari ut reginas præcepit. Filias quoque non sordidius dignitate patris sperare matri-

l. Mater & vxor. Siculus: Eiulatu magno feminæ è tabernaculis se proripientes, deos in clamabant, & ad victorum genua sese pro uoluebant. Aliæ uellem subleuant, capillis passis in loca

k z monium

monium iussit. Post hæc opes Darij, diuitiarumq; apparatus contemplatus, admiratione tantarum rerum capitur. Tunc primum luxuriosa cõuiuia, & magnificentiam epularum sectari, tunc * Barsenem captiuã diligere, propter formæ pulchritudinem, cœpit: à qua postea
 10 susceptum puerum Herculem vocauit. Memor tamen adhuc Macedones qui benignioris ingenij erant, multum ad tantæ uarietatis fortunæ conspectum moti, infelicium foeminarum calamitatem miserabantur, quæ commodis & maximis suis rebus priuatæ, in aliena hostiliaq; omnia, in pobrosam deniq; captiuitatem deuenissent. Maxime uero adstantibus lachrymas & tristem animi affectũ excitauit Darij mater, uxor, filia duæ nobiles, & filius
 20 teneræ adhuc ætatis, At Alexander miras tractans clementia, matrem Darij habuit loco matris suæ, & uirginum duarum uti nuberec haud medioerem curã habuit, puerumq; non secus ac si filius sibi esset educaturũ spopondit. Recepit etiam sibi curæ fore uxorem Darij, ne quid indignum fortuna priore pateretur: multaq; alia misericordiæ & benignitatis plenissima locutus, fecit ut mulieres ob insperatæ lætitiæ magnitudinẽ in effusissimas lachrymas profunderentur. Et ego quidem ex omnibus rebus, quas maximas & pulcherrimas gessit
 30 Alexander, nullam hac magis æstimandam & historiæ monumentis digniorem iudico. Expugnatæ enim urbes, conflictus & alia quæ ei prospera euenerunt, fortunæ potius quàm uirtuti eius imputanda uidentur. Quod autem in licenti ad eò potentia misericordiam calamitosis impartitus sit, solius prudentiæ eius id munus fuit. Ple
 rig;

Marsinẽ

10

20

30

quædam inuia discurrebant, obuiaq; simul factæ, alteræ ab alteris opem implorabant. Erant quæ miserè ab hoste sic capillis traheretur, quibusue discepto uestitu in nuda corpora uioletæ manus iniiceretur, Sed

riq; omnes fortuna aspirante felicẽ rerum suarũ exitum nacti, inflantur, insolescunt, ac per superbiam humanos & cõmunes casus parũ considerant. Indeq; non pauci conspiciuntur secundã fortunã non secus ac grauissimũ onus, minus commode sustinere.

m ¶ Darium uiuere. ¶ Fugit Darius in Babylonem, atq; eos qui cladi ad Insulam acceptæ superfuerant collegit: neque animo in tanta calamitate fractus est, sed literas ad Alexandrum misit, uti fortuna prospera humane frueretur, & captiuorum redemptionẽ non negaret, magnã ab se pecuniarũ uim propter id accepturus. Alexander epistolam hanc Darij suppressit, aliamq; in propositum suum & quemadmodum expedire sibi uisum est confinxit, quã habito amicorum consilio ostendit, atq; ita legati re infecta discedere coacti sunt. Tunc Darius omni spe pacis per literas obtinendæ abiecta, apparatus belli ma

¶ Darium uiuere, Parmenionem ad occupandam Persicam classem, aliosq; amicos, ad recipiendas Asiæ ciuitates misit: quæ statim audita fama uictoriæ ipsius, Darij præfectis cum auri magno pondere tradentibus se, in potestatem uictorum uenerunt. Tunc in Syriam proficiscitur, ubi obuios cum infulis multos reges orientis habuit. Ex his pro meritis singulorum, alios in societatem recepit, alijs regnũ ademit, suffectis in loca eorum nouis regibus. Insignis præter ceteros fuit * Abdolominus rex ab Alexandro Sidoniæ constitutus, quem Alexander, cum o-

peram ablocare ad puteos exhauriendos, hortosq; irrigandos solitus esset, miserè uitam * exhibentem regem fecerat, sprete nobilibus, ne generis id, non dantis beneficium putaret. Tyriorum ciuitas cum coronam auream magni ponderis per legatos, in titulum gratulationis Alexandro misisset, gratè munere accepto, Tyrum

30

Quæ circa Hierosolymã gesserit Alexander refert Iosephus

* Abartomius * exigentẽ

se ire velle ad vota Herculi red-
 dēda dixit. Cum legati rectius
 id eum in Tyro veterere & anti-
 quiore templo facturum dice-
 rent, inde deprecantes eius in-
 troitum, ira exarsit, ⁿ vt vrbi
 excidium minaretur: cōfestim
 que exercitu insulæ applicato,
 non minus animosis Tyrijs, si
 10 dacia Carthaginensium, bello
 excipitur. Augebat enim Ty-
 rijs animos Didonis exemplū,
 quæ Carthagine condita, ter-
 tiam partem orbis quæsisset:
 rurpe ducentes si fœminis suis
 plus animi fuisset in imperio
 quærendo, quàm sibi in tuenda
 libertate. Amota igitur imbel-
 liærate Carthaginem, & ac-
 20 cerfritis mox auxilijs, non ma-
 gno pōst tempore per proditi-
 onem capiuntur. Inde Rhodum
 Alexander, Aegyptum,
 Septimo pōst mēse q̄
 accepta est
 oppugnari
 Ciliciamque sine certamine
 recepit. Ad Iouem deinde
 incolumem sese cum eo amicitiam seruaturus, atque in-
 super ex tanto beneficio amplissima munera consequu-
 turos esse arbitrati, quum obsidione diuturna & pericu-
 losa Alexandrum distracluri essent, ut Dario spacium
 ad belli apparatus perficiendum daretur. Reponabant
 30 etiam plurimum spei in situ insulæ munitissimo, & om-
 ni rerum bello utilium copia, quam habebant. A Car-
 thaginensibus quoq; stirpe nimirum sua, opis aliquid ex-
 pectabant. Alexander autē quum mari haud facile in ur-
 bem inuadi posse, quod mœnia essent firmissima & clas-
 sem

ximum iniuit. Eos
 qui fugientes ex præ-
 lio arma reliquerāt
 armauit, delectum
 nouorum militū ha-
 buit, quos in ordi-
 nes descripsit. Tan-
 taq; cura in appara-
 tū cum incubuit, ut
 hominū numerum,
 quos ad Issū habue-
 rat, duplicauerit.
 n ¶ Vt vrbi exci-
 diū minaretur. Ira-
 tus Alexāder, quod
 Tyrijs recusaret in-
 troitū in urbē suam
 cōminatus est, se eos
 expugnaturū. At il-
 li nihil territi, op-
 pugnatiōē sustine-
 re, quo Dario grati-
 ficarentur, delibe-
 rauerunt, eo pacto

sem Tyriū haberent, terra quoq; rem fermè impossibi-
 lem esse animaduerteteret, quum insula à cōtinenti stadijs
 quatuor sciuncta esset, nihilominus pericula & labores
 omnes subire decreuit, ne ab una atq; mediocri ciuitate
 copiae Macedonum contemptui habitæ uiderentur. Con-
 festim itaq; Tyrum ueterem diruit, lapidesq; eius à mul-
 tis hominum millibus comportari fecit, atque aggerem
 pedes ducentos latum extruere instituit. Accitis autem
 undiq; propinquarem ciuitatum hominibus, non multo
 temporis interiecto, per tantam operantium multitudi-
 10 nem molem eam absoluit. Tyrii initio ad inchoatum o-
 pus manibus accedentes, regem irridebant, quod Neptu-
 ni uires se coercere posse consideret. Sed cum præter o-
 pinionem iam illud creuisse conspicerent, pueros, fœmi-
 nas & senes Carthaginem transportare decreuerunt.
 Iuniores firmi roboris ad mœnia propugnanda delege-
 runt, & triremes octoginta, ut prælium nauale commit-
 terent, instruxerunt. Tandem cum festinantes puerorum
 & senum partem Carthaginem decessissent, laborantiū
 ad opus ingenti numero & hostili classe quum ad resi-
 20 stendum impares essent, præuenti, & in urbem compulsi
 sunt, atq; ita ex omni parte oppugnare cœperunt, ma-
 xime ad eam partem ubi agger mœnibus erat propin-
 quior. Cum hæc agerentur, fluctus è mari ad eam molē
 incredibilis magnitudinis cerum appulerunt, cuius cor-
 poris parte altera aggeri acclinata, diutius ibi constitit
 cum maximo insipientium omnium terrore. Rursus de-
 mum in mare enatauit. Hincq; religio muxima utrosq;
 occupauit, existimantes illud portendere, Neptunum si-
 bi auxiliarem fore, animo utiq; in id quod optabant in-
 30 clinato. Et cum aggeris incrementum iam Tyrijs formi-
 dinem faceret, scaphas complures scorpionibus, catapul-
 tis, sagittarijs & funditoribus repleuerunt, atque ita ad
 eos qui in aggere operabantur appulsi, multos uulnera-
 bant,

bant, nec pauciores interficiebant. Tunc Alexander ad huiusmodi detrimentum amouendum, naues suas omnes milite instruxit, easq; in Tyrionum portum agere instituit, quo reditum his qui suos inuaserat, interciperet. Illi ueriti ne Alexander portum obtinens, urbem propugnatoribus uacua occuparet, summa festinatione ad urbem se conferre coeperunt: atq; ita maxima contentione utriq; ut praeuirent remulco connitebantur. Iamq; Macedones portui appropinquabant, & parum absuit quin Phoenices omnes interficeretur, nauibus ultimis amissis, Reliqui in urbe euaserunt. Alexander magna spe deiectus, ad aggerem perficiendum se conuertit: & cum agger iam urbi proximus esset, & de facili capi potuisset urbs, ecce uentus Caurus uehemens obortus, operis partem euertit. Tunc Alexander uidens etiam sine hostium uis per se molem fatiscere, multum est animo commotus: sed laudis cupidine arrectus, arbores maximas in montibus concidit, & ad mare deportari fecit, demersasq; simul cum ramis, eas ad uim fluctuum frangendam obiecit. Celeriter etiam ea aggeris parte quae deciderat, resecta, operantium multitudine ita opus promouit, ut ex eo in urbem telum adigi posset. Positis autem in extremo machinis, saxa in urbis murum coniciebat, & eos qui in moenium propugnatione erant, grauiter offendebat. Aduuabant sagittarij & funditores, unde oppidani multi uulnerabantur. Tandem Alexander coniunctis aliquot triremibus, machinisq; omnis generis superimpositis, moenia hostium aggressus, ad cetum pedum spacium ea diruit, perq; apertum locum irrumperere conabatur in urbem. Sed Tyrionum densissimam telorum uim conicientes, coegerunt uti pedem cum suis referret, atque nocte superueniente, nouum murum in deiectionis locum excitauerunt. Iam uero aggere urbi coniuncto, quum Tyrus peninsula facta esset, pro moenibus maxima & acerrima certamina committi sunt coepta. Nam Macedones altas & moeni

moenibus aequas turres propius adduxerunt, atque inde pontibus muro applicatis, multi in moenium pinnas audacter transierunt. Contra Tyrionum eicerunt tridentes maximos & aducos, tela, ignes, lapides & uaria iacula, ut magnae telorum multitudini Macedonum fortitudo succumbere cogeretur. Sed Macedonum animi minime reprimebantur, quin magis super suorum cadauera cutes, aliorum calamitatem nequaquam in terrorem suum uerterunt, donec Tyrionum tam strenue tantis uiribus, conatibusq; illis obsisteret, ut hostem retrocedere cogere, uictoresq; fierent. Quod cum Alexander uidisset, oppugnatione omissa, castra in Aegyptum mouere consiuit. Postmodum laudem, quam de superato hoste expectauerat, Tyrionum se coactum relinquere ignominiosum existimans, sententiam mutauit. Itaque rursus ad perficiendum quod coeperat conuersus, oppugnauit urbem mari & terra. Et turri enim lignea ponte applicato, urbis murum conscendit, subsecutiq; sunt cum multi Macedones, & interim cum alibi aricte pars muri magna fuisset disiecta, atque intra urbem irruerent Macedones, urbs Tyrus est capta, & plures quam septem millia sunt caesi. Pueri autem & foeminae in captiuitatem tracti, iuniores qui erant ad duo millia, Alexander suspendi iussit. Captiuorum tredecim millia numerata sunt, quum tamen prius multitudo puerorum & foeminarum ingens Carthaginem fuisset coportata. Durauit autem oppugnationis Tyrionum septem mensibus.

o [Hammonem.]

Ab Aegypto uersus meridiem ascenditur ad templum Hammonis, & interiacent steriles arenae, quae solis ardore accensae intole-

Hammonem pergit, consulurus & de euentu futurorum, & de origine sua. Namq; mater eius Olympias confessa viro suo Philippo fuerat, Alexandrum non ex eo se, sed ex serpente ingentis magnitudinis concepisse. Deniq; Philippus ultimo prope

pè vitæ suæ tempore, filiū suū non esse, palam prædicauerat: qua ex causa Olympiada, velut stupri compertam, repudio dimiserat. Igitur Alexander cupiens originem diuinitatis acquirere, simul & matrem infamia liberare, per præmissos subornat antistites, quid sibi respō
 10 deri velit. Ingredientem templum statim antistites vt Hammonis filium salutant. Ille lætus dei adoptione, hoc se patre censei iubet. Rogat deinde, an omnes interfectores patris sui sit vltus: respondent, patrem eius nec posse interfici, nec mori: regis Philippi peractam plenè vltionem esse. Tertiam interrogacionem poscenti, victoriam omnium bellorum, possessionē que terrarum dari respondent.
 Vnde Alexā Comiribus quoque suis respondi animus sum, vt Alexandrum pro deo, creuerit non pro rege colerent. Hinc illi *inter palu aucta insolētia, mirusq; animo de & mare increuit tumor, exempta comitate, quam & Græcorum literis & Macedonum institutis didicerat. Reuersus ab Hammonē
 30 *Alexandriam condidit, & Coloniā Macedonum caput esse Aegypti iubet. Darius cum Babyloniam profugisset, per epistolas Alexandrum deprecatur, redimendarum sibi captiuarum potestatem faciat inq; eam rem

Vnde Alexā Comiribus quoque suis respondi animus sum, vt Alexandrum pro deo, creuerit non pro rege colerent. Hinc illi *inter palu aucta insolētia, mirusq; animo de & mare increuit tumor, exempta comitate, quam & Græcorum literis & Macedonum institutis didicerat. Reuersus ab Hammonē *Alexandriam condidit, & Coloniā Macedonum caput esse Aegypti iubet. Darius cum Babyloniam profugisset, per epistolas Alexandrum deprecatur, redimendarum sibi captiuarum potestatem faciat inq; eam rem

rabili æstu uestigia exurunt: sed & tam subtiles sunt, ut homo facile in eis suffocetur, sicut olim Cambyses 50. hominum millia amisit, qui arenæ cumulis obruti fuerunt, eo quod templum illud spoliare uoluerunt. Est etiam in illo itinere magna aquæ inopia. Sed Alexander non territus, secūdo amne peruenit ad Mareotim paludē. Deinde immensi arenarum campi patuerunt, haud secus q̄ profundum mare: non arbor ibi nec culti soli uestigium ullū occurrit. Quatriduum per vastas solitudines absumptum est, donec peruenit ad sedem Ioui consecratam. Ea locum habet inter vastas solitudines, ambiturq; tam defisramis, ut uix sol
 eadere

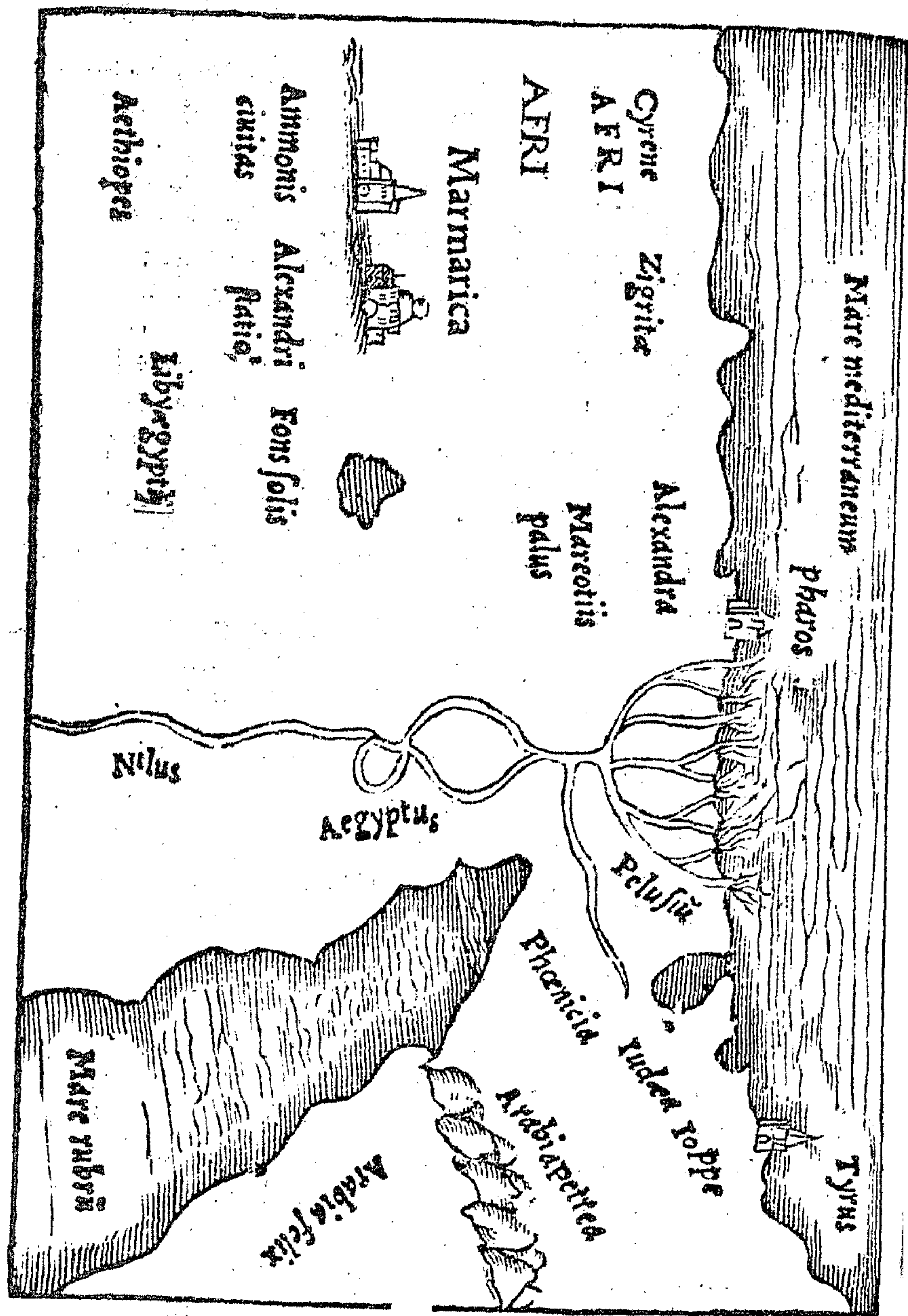
eadere possit in dē sam illam umbrā. Multi sunt ibi fontes, qui dulcibus suis aquis alunt syluas. Cæli quoq; mira temperies uerno tempore maxime similis, omnes anni partes pari salubritate percurrit, Incolæ nemoris, quos Hammones uocant, dispersis tugurijs habitāt, mediū nemus pro arce habent, triplici muro circumdatum. Regionem circūhabitāt ad meridiē & occidentem Aethiopes, ad septentrionē Afri, qui Numidæ dicuntur, eisq; uersus mediterranea coniuncti Nasones. In templo itaq; multis & magnis arboribus inumbrato, tunc colebatur Iupiter, & dabat responsa per sacerdotē. Et cū Alexander inter cætera quæsisset, an sibi orbis imperium destinaret, respondit, omnium terrarum & gentium eum rectorem fore. Tunc amplissimis muneribus ditauit templū & sacerdotes. hinc reuersus, inter Mareotim paludem & mare, complexus areā 80. stadiorum. condidit urbē Alexandriā, uolens eā à suo nomine sic appellari. Cuius positio commoda ualde electa est, ob uicinitatē portus Phari. Oppidi forma prope chlamydicōsimilis: habet plateā, à qua ciuitas quasi media diuiditur, magnitudinis & elegantiae incredibilis. A porta enim ad portā pertingēs in lōgitudinem stadia 40. in latum pedes centū perficit, domibusq; & templis magnificentissimis undiq; est exornata.

magnā pecuniā pollicetur. Sed Alexander in precium captiuarum regnum omne, non pecuniam petit. Interiecto tempore aliæ epistolæ Darij Alexandro redduntur, quibus filiae matrimonium & regni portio offertur. Sed Alexander sua sibi dari rescripsit, iussitq; supplicem venire, & regni arbitria victori
 10 permittere. Tum spe pacis amissa, bellū Darius reparat, cū XL. millibus peditum, & C. millibus equitum obuiam vadit Alexandro. In itinere nūciatur uxorem eius ex collisione abiecti
 10 partus decessisse, eiusq; mortem illachrymatum Alexandrū ex
 20 mure circumdatum. Regionem circūhabitāt ad meridiē & occidentem Aethiopes, ad septentrionē Afri, qui Numidæ dicuntur, eisq; uersus mediterranea coniuncti Nasones. In templo itaq; multis & magnis arboribus inumbrato, tunc colebatur Iupiter, & dabat responsa per sacerdotē. Et cū Alexander inter cætera quæsisset, an sibi orbis imperium destinaret, respondit, omnium terrarum & gentium eum rectorem fore. Tunc amplissimis muneribus ditauit templū & sacerdotes. hinc reuersus, inter Mareotim paludem & mare, complexus areā 80. stadiorum. condidit urbē Alexandriā, uolens eā à suo nomine sic appellari. Cuius positio commoda ualde electa est, ob uicinitatē portus Phari. Oppidi forma prope chlamydicōsimilis: habet plateā, à qua ciuitas quasi media diuiditur, magnitudinis & elegantiae incredibilis. A porta enim ad portā pertingēs in lōgitudinem stadia 40. in latum pedes centū perficit, domibusq; & templis magnificentissimis undiq; est exornata.

Uxorinome
fuit Staty-
ra

20

30

p. ¶ Tertias e
 pistolas. ¶ Tertie li
 teræ Darij cum ad
 Alexandrum dela-
 te essent, atque ip-
 se de oblati condi-
 tionibus consultare
 tur. Parmenionem
 primū dixisse aiunt
 Ego si Alexander
 essem, susciperem
 que conceduntur.
 At Alexander rur-
 sus: Et ego, inquit,
 facere si essem Par-
 mento: alijsq; huius
 modi uerbis magni-
 ficis usus est, pluris
 nominis sui gloria
 quam promissorum
 munerum utilitate
 faciens. Porro lega-
 tis Darij sic respon-
 dit. Quemadmodū
 mūdus, si duo essent
 soles, nec ornatum
 nec ordinem suum
 haberet: itidem et
 terrarum orbis duo-
 bus regibus princi-
 patum tenentibus,
 non facile seditio-
 num et tumultus
 expers erit. Idcirco
 quiasq; benigne profecutū, idq;
 eū nō amoris, sed humanitatis
 causa fecisse. Nā semel eā tantū
 Alexādro visam esse, cū matrē
 paruulascq; filias eius frequēter
 consolaretur. Tunc Darius se
 ratus vere victum, cū post tot
 prælia, & beneficijs ab hoste su-
 peraretur, gratumq; sibi esse si
 vincere nequeat, q; a tali potis-
 simū vinceretur: scribit itaq; &
 tertias epistolas: & gratias a-
 git, quod nihil in suos hostile fe-
 cerit. Offert deinde maiorē par-
 tem regni vsq; ad flumen Eu-
 phratem, & alteram filiam vxo-
 rē pro reliquis captiuis trigin-
 ta millia talentorum. Ad hoc A-
 lexander, gratiarum actionem
 ab hoste superuacaneam esse res-
 pondit, nec a se quicquam factū
 in hostis adulationem, nec quod
 in dubios belli exitus, aut in le-
 ge spacis sibi lenocinia quære-
 ret, sed animi magnitudine, Alexandri
 qua didicerit aduersus vires ho-
 stium, non aduersus calamitates
 contendere, polliceturq; se præ-
 staturum ea Dario, si secundus
 sibi, non par haberi velit. Cæte-
 rum neq; mundum posse duo-
 bus solibus regi, neq; orbē sum-
 ma duo regua saluo statu terra-
 rum habere. Proinde aut dediti-
 onem eadem die, aut in posterā
 aciem parat, & nec polliceatur
 sibi aliam quam sit expertus vi-
 ctoriam

etoriam. Postera die aciem pro-
 ducunt, tum repente ante præ-
 lium, confectum curis Alexan-
 drum, somnus arripuit. Cum ad
 pugnam solus rex deesset, à Par-
 menione agre excitatus quærē-
 tibus somni causam omnibus in-
 ter pericula, cum etiam in ocio
 10 se metu liberatum ait, somnūm
 que sibi à repentina securitate
 darum, quod liceat cum omni-
 bus Darij copijs confligere: ve-
 ritum se longam belli moram,
 si Persæ exercitum diuisissent.
 Ante prælium vtraq; acies hosti-
 bus spectaculo fuit. Macedones
 multitudinem hominum, cor-
 porum magnitudinem, armo-
 20 rumq; pulchritudinem miraban-
 tur: Persæ autem à tam paucis
 victa suorum tot millia stupe-
 bant. Sed nec duces circumire
 suos singulos cessabant. Darius
 vix denis armatis singulos ho-
 stes, si diuisio fieret, euenire di-
 cebat. Alexander Macedonas mo-
 nebat, ne multitudine hostium,
 ne corporis magnitudine, vel
 30 coloris nouitate mouerentur:
 tantum meminisse iubet, cū in-
 dem se tertio pugnare: nec me-
 liores factos putarēt fuga, cum
 in aciem secum tam tristem me-
 moriam cædium suarum, & tan-
 tum sanguinis de duobus præ-
 lijs fusi ferrent. Et quemadmo-

iussit ut Dario se
 renūciarent: Si pri-
 mas tueri esset ei in
 animo, uti ad cer-
 tamen pro unico re-
 rum omnium im-
 perio contra se ue-
 niret. Sin gloriæ
 parum appetens, u-
 tilitatem & quie-
 tis oblectamentum
 magis diligeret, A-
 lexandro iubenti
 obsequeretur: in a-
 lios potestatem re-
 giam, quam ei am-
 plam ipse esset con-
 cessurus, exerceret.
 Misso autem con-
 cilio, uersus castra
 hostium cum exer-
 citu est progressus.

¶ Pons Cyd-
 ni.] Error uidetur
 hic esse. Cydnus flu-
 uius in Cilicia est:
 pugna autem ista
 contigit in Assy-
 ria iuxta ciuita-
 tem Arbela, at-
 que ultra fluiuium
 Lycum. Pro Cyd-
 ni igitur, Lyci hic
 est legendum.

¶ Centi
 Cræci:] Hi à supe-
 rioribus Persarum
 regibus corpore
 turpiter multati
 fuerant & mutilati
 oēs: quidā scilicet
 manus alij pedes,
 aures & nasū. Et cū
 uoce una exclama-
 sent rogassentq; A-
 lexandru, ut suce ca-
 lamitati adiumentū
 afferret solatus est
 eos rex, & liberali
 beneficentia ipsoru
 subleuauit calami-
 tatē. ¶ In uico Par-
 thorum.] Accepta
 enim Darius Arbe-
 lis clade, fugit ad
 præfecturas supe-
 riores, ratus in lo-
 cis remotis citra im-
 pedimentum seu ui-
 res posse reparare,
 tempusq; idoneum

dum Dario maiorem turbā ho-
 minum esse sic virium sibi. Hor-
 tatur spernant illam aciem au-
 ro & argēto fulgentem, in qua
 plus prædæ quàm periculi sit, cū
 victoria non ornamentorum
 decore, sed ferri virtute quæra-
 tur. Post hæc prælium committi-
 tur, Macedones in ferrum cum
 contemptu toties à se victi ho- 10
 stis ruebant. Contra Persæ mo-
 ri quàm uinci præoptabant.
 Raro etiam vlllo prælio tantū
 sanguinis fufum est. Darius cū
 15 uinci suos uideret, uoluit mori
 & ipse: sed à proximis fugere
 compulsus est. Suadentibus de-
 20 inde quibusdam, ut pons Cyd-
 ni fluminis ad iter hostium im-
 pediendum intercluderetur, nō
 ita saluti suæ uelle consultum,
 ait, ut tot millia sociorum hosti-
 bus obijciat: debere & alijs fu-
 gæ uiam patere, quæ patuerit
 sibi. Alexander autem periculo
 25 sissima quæq; aggrediebatur, &
 ubi confertissimos hostes acer-
 rime pugnare conspexisset, eō
 se semper ingerebat, periculaq;
 sua esse, non militum uolebat. 30

Hoc prælio Asiæ imperium rapuit, quinto post
 acceptum regnum anno cuius felicitas tanta fuit,
 ut post hoc nemo rebellare etiam ausus sit, pati
 enterq; Persæ post imperium tot annorum, iu-
 gum seruituris acceperunt. Donatis relictisq; mili- 35
 alijs xxxiiij
 tibus *XL. continuis diebus prædam recognoscit. ut Orosius.
 In vrbe deinde clausa XL. millia talentorum in-
 uenit

uenit, Expugnat & Persepolim, caput Persici regni, urbem multis annis illustrem, refertamq; orbis terrarum spolijs, quæ interitu eius primum apparuerunt. Inter hæc octingenti admodum Græci occurrunt Alexandro, qui pœnam captiuitatis truncata parte corporum tulerant, rogantes, ut si cuti Græciam, se quoque ab hostis crudelitate vindicaret. Data potestate redeundi, agros recipere maluerunt, ne ¹⁰ non tam gaudium parentibus, quam detestandum sui conspectum reportarent: Interea Darius in gratiam victoris, à cognatis suis aureis compedibus catenisq; in vico Parthorū Tanea vincitur. Credo ita dijs immortalibus vindicantibus, ut in terra eorum qui successuri imperio erant, Persarum regnum ²⁰ finiretur. Alexander quoq; citaro cursu postera die superuenit ibiq; cognouit Darium clauso vehiculo per noctem exportatū Iusso itaq; exercitu subsequi, cū septem millibus equitum fugientem insequitur. In itinere multa & periculosa prælia fecit. E-mensus deinde multa millia passuum, cum nullum Darij indicium reperisset, respirandi equis ³⁰ data potestate, vnus ex militibus, dum ad fontem proximum pergat, in vehiculo Darium, multis quidem vulneribus confossum, sed spirantem adhuc inuenit: qui applicito captiuo cum ciuem ex voce cognouisset, id saltem præsentis fortunæ solatium

Polystrato ei nomen fuit.

habere ad ea prouidenda quæ exercitui necessaria essent. Misit quoq; ad duces & præfectos qui Bactris & locis superioribus erant, monēs ne fidē & amicitia erga se imminuerēt: sed à præfecto Besso per seditionem captus & interemptus est: Quidam scribūt Dario adhuc spiranti Alexandrū superuenisse eiusq; calamitatē uehemēter indoluisse. Cūq; Darius orasset, uti cædē suā ulcisci uellet, Alexandrū se id facturū recepisse & inpersequendo Besso multū operæ impendisse.

tium se habere dixit, quod apud intellecturum locuturus esset, nec incassum postremas voces emissurus. *Perferri hæc Alexandro iubet, se nullis in eum meritorum officijs, maximorum illi debi- ^{*Proferri} torem mori, quod in matre liberisq; suis regium eius, nō hostilem animum expertus, feliciusq; hostē quā cognatos sortitus sit. Quippe & matri ac liberis suis ab eodem hoste vitam datam, sibi à cognatis ereptam, quibus & vitam & regna dederit. Quamobrem gratiam illi eam futuram quam ¹⁰ ipse victor uolet. Alexandro referre se, quam solam moriens potest gratiam, precari superūm & inferūm numina & regales deos, ut illi terrarum omnium victori contingat imperium: pro se iustam magis, quā grauem sepulturæ veniam orare. Quod ad vltionem pertineat, iam non suam sed exempli, communemq; omnium regum esse causam, quam negligere, illi & indecorum esse & periculosum: quippe cum in altero iustitiæ eius, in altero etiam utilitatis causa versetur. In quam ²⁰ rem vnicum pignus fidei regiæ, dextram se ferendam Alexandro dare. Post hæc porrecta manu expirauit. Quæ ubi Alexandro nunciata sunt, viso corpore defuncti, tam indignam illo fastigio mortem lachrymis prosecutus est, corpusq; regio more sepeliri, & reliquias eius maiorum tumulis inferri iussit.

I Iusti

IUSTINI HISTORICI
LIBER DVODECIMVS.

Alexander in persequendo Dario amissos milites magnis funerum impensis extulit, reliquis expeditionis eius socijs XV. millia talentorū diuisit, Equorū maior pars estu amissa, inutilesq; etiā qui superfuerāt facti. Pecunia omnis CLIII. millia talentorū ex victoria nuper congesta, eiq; Parmenio præficitur, Dū hæc aguntur, epistolæ Antipatris à Macedonia reddūtur, quibus bellum Agidis regis Spartanorum in Græcia, Alexandri regis Epiri in Italia, bellū Zopyrionis præfecti eius in Scythia continebatur. Quibus variè affectus, plus tamen lætitiæ cognitis moribus duorum æmulorum regum, quàm doloris amissi cum Zopyrione exercitus suscepit. Nanque post profectiōnem Alexandri, Græcia fermè omnis in occasionem recuperandæ libertatis ad arma concurrerat, autoritatem Lacedæmoniorum secuta, qui Philippi, Alexandriq; pacem soli spreuerant, & leges respue-
rant. Dux huius belli Agis rex

Incipit hic quarta orbis monarchia, nempe Macedonum seu Græcorum, cum Alexandris & Ptolemæis, durauitq; annos trecentos. Et sub initium eius Thraces, ad res nouandas consurrexerunt. Memnon enim Thraciæ præfectus uir audax, cōcitat̄ barbaris, ab Alexandro defecit, magnasq; copias ad bellum manifestum cōegit. Ad quē motum opprimendum Antipater per Macedoniam cū omnibus uiribus in Thracas cōtendit, ipsūq; Memnonē bello urgere cœpit. Et cū is in huiusmodi expeditione distineretur, Lacedæmonij idoneum illud tempus bello parādo esse arbitrati, Græ-

ciæ populos ad cōiurationem pro libertate ineundam adhortabantur. Athenienses, qui præ cæteris Græcis omnibus ab Alexandro honoribus maximis affecti fuerant, in quiete se continuerunt. Sed ex Peloponneso complures & alij nonnulli cōspiratione facta, delectus habuerunt, proq; ciuitatum uiribus iuniores bello idoneos scripserunt, ut peditum millia uiginti, equites ad duo millia coacti fuerint. Eorum omniū administratio Lacedæmonijs concessa est, qui sub Agide rege decreuerunt semel totius rei fortunam bello experiri, Antipater interea Græcorum apparatus persentiens, res Thraciæ composuit, omnesq; copias in Peloponnesum duxit, & à socijs ciuitatibus Græciæ auxilia impetrauit, ut exercitum non minorem millibus quadraginta hominum haberet. Commisso itaque magno prælio, Agis rex fortiter pugnans occubuit.

a ¶ [Dodonæi Iouis.] Est Dodona Epiri ciuitas, iuxta quam olim erat nemus Ioui sacrum, & oraculum omnium quæ apud Græcos fuerunt oraculorum uetustissimum, originem ducens ab oraculo Iouis Thebani. Nam erant duæ scemina sacerdotes apud Thebanos, & hæc à Phœnicibus exactæ, una uenit in Africam & altera in Græciam, atque illa Hammonis, ista autem Dodonæum condidit oraculum. b ¶ [Pandosiam.] Vrbs est in Italia, in qua Alexander Epirotes interfectus est, uolens fugere fatorum pericula. Cumq; multa bella gereret contra Italos, dixisse fertur se in uiros, Alexandrum Magnum in sceminas, nempe Persas, incidisse.

Cecidere
Lacedæmo
riorū V. M
& CCCLX
Macedonū
CCC. Cur.
libro 6

dum fugaret. Ad extremū, etsi à multitudine vi-
ctus, gloria tamen omnes vicit. Porro Alexāder
rex Epiri in Italiā à Tarentinis auxilia aduersus
Brutios deprecātibz sollicitatus, ita cupide profe-
ctus fuerat, vt in diuisione orbis terrarū, Alexan-
dro Olympiadis sororis suæ filio oriēs, & sibi oc-
cidens forte contigisset: non minorem rerum ma-
teriam in Italia, Africa, Siciliaqz, q̄ ille in Asia &
in Persis habiturus. Huc accedebat, vt sicut Alexā-
dro Magno Delphica oracula insidias in Macedo-
nia, ita huic responsum^a Dodonæi Iouis urbem
^bPandosiam amnemqz Acherusium prædixerant.
Quæ vtraqz cum in Epiro essent, ignarus eadem
& in Italia esse, ad declinanda fatorum pericula
peregrinam militiam cupidius elegerat. Igitur cū
in Italiam venisset, primum illi bellum cum Ap-
pulis fuit, quorum cognito vrbis fato, breui post
tempore pacē & amicitiam cum rege eorū fecit.
Erat nanqz tunc tēporis vrbs Appulis Brundisiū
20 quā Aetoli secuti dudū fama rerū in Troia gesta-
rū, clarissimum ac nobilissimū ducem Diomedē,
condiderāt: sed pulsi ab Appulis, cōsules oracu-
la, respōsum acceperant, locū quē repetissent per-
petuo possessuros. Hac igitur ex causa per legatos
sub belli cōminatione restitui sibi ab Appulis vr-
bē postulauerant. Sed vbi Appulis oraculum inno-
tuit, interfectos legatos in vrbe sepeliunt, perpe-
tuo, ibi sedem habituros: atqz ita defuncti respon-
so, diu urbem possederunt. Quod cum factū cog-
nouisset Alexander Epiri, antiquitatis fata vene-
30 ratus, bello Appulorum abstinuit. Gessit & cum
Brutijs Lucanisqz bellum, multāsqz vrbes cepit:
tum & cum Metapontinis & Rutilis & Romanis
fœdus amicitiamqz fecit. Sed Brutij Lucanisqz cum
auxilia à finitimis contraxissent, acrius bellum re-
petiuere. Ibi rex iuxta urbem Pandosiam & flu-
men Acherusium, non prius fatalis loci cognito
nomine

nomine, quā occideret, interficitur: moriensqz
non in patria fuisse sibi periculosa mortem, pro-
pter quam patriam fugerat, intellexit. Corpus e-
ius Tyrij publicē redemptum, sepulturæ tradide-
runt. Dum hæc aguntur in Italia, Zopyriō quoqz
præfectus Ponti ab Alexandro Magno relictus,
*ociosum se ratus, si nihil ipse gessisset, adunato
xxx. millium militum exercitu, Scythis bellum in-
tulit. Cæsus cum omnibus copijs, pœnas temerē il-
lati belli genti innoxia luit, Hæc cum nunciata in
Parthiā Alexandro essent, simulato mœrore pro-
pter Alexandri cognationē, exercitui suo triduo
luctum indixit. Omnibus deinde, velut Darij mor-
te perpetrato bello, aditum in patriam expectāti-
bus, coniuges & liberos suos animo iam quodam
modo cōplectentibus, ad concionem exercitū vo-
cat. Ibi nihil actum tot egregijs prælijs, ait, si inco-
lumis orientalis Barbaries relinquatur: nec se cor-

pus, sed regnum Darij petisse, 10
persequendosqz esse eos qui à 20
regno defecerint. Hac oratio-
ne velut ex integro incitatis
militū animis, Hyrcaniā Mar-
dosqz subegit. Ibi ei occurrit
*Thalestris siue Minothra A-
mazonū regina cū *CCC. mil-
libus mulierū, XXV. dierū in
ter infestissimas gentes itinere
cōfecto, ex rege liberos quæsi-
tura. Cuius conspectus aduen-
tusqz admirationi fuit, & pro-
pter inso itū fœminis habitum
& propter expetitam concubi-
tum. Ob hoc triginta diebus
ocio *datis, à rege, vt visa est
vterum implese, discessit. Post
hæc Alexander habitum regū

*occisum

fortè CCC
mulieribus
ita enim in
uetusto co-
dice legi-
tur

30

*Alij, datis
ut uisa est.

Secundæ res
sapien-
tium a
nimos fati-
gant.

Perfarum, & diadema insoli-
tum antea in regibus Macedo-
nicis, velut in leges eorū quos
vicerat transferebat, assumit. Que
ne inuidiosius & in se vno con-
spicerentur, amicos quoque
suos longam vestem auream,
purpureamq; sumere iubet, vt
luxum quoq; sicut cultum imi-
taretur Perfarum. Inter ap-
pellicum regiarum greges electæ
pulchritudinis, nobilitatisq;
noctium vices diuidit. His re-
bus ingentes epularum appa-
tus adiicit, ne ieiuna & destru-
cta luxuria videretur. Conui-
uium quoq; iuxta regiã magni-
ficentiam ludis exornat, im-
mor prorsus tantas opes amit-
ti his moribus, non queri sole-
re. Inter hæc indignatio om-
nium totis castris erat, illum à
Philippo patre tantum dege-
nerauisse, vt etiã patrię nomen
euitaret, moresq; Perfarum af-
sumeret, quos propter tales
mores vicerat. Sed ne solus vi-
tius eorum quos armis subege-
rat, succubuisse videretur, mi-
litibus quoq; suis permisit, si
quarum captiuarum consuetu-
dine tenerentur, ducere vxo-
res, existimans minorem in pa-
triam reditus cupiditatem fu-
turã, habentibus in castris ima-
ginem quandam larium ac do-
mesticæ sedis, simul & labo-

aduentum inexpectatum egregiamq; foeminarum dignitatem non mediocriter admiratus, interrogauit Thalestrim, cuius rei gratia ad se uenisset. Illa se prolis suscipiendæ causa ad eum uenisse respondit. Pellectus est Alexander, & plurimum oblectatus talibus reginæ sermonibus. Quumq; dies triginta simul uersati fuissent, magnis muneribus eadem donatam rex, ut domum rediret, dimisit. d. Pellectus regiarum. Voluit secum habere tot cubinas, quot Darius habere consueuerat, nempe quot dies sunt in anno, hoc est, trecentas sexagintaquinque. Forma non nisi excellentissima est tota Asia electæ adhibebantur. Hæ nocte quacunque regio cubili

ad

adstabant, ut optionem eius quæ secum eubitura esset, faceret. Huiusmodi tamen uoluptatibus raro Alexander usus est, licet inter eas uersaretur. Timebat enim ne Macedonum animos offenderet, quorum iam pleriq; cum eo expostulabant. Hos Alexander muneribus comitigare studuit. e. ¶ Epigoni.] Sunt Epigoni factus qui post geniti sunt. Et sic dicti sunt successores Macedonum ueteranorum, qui sub Alexandro Magno ex Asiaticis foeminis sobolem suscepserunt: quæ soboles epigoni nomen habuit, qui in castris nati, in armis educati, à paruulæ ætate periculis exercitati, laboribus durati, prorsus inuicti extiterunt. f. ¶ Parmenion se rem militiæ molliorẽ fore dulcedine vxorum. In supplementa quoq; militum, minus exhausti posse Macedoniam, si veteranis patribus tyrones succederent, militaturi in vallo in quo nati essent, constantiores esse que futuri, si non solum tyrocinia, verum etiam incunabula in ipsis castris posuissent: quæ consuetudo in successores quoque Alexandri mansit. Igitur & alimenta pueris statuta, & instrumenta armorum, equorumq; iuuenibus data, & patribus numero filiorum præmia statuta. Si quorum patres occidissent, nihilominus pupilli stipendia patrum trahebant, quorum pueritia inter varias expeditiones militia erat. Itaque à paruulæ ætate periculis laboribusq; indurati, inuicti exercitus fuere: neque castra aliter, quàm patriã, neque pugnam aliud unquam quàm victoriã duxere. Hæc soboles nomen habuit Epigoni. Parthis deinde domitis, præfectus his statuitur ex nobilissimis Perfarum Andragoras, unde postea originem Parthorum reges habuerunt. Interea non Alexander regio, sed hostili odio sequere in suos cepit. Maxime indignabatur carpi sermonibus suorum, patris Philippi patriæq; mores subuertisse. Propter quæ crimina Parmenion

l 4

nion

nion quoque senex, dignitate regi proximus, cum Philota filio, de utroque prius quaestio- nibus habitis, interficiuntur. Fremere itaque omnes vniuersis castris coepere, innoxij senis filijque casum miserantes, interdum se quoque non debere melius sperare dicentes. Quae cum nunciata Alexandro essent, verens ne haec opinio etiam in Macedoniam diuulgaretur, & ne victoriae gloria saevitiae macula obfuscaretur, simulat se ex amicis quosdam in patriam victoriarum nuncios missurum. Hortatur milites suis scribere rariorem habituros occasio- nem propter militiam remo- riorum. **10** Dato fasces epistolarum ad se tacite deferri iubet, ex quibus cognito de se singulorum iudicio, in vnam cohortem eos qui de rege durius opinari fuerant, contribuit, aut consumpturus eos, aut in ultimis terris in colonias distributurus. Inde Dracas & Euergetas **20** bat. Hoc non obstante, decretum est tandem, Philotam aliosque accusatos morte multandos esse. In quo numero & Parmenion ipse qui inter praecipuos Alexandri amicos habebatur, comprehensus est. Ab erat is quidem, sed creditum est Philotam ex voluntate patris tale facinus molitum fuisse. **30** ¶ Euergetas. Haec gentes prius uocatae fuerunt Arimaspi, ac deinde sub Cyro dictae Euergetae, id est, benefici, idque hac occasione. Cum Cyrus rex Per-

ncx. ¶ Diodorus Parmenionem & Philotam non omnino immunes fuisse in hunc modum scribit. Tunc temporis nefarium facinus & eius bonitate prorsus indignum in ipsum Alexandrum patratum est. Nam quidam insidias in eum moliri coeperunt, quas cum Philotas sciret, regi non indicavit. Certior igitur factus Alexander de conspiratione, accersitum Philotam diligenter interrogavit, rescivitque quid actum erat. Philotas fatebatur negligentiam sibi imputari posse, sed coniurationis nequaquam se participasse asseuerabat.

Hoc non obstante, decretum est tandem, Philotam aliosque accusatos morte multandos esse. In quo numero & Parmenion ipse qui inter praecipuos Alexandri amicos habebatur, comprehensus est. Ab erat is quidem, sed creditum est Philotam ex voluntate patris tale facinus molitum fuisse. ¶ Euergetas. Haec gentes prius uocatae fuerunt Arimaspi, ac deinde sub Cyro dictae Euergetae, id est, benefici, idque hac occasione. Cum Cyrus rex Per-

sarum in expeditione quadam ingrederetur regionem quaedam desertam & omnium uitae necessariorum inopem, tam graue subiuit discrimen, ut sui milites ob uictus indigentiam commilitonum corpora in cibum uertere compulsi fuerant. Ibi cum Arimaspi curus frumento onustos ad triginta millia adduxisset, praeter spem ab ingenti calamitate omnes sunt liberati: & Cyrus populum eum deinceps a tributis omnibus immunem esse uoluit, magnisque insuper affecit munibus, & priori dempto nomine, pro Arimaspi Euergetas appellauit. h ¶ Bessus uinctus.] Sumpserat hic Bessus apud Arios regiam diadema. Cum que cum quodam altercari coepisset, illumque interficere uellet, ille imminenti periculo uitato, noctu ad Alexandrum, qui in Bactriana erat, perfugit: a quo cum salutem & munera impetrasset, inuitati ea liberalitate pri-

Parymas, * Paropamisadas, Hydaspios, caeterosque populos qui in radice Caucaei morabantur, subegit. Interea uenus ex amicis Darii, Bessus uinctus perducitur, qui regem non solum prodiderat, uerum etiam interfecerat: quem in ultionem perfidiae, excrucian- dum fratri Darii tradidit, reputans, non tam hostem suum fuisse Darium, quam amicum eius, a quo esset occisus. Et ut his terris nomen relinqueret, urbem Alexandriam super amnem Tanaim condidit, intra diem septimum decimum muro sex milli- um passuum consummato, trans- latis eodem trium ciuitatum populis, quas Cyrus condiderat. In Bactrianis quoque Sogdianisque duodecim urbes condidit, distri- butis his quoscunque in exercitu seditiosos habebat. His ita gestis, solenni die amicos in conuiuium uocat: ubi orta inter ebrios rerum a Philippo gestarum mentione, praefere se patri ipse rerumque suarum magnitudinem extollere caelo tenus coepit, as-

* Parpam-
menos.

10

20

30

pri-

sentante maiore conuiuarū parte. Itaq; cum vnus ex senibus Clytus, ductus fiducia amicitie regie, cuius palmam tenebat, memoriam Philippi tueretur, laudaretq; eius res gestas, adeo regem offendit, vt telo à satellite rapto, eundem in conuiuio trucidauerit: Qua cæde exultans, mortuo patrociniū Philippi, laudemq; paternæ militiæ obiectabat. Postquam satiatus cæde animus quieuit, & in locum iræ successit existimatio, modo personam occisi, modo causam occidendi cōsiderans, pigere eum facti cœpit, qui paternas laudes tam iracunde accepisset, quàm nec conuicia debuisset, amicum que senem & innoxium à se occisum inter epulas & pocula dolebat. Eodem igitur furore indis in partes uarias proiecerunt. i

¶ Clytus.] De huius morte apud Diodorum sic legimus: Clytum unum ex amicis, quum pœmata quædam in duces quosdam à Barbaris nuper superatos fuissent decantata, ac animo libenti ea Alexander audiisset, commotum indignatione nimiaque procacitate & temulentia se efferentem, ac grauibus conuicijs ei obloquentem, panno coniecto primum percussit. Quumque ille impudenter per summam audaciã proueheretur, & Euripidis Iambica enunciaisset, Hecquam mali nunc Græciæ mores noceat, & reliqua, ira inflammatus Alexander, telo confossum eum interemit. Statimque animo sedato pœnitentia correptus, sibipsum uim intulisset, nisi à stipatoribus retentus atq; in cubiculum

lum portatus fuisset, ibi noctem diemq; sequentem totam in luctu transiit, ac nullo edito uerbo, tanquam e linguis iacebat, tantummodo profundissimis suspirijs æstuans, amicorum ad se accedentium sermones nullo pacto auscultare poterat. Tandem cum Aristander uates, speciem quam de Clyto uiderat, aliaque signa sibi cognita ei narrasset, docuissetq; fato id ipsum quod fecerat euenisse, leniri cœpit. Plutarchus refert, Callisthenis & Apparchi philosophorum oratione hunc Alexandri mororem esse leuatum. k

¶ Callisthenes.] De hoc scribit Curtius in hunc modum: In Callisthenem olim contumacia suspensam pœnitentiam, quo pridem in iram versus, mori uoluit. Primum in fletus progressus, amplecti mortuum, vulnera tractare, & quasi audienti confiteri demeritiam, arreptum telum in se uertit: peregissetq; facinus, ni amici interuenissent. Mors hęc voluntas moriendi etiam sequentibus diebus. Accesserat enim ad pœnitentiam, nutricis suæ & sororis Clyti recordatio, cuius absentis eum maxime pudebat, tam fœdam illi alimētorum suorum mercedem redditam, ut in cuius manibus pueritiam egerat, huic iuuenis & victor pro beneficijs funera remitteret. Repurabat deinde quantum in exercitu suo quantum apud gentes deuictas fabularum atque inuidiæ, quantum apud cæteros amicos metum & odium sui fecerit, quàm amarum & triste reddiderit conuiuium suum: non armatus in acie quàm in conuiuio sedens, terribilior. Tunc Parmenion & Philotas, tunc Amyntas consobrinus, tunc nouerca fratresq; interfecti, tunc Attalus, Eurylochus Pausanias, alijq; Macedoniae extincti principes occurrebāt, Ob hæc illi quadriduo perseuerata inedia est donec exercitus uniuersi precibus exoratus est, precantis ne ita mortem unius doleat, ut uniuersos perdat, quos

in vl

in vltimam deductos Barbariã inter infestas & irritatas gentes bello destituat, Multum profue-
re & k Callisthenis philosophi preces condiscipulatu apud Aristotelem familiaris illi, & tunc ab ipso rege ad prodenda memorie acta eius accitus. Reuocato igitur ad bellũ animo. Cho-
10 rasmos & Dracas in deditiõne accepit. Deinde, quod primo ex Persico superbiæ regie more distulerat, vt omnia pariter inuidiosiora essent, nõ saluari sed adorari se iubet, Acerrimus inter recusantes Callisthenes fuit. Quæ res & illi & multis principibus Macedonum exitio fuit. Siquidem sub specie insidiarum
20 omnes interfecti. Retentus tamen est à Macedonibus mos salutandi regis, explosa adoratione. Post hæc Indiam petit, vt Oceano vltimoque oriẽte finiret imperium, Cui gloriæ, ut etiam exercitus ornamenta conuenirent, phaleras equorum & arma militum argento inducit, exercitum que suum ab argenteis clypeis Argyraspidas appellauit, Cum ad Nysam vrbem venisset, oppidanis non repugnantibus, fiducia religionis Liberi patris, à quo condita vrbis erat, parci iussit, lætus non militiam tantum, verum etiam vestigia se dei
30 secutum. Tunc ad spectaculum sacri montis duxit exercitum, naturalibus bonis, vite hederaq; vestiti, non aliter quàm si manu cultus, colentiumq; indutria exornatus esset. Sed exercitus eius vbi ad montem accessit, repentino mentis impetu in sacros

ambitionis exemplum.

Quem Merum incolæ appellant. Curtius.

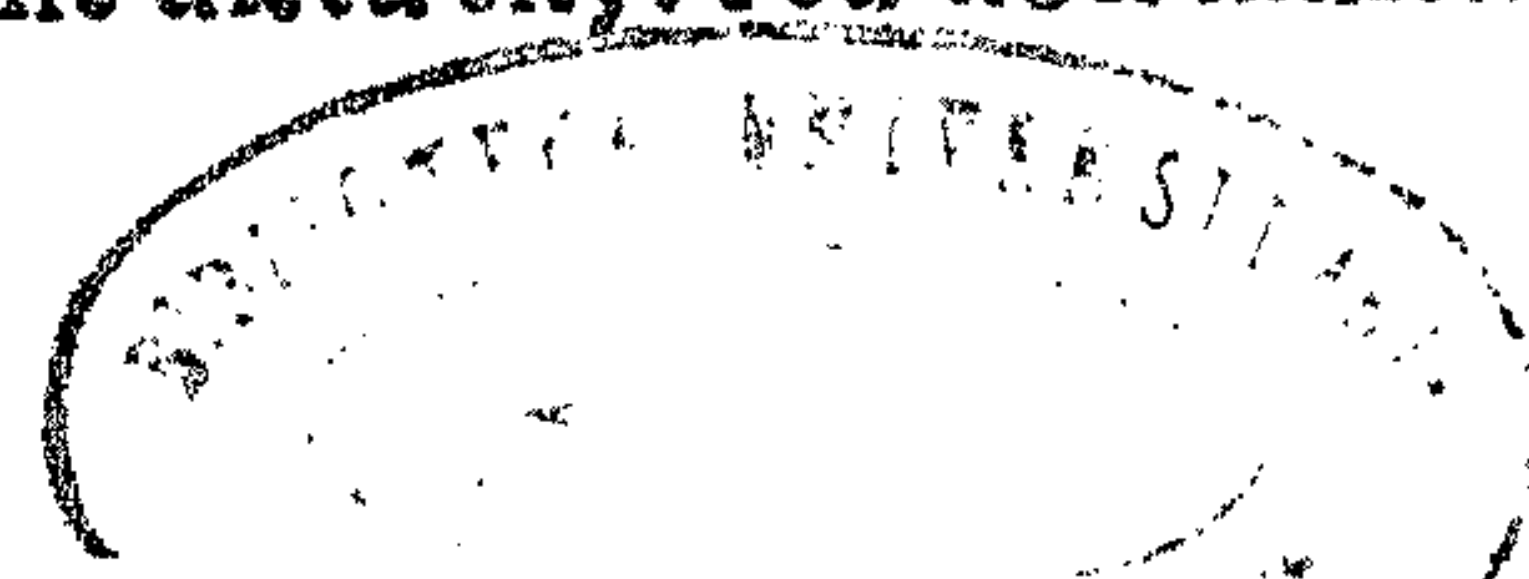
Humperuicacioris iræ fuit, cuius expleta matura obuenit occasio. Hunc enim sicut & alios bonos viros male habuit seuitia & superbia Alexãdri quippe quem delectabat Persarũ vestis & disciplina, qui patrios mores execrabatur, qui Macedonũ uoluit sibi curuari genua uenerariq; ut deus qui Philippum patrem auersabat, qui insontes occidebat, aut quod tristius morte est, ad seruitutem cogebat, & cætera.

cross dei vlulatus instinctus, cum stupore regis sine noxa discurrit, vt intelligeret non tam oppidanis parcẽdo, quàm exercitui suo se consuluisse. Inde montes Dædalos, regnaq; Cleopidis reginae petit: quæ cum se dedidisset, eius concubitu redemptum regnum ab Alexãdro recepit, illecebris consecuta, quod armis non potuerat, filiumq; ab eo genitum Alexandrũ nominauit, qui postea regno Indorum potitus est. Cleopis regina, propter prostratam pudicitiam, scortum regiũ exinde appellata est ab Indis, Peragrata India, cum ad saxũ miræ magnitudinis & asperitatis, in quod multi populi confugerant, peruenisset, cognoscit Herculem ab expugnatione eiusdẽ saxi terrẽmotu prohibitum. Captus itaq; cupidine Herculis acta superare, cum summo labore ac periculo potitus saxo, eius omnes loci gentes in deditiõnem accipit.

Vnus ex regibus Indorum fuit Porus nomine, viribus corporis & animi magnitudine pariter insignis, qui bellum iam pridem, audita Alexandri opinione, in aduentum eius parabat. Commisso itaque prælio exercitum suum inuadere Macedonas iubet, sibi regem eorum priuatum hostem deposcit. Nec Alexander moram pugnae fecit, sed prima congressione vulnerato equo, cum præceps in terram cecidisset cõkursu satellitũ seruatus est. Porus multis vulneribus obrutus capitur: qui victum se adeo doluit, vt cum veniam ab hoste inuenisset, neque cibum sumere voluerit, neque vulnera curari passus sit, ægrè-
que

que sit ab eo obtentum, ut vel-
 let viuere, quem Alexander ob
 honorē virtutis incolumem in
 regnum remisit. Duas igitur
 vrbes condidit, vnam Nicæ-
 am, alteram^m ex nomine e-
 qui^{*Bucephalam} vocauit. Inde
 muscide apprehensi & in altum coniecti, ad terram rur-
 sus illidebantur, & ita miserè peribant. Non pauci den-
 10 tibus tota traiecti corpora statim mortem obibant. Nec
 tamen tot difficultatibus pressi Macedones succumbebāt
 quin forti animo omnia sustinerent, & eos qui inter fe-
 ras manus conserebant, sarisis, id est, prælongis hastis
 passim interficerent, ut eo modo pugnae discrimen æqua-
 tum uideretur. Tandem quum belluæ telis multis con-
 fectæ, dolorem uulnere perpeti non possent, Indi qui
 insidebant, eis regēdis haud pares erant, reluctantesq; il-
 læ in suos impetu, cui nulla ui obsisti poterat, ferebatur
 ac multos ita prostratos comprimebant. Et cum Forus
 10 multis sagittis peteretur, & multis confectus fuisset uul-
 neribus, ac sanguinis multū amisisset, animo est defectus
 pronusq; super elephantum deinceps & in terram deci-
 dit. Interrogans autem eum uictum Alexander, quid ita
 ausus fuisset belli secum fortunam experiri, respondit:
 Quod neminem me fortiorem esse censebam. m ¶ Ex
 nomine equi,] Sonat Bucephalus caput taurinum, Nam
 habuisse dicitur equus Alexandri insigne capitis taurini
 armo impressum. Hunc equū regi donauerat Corinthius
 Demarathus, eoque Alexander in omnibus prælijs A-
 30 siæ usus est, Is quum esset nudus, sibi etiam equisonem
 insidere patiebatur. At quum ephippijs & regijs orna-
 mentis erat instructus, sessorem alium nullum quàm A-
 lexandrum accipiebat, cui & ultro adstabat, corpūque
 inscendenti reclinabat.

Adrestas, ^{*Strathenes}, Passidas, Gangaritas, cæ-
 sis eorum exercitibus expugnat. Cum ad Euphi-
 tes venisset, ubi eum cum CC. millibus hostium
 equitum opperiebantur, omnis exercitus non mi-
 nus victoriarum numero quàm laboribus fessus,
 lachrymis eum deprecatur, ut finem tandem belli
 faceret, aliquādo patriæ reditusq; meminisset, res-
 piceret militum annos, quibus vix ætas ad reditū
 sufficeret: ostendere alius caniciem, alius vulnera,
 alius ætate consumpta corpora, alius cicatricibus 10
 exhausta. Solos se esse qui duorum regum Philip-
 pi Alexandriq; continuam militiam pertulerint.
 Tandem orare, ut reliquias saltem suas paternis
 sepulchris reddat, quorum non studijs deficitur,
 sed annis. At si non militibus, vel ipse sibi parcat,
 ne fortunam suam nimis onerando fatiget. Motus
 his tam iustis precibus, velut in finem victoriæ,
 castra solito magnificentiora fieri iussit, quorum
 molitionibus & hostis terreretur, & posteris ad-
 miratio sui relinqueretur. Nullum opus milites 20
 lætius fecere. Itaque cæsis hostibus cum gratula-
 tione in eadem reuerterunt. Inde Alexander ad
 amnem Acesinem pergit, per hunc ad Oceanum
 deuehitur, ibi Gessonas Asybosq;, quos Hercules
 condidit, in deditioem accepit: hinc ad Ambros ^{*Sabarcas}
 & ^{*Sycambros} nauigat, quæ gentes cum armatis ^{malo}
 octoginta millibus peditū, & LX. millibus equi-
 tum excipiunt. Cum prælio victor esset, ad vr-
 bem eorum exercitum ducit. Quam desertam
 à defensoribus, cum de muro, quem primus ce- 30
 perat, animaduertisset, in vrbs planiciem sine
 Vrbs Oxy-
 villo satellite desiliit. Itaque cum eum hostes so-
 dracarū fu-
 lū conspexissent, clamore edito vndiq; concurrūt
 it. Curtius.
 si possint in vno capite orbis bella finire & vltio-
 nem tot gentibus dare, Nec minus Alexander cō-
 stanter resistit, & vnus aduersus tot millia prælia-
 tur. Incredibile dictu est, ut eū non multitudo ho-
 stium

stium non magna telorum uis, non tantus laessentium clamor terruerit, solus tot millia caderet ac fugaret. Vbi vero se obrui multitudine uidit, n̄ trūco se, qui prope murum stabat, applicuit, cuius auxilio tutus, cum diu agmen sustinuisset, tandem cognito periculo, eius amici ad eum defiliunt. Ex quibus multi cæsi, præliūmque tandiu anceps fuit, quoad omnis exercitus, muris deiectis, in auxiliūm ueniret. In eo præliū sagitta sub *mamma traiectus, cū sanguinis fluxu deficeret, genuposito tandiu præliatus est, donec eum à quo vulneratus fuerat, occideret. Curatio uulneris grauior ipso uulnere fuit. Itaque ex magna desperatione tandē saluti redditus, Polyperchonta cum exercitu Babyloniam mittit. Ipse cum lectissima manu naues conscendit, & Oceani littora peragrat. Cum uenisset ad ° urbem Ambigeri

n̄ Trunco se.] Diodorus Siculus sic scribit: Dextra arbore prope moenia positam, laua murum ipsum ne circumueniri posset, sibi pro munimento accepit, atq; ita cū hostibus manus cōserebat, eo animo, ut tanquā rex tot clarissimis rebus gestis, summam uirtutē demonstraret, mortemq; gloriosam oppeteret. Multos galea, multos clypeo ictus sustinuit. Tandem sagitta ei infra mammillam infixā, uī doloris in genua procumbere est coactus: ibi statim Indus qui uulnus intulerat, securē ad hominē confectū accedens, ferire eū aggrediebatur, cū Alexandri gladio subter ilia trāsfixus, ob partē corporis, quæ letale periculū facile cōtrahit, offensam, subito mortuus cōcidit. Rex ramo q̄ de arbore prope se pēdebat, cōprehēso, adiutus surrexit, cepitq; ex hostibus prouocare, si q̄ secum uellēt decertare. Interī Peucestes unus ē custodibus corporis regij scala moenib. superatis, primus ad sui principis

pis defensionē peruenit. o [Vrbē Ambig.] Diodorus clarus sic scribit: Vltima erat Bacmanūciuitas noīe Harmata, quæ & suorū hominū uirtutē loco munitissimo cōfisa, Alexandri gratiam paruā estimabat &c. iōrque pars exercitus hoc remedio seruata. Ex pugnata deinde vrbe, reuersus in naues Oceano libamenta dedit, prosperum in patriam reditum precatus, ac ueluti currū circa metam acto, positus imperij terminis, quā sinus aut terrarum solitudines prodire passæ sunt, aut mare nauigabile fuit, secundo æstu ostio fluminis Indi inuehitur. Ibi in monumenta rerum à se gestarum urbem 20 Barcem condidit, arasq; statuit, relicto ex numero amicorum littoralibus Indis præfecto. Inde iter terrestre facturus, cum arida loca mediū itinēris dicerentur, pureos opportunis locis fieri præcepit, quibus ingenti dulci aqua inuenta, Babyloniam redit. Ibi multæ deuictæ gentes præfectos suos accusauerunt, quos sine respectu amicitiae, Alexander in conspectu legatorū necari iussit. Post hæc Darij regis filiam Statyram in matrimoniū recepit. Sed & optimatibus Macedonum lectas 30 ex omnibus gentibus nobilissimas uirgines tradidit, ut communi facto cri men regis leuaretur. Tunc ad concionem exercitum uocat, & promittit se æs alienum omnium propria impensa soluturum, ut prædam, præmiaq; integrè domum ferant. Insignis hæc munificentia non summa tantum, uerum etiam titulo muneris fui t, nec à debitoribus

Sanguine is regi cōiunctus erat. Curtius.

*dextra

10

20

30

10

20

30

m toribus

toribus magis quam a creditoribus grarius accepta, quoniam vtriusque exactio pariter ac solutio difficilis erat. Tria & viginti millia talentorum in hos sumptus expensa. Dimissis veteranis, exercitum ex iunioribus supplet. Sed retenti veteranorum discessum ægreferentes, missionem & ipsi flagrabant, nec annos, sed stipendia sua numerari iubebant, pariter in militia lectos, pariter sacramento solui æquū censentes, nec iam precibus, sed conuicio agebant, iubentes eū solū cum patre suo Hæmone finire bella, vt milites suos fastidiat. Cōtra castigare milites ille nunc lenibus verbis monere, ne gloriosam militiā seditionibus infuscarēt. Ad postremum cum nihil proficeret verbis, ad corripiendos seditionis autores ē tribunali in concionem armatā inermis ipse defiliit. Et nemine prohibente, XIII. correptos manu sua ipse ad supplicia duxit, tantam vel illis moriendi patientiam metus regis, vel huic exigendi ad supplicia constantiam disciplina militaris dabat. Inde separatim auxilia Persarum in concionem alloquitur. Laudat perpetuam illorum tum in se, tum in pristinos reges fidem. Sua in illos beneficia memorat, vt nunquam quasi victos, sed veluti victoriæ socios habuerit. Denique se in illorum, non illos in gentis suæ morem transisse, affinitatibus connubiorum victos victoribus commiscuisse. Nunc quoque ait custodiam corporis sui non Macedonibus tantum se, verum etiā illis crediturū. Atque ita mille ex his iuuenes in numerum satellitū legit, auxiliorum quoque portionē armatā in disciplinā Macedonum exercitui suo miscet. Quā rem ægre Macedones rulerunt, iactantes hostes suos in officium suum a rege subactos. Tunc vniuersi flentes regem ad-eunt, orant vt supplicijs suis potius saturet se, quam contumelijs. Qua modestia obtinuerunt, vt vndecim millia militum veteranorum exauro

*Alexandri
audax faci
nu.*

10
20
30

raret.

p. Ephæstion.] Hunc Alexander tāto dilexerat affectu ut eorum quos amicitia iūctissimos fuisse fama prædicat animi propensione nihil cesserit. Donec enim uixit, ante amicos omnes se per a rege aestimatus est, ut etiam ab eo Philalexander, id est, amicus Alexandri uocatus fuerit. Darij sanè mater quū in primo congressu ex ignoratiā Ephæstionē pro Alexandro salutasset ac monita sese ad regem cōuerteret, dixit ei Alexander, Nihil curæ habeas o mater, hic nanque etiam est Alexander. Ad parandū itaque tam chari hominis funus, Alexāder uicinas omnes ciuitates monuit uti omnibus quibus possent præsentē pompam iuarent. Gen

raret. Sed ex amicis dimissi lenes Polyperchon, Clytos, Gorgias, Polydamas, Antigonas. Dimissis his Craterus præponitur, iussus præesse Macedonibus in Antipatri locum, Antipatrumque cum supplemento tyronum in locum eius vocat. Stipendia reuertentibus veluti militantibus data, Cum hæc aguntur, vnus ex amicis eius Ephæstion decedit, dotibus primo formæ pueritiæque, mox obsequijs regi percharus, quē contra decus regium Alexander diu luxit, tumulumque ei duodecim millia talentorum fecit, eūque post mortem colli vt deum iussit. Ab vltimis littoribus Oceani Babyloniam reuertenti, nunciatur legationes Carthaginensium, cæterarūque Africæ ciuitatum, sed & Hispaniarum, Siciliae, Galliae, Sardiniae, nonnullas quoque ex Italia eius aduentū Babyloniae opperiri. Adeo vniuersum terrarum orbem nominis eius terror inuaserat, vt cunctæ gentes veluti destinato sibi regi adularentur. Hac igitur ex causa Babyloniam festinanti, velut conuentum terrarum orbis acturo, quidam ex magis prædixit, ne urbem introiret, restatus hunc locum ei fatalem fore. Ob hoc omissa

10
Per eū res
ponfa Bar
baris dabat

20

30

Babylonia, in Byrsiam urbem trans Euphratē desertam olim concessit, ibi ab Anaxarcho philosopho compulsus est rursus magorum prędicta cōremnere, ut falsa, ut incerta, & si fati consentient ignota mortalibus, at si naturę debeantur immutabilia. Reuersus igitur 10 Babyloniam, multis diebus ocio deditis, intermissum olim conuiuium solenniter instituit totusq; in lætitiā sulus, tam diei noctem coniunxisset per uigilem, iam ē conuiuium medicus Thessalus instaurata comestatione, & ipsum & sodales eius inuitat. q. Accepto poculo, media portione repente ueluti 20 reio Alexander confixus ingemit, elatusq; ē conuiuium semianimis tanto dolore cruciatus est, ut ferrum in remedia posceret, tactumq; hominum uerberatus, & clamorem & suspiratum ingentem edidit. Sublatus astantium amicorum manibus, illinc discessit, statimq; adhibiti medici, fecerunt uti cubaret. Morbo autem inualecente, cum medici nullo remedio ei possent succurrere, doloresq; acutissimi & ueluti cruciatus eū torquerent, uitę omnem spē abiecit, detractumq; ē 30 digito anulum Terdicę tradidit. Amicis rogantibus cui imperiū relinqueret, præstantissimo respondit. Eo itaq; modo Alexander mortuus est, regni sui anno duodecimo mense septimo, magnis rebus gestis, ut regum qui ante eum & post fuerunt, nullus ei comparari possit.

20
Ferunt hoc
uenenū ge
lidißimam
aquā fuisse
ex Noua-
crię petra
sudantem.
Plutarch.

tibus autē Asię omnibus imperauit, ignem qui sacer a Persis dicitur, extinguerent, donec funus esset absolutum. Id autem apud Persas tantummodo in regis obitu fieri solitum erat, Idecirco populi in malum omen regiam iussione traxerunt, ueluti deus ita futuram regis mortem significaret.

q. Accepto poculo.] Alij uocant illud magnum Herculis poculum, quod cum repletum ebibisset, repente ueluti fortissimo ictu

lut vulnera indolesceret. Amici causam morbi, in temperiem ebrietatis disseminauerunt. Re autem vera insidię fuerunt, quarum infamiam successorum potentia oppressit. Autor insidiarum Antipater fuit, qui cum clarissimos amicos eius interfectos videret, Alexandrum generum suum * Lyncestem occisum, se magnis rebus in Gręcia gestis non tam gratum apud regem, quā inuidiosum esse, a matre quoq; eius Olympiade varijs se criminationibus vexatum: huc accedebant ante pau- 10 cos dies supplicia in præfectos deuictarum nationum crudeliter habita: ex quibus rebus se quoq; a Macedonia non ad societatem militię, sed pœnam euocatum arbitratur. Igitur ad occupandum regem Cassandrum filium dato veneno subornat, qui cū fratribus Philippo & Iolia ministrare regi solebat: cuius ueneni tanta vis fuit, ut nō ære, non ferro, non testa contineretur, nec aliter ferri, nisi in ungula equi potuerit, præmonito filio ne alij quā Thessalo & fratribus crederet. 20 Hac igitur ex causa apud Thessalum paratum, repetitumq; conuiuium est. Philippus & Iollas temperare & prægustare potum regis soliti, in aqua frigida uenenum habuerunt, quam prægustatam iam portioni supermiserunt. Quarto die Alexander indubitatam mortem sentiens, agnoscere se fatum domus maiorū suorum ait: nam plerosq; Aeacidarum intra trigesimum annū defunctos. Tumultuantes deinde milites, insidijs perire regē suspicantes, ipse sedauit, eosque omnes, cum prola- 30 tus in editissimum urbis locum esset, ad conspectum suum admisit, osculandamque dexteram suam flentibus porrexit. Cum lachrymarent omnes, ipse non sine lachrymis tantum, verumetiam sine vlllo tristioris mētis argumento fuit, ut quosdam impatientius dolentes consolatus sit. Quibusdam mandata ad parentes eorum dedit: adeo

Lyncystarū

10

20

30

Exemplum
constantię

ficut in hostem, ita & in mortem inuictus animus fuit. Dimissis militibus, amicos circumstantes percontatur, videantur ne similem sibi reperturi regem? Tacentibus cunctis, tunc ipse, ut hoc nesciat, ita illud scire vaticinariq; se, ac penè oculis videre dixit, quantum sit in hoc certamine sanguinis fusura Macedonia, quantis cædibus, quo cruore mortuo sibi parentatura, Ad postremum corpus suum Hammonis templo condi iubet. Cū deficere eum amici viderent, quærunt quem imperij faciat hæredem: respondit, dignissimum. Tãta illi magnitudo animi fuit, ut cum Herculem filium, cum fratrem Arideum, & cum Roxanem vxorem prægnantem relinqueret, oblitus necessitudinum, dignissimum nuncuparet hæredem: prorsus quasi nefas esset, viro forti alium quàm virum fortem succedere, aut tanti regni opes alijs quàm probatis relinquere. Hac voce veluti bellicum inter amicos cecinisset, aut malum discordiæ misisset, ita omnes in æmulationem consurgunt, & ambitione vulgi tacitum fauorem militū quærunt. Sexto die præclusa voce exemptum digito anulum Perdiciæ tradidit, quæ res gliscentē amicorum dissensionem sedauit. Nam etsi nõ voce nuncupatus hæres, iudicio tamen electus esse videbatur. Decessit Alexander mensem vnum, annos tres & triginta natus, vir supra humanam potentiam magnitudine animi præditus. Quæ nocte eum mater Olympias concepit, visa per quietem est cum ingenti serpente volutari: nec dei decepta somnio est. Nam profecto maius humana mortalitate opus vtero tulit, quam cum Aeacidarum gens ab vltima seculorum memoria & regnum patris, fratris, mariti, ac deinceps maiorum omnium illustrauerit, nullius tamen nomine quàm filij clarior fuit. Prodigia magnitudinis eius in ipso ortu nonnulla apparuerunt, Nam ea

10
Quæ hære
dem Iusti-
niani Ale-
xander.

20
obitus Alexan-
dri.

30

die

die qua natus est, duæ aquilæ tota die præpetes supra culmen domus patris eius federunt, omen duplicis imperij, Europæ Asiæq; præferentes: eademq; die nuncium pater eius duarum victoriarum accepit, alterius belli Illyrici, alterius certaminis Olympiaci, in quod quadrigarum currus miserat: quod omen vniuersarum terrarum victorias infanti portēdebat. Puer acerrimis literarū studijs eruditus fuit. Exacta pueritia per quinquenniū sub Aristotele doctore inclyto omnium philosophorum creuit. Accepto deinde imperio, regem se terrarum omnium, ac mundi, appellari iussit: tantamq; fiduciam suis militibus fecit, ut illo præsentē, nullius hostis arma nec inermes timerint. Itaq; cum nullo hostium vnquam congressus est, quem non vicerit: nullam urbem obsedit, quam non expugnauerit: nullam gentem adiit, quam non calcauerit. Victus denique est ad postremum, non virtute hostili, sed insidijs suorum & fraude ciuili.

m 4

Iustini

20

10 **Q**uincto in ipso
etatis ac victo
riarū flore Ale
xandro magno
triste apud oēs
totāq; Babylo
niam silentium fuit. Sed nec de
uictæ gentes fidem nuncio ha
buere, quod vt inuictum regē
sic immortalē eum credide
rant, recordantes quoties præ
fenti morte ereptusset, quā
sæpe ferro amisso, repente se
non sospitem tantum suis, ve
rumetiam victorem obtulisset
20 Vt vero mortis eius fides ad
fuit, omnes barbaræ gētes pau
lō ante ab eo deuictæ, non vt hostem eum, sed vt
parentem luxerunt. Mater quoq; Darij regis, quā
amisso filio, a fastigio tantæ maiestatis in captiui
tatem redactam, indulgentia victoris in eam diē
30 **I**ncidiamor
tuā quinto
postq; mori
decreuerat
dic. Curti.
tradit.
50 **I**ncidiamor
regem, verum vt hostem amisissent, gaudebant,
seueritatem nimiam, & assidua belli pericula exe
crantes. Huic accedebat, quod principes regnum
& imperia, vulgus militum thesauros, & grande
pondus auri velut inopinatam prædam specta
bant: illi successionem regni, hi opum ac diuitia
rum hæreditatem cogitantes. Erant enim in the
sauris

Quando Iustī
nus ab ini
tio huius li
bri scribit Sysigam
bim matrem Darij
audita morte Ale
xandri, mortē sibi p
si consciuisse: alij
scribunt eam uita
defunctā intra sep
timū diem ob sum
mam tristitiā, quod
tanto præsidio in
extremo uitæ fuis
set priuata. *fuisse*

sauris centum millia talentū, & in annuo vecti
gali tributo CCC. millia, Sed nec amici Alexan
dri frustra regnū expectabant. Nam eius virtutis
erant, ac venerationis, vt singulos reges putares.
Quippe ea formæ pulchritudo, & proceritas cor
poris, & uirium, ac sapientiæ magnitudo in om
nibus fuit, vt qui eos ignoraret, non ex vna gen
te, sed ex toto terrarū orbe electos iudicaret. Ne
que enim vnquam antea Macedonia, vel vlla gēs
alia, tam clarorum virorum proceru floruit, quos
10 prium Philippus, mox Alexander tanta cura le
gerat, vt non tam ad societatem belli, quā in suc
cessionem regni electi viderētur. Quis igitur mi
retur talibus ministris orbem terrarum victum,
cum exercitus Macedonum a tot, non ducibus, sed
regibus regeretur? qui nunquam sibi reperissent
pares, si non inter se condurrissent: multosq; Ma
cedonia pro vno Alexandros habuisset, nisi fortu
na eos ex æmulatione virtutis in perniciem mu
tuam armasset. Cæterum occiso Alexandro non
20 vt læti, ita & securi fuere, omnibus in vnum lo
cum competentibus: nec minus

a **I**n unum lo
cū competentibus.]
Curtius sic scribit:
Huic regi ducij. A
lexandro successor
post eius mortem
quærebat, sed ma
ior erat moles, quā
ut unus subire eam
posset. Itaq; nomen
quoq; eius & fama
rerum in totū pro
pmodum orbem re
ges ac regna diffu

milites inter se timebant, quo
rum libertas solutior, & fauor
incertus erat. Inter ipsos vero
æqualitas discordiam augebat
nemine tantum cæteros exce
dente vt ei aliquis summittere
tur. Armati itaque in regiam
coeunt, ad formandum rerum
30 præsentium statū. Perdicas cen
set Roxanes expectari partum
quæ exacto mense octauo ma
tura iam ex Alexandro erat, &
si puerum peperisset, hunc dari
successorem patri. Meleager
negat differenda in partus du
bios

bios cōsilia, nec esse expectan-
 dum dum reges sibi nasceren-
 tur, cū iam genitis vtiliceret:
 seu si puer illis placeat, esse Per-
 gami filium Alexandri natum
 ex Arsine, nomine Herculem:
 seu mallent iuuenem, esse in ca-
 stris fratrem Alexandri Ari-
 deum comitem & cunctis non
 suo tantum, verum patris Phi-
 lippi nomine acceptissimum,
 Cæterum Roxanem esse origi-
 nis Persicæ, nec esse fas, vt Ma-
 cedonibus ex sanguine eorum
 quorum regna deleuerint, re-
 ges constituentur: quod nec ip-
 sum Alexandrum voluisse di-
 cit, Denique morientem nul-
 lam de eo mentionem fecisse.

20 cum præco, exceptis qui nominatim citarentur, adire pro-
 hiberet. Sed precarium spernebatur imperiū, ac primū
 eiulatus ingens ploratusq; renouatus est, deinde futuri
 expectatio inhibitis lachrymis silentium fecit. Tunc Per-
 dica regia sella in conspectum vulgi data, in qua diade-
 ma uestisq; Alexandri cum armiserant, anulum sibi pri-
 die traditum à rege, in eadem sede posuit, quorum aspe-
 ctu rursus obortæ omnibus lachrymæ, integrare luctū
 Et Perdica, ego quidē, inquit, anulum quo ille regni at-
 que imperij vires obsignare erat solitus, traditum ab ip-
 so mihi, reddo uobis. Tractandum est commilitones co-
 gitandumq;, ut uictoriam partam inter hos, de quibus
 30 parta est, obtinere possimus. Capite opus est: hocne uno
 an pluribus, in uestra potestate est. Illud scire debetis, mi-
 litarem sine duce turbam, corpus esse sine spiritu. Sextus
 mensis est, ex quo Roxane prægnans est. Optamus ut ma-

rem

rem enitatur, cuius Ptolemæus recusat regem Ari-
 deum, non propter maternas
 modo sordes, quod ex Larissæo
 scorto nasceretur, sed etiam
 propter inualitudinem maiore
 quam patiebatur, ne ille nomē
 regis, alius imperium teneret:
 & melius esse ex his legi, qui
 pro virtute regi suo proximi
 fuerint, qui prouincias regant,
 quibus bella mandentur, quàm
 sub persona regis indignorum
 subiiciantur imperio. Vicit Per-
 dicæ sententia ex consensu vni-
 uersorum. Placuit itaq; Rox-
 anes expectari partum, & si pu-
 er natus fuisset, tutores Leona-
 tum & Perdicam, Craterā &
 Antipatrum constituunt, con-
 festimq; in tutorum obsequia
 iurant. Cum equites quoq; idē
 fecissent pedites indignati nul-
 las sibi consiliorum partes re-
 lietas, Arideum Alexandri fra-
 trem regem appellant, satellit-
 esq; illi ex tribu sua legunt, &
 consultum cui relinqueret regnum, uoluisse optimum de-
 ligi. Iudicatum autem ab ipso optimum Perdica, cui
 anulum tradidisset. Itaq; uniuersi procedere in medium
 Perdica, & regis anulum tollere iuebant. Hærebat in-
 ter cupiditatem pudoremq;, & quo modestius quod expe-
 tebat appeteret, peruicacius oblaturus esse credebat. At
 Meleager unus e ducibus dixit: Non interest, Roxanis fi-
 lium quandocunq; genitus erit, an Perdica regem ha-
 beatis, cum iste sub tutelæ specie regnū occupaturus sit.

Itaq;

*res, quidā
adiiciunt.

nomine Philippi patris vocari iubent: quæ cum nunciata equitibus essent, legatos ad mitigandum eorum animos, duos ex proceribus. Attalum & Meleagrum mittunt, qui potentiam ex vulgi adulatione quærentes omissa legatione militibus consentiunt. Statim & seditio creuit, ubi caput & consilium habere cœpit. Tunc ad delendum equitatum cuncti armati in regiam irrumpunt: quo cognito, equites trepidi ab vrbe discedunt, castrisque positis, & ipsi pedites terreri cœperunt. Sed nec procerum inter se odia cessabant. Attalus ad interficiendum Perdicam ducem alterius partis mittit: ad quem armatum & vltro prouocantem, cum accedere percussores ausi non fuissent tanta constantia Perdica fuit. vt vltro ad pedites veniret, & in concione euocatos edoceret, quod facinus molirentur, respicerent contra quos arma sumpsissent: non illos Persas, sed Macedonas: non hostes, sed ciues esse: plerosque etiam cognatos eorum, certe & commilitones eorum de castrorum & periculorum socios, edituros deinde egregium hostibus suis spectaculum, vt quorum armis victos se doleant eorum mutuis cædibus gaudeant paraturosque sanguine suo

10
Seditio in-
ter equites
& pedites
Macedones

20

Perdicæ cō-
stantia & o-
ratio ad pe-
dites.

30

Itaque nemo ei rex placet nisi qui nondum natus est. Hæc & alia multa elocutus per medios armatos erupit, obtruditque militibus Arideum Alexandri fratrem pro rege, quem & in regiam perducit, & milites veluti alterum Philip-pum consalutatum regem appellant. Hæc vulgi erat vox principum uero alia sententia. Arideus tamē reuocatus, uelut fratris, quæ in sella posita fuerat, induitur. Et Meleager infensus inuisusque Perdica, sumpto thorace capit arma, nouique regis satelles sequitur, & irrumpentes cum aliquot millibus armatorum in conclauae regis defuncti, Perdica, Ptolemæum & puerorum regiam cohortem à corpore Alexandri detur-

bant. At rex nouus & Perdica tandem reconciliati & concordati facti, occidunt ex peditibus trecentos, autores scilicet seditionum elephantis in conspectu totius exercitus obijciantes, qui & belluarum pedibus obtriti sunt.

Quod ubi Meleager sensit, damnata spe salutis, confugit in templum: sed loci religione non defensus occisus est ibidem. Tunc Perdica perducto in urbem exercitu consiliū principum uirorum habuit, in quo imperium ita diuidi placuit, ut rex quidem summam eius obtineret Satrapes Ptolemæus Aegypti & Africae gentium quæ in diuisione erant. Laomedonti Syria cum Phœnice data est, Philo-tæ Cilicia destinata, Liciam cum Pam-

manibus hostium à se interfectorum. Hæc cum pro singulari facundia sua Perdica perorasset adeo mouit pedites, vt probato consilio eius, dux ab omnibus legeretur. Tum etiam equites in concordiam reuocati, in Arideum regem consentiunt: Seruata est portio regni Alexandri filio, si natus esset. Hoc agebant, posito in medio corpore Alexandri, vt maiestas eius testis decretorum esset. His itaque compositis, Macedoniae & Graeciae Antipater praepositus. Regiae pecuniae custodia Cratero traditur. Castrorum exercitus & rerum cura Meleagro & Perdica assignatur, iubetque Arideus corpus Alexandri in Hamonis templum deducere. Tunc Perdica infensus seditionis autoribus, repente ignaro collega lustrationem castrorum propter mortem regis in posterum edicit. Postea quam armatum exercitum in campo constituit consentientibus uniuersis, euocatos duntaxat de singulis manibus seditiosos, supplicio tradidit occulte iubet. Reuersus deinde, inter principes prouincias diuisit, simul vt remoueret emulos, & munus imperii, beneficii sui faceret. * Primo Ptolemæo Aegyptus, & Africae Arabique pars sorte venit, quem ex gre-

10

20

Lustraban-
tur milites
cane discif-
sa, & ab u-
traque parte
proiecta.
Curtius.

30

* prima
Diuisio im-
perii inter
principes A-
lexandri,
gario

gario milite Alexander virtutis causa prouexerat: cui ad tradendam prouinciam Cleomenes, qui Alexandriam ædificauerat, datur. Cōfinem huic prouinciæ Syriam, Laomedon Metylenæus, Ciliciam Philotas cū filio, & Illyrios accipiunt. Mediæ maiori Acropatos, Minori Alceta frater Perdicæ præponitur. Susiana gens Syno, Phrygia maior Antigono Philippi filio assignatur. Lyciam & Pamphylia Learchus. Cariam Cassander, Lydiam Menander sortiuntur. Leonator minor Phrygia euenit, Thracia & regiones pontici maris Lyfimacho, Cappadocia cum Paphlagonia Eumeni datur. Summus castrorum tribunatus Seleuco Antiochi filio cessit. Stipatoribus regis satellitibusq; Cassander filius Antipatri præficitur. In Bactriana vltiore, & Indis regionibus priores præfecti detenti, Sed res inter amnes duos, Hydaspem & Indum, Taxiles habebat. in colonias Indijs conditas Phiton Agenoris filius mittitur. Parapomenos fines Caucafi montis Axiarches accepit Dracas & Argæos Statanor, Bactrianos Amyntas fortitur. Sogdianos Scythæus. Nicanor Parthos. Philippus Hyrcanos, Phratafernes Arme

phylia & maiore Phrygia obtinere iussus Antigonus. In Cariam Cassander Menader in Lydiā missi Phrygiā minorem Hellesponto adiunctam Laonati prouinciam esse iusserūt. Cappadocia Eumeni cū Paphlagonia cessit. Phiton Mediā Lisimachus Thraciā, appositasq; Thraciæ Põticas gentes obtinere iussit. Qui Indiæ, quiq; Bactris & Sogdianis, ceterisq; aut oceani aut rubrimaris accolis præerāt quibus quisq; finibus præfuisset, imperij etiam ius obtineret. Decretum etiam est, ut Perdica cum rege esset, copijsq; præesset quæ regem sequebatur. Credidere quidam testamēto Alexandri distributas esse prouincias. Septimus iā aderat dies, ex quo

corpus

corpus iacebat regis in folio, curis omniū ad formandū publicū statū à tā solenni munere auersis. Ut tandē curare corpus exanimū amicis uacavit, nulla tabe nimio quidē liuore corruptū uidere qui intrauerant. Vigor quoq; qui cōstat ex spiritu, nō destituerat uultū. Itaq; Aegyptij Chaldæiq; iussi corpus suo more curare, purgaere ipsū repleuerunt que odoribus. Aureū solū & capiti adiecta fortunæ eius insignia. Et Ptolemæus cui cesserat Aegyptus, trāstulit corpus eius in Memphis, & inde paucis post annis in Alexandriam. nios, Neoptolemus Persas, Peucestes Babylonios, Arthous Pelasgos, Archefilaus Mesopotamiam adepti sunt. Hæc diuisio, quum veluti fatale munus singulis contigisset, ita magna incrementorum materia plurimis fuit. Si quidem non magno post tempore, quasi regna, non præfecturas diuisissent: sic reges ex præfectis facti, magnas opes non sibi tantum parauerunt, verum & posteris reliquerūt. Dum hæc in oriente aguntur, in Græcia Athenienses & Aetoli bellum, quod iam uiuo Alexandro mouerant, summis viribus instruebant. Causæ belli erant, quod reuersus ab India Alexander, epistolas in Græciam scripserat, quibus omnium ciuitatum exules, præter cædis damnatos restituebantur: quæ recitatae, præsentē vniuersa Græcia, in mercatu Olympico magnos motus fecerant, quod plurimi non legibus pulsi patria, sed per factionem principum fuerant, verentibus iisdem principibus, ne reuocati potentiores in republica fierent. Palam igitur iam tunc multæ ciuitates libertatem bello vendicandam fremebant. Principes tamen omnium Athenienses & Aetoli fuere. Quod cum nunciatum esset Alexandro, mille naues longas socijs imperari præceperat, quibus in occidente bellum gereret, excursurusq; cum ualida

* imperij parare.

Bellū Atheniensium cum Antipatro.
 10 *Factū est in obsidione Lamiarum Plutarc. in Demosth.*
 20 *30*
 lida manu fuerat ad Athenas delendas. Igitur Athenienses contracto XXX millium militum exercitu, & CC. nauibus, bellum cum Antipatro, cui Græcia sorte euenerat, gerunt: eumq; detestantem prælium, & Heracleæ vrbis mœnibus tuentem se, obsidione cinxerunt. Eodem tempore Demosthenes Atheniensis orator pulsus patria ob crimen accepti^b ab Harpalo auri, qui crudelitatem Alexandri fugerat, quod ciuitatem in eiusdem Alexandri bellum impelleret, fortè Megaris exulabat: qui cum missum ab Atheniēsis Hyperidem legatum cognouit, qui Peloponneses in societatem armorum sollicitaret, secutus eū Sicyona, Argos & Corinthum, cæterasq; ciuitates eloquētia sua Atheniensibus iunxit. Ob qd factū, missa ab Atheniēsis obuiam nauis, ab exilio reuocatur. Interim in obsidiōe Antipatri Leosthenes Dux Atheniensium telo è muris in transeuntem iactō occiditur. Quæ res tantum animorum Antipatro dedit, vt etiam val
 lum rescindere auderet. Auxilium deinde à Leonato petit per legatos: qui cum venire nunciaretur cū exercitu, obuij ei Athenienses cum instructis copijs fuere, ibiq; equestri prælio graui vulnere ictus extinguitur. Antipater tametsi auxilia sua videret deuicta, morte tamen Leonati lætatus est: quippe & æmulum sublatum, & vires eius accessisse sibi gratulabatur. Statim igitur exercitu eius recepto, cum par hostibus etiam prælio videretur solutus obsidione in Macedoniam concessit. Græcorū quo

b ¶ Ab Harpalo.] Demosthenes cum prius acerrimè Harpali causam oppugnasset, quum uiginti ab eo accepisset talenta, altera die qua rursus agendum ea de re erat, lana collo circumuoluto, synanchē se pati fingebat. Tum è populo exclamasse unum ferunt, non synanchen sed argyrachē esse.

que copiar, à finibus Græciæ hoste pulso, in vrbes dilapsæ sunt. Interea Perdica bello innoxio Ariarathi regi Cappadocum illato, prælioq; victor, nihil præmij, præter vulnera & pericula, retulit. Quippe hostes ab acie in vrbem recepti, occisis coniugibus & liberis, domos quisq; suas cum omnibus copijs incenderunt. Eodem congestis etiam opibus, & semetipsos præcipitant, vt nihil hostis victor suarum rerum, præter incendiij spectaculo frueretur. Inde, vt viribus auctoritatem regiā acquireret, ad nuptias Cleopatrar sororis Alexandri Magni & alterus Alexandri quondā vxoris non aspernante Olympiade matre eius, intendit: sed prius Antipatrum sub affinitatis obtētu capere cupiebat. Itaq; fingit se in matrimonium filiā eius petere, quo facilius ab eo supplementum tyronum ex Macedonia obtineret: quem dolum presentente Antipatro, dum duas eodem tempore vxores quærit, neutram obtinuit. Post hæc bellū inter Antigonom & Perdicam oritur. Antigono Craterus & Antipater auxilium ferebant, qui facta cum Atheniensibus pace, Polyperchonta Græciæ & Macedonia præponunt. Perdica alienatis rebus, Arideum & Alexandri Magni filiū in Cappadociam, quorum cura illi mandata fuerat, de summa belli in consilium adhibet. Quibusdam placebat bellum in Macedoniam transferri ad ipsum fontem & caput regni, vbi & Olympias esset mater Alexandri, non mediocre momentum partiū, & ciuium fauor, propter Alexandri Philippiq; nomina. Sed in rem visum est ab Aegypto incipere, ne in Macedoniam profectis, Asia à Ptolemæo occuparetur. Eumeni præter prouincias quas acceperat, Paphlagonia & Caria, & Lycia & Phrygia adiiciuntur. Ibi Craterū & Antipatrum opperiri iuberur, Adiutores ei datur cum exercitibus suis, frater Perdica Alctas, & Neoptolemus, Clyto

Miserabile facinus Cappadocum.

10

20

Principū Alexandri inter se bella

30

n cura

cura classis traditur, Cilicia Philotæ adempta Philoxeno datur, ipse Perdica Aegyptum cum ingēti exercitu petit. Sic Macedonia in duas partes discurrentibus ducibus, in sua viscera armatur, ferrumque ab hostili bello in civilem sanguinem vertit, exemplo furentium manus ac membra sua ipsa cæsura. Sed Ptolemæus in Aegypto solerti industria magnas opes parabat. Quippe & Aegyptuos insigni moderatione in fauorem sui sollicitauerat, & reges finitimos beneficijs obsequijsque deuinxerat: terminos quoque imperij acquisita Cyrene vrbe ampliauerat, factusque iam tantus erat, ut non tam timeret hostes, quam timendus ipse hostibus esset. Cyrene autē condita fuit ab Aristæo, cui nomē Batto propter linguæ obligationem fuit. Huius pater Cyrenus rex Theræ insulæ, cum ad oraculum Delphos, propter decus adolescentis filij nondū loquentis, deum deprecaturus venisset, responsum accepit, quo iubebatur filius eius Battus Africam petere & urbem Cyrenem condere, vsum linguæ ibi accepturus. Cum responsum ludibrio simile videretur, propter similitudinē Theramensis insulæ, ex qua coloni ad urbem condendam in Africam tam longinquæ regionis proficisci iuebantur, res omiffa est. Interiecto deinde tempore, velut contumaces, ex pestilentia deo parere compelluntur: quorum tam insignis paucitas fuit, ut vix vnam nauem

Ptolemæi
Lagi opes
& modera
tio.

10

20

30

c ¶ Cyrene.] Est Cyrene secundum Strabonem urbs maxima, 80. stadiorū, in campo iacens edito, ut in mari uideri possit. Ea uiros habuit quāplures claros. Inde enim fuit Eratosthenes præstantissimus in mathematica. Ab hac urbe tota regia denominatur Cyrenaica, quæ & Pentapolitana est, celebrata Hammonis oraculo. Habet quinque ciuitates egregias, nempe Beronicen, Arsinoën, Ptolemaidam, Apolloniam

niam & Cyrenen. ¶ Diodorus Siculus hanc fabulam sic enarrat. Cum Cyrenes apud Peleum uirgo educaretur, Apollo eius forma captus, raptam uirginem in Libyam detulit, ad ea loca in quibus postmodū ciuitas condita est ab eius nomine Cyrenes. Ex ea filius suscepit Aristæum, quē infantem tradidit nymphis nutriendū a quibus triplici nomine est appellatus Nomius, Aristæus, Agreus. Ab his nymphis quum lac coagulare, mel atque oleum conficere didicisset, primus ea in usum hominum traduxit.

nibus tradidisse: solstitialisque ortus, & siderum, primum inuenisse. Quibus auditis Battus, uirginis nomine ex responsis agnito, urbem Cyrenem condidit. Igitur Ptolemæus huius urbis auctus viribus, bellum in aduentū Perdicae parabat. Sed Perdicae plus odium arrogantiae, quā vires hostium nocebant: quem exosi etiam socij, ad Antipatrum

complerent. Cum venissent in Africam, pulsis accolis, montē Cyram, & propter amœnitatē loci, & propter fontis vbertatē occupauere. Ibi Battus dux eorum, linguæ nodis solutis, loqui primum cœpit: quæ res animos eorum, ex promissis dei iam parte percepta, in reliquā spem condendæ urbis accendit. Positis igitur castris, opinionē veteris fabulæ accipiunt Cyrenem eximia pulchritudinis uirginem a Thessalię monte Pelio ab Apolline raptam, perlatamque in eiusdem montis iuga, cuius collem occupauerat a deo repletam, quatuor pueros peperisse, Nomium, Aristæum, Eutocum, Agæum: missos a patre Hypseorege Thessaliæ, qui perquirerent uirginē, loci amœnitate captos, in istisdem terris cum uirgine resedisse. Ex his pueris tres adultos in Thessaliam reuersos, aucta regna cepisse, Aristæum in Arcadia late regnasse: eumque primum, & apum, & mellis vsum, & lactis & coaguli homi-

10

Cyrenes fa
bula.

20

Aristæi in
uentæ.

30

Redit ad
historiam.

patrum gregatim confugiebant. Neoptolemus quoque in auxilium Eumeni relictus, non solum transfugere, verumetiam prodere partium exercitum voluit, Quam rem cum praesensisset Eumenes, cum proditore decernere praelio necesse habuit: victusque Neoptolemus ad Antipatrum & Polyperchona profugit, hisque persuadet, ut continuatis * mansionibus, laeto ex victoria & securo, fuga sua Eumeni superueniant. Sed res Eumenem non latuit. Itaque insidiae in insidiatores versae, & qui securum aggressuros se putabant, securis, itinere & peruigilia noctis fatigatis occursum est. In eo praelio Polyperchon occiditur. Neoptolemus quoque cum Eumene congressus, diu mutuis vulneribus acceptis colluctatus est, & in summa victus occumbit. Victor igitur duobus praeliis continuis Eumenes, afflictas partes transactione sociorum paululum sustentavit. Ad postremum tamen Perdica occiso, ab exercitu hostis, cum Phyto

* forte, trans
mansionibus.

10

20

†

Iustini

Haec quae de bello Antigoni primi regis Asiae aduersus Eumenem hic scribuntur apud Plutarchum quoque conscripta inueniuntur.

Eumenes ut Perdica occisum se ut hostem a Macedonibus iudicatum, bellumque Antigono decretum cognouit, ultro ea militibus suis indicauit, ne fama aut res in maius extolleret, aut

militum animos rerum nouitate terreret: simul ut, an contra se animati essent, cognosceret, sumptuosum consilium ex motu vniuersorum. Constantertamen praefatus est, si cui haec terrori essent, habere eum discedendi potestatem. Qua voce adeo cunctos in studium partium suarum induxit, ut ultro illum omnes hortarentur, rescissurosque se ferro decreta Macedonum affirmarent. Tunc exercitu in Aetolia promotum, pecunias ciuitatibus imperat: recusas dare, hostiliter diripit. Inde Sardis profectus est ad Cleopatram sororem Alexandri Magni, ut eius voce centuriones, principalesque confirmarentur, existimaturus ibi maiestatem regiam verti, unde soror Alexandri stare. Tanta veneratio magnitudinis Alexandri erat, ut etiam per vestigia mulierum fauor sacri nominis quaereretur. Cum reuersus in castra esset, epistolae totis castris abiectae inueniuntur: quibus, his qui Eumenis caput ad Antigonom detulissent, magna praemia diffiniebantur. His cognitis Eumenes, vocatis ad concionem militibus, primo gratias agit, quod nemo inuentus sit, qui spem cruenti praemij fidei sacramento anteponeret: tamen deinde callide subnectit, confictas a se has epistolas ad experiendos suorum animos esse: caeterum salutem suam in omnium potestate esse, nec

10

20

Epiphonema

30

Eumenis prudentis

n 3

Anti

Antigonū, nec quenquā ducum sic velle vincere, ut ille in se exemplū pessimum statuat. Hoc facto & in præsenti labantiū animos deterruit, & in futurum prouidet, ut si quid simile accidisset, non se ab hoste corrumpi, sed à duce tentari milites arbitrentur. Omnes igitur operā suam certatim ad custodiam salutis eius offerunt. Interim Antigonus cū exercitu superuenit, castrisq; positis, postera die in aciē procedit. Nec Eumenes morā praelio fecit, qui victus in munitū quoddam castellum cōfugit, vbi cū videret se fortunā obsidionis subituum, maiorē exercitus partem dimisit, ne aut cōsensu multitudinis hosti traderetur, aut obsidio ipsa multitudine grauaretur. Legatos deinde ad Antipatrū qui* solus par Antigoni viribus videbatur, supplices mittit: à quo cū auxilia Eumeni missa Antigonus didicisset, ab obsidione recessit. Erat quidē solutus ad tempus metu mortis Eumenes, sed neq; salutis, dimisso exercitu, magna spes erat.

20 Omnia igitur circumspectanti, optimū visum est, ad Alexandri magni² Argyraspidas inuictū exercitum & tot victoriarū prefulgentem gloria, decurrere. Sed Argyraspides post Alexandrū omnes duces fastidiebant, sordidā militiā sub alijs post tanti regis memoriam existimantes. Itaq; Eumenes ~~hunc~~ agere, singulos suppliciter alloqui, nunc cōmilitones suos, nunc patronos appellans, periculorū & operū orientalium socios, nunc refugia salutis suæ, & vnica præsidia cōmemorans: solos esse quorū virtute oriens sit domitus, solos qui militiam Liberi patris, qui Herculis monumēta superauerint: per hos Alexandrum Magnum factum, per hos diuinos

10
Castellū No
ramappel-
lat Plutar.

*solum

Eumenis ad
Argyraspi-
das oratio.

30

a [Argyraspides]
Sic uocatur hi qui ar-
getata scuta ferunt.
Est enim Græcis as-
pis scutum. Sic qui
deaurata ferunt scu-
ta uocatur Chyras-
pides, quales Alexā-
der imperator roma-
nus habuisse fertur.

inos honores & immortalem gloriam consecutum: orat ut non tam ducem se, q̄ cōmilitonem recipiant, vnumq; ex corpore suo esse velint. Receptus hac lege, paulatim imperium, primum monendo singulos, mox quæ perperā facta erant blāde corrigendo, vsurpat: nihil in castris sine illo agi, nihil administrari sine solertia eius poterat.

Ad postremū cum Antigonum venire cum exercitu esset nunciatum, cōpellit eos in aciē descendere. Ibi dū ducis imperia cōtemnunt, hostiū vir-
tate superantur. In eo praelio non gloriā tantum tot bellorū, verum etiā cum coniugibus & liberis præmia lōgæ militiæ parta, perdidērunt. Sed & Eumenes, qui autor cladis erat, nec aliā spem salutis reliquā habebat, victos hortabatur. Nā & virtute eos superiores fuisse affirmabat, Quippe ab his quinq; millia hostium cæsa, & si in bello perstent, vltro hostes pacē petituros. Damna quibus se putent victos, duo millia mulierū, & paucos infantes, & seruitia esse, quæ melius vincendo possint reparare, q̄ deserendo victoriā. Porro Argyraspides neq; fugā se tentaturos dicunt post dāna matrimoniorum, & post coniuges amissas, neq; bellum gesturos contra liberos suos: vltroq; conuicijs agitant, quod se post tot annos emeritorum stipendiorum redeuntes domū, cum præmijs tot bellorum ab ipsa missione, rursus in nouam militiam immensaq; bella reuocauerit, & à laribus quodammodo suis & ab ipso limite patriæ abductos inanibus promissis deceperit: nunc quoque amissis omnibus felicis militiæ quæstibus, ne victos quidem in misera & inopi senectā quiescere sinat. Ignaris deinde ducibus, confestim ad Antigonum legatos mittunt, petentes ut sua reddi iubeat. Is redditurum se pollicetur, si Eumenem sibi tradant. Quibus cognitis, Eumenes cum paucis fugere tentauit: sed retractus desperatis rebus

10

20

cum concursus multitudinis factus esset, petit ut postremum sibi alloqui exercitum liceret. Iussus ab vniuersis dicere, facto silentio, laxatisque vinculis, prolata manu, sicut erat catenatus, ostendit. Cernite milites, inquit, habitum atque ornamenta ducis vestri, quæ non hostium quisquam imposuit. Nam hoc etiam solatio foret. Vos me ex victore victum, vos me ex imperatore captiuum fecistis: quater intra hunc annum in mea verba iurando obstricti estis, & ista mitto. Neque enim miseros conuitia decent. Vnū oro, si propositorū Antigoni in meo capite summa consistit, inter vos me velitis mori. Nam neque illius interest, quemadmodū, aut vbi cadā, & ego fuero ignominia mortis liberatus. Hoc si impetro, soluo vos iureiurando quo toties vos sacramēto mihi deuouistis. Aut si ipsospudet roganti vim adhibere, ferrum huc date, & permittite, quod vos facturos pro imperatore iurastis imperatorem pro vobis sine religione iurandi facere. Cum non obtineret, preces in iram vertit. At vos, ait, deuota capita respiciāt dii periuriorum vindices, talesque vobis exitus dēt quales vos ducibus vestris dedistis. Nempe vos in eodem paulo ante & Perdica sanguine estis aspersi, & in Antipatrum eadem moliti. Ipsum denique Alexandrum, si fas fuisset eum mortali manu cadere, interempturi: quod maximum erat, seditio- nibus agitastis. Ultima nunc ego perfidorum victima has vobis diras, atque inferias dico, ut inopes extorresque omne æuam in hoc castrensi exilio agatis, deuorentque vos arma vestra, quibus plures vestros, quam hostium duces absumpsistis. Plenus deinde iræ, custodes suos præcedere ad Antigoni castra præcepit. Sequitur exercitus, prodito imperatore suo, & ipse captiuus, triumphumque de seipso ad victoris sui castra ducit, omnia auspicia regis Alexandri, & tot bellorum palmas laure

Imprecatio
Eumenis in
suos milites

10

20

30

laureasque vna secum victori tradentes, & ne quid deesset pompæ, elephantum quoque, & auxilia orientalia subsequuntur. Tanto pulchriora hæc Antigono quam Alexandro tot victoriæ fuerunt, ut cum ille orientem vicerit, hic eos à quibus oriens victus, superauerit. Igitur Antigonus domitores illos orbis exercitui suo diuidit, redditis quæ in victoria ceperat. Eumenem vero verecundia prioris amicitia in conspectum suum venire prohibitum, assignari custodibus præcepit. Interea Eurydice vxor Aridei regis, ut Polyperchōta à Græcia redire in Macedoniam cognouit, & ab eo accersitam Olympiada, muliebri æmulatione perculsa, abutens valitudine viri, cuius officia sibi vendicabat, scribit regis nomine Polyperchonti, Cassandro exercitum tradat, in quem regni administrationem rex transtulerit, Eadē & in Asiam Antigono per epistolas nūciat. Quo beneficio deuinctus Cassander, nihil non ex arbitrio muliebris audaciæ gessit. Deinde profectus in Græciam, multis ciuitatibus bellum infert: quarum excidio veluti vicino incendio territi Spartani, urbem, quæ semper armis, non muris defenderant, tum contra responsa fatorum, & veterum maiorum gloriam, armis diffisi, murorum præsidio includunt. Tantum eos degenerauisse à maioribus, ut cum multis seculis maris urbis, ciuium virtus fuerit, tunc ciues saluos se fore non existimauerint, nisi intra muros laterent. Dum hæc aguntur, Cassandrum à Græcia turbatus Macedoniæ status domum reuocauit. Nanque Olympias mater Alexandri Magni regis, cum ab Epiro in Macedoniam, prosequente Aeacida rege Molossorum, veniret, prohiberi- que finibus ab Eurydice & Arideo rege coepisset, seu memoria mariti, seu magnitudine filij, & indignitate rei moti Macedones, ad Olympiada transiere: cuius iussu & Eurydice & rex occiditur

Spartano-
rum degeneratio.

30

sex

*Olympia-
dis crudeli-
tas.* sex annis post Alexandrū potitus regno. Sed nec
Olympias diu regnavit. Nā cum principū passim
cædes muliebri magis quā regio more fecisset,
fauorē suum in odiū vertit. Itaque audito Cassan-
dri aduentu, diffusa Macedonibus, cum nuru Roxa-
ne & nepote Hercule in **Pictuam* urbem conces-
sit. Profliganti Deidamia Acacidæ regis filia, &
Theffalonice priuigna, & ipsa clara Philippi pa-
tris nomine, multæq; aliæ principum matronæ,
speciosus magis quā utilis grex, fuere comites.
10 Hæc cum nunciata Cassandro essent, statim cita-
to cursu Pictuam venit, & urbem obsidione cin-
xit. Cum fame ferroq; vrgeretur, Olympias lon-
gæ obsidionis tædio, pacta salute victori se tra-
dit. Sed Cassander ad concionem vocato populo,
sciscitaturus quid de Olympiade fieri vellent, sub-
ornat parentes interfectorum, qui sumpra lugu-
bri veste crudelitatem mulieris accusarent: à quibus
accensi Macedones, sine respectu pristinae maiesta-
tis occidendā decernūt, immemores prorsus quod
20 per filium eius, virūque, non solum vitam ipsi
inter finitimos tutam habuissent, verum etiam tā-
tas opes, imperiumq; orbis quæfissent. Sed Olym-
pias, ubi obstinatos venire ad se armatos vidit,
veste regali duabus ancillis innixa, vltro obuiam
procedit. Qua visa, percussores attoniti fortuna
*Olympia-
dis morien-
tis animi
fortitudo.* maiestatis prioris, & tot in eam memoriæ occur-
rentibus regum suorum nominibus, substiterunt,
donec à Cassandro missi sunt qui eam confoderēt
30 nō refugientē gladium, nec vulnera, aut muliebri-
ter vociferantem, sed virorū more fortiū, pro glo-
ria veteris prosapiæ morti succubentem, vt Ale-
xandrum posses etiam moriente matre cōspicere.
Insuper expirans, capillis & veste crura contexis-
se fertur, ne quid posset in corpore eius indeco-
rum videri. Post hæc Cassander Theffalonice
regis Aridæi filiam vxorem ducit, filium Alex-
andri

andri cum matre in arcem Amphipolitanam cu-
stodiendos mittit.

IUSTINI HISTORICI
LIBER XV.

Quādo hic di-
citur Deme-
trium Anti-
goni filium à Ptole-
mæo apud Calamā
uictum, Plutarchus
refert eū apud Ga-
ziam uictum.

PERDICA & fra-
ter eius Alceta, Eu-
mene ac Polyper- 10
chonte, cæterisq;
ducibus diuersę par-
tis occisi, finitum certamen in-
ter successores Alexandri Mag-
ni videbatur, cum repente inter
iplos victores nata discordia,
Quippe postulantis Ptolemæo & Cassandro
& Lysimacho, vt pecunia in præda capta, prouin-
ciæq; diuiderentur, Antigonus negavit se in eius
belli prædam socios admissurum, in cuius pericu- 20
lum solus descenderat, & vt honestum aduersus
socios bellum suscipere videretur, diuulgat se O-
lympiade mortem à Cassandro interfectæ, vl-
cisci velle, & Alexandri regis sui filium cum ma-
tre obsidione Amphipolitana liberare. His cog-
nitis, Ptolemæus & Cassander, inita cum Lysima-
cho & Seleuco societate, bellū terra mariq; enixè
instruebant. Tenebat Ptolemæus Aegyptum cum
Africæ parte maiore, & Cypro, & Phœnice: Cas-
sandro parebat Macedonia cum Græcia: Asiam, 30
& partem orientis occupauerat Antigonus, cuius
filius Demetrius prima belli congressione à Ptole-
mæo apud Calamā vincitur: in q̄ prelio maior Pro-
lemæi moderationis gloria, quā ipsius victoria
fuit. Siquidem & amicos Demetrii nō solum cum
suis rebus dimisit, verum etiam additis insuper
muneribus honorauit, & ipsius Demetrii priuatū
omne

*Noua ducū
discordia.*

Abderitæ
ranis & mu-
ribus pa-
triæ solo
pulsis.

omne instrumētum ac familiam reddidit adiecto honore verborum, non se propter prædā, sed propter dignitatem inisse bellum, indignatum, quod Antigonus deiectis diuersæ factionis ducibus, solus victorię communis præmia corripuisset. Dum hæc aguntur, Cassander ab Apollonia rediens incidit in^a Abderitas, qui propter ranarum murumq; multitudinem relicto patriæ solo, sedes querebant: veritus ne Macedoniam occuparent, facta pactio ne in societatem eos recepit, a grossq; ijs in vltimis Macedonię finibus adsignat. Deinde ne Hercules Alexandri filius, qui ferè annos quatuordecim excesserat, fauore paterni nominis in regnū Macedoniæ vocaretur, ^b occidi eum tacite cū matre Barsine iubet, corporaq; eorum terra obrui, ne cædes sepultura proderetur: & quasi parum facinoris in ipso primum rege, mox in matre eius Olympiade, ac filio admisisset, alterū quoq; filium cum matre Roxane pari fraude interficit, quasi regnum Macedoniæ quod adfectabat, aliter consequi quàm scelere non possit. Interea Ptolemæus cum Demetrio nauali prælio iterato congreditur, & amissa classe, hostiq; ^c concessa victoria, in Aegyptum refugit. Demetrius filiū Ptolemæi Leuticum & fratrem Menelaum amicosq; eius cum priuati in-

a ¶ Abderitas.]

Hi populi sic denominati sunt ab Abdera ciuitate maritima Thraciæ.

b ¶ Occidi eū.]

Exemplum hic habetur impietatis & crudelitatis magnæ in Cassandro, qui regis sui, Alexandri scil. Magni filios, uxores ac matrem occidit.

c ¶ Cō-

cessa uictoria. Hæc uictoriam obtinuit Demetrius contra Ptolemæū apud Cyprū sicut & paucis ante dieb. idem Demetrius Athenas à Demetrii Phalerei tyrānide liberauit.

d ¶ Regem se.]

Qui sub Alexandro atq; post eū principes fuerūt hic primū uersipat regium nomē.

struenti ministerio prouocatus, pari antea munere Aegyptum remittit: & ut appareret eos non odij, sed dignitatis gloria accensos, donis muneribusq; inter ipsa bella contendebant, Tanto honestius tunc bella gerebantur, quanto nunc amicitia coluntur. Hac victoria elatus Antigonus, ^d regem se cū Demetrio filio appellari à populo iubet. Ptolemæus quoq; ne minoris apud suos autoritatis haberetur, rex ab exercitu cognominatur. Quibus auditis Cassander & Lysimachus, & ipsi regiā sibi maiestatem vēdicauerunt. Huius honoris ornamentis tandiu oēs abstinerunt, quandiu filij regis sui superesse potuerunt. Tāta in illis verecundia fuit, ut cū opes regias haberent regū tamē nominibus æquo animo caruerint, quo ad Alexandro iustus heres fuit. Sed Ptolemæus & Cassander, cæteriq; factionis alterius duces, cum carpi se singulos ab Antigono viderent, dum priuatum singulorum, non commune vniuersorum bellum ducunt, nec auxilium ferre alter alteri volunt, quasi victoria vni^o us, non omnium foret, per epistolas se inuicem cōfirmantes, tempus, locum cōeundi condicunt, bel-

e ¶ Challysthenem.] De Challysthenis morte diximus supra libro duodecimo sub k litera.

f ¶ Leo impetum.] Fabulam esse putat Q. Curtius, hinc ortā, quod Lysimachus quondā cū ueniret in Syria, occiderat eximia magnitudinis leonem solus &c.

lūmque communibus viribus instruunt. Cui cum Cassander interesse propter finitimū bellum non posset, Lysimachū cum ingēribus copijs in auxiliū socijs mittit. Erat hic Lysimachus illustri quidem Macedoniæ loco natus, sed virtutis experimentis omni nobilitate clarior: quæ tanta in illo fuit, ut animi magnitudine philosophia ipsa, viriūq; gloria, omnes per quos oriens domitus est, vicerit. Quippe cum Alexander Magnus Callisthenem philosophū propter

propter salutationis Persicæ interpellatum mo-
rem, insidiarum quæ sibi paratæ fuerant, consciū
alij, ratus fuisse iratus finxisset, eumq; truncatus crudeliter
fuisse membris, abscissisq; auribus ac naso, labijsq; de-
Exemplū cræ forme ac miserandum spectaculum reddidisset,
delitatis. insuper cum cane in cauea clausum, ad metum cæ-
terrorū circumferret: tunc Lyfimachus audire Cal-
listhenem, & præcepta ab eo recipere virtutis so-
litus, miseratus tanti viri non culpæ, sed libertatis
10 pœnas pendentis, venenum ei in remedium cala-
mitatum dedit: quod adeo ægrè Alexander tulit,
vt eum obijci ferocissimo leoni iuberet. Sed cum
ad conspectum eius concitus^f leo impetum fecis-
set, manum manipulo inuolutā Lyfimachus in os
leonis immerisit, arreptaq; lingua, feram ex anima
uit. Quod cum nunciatum regi esset admiratio in
satisfactionem cessit charioremq; eum propter
constantiam tantę virtutis habuit, Lyfimachus quo-
q; magno animo regis veluti parentis tulit contu-
meliam, Deniq; omni ex animo huiusfacti memo-
10 ria exturbata, postea in India insectanti regi quos-
dam palantes hostes, cum à satellitum turba, equi-
sui celeritate desertus esset, solus ei per immentas
arenarum moles cursus comes fuit. Quod idem
antea Philippus frater eius cum facere voluisset,
inter manus regis expirauerat. Sed Lyfimachum
desiliens equo Alexander, hastæ cuspide ita in frō-
te vulnerauit, vt sanguis aliter claudi non posset,
quàm diadema sibi demptum rex alligandi vulne-
30 ris causa capiti eius imponeret: quod auspiciū
primum regalis maiestatis Lyfimacho fuit. Et
post mortem Alexandri, quum inter successores
Thracæ & Ponticos in telligit Alexandri prouinciæ diuiderentur, ferocissimæ
gentes, quasi omnium fortissimo assignatę sunt:
adeo etiam consensu vniuersorum palmam vir-
tutis inter cæteros tulit, Priusquam bellum in-
ter

ter Ptolemæum sociosq; eius aduersus Antigonū
committeretur, repente ex Asia maiore digressus
Seleucus, nouus Antigono hostis accesserat. Hu-
ius quoque & virtus clara, & origo admirabilis
fuit. Siquidem mater eius Laodice, cum nupta es Seleuci re-
set Antiocho claro inter Philippi duces viro, visa^{gis Syriae}
est sibi per quietem ex concubitu Apollinis conce-
pisse, grauidamq; factam: munus concubitus anu-
origo.
lum à deo accepisse, in cuius gemma ancora sculp-
ta esset: iussaq; id donum filio quem peperisset da-
10 re. Admirabile fecit hoc visum & anulus, qui po-
stera die eiusdem sculpturę in lecto inuentus est, &
figura ancoræ, quę in femore Seleuci nata, cum ip-
so paruulo fuit. Quamobrem Laodice anulum Se-
leuco eunti cum Alexandro Magno ad Persicam
militiam, edocto de origine sua, dedit: vbi post
mortem Alexandri occupato regno orientis, vr-

g. [Antiochia.] bē condidit, ibiq; geminæ ori-
ginis memoriam consecrauit.
Est una Antiochia Nam & vrbē ex Antiochi pa- 20
in Syria, quæ prius tris nomine, Antiochiam vo-
Epiphane, & à Iu- cauit, & campos vicinos vrbi,
deis Reblatha di- Apollini dicauit. Originis eius
cta, ab alijs Theo- argumentum etiā posteris man-
philis, id est, Dei ci sit. Siquidem filij, nepotesq; e-
uitas, metropolis ius ancoram in femore, veluti
Syria, à Seleuco Ni notam generis naturalem ha-
canore cōdita Alia buere. Multa in oriente post di-
est Antiochia ad uisionem inter socios regni Ma-
Persicum littus, ab cedonici bella gessit. Principio 30
Antiocho, cui Soter Babyloniam cepit: inde auctis Seleuci ge-
cognomen fuit, aut ex victoria viribus, Bactrianos sta.
ut hic dicitur à fi- expugnat, transitum deinde in
lio eius Seleuco cō Indiam fecit, quę post mortem
structa, de qua hic Alexandri, veluti à ceruicibus
fit mentio. iugo seruitutis excusso, præfe-
ctos eius occiderat, Autor li-
berta

bertatis Sandrocottus fuerat, sed titulum libertatis post victoriam in seruitutem verterat: siquidem occupato regno, populum, quem ab externa dominatione vendicauerat, ipse seruitio premebat. Fuit hic quidem humili genere natus, sed ad regni potestatem maiestate numinis impulsus: quippe cum procacitate sua Alexandrum regem offendisset interfici a rege iussus, salutem pedum celeritate que fierat. Ex qua fatigatione, cum somno captus iaceret, leo ingentis formae ad dormientem accessit, sudoremque profluentem lingua ei deterfit, exprofectumque blande reliquit. Hoc prodigio primum ad spem regni impulsus, contractis latronibus, Indos ad nouitatem regni sollicitauit: molienti deinde bellum aduersus praefectos Alexandri elephantus ferus infinitae magnitudinis vltro se obtulit, & veluti domita mansuetudine eum tergo excepit, duxque belli, & preliator insignis fuit. Sic acquisito regno Sandrocottus, ea tempestate qua Seleucus futurae magnitudinis fundamenta iaciebat, Indiam possidebat: cum quo facta pacatione Seleucus, compositisque in oriente rebus, in bellum Antigoni descendit. Adunatis igitur omnium sociorum copiis, praelium committitur. In eo Antigonus occiditur. Demetrius filius eius in fuga vertitur. Sed socii, profligato hostili bello, denuo in semetipsos arma vertunt: & cum de praeda non conuenirent, iterum in duas factiones deducuntur. Seleucus Demetrio, Ptolemaeus Lyfimacho iungitur
 30 Cassandro defuncto, Philippus filius succedit: sic quasi ex integro noua Macedoniae bella nascuntur.

10
 Mirum de
 Leone.

IUSTINI HISTORICI
 LIBER XVI.

Horrendum illud parricidium, quod Iustinus in huius libri initio describit Plutarchus quoque in Demetrii uita describit. Porro quod paulo post memoratur Alexandri a Demetrio interfectio, alij scribunt id factum post conuiuium in urbe Thessalicae Larissa.

Post Cassandri regis filijque eius Philippi continuas mortes, Thessalicae regina, uxor Cassandri, non magno post tempore ab Antipatro filio, cum vitam etiam per uera materna deprecaretur, occiditur. Causa parricidij fuit, quod post mortem mariti in diuisione inter fratres regni, propensior fuisse Alexandro uidebatur. Quod facinus eo grauius omnibus visum est, quod nullum maternae fraudis uestigium fuit.

Quaquam in parricidio nulla satis iusta causa ad sceleris patrocinia praetexti potest. Ob haec igitur Alexander in uitionem maternae necis gesturus cum fratre bellum, auxilium a Demetrio perit. Nec Demetrius spe inuadendi Macedoniae regni moram fecit: cuius aduentum uerens Lyfimachus, persuadet genero suo Antipatro, ut malit cum fratre in gratiam reuerti, quam paternum hostem in Macedoniae admittere. Inchoatam igitur inter fratres reconciliationem, cum praesensisset Demetrius, per insidias Alexandrum interficit, occupatoque Macedoniae regno, cedem apud exercitum excusaturus, in concionem uocat: ibi priorem se peritum ab Alexandro allegat, nec fecisse se, sed occupasse insidias. Regem autem se Macedoniae uel aetatis experimentis, uel causis iustiorum esse. Patrem enim suum,
 & Phi

10
 Impij & crudelis parricidij exemplum

20

30
 * alij, Alexandro

* praecoccupasse

& Philippo regi & Alexandro Magno socium in
 omni militia fuisse: liberorum deinde Alexandri
 ministrum, & ad persequendos defectores ducem
 extitisse. Cōtrā Antipatrum auum horum adoles-
 centium, amariorem semper ministrum regni, q̄
 ipsos reges fuisse. Cassandrum vero patrem ex-
 tinctorem regiae domus, non forinis, nō pueris
 pepercisse, nec cessasse, quoad omnem stirpem re-
 giae sobolis deleteret. Horum scelerū ultionem, quia
 10 nequisset ab ipso Cassandro exigere, ad liberos e-
 ius transferatā. Quamobrem etiam Philippum, Ale-
 xandrumq̄ (si quis manium sensus est) nō interfe-
 ctōres suos, ac stirpis suae, sed ultores eorum, Ma-
 cedoniae regnum tenere malle. Per hanc mitigato
 populo, rex Macedoniae appellatur. Lyfimachus
 quorū cum bello *Dromichetis regis Thracū pre-
 meretur, ne eodem tempore & aduersus Deme-
 trium dimicare necesse haberet, tradita ei altera
 parte Macedoniae, quae Antipatro eius genero *ob-
 uenerat, pacem cum eo fecit. Igitur Demetrius
 20 totis Macedoniae regni viribus instructus, cum
 Asiam occupare statuisset, iteratō Ptolemæus, Se-
 leucus & Lyfimachus experti priore certamine
 quantae vires concordiae essent, pacta societate,
 adunatisq̄ exercitibus, bellum aduersus Deme-
 trium transferunt in Europā, His comitem se, &
 belli socium iungit Pyrrhus rex Epiri, sperans nō
 difficilius Demetrium Macedoniae amittere pos-
 se, quam acquisiuerat. Nec spes frustra fuit: quip-
 pe exercitu eius corrupto ipsoq̄ in fugam acto, re-
 30 gnum Macedoniae occupat. Dum haec aguntur,
 Lyfimachus generum suum Antipatrum, regnū
 Macedoniae ademptum sibi soceri fraude queren-
 tem, interfecit, filiamq̄ suam Euridicem querela-
 rum sociam in custodiam tradit: atque ita vni-
 uersa Cassandri domus Alexandro Magno, seu
 necis ipsius, seu stirpis extinctae poenas partim ca-
 de, par

*alij, Dori-
 aetis.

20 Regum con-
 spiratio de
 bello ad-
 uersus De-
 metrium cō-
 muniter ge-
 rendo.

a. Ptolemæus.] Hic fuit Ptolemæus
 Lagus: successor au-
 tem eius extitit Pto-
 lemæus Philadel-
 phus. b. Hera-
 cleae.] Multae fue-
 runt Heraclae: una
 in finibus Europae
 quae nunc Calpe di-
 citur, & inde fretū
 Herculeum: alia in
 radicibus Octae mō-
 tis, alia in Ponto,
 de qua hic: alia iux-
 ta ostia Rhodani, a-
 lia in Capania, quae
 & Herculanum di-
 cta est. c. In Me-
 tapontum.] Id est,
 ultra pontum, seu
 in regionem Pon-
 ti. Est enim Hera-
 clea ista sita in Pon-
 to seu Bithynia, in
 littore maris Pon-
 tici.

urbis & initia & exitus mirabiles fuere. Quippe
 Bœotijs pestilentia laborantibus, oraculum Del-
 phis responderat, coloniam in Ponti regione sa-
 cram Herculi conderent. Cum propter metum lō-
 gae & periculosa navigationis, mortem in patria
 omnibus præoptantibus, res omissa esset, bel-
 lum his Phocenses intulerunt. Quorum cum ad-
 uersa

de, partim supplicio luit. Deme-
 trius quoq̄ à tot exercitibus cir-
 cunuentus, cum posset honeste
 mori, turpiter se dedit & Seleu-
 co maluit. Finito bello, Ptole-
 mæus cum magna rerum gesta-
 rum gloria moritur. Is contra
 ius gentium, minimo natu ex fi-
 lijs, ante infirmitatem regnum
 tradiderat, eiusq̄ rei populo ra-
 tionem reddiderat, cuius non
 minor fauor in accipiendo, q̄
 patris in tradendo regnum fue-
 rat. Inter cætera patris & filij
 mutuae pietatis exempla, etiam
 ea res amorem parem populi
 iuueni conciliauerat: & pater
 regno ei publice tradito, pri-
 uatus officium regi inter satel-
 lites fecerat, omnique regno
 pulchrius regis esse patrem di-
 xerat. Sed inter Lyfimachum
 & Pyrrhum regem socios pa-
 lō ante aduersus Demetrium,
 assiduam inter pares discordiam
 malam, bellam mouerat. Vi-
 ctor Lyfimachus, pulso Pyr-
 rho, Macedoniae occupauerat
 Inde Thraciae, ac deinceps He-
 racleae bellum intulerat: cuius

10

20

Bellum Ly-
 fimachi &
 Pyrrhi.

30

Origo Hera-
 cleae urbis.

uerfa praelia paterentur, iteratò ad oraculum de
currunt. Responsum, idem belli quod pestilentia
remedium fore. Igitur conscripta colonorum ma-
nu, in Metapontum delati, urbem Heracleam
condiderunt. Et quoniam fatorum auspicijs in
eas sedes delati erant, breui post tempore magnas
opes parauere. Multa deinde huius urbis aduer-
sus finitimos bella, multa etiam domesticae dis-
fensionis mala fuere. Inter caetera magnifica, vel
10 praecipue illud memorabile fuit. Cum rerum po-
tarentur Athenienses, victisque Persis Graeciae &
Asiae triburum in tutelam classis descripsissent, om-
nibus cupide ad praesidium salutis suae conferenti-
bus, soli Heraclienfes, ob amicitiam regum Persi-
corum collationem abnuerant. Missus itaque ab A-
15 theniensibus Malachus cum exercitu ad extor-
quendum quod negabatur, dum relictis in litto-
re nauibus agros Heraclienfium populatur clas-
sem, cum maiore parte exercitus, naufragio repē-
20 tinæ tempestatis amisit. Itaque cum neque mari posset
amissis nauibus, neque terra auderet cum parua ma-
nu, inter tot ferocissimas gentes, reuerti, Heraclie-
ses honestiorē beneficij quam ultionis occasionem ra-
30 ti, instructos comitibus, auxiliisque dimittunt, be-
ne agrorum suorum * postulationem existiman-
tes, si quos hostes habuerant, amicos reddidissent,
Passi sunt inter plurima mala etiam tyrannidem:
siquidem cum plebs etiam nouas tabulas, & diuisio-
nem agrorum diuitem impotenter flagitarent,
40 diu re in senatu tractata, cum exitus rei non inue-
nirentur, ad postremum aduersus plebem nimio
ocio lasciuentem, auxilia à Timotheo Athenien-
sium duce, mox ab Epaminonda Thebanorum
petiuere. Vtrisque negantibus, ad Clearchum, quem
ipsi in exilium egerant, decurrunt. Tanta calami-
tatum necessitas fuit, ut cui patriam interdixerant
eum ad tutelam patriae vocarent, Sed Clearchus
exiliq

*Heraclien-
sū gesta.*

*Humanitas
in hostes.
*populatio
nem.*

exilio facinorosior redditus, & dissensionem po-
puli, occasionem inuadendae tyrannidis existimans
primo tacite cum Mithridate ciuium suorum ho-
ste colloquitur, & inita societate paciscitur, ut re-
uocatus in patriam, prodita ei urbe, praefectus
eius constitueretur. Postea autem insidias, quas ci-
uibus parauerat, in ipsum Mithridatem verterat.
Namque cum velut arbiter ciuiliū discordiae, de exi-
lio reuersus esset, statuto tempore quo urbem Mi-
thridati traderet, ipsum cum amicis suis cepit, ca-
10 ptumque accepta ingenti pecunia, dimisit. Atque ut
in illo subitum se ex socio fecit hostem, sic ex de-
fensore senatoriae causae repente patronus plebis
euasit, & aduersus autores potentiae suae, à quibus
reuocatus in patriam, per quos in arce collocatus
fuerat, non solum plebem accendit, verum etiam
nefandissima quaeque tyrannicae crudelitatis exer-
cuit. Igitur populo ad concionem vocato, neque se
assuturum amplius grassanti in populum senatui,
ait: *intercessurum etiam si in pristina saeuitia per-
seueret, & si pares se crudelitati senatorum arbitra-
rentur, abiturum cum militibus suis, neque ciuili-
bus discordijs interfuturum. Sin vero diffidant viri
bus proprijs, vindicem se ciuium non defuturum.
Proinde consulant sibi ipsi, iubeant abire si malint
vel socium causae popularis remanere. His verbis
solicitata plebs, summum ad eum imperium de-
fert, & dum senatus potentiae irascitur, in seruitu-
tem se tyrannicae dominationis cum coniugibus
& liberis tradit. Igitur Clearchus LX. senatores
30 comprehensos (nam caeteri in fugam dilapsi erant)
in vincula compingit. Letari plebs, quod à duce *po-
tissimum senatorum, senatus deleretur, versaque vi-
ce auxilium eorum in exitium conuersum esset:
quibus dum mortem passim omnibus minatur,
cariora eorum precia facit. Siquidem Clearchus
magna pecunia (quasi minis populi occulte eos
sub

*Clearchi &
nimus frau-
dulentus &
uersipellis.*

10

20

**alij, non in
tercessurum,
contra assu-
turum etiam
plebi, si in
pristina. &c.*

30

**potissime*

subtracturus) accepta, spoliatos fortunis, vita que que spoliavit. Cognito deinde quod bellū sibi ab his qui profugerant, misericordia in auxiliū sollicitatis ciuitatibus, pararetur, seruos eorū manumittit. Et ne quid in afflictis honestissimis domibus deesset, vxores eorū, filiasq; nubere seruis suis, & posita recusantibus morte, cōpellit, vt eos sibi fidiores & dominis infestiores redderet. Sed matris tā lugubres nuptiæ, grauiore repētinis funeribus fuere. Itaq; multæ se ante nuptias, multæ in ip-

10
Heracien-
sū matrona
rum clades.

10
20
30
sis nuptiis, occisis prius nouis maritis, interficiūt, & se tā funestis calamitatibus virtute ingenuū pudoris eripiunt. Prælium deinde committitur, quo victor tyrannus captiuos senatores in triumphimodum, per ora ciuium trahit. Reuersus in urbem alios vincit, torquet alios, alios occidit: nullus locus vr̄bis à crudelitate tyranni vacat. Accedit sæuitiæ insolentia, crudelitati arrogantia. Interdum enim ex successu continug felicitatis, obliuiscitur se hominem: interdum Iouis filium se dicit. Eunti per publicum, aurea aquila, velut argumentum generis præferebatur: veste purpurea, & cothurnis regum tragicorū, & aurea corona utebatur: filium quoq; suum ^d Ceraunon vocat, vt deos nō mendacio tantum, verumetiam nominibus illudat. Hæc illum facere duo nobilissimi iuuenes Chion & Leonides indignantes, patriam liberaturi, in necē tyranni conspirant. Erant hi discipuli Platonis philosophi,

qui virtutem, ad quam quotidie perfectis præceptis magistri erudiebantur, patriæ exhibere cupientes, quinquaginta cognatos veluti clientes in insidijs locant. Ipsi more iurgantium ad tyrannū veluti ad regem in arcem contendunt: qui iure familiaritatis

liaritatis admissi, dum alterum priorem dicentem intentus audit tyrannus, ab altero occupatur. Sed ipsi, socijs tardius auxiliū ferentibus, à satellitibus obruuntur. Quare factum est, vt tyrānus quidem occideretur, sed patria non liberaretur. Nam frater Clearchi Satyrus eadem via tyrannidem inuadit, multisq; annis per gradus successionis Heraclienses sub regno tyrannorum fuere.

Clearchi
ces.

IVSTINI HISTORICI

LIBER XVII.

10
20
30
Hellepōtus cuius ab initio huius libri fit mētio, est mare illud angustum, quod inter Chersonesum & Asiā minorem ab Aegæo mari in Propontidem trāsmittitur, ubi ab Abydo ad Sestum Xerxes Persarū rex aliquando pontē ultra angustias illas fecit, ut supra quoq; memorauimus.

PER idem fermē tempus in Helleponti & Chersonesi regionibus terræmotus fuit maximus, tantum vr̄bs Lysimachia ante duos & viginti annos à Lysimacho condita, euersa est. Quod portentum dira Lysimacho, stirpique eius, ac ruinam regni cum clade vexatarum regionum portendebat. Nec ostentis fides defuit. Nam breui post tempore Agathoclem filium suum quem in successionem regni ordinauerat, per quanta bella prosperè gesserat, non solum patrium, verumetiam humanum ultra morem perosus, ministra Arsyrice nouerca veneno interfecit. Hæc illi prima mali labes, hoc initium impendentis ruinae fuit. Nam parricidium, principum secutæ cædes sunt, luentium supplicia, quod occisum iuuenem dolebant. Itaque & hi

Ultima in-
ter Alexan-
dri princi-
pes pugna.

10

20

Seleuci
mors.

Ptolemæi
fidelitas.

qui exercitibus præerāt, certatim ad Seleucum de-
ficiebant, eumq; pronum iam ex æmulatione glo-
riæ, bellum Lyfimacho inferre cōpellunt. Vltimū
hoc certamen cōmilitonum Alexandri fuit, & ve-
lut ad exemplum fortunæ par referuatam. Lyfi-
machus III. & LXX. annos natus erat. Seleucus
VII. & LXX. Sed in hac ætate vtriq; animi iuue-
niles erant, imperijq; cupiditatem insatiabilē ge-
rebant. Quippe cum orbem terrarum duo soli te-
nerent, angustijs sibi met inclusi videbātur, vitæq;
finem non annorum spacio, sed imperij terminis
metiebantur. In eo bello Lyfimachus, amissis an-
tea varijs casibus XV. liberis, nō instrenue moriē-
postremus domus suæ ruinæ cumulus accessit. Le-
tus tanta victoria Seleucus, & quod maius victo-
ria putabat, solum se de cohorte Alexandri mansisse, victo-
remq; victorū extitisse, nō hu-
manum opus esse, sed diuinum
munus gloriatur, ignarus pror-
sus non multo post fragilitatis
humanæ se ipsum exemplum fu-
turum. Quippe post menses ad-
modum VII. à Ptolemæo, cu-
ius sororem Lyfimachus in ma-
trimonio habuerat, per insi-
dias circumuentus occiditur, re-
gnūque Macedoniæ, quod
Lyfimacho eripuerat, cum vi-
ra pariter amittit. Igitur Ptole-
mæus cum & in gratiam me-
morix a magni Ptolemæi pa-
tris, & in fauorem vltionis Ly-
fimachi ambitiosus apud popu-
lares esset, primo Lyfimachi fi-
lios conciliare sibi statuit, nup-
tiasq; Arsinoës sororis suæ ma-

a Magni Pto-
lemæi.] Hic est Pto-
lemæus Lagus, pa-
ter Ptolemæi Phi-
ladelphi, qui fuit
miles gregarius, &
magnæ autoritatis
apud Alexandrum
Macedonem sorti-
tusq; est post mortē
eiusdem Alexandri
Aegyptum, Aphri-
cam, & magnā par-
tem Arabiæ, à quo
omnes deinceps Ae-
gyptij reges Ptole-
mæi appellati sunt
Hic duos filios ha-
buit. Ptolemæum
Philadelphum, &
Ptole-

Ptolemæum Cærau-
num. Philadelphus
in regno successit,
uir doctissimus Stra-
tonis discipulus, qui
bibliothecam insig-
nē fecit Alexandriæ
curauitq; in Græcā
linguam uerti per
septuaginta inter-
pretes legem Mo-
saicam. Huic succes-
sit Ptolemæus Euer-
getes, id est, benefi-
cus, & huic Ptole-
mæus Philopater.
Post istū Ptolemæus
Epiphanes &c.

tris eorum petit, puerorum ad
optione promissa, vt cū in lo-
cum eorum successisset, nihil il-
li moliri, vel verecūdia matris
vel appellatione patris auderēt
Fratris quoque regis Aegypti
cōcordiam per epistolas depre-
catur, professus deponere se of-
fensam erepti paterni regni, ne
que amplius à fratre quæsitū-
rum quod honestius à paterno
hoste perceperit: omniq; arte
adulatur Eumeni & Antigo-
no Demetrii filijs, Antiocho
filio Seleuci, cum quibus bel-
lum habiturus erat, ne tertius
sibi hostis accederet. Sed nec
Pyrrhus rex Epiri omissus,
ingens momentum futurus v-
tri parti socius accessisset, qui 20

& ipse spoliare singulos cupiens, omnibus se par-
tibus vendicabat. Itaq; Tarentinis aduersus Ro-
manos laturus auxilium, ab Antigono naues ad Pyrrhi ad-
exercitum deportandum mutuo petit, ab Antio-
cho pecuniam, qui opibus quàm militibus instru-
ctior erat, à Ptolemæo Macedonum militum au-
ditio. Sed Ptolemæus, cui nulla dilationis ex infir-
mitate virium venia esset, V. millia peditum, equi-
tum quatuor millia, elephantos L. non amplius, 30
quàm in biennij vsum dedit. Ob hæc Pyrrhus fi-
lia Ptolemæi in matrimonium accepta, vindicem
eum regni reliquit. Sed quoniam ad Epiri mentio-
nem ventum est, de origine regni eius pauca nar-
randa sunt. Molossorum primum in ea regione re-
gnum fuit: post Pyrrhus Achillis filius, amisso per
absentiam Troianis temporibus paterno regno,
in his locis confedit, qui Pyrrhidæ primo, postea
Epirotæ

Epirotæ dicti sunt. Sed Pyrrhus cum in templum Dodonæ Iouis ad consulendum venisset, ibi Anasam neptem Herculis rapuit, ex cuius matrimonio octo liberos sustulit. Ex his nonnullas virgines nuptum finitimis regibus tradidit, opesq; affinitatum auxilio magnas parauit. Atq; ita^b Heleno filio Priami regis, ob indu-

10
*alijs, Aribâ

20
30

striam singularem vaticinâ di, regnum Chaonum, & Andromachem Hectoris, quam & ipse matrimonio suo in diuisione Troianæ prædæ acceperat, vxorem reddidit: breuiq; post tempore Delphis, insidijs Orestis filij Agamemnonis, inter altaria dei interijt. Successor huic Pilades filius fuit. Per ordinem deinde regnū ad Arymbam descendit: cui quoniā pupillus & vnicus ex gente nobili superesset, intētiore omnium cura seruandi eius educandiq; publicè tutores constituuntur. Athenas quoq; erudiendi gratia missus, quanto doctior maioribus suis, tanto & gratior populo fuit. Primus itaq; & leges, & senatum, annuosque magistratus, & reipublice formam composuit: & vt à Pyrrho sedes sic vita cultior populo ab Arymba statuta. Huius filius Neoptolemus fuit, ex quo nata est Olympias mater Alexandri Magni, & Alexander, qui post eum regnum Epiri tenuit, & in Italia bello gesto, in Brutijs interiit. Post eius mortem frater Aeacides regno successit, qui assiduis aduersus Macedonas bellorum certaminibus populum fatigando, offensam ciuium contraxit, ac propterea in exilium actus, Pyrrhum filium bimū, admodum paruulum in regno reliquit: qui & ipse cum à populo propter odium patris ad necem quæreretur, furtim subtractus in Illyrios defertur, traditusque est Beroe Glauicie regis vxori

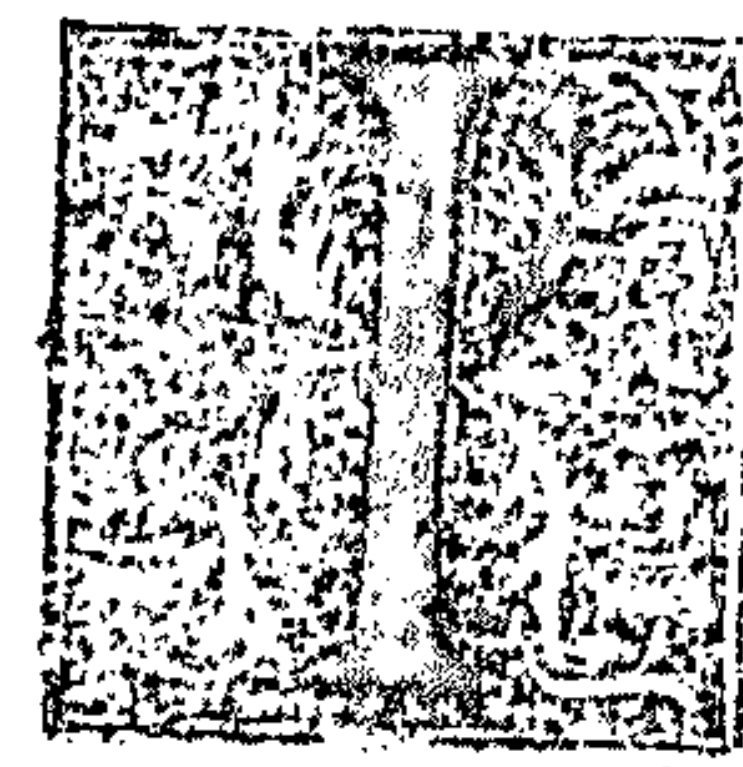
nutrien

nutriendus, quæ & ipsa generis Aeacidarū erat. Ibi eum seu misericordia fortunæ eius, seu infantilibus blandimentis inductus rex, aduersum Cassandrum Macedoniæ regem, qui cum belli comminatione deponere poscebat, diu protexit, addito in auxilium etiam adoptionis officio. Quibus rebus moti Epirotæ, odio in misericordiam verso, annorum XI. eum in regnum reuocauerunt, datis tutoribus, qui regnum vsq; ad adultam eius ætatem tuerentur. Adolescens deinde multa bella gessit, tantusq; rerum successu habere coceptus est, vt Tarentinos solus aduersus Romanos tueri posse videretur.

aquello Ay 9

Ad genua deuolutum puerū, mox ueste regis apprehensus, disse, quasi opem ab eo peteret scribit Plutarchus:

IVSTINI HISTORICI
LIBER XVIII.

MGITVR Pyrrhus rex Epiri, cum iterata Tarentinorum legatione, additis Sannitum & Lucanorum precibus, & ipsis auxilio aduersus Romanos indigentibus, fatigaretur, non tam supplicum precibus, quam spe inuadendi Italię imperij inductus venturum se cum exercitu pollicetur. In quam rem inclinatum semel animum, precipitem agere cęperant exempla maiorum, ne aut inferior patruo suo Alexandro videretur quo defensore ijdem Tarentini aduersus Brutios vsi fuerant: aut minores animos Magno Alexandro habuisse, qui tam lęga a domo militia orientem subegit. Igitur relicto custode regni, filio Ptolemęo annos XV, nato, exercitum in portu Tarentino exponit, duobus paruulis filijs Alexandro & Heleno, in solatia longinqę secum expeditionis adductis. Cuius audito aduentu, consul Romanus Valerius Leuinus festinās vt prius cum eo congregeretur, quā auxiliā sociorum conuenirent, ex-

Pyrrhi in
Italiam ad
uentus.

30

TRes isti populi, Tarentini Sannites & Lucani, qui hic Pyrrhū in auxilium aduocasse scribuntur, locum habent in Calabria iuxta Appulorum regionem, in extrema scilicet Italiae parte, nisi quod Sannites omnibus his septentrionaliores existunt. Regio Sannitū hodie Aprutium uocatur. a Leuinus. Plutarchus uocat Albinum. Pugnatum est autem inter Pandosiam & Heracleā urbem, ad Sirimfluuium. Porro secunda pugna commissa est ad Asculum urbem. & tota hęc historia copiose a Plutarcho in Pyrrhiuita descripta inuenitur.

exercitum in aciem deducit: nec rex, tametsi numero militum inferior esset, certamini morā fecit. Sed Romanos vincentes iam, inusitata ante elephatorum forma stupere primo, mox cedere praelio coęgit, victoresq; iam noua Macedonum monstra repente vicerunt. Nec hostibus incruenta victoria fuit. Nam & ipse Pyrrhus grauiter vulneratus est, & magna pars militum eius cęsa, maioremq; gloriam eius victorię, quā lætitiā habuit, Huius pugnę euentum multę ciuitates secuta, Pyrrho se tradunt. Inter cęteros etiam Locri, prodito præsidio Romano, ad Pyrrhum deficiunt. Ex ea praeda Pyrrhus CC. captiuos milites gratis Romam remisit, vt cognita virtute eius, Romani cognoscerent etiam liberalitatem. Interiectis deinde diebus, cum sociorum exercitus superuenisset, iterato praelium cum Romanis facit, in quo par fortuna priori bello fuit. Interea Mago dux Carthaginensium in auxilium Romanorum cum CXX. nauibus missus, senatum adiit, ægrę tulisse Carthaginenses affirmans, quod bellum in Italia a peregrino rege paterentur. Ob quam causam missum se, vt quoniam externo hoste oppugnantur, externis auxilijs iuuarentur. Gratię a senatu Carthaginensibus actę auxilięque remissa. Sed

10

20

Punica fides & ingenium.

30

b Cyneas. Plutarchus refert Cyneā a Pyrrho de agenda pace ad Romanos missum, non Fabriciū a Romanis ad Pyrrhū. Obtinuit autē Appius Claudius Cæcus, ne fœdus atque pax fieret.

Mago Punico ingenio, post paucos dies tacitus, quasi pacificator Carthaginensium, Pyrrhum adiit, speculaturus consilia eius de Sicilia, quod eū accersiri fama erat. Nam Romanis eadem causa mittendi auxilia Carthaginensibus fuerat, vt Romano bello, ne in Siciliam Pyrrhus trāsire posset, in Italia detineretur. Dum hęc aguntur, legatus a senatu Romano Fab-

bri-

bricius Lucinus missus, pacem
 cū Pyrrho cōposuit, ad quā cō-
 firmandā, Cyneas Romā cū in-
 gētibus à Pyrrho donis missus
 neminem cuius domus muneri-
 bus pateret, inuenit. Huic con-
 tinentiæ Romanorū simile ex-
 emplū iisdē ferme temporibus
 fuit. Nam missa à senatu in Ae-
 10 gyptum legatione, cū ingentia
 sibi à Ptolemæo rege missa mu-
 nera spreuissent, interiectis die-
 bus ad cœnam inuitatis, aureæ
 coronæ missæ sunt, quas illi ho-
 noris causa receperat, postera die
 statuis regis imposuerunt. Igi-
 tur Cyneas cum turbatam cū
 Romanis pacē ab Appio Clau-
 dio renūciasset, interrogatus
 10 à Pyrrho qualis Roma esset,
 respondit, regum urbem sibi
 visam. Post hæc legari Siculo-
 rum superueniunt, tradentes
 Pyrrho totius insulæ imperiū,
 quæ assiduis Carthaginensium
 bellis vexabatur. Itaq; relicto
 Locris Alexandro filio, firma-
 tusq; ciuitatibus valido præsi-
 dio, in Siciliam exercitum tra-
 30 iecit. Et quoniam ad Carthagi-
 nensium mentionem ventum
 est, de origine eorum pauca di-
 cēda sunt, repetitis Tyrriorum
 paulò altius rebus, quorum ca-
 sus etiam dolendi fuerant. Ty-
 rriorum gens condita à Phœni-
 bus fuit, qui terræ motu vexati

Carthagi-
 nensium origo.

c ¶ Cyneas.] Fu-
 it hic Cyneas Demo-
 sthenis auditor, cu-
 ius eloquentia plu-
 res urbes quàm suis
 armis subactas esse
 dicebat Pyrrhus.

d ¶ Sidona.] Si-
 gnificat Sidona, uel
 magis Zidona (sic
 enim scribitur ab
 Hebreis & Syris,
 quorum pars fuit
 Phœnicia) piscatio-
 nem, & non piscem.
 Piscem Hebræi uo-
 cant Dag. Syri ue-
 ro Nuna. e ¶ Ty-
 rum.] Hebræi uo-
 cant hanc urbē Zor-
 fuitq; olim quatuor
 stadijs à continenti
 separata. Hanc insi-
 gnem urbem quidā
 scribunt ab Ageno-
 re cōditam, adeoq;
 ab eo munitam, ut
 nulla moles fieri pu-
 taretur in littore
 pro accessu. Nā per
 Africum procellæ
 sic illidebantur ad
 littus, æstuabatq;
 mare in tantum, ut

procel-

procellæ ipsæ supe-
 rarent omnem mo-
 lem suo reflexu, &
 præaltum mare, tur-
 res & murū sic am-
 biebat, ut nullæ sca-
 læ applicari possēt.
 Sed sefellit eos opi-
 nio eorū, cū Alexan-
 der Magnus conge-
 sto aggere urbem
 expugnarit, ut su-
 præ latius dictū est.

relicto patriæ solo, Assyrium
 stagnū primo, mox mari pro-
 ximum littus incoluerunt, con-
 dita ibi vrbe, quam à piscium v-
 bertate Sidona appellauerunt.
 Nam piscem Phœnices sidon
 vocant. Post multos deinde an-
 nos à rege Ascaloniorū expug Tyrus quan-
 nati, nauibus appulsi, Tyrō vr do condita.
 bem ante annū Troianæ cladis
 condiderunt. Ibi Persarū bellis
 diu varieq; fatigati, victores
 quidem fuere: sed attritis viri-
 bus, à seruis suis multitudine
 abundātib; indigna supplicia

perpessi sunt: qui conspiratione facta, omnem li-
 berum populum cū dominis interficiunt: atq; ita
 potiti vrbe, lares dominorum occupant, rēpublicā
 inuadunt, coniuges ducunt, & quod ipsi non erāt,
 20 liberos procreant. Vnus ex tot milibus seruorum
 fuit, qui miti ingenio, cū senis domini, paruuliq;
 filij eius fortuna moueretur, dominos nō truci fe-
 ritate trucidauit, sed pia misericordia ac humani-
 tate respexit. Itaq; cū velut occisos alienasset, ser-
 uisq; de statu reipublice deliberantibus, placuisset
 regē ex suo corpore creari, eumq; potissimū, qua-
 si acceptissimū dijs, qui solē oriētē primus vidisset
 rem ad Stratonē (hoc enim ei nomē erat) dominū
 occulte latentē detulit. Ab eo informatus, cū me-
 dio noctis omnes in vnū cāpum processissent, cete-
 ris in orientē spectantibus, solus occidentis regionē
 30 intuebatur. Id primū alijs videri furor, in occiden-
 te solis ortū querere. Vbi vero dies aduentare cœ-
 pit, editissimisq; culminibus vrbis oriēs splendere
 expectantibus alijs vt ipsum solē aspicerent, hic pri-
 mus oībus fulgorē solis in sūmo fastigio ciuitatis
 ostēdit. Nō seruilis ingenij ratio visa: regētibusq;

auto

Stratonis so-
 lertia.

autorem, de domino cōfiteretur. Tunc intellectum est, quantum ingenua seruilibus ingenia præstarent, malitiæq; seruos, nō sapientia vincere. Igitur venia seni filioque data est, & velut numine quodam reseruos arbitrantes, regem Stratonem creauerunt. Post cuius mortem regnum ad filium ac deinde ad nepotes transit. Celebre hoc seruorum facinus, metuendumq; exemplum toto orbe terrarum fuit. Itaque Alexander Magnus cum in

10 teriecto tempore in oriente bellum gereret, velut vltor publicæ securitatis, expugnata eorum
Alexander vltor crude vrbe, omnes qui prælio superfuerant, ob memo-
litis in Tyro. Stratonis inuiolatum seruauit, regnumque stirpi
ritâ veteris cædis crucibus adfixit. Genus tantum
Stratonis inuiolatum seruauit, regnumque stirpi
eius restituit, ingenuis & innoxijs incolis insulæ
attributis, vt extirpato seruili germine, genus vr-
bis ex integro conderetur. Hoc igitur modo Ty-
rii Alexandri auspicijs conditi, parsimonia & la-
bore quærendi cito conualuere. Ante cladem do-
20 minorum cum & opibus & multitudine abunda-
rent, missa in Africam iuuentute, Vticam condi-
dere, cum interim rex Tyro decedit, filio Pygma-
lione, & Elisa filia insignis formæ virgine, hære-
dibus institutis. Sed populus Pygmalioni admo-
dum puero regnū tradidit. Elisa quoque Sichæo
auunculo suo, sacerdoti Herculis, qui honos secun-
dus à rege erat, nupsit, Huic magnæ, sed dissimu-
latæ opes erant, aurumque metu regis, non tectis
sed terræ crediderat: quam rem etsi homines ig-

30 norabant, fama tamen loqueba-
tur: qua incensus Pygmalion,
oblitus iuris humani, auunculū
suum, eundemque generum
suum, sine respectu pietatis oc-
cidit, Elisa diu fratrem prop-
ter scelus auersata, ad postre-
mum dissimulato odio, mitiga-

f [Elisa.] Hæc
cognomento Dido
est uocata, quod sci-
licet seipsam ma-
gis interemerit, quã
libidini indulserit.
Fuit autem, ut qui-
dam

dam scribunt, filia
Beli, & soror Pyg-
malionis: congrega-
toq; multo auri &
argenti pondere ad
nauigauit Africam
& condidit in ea ur-
bem Carthaginem.
Et cum ab Hiar-
ba Libyæ rege in cō-
iugium peteretur,
paulisper distulit
nuptias, donec cōde-
ret ciuitatem. Nec
multo post, extructa
in memoriam mari-
ti quondam Sichæi
pyra maluit ardere
quã nubere.

toq; interim vultu, fugam ra-
cite molitur: assumptisq; qui-
busdam principibus in sociera-
tem, quibus par odium in regē
esse, eandemq; fugiendi cupidi-
tatem arbitrabatur. Tunc fra-
trem dolo aggreditur, fingit
se ad eum migrare velie, ne am-
plius ei mariti domus cupidæ
obliuionis, grauem luctus ima-
o1 ginem renouaret, neue vltra a-
mara admonitio oculis eius oc-
currat. Non inuitus Pygma-
lion verba sororis audiuit, exi-
stimans cum ea & aurum Si-
chæi ad se venturam. Sed Elisa
ministros migrationis à rege
missos, nauibus cū opibus suis
prima vespera imponit: proue-
ctaque in altum, compellit eos
20 onera arenæ pro pecunia inuo-
lucibus inuoluta, in mare deijcere. Tunc desiens
ipsa, lugubriq; voce *Sichæum exorat, vt libens
opus suas recipiat, quas reliquerat, habeatque in-
ferias, quas habuerat causam mortis. Tunc ipsos
ministros aggreditur, sibi quidem ait, optatam
olim mortem, sed illis acerbos cruciatus, & dira
supplicia imminere, qui Sichæi opes, quarum spe
parricidium rex fecerit, auaritiæ tyranni subtra-
xerint. Hoc metu omnibus iniecto, comites fu-
30 gæ accepit, iunguntur & senatorum in ea nocte
præparata agmina, atque ira sacris Herculis, cu-
ius sacerdos *Sichæus fuerat, repetitis, exilio se-
des quærunt. Primus illis appulsus terræ *Cy-
prus insula fuit, vbi sacerdos Iouis cum coniuge
& liberis, dei monitu, comitem se Elisæ, sociumq;
fortunæ offert, pactus sibi posterisq; perpetuū ho-
norem

20
Didonis a-
sus
*Sicharba
30
*Sicharbas

Cypriorum
mos in pro
stituendis uir
ginibus.

10

20

Didonis in
Africam ad
uentus

30

norem sacerdotij. Cōditio pro
manifesto omine accepta. Mos
erat Cyprijs, virgines ante nu
ptias, statutis diebus dotalem
pecuniam quæsituras, in quæ
stum ad littus maris mittere,
pro reliqua pudicitia libamēta
Veneri soluturas. Harū igitur
ex numero LXXX. admodū
virgines rapi, & nauibus impo
ni Elisa iubet, vt & iuuetus ma
trimonia, & vrbs sobolem ha
bere possit. Dum hæc aguntur,
Pygmalion cognita sororis fu
ga, cum impio bello fugiētem
persequi pararet, ægrè preci
bus matris & deorum minis vi
ctus, quieuit: cui cum inspirati
vates canerent, non impunè
laturum, si incrementa vrbs
toto orbe auspiciatissimæ inter
pellasset: & hoc modo spacium
respirandi fugientibus datum.
Itaque Elisa delata in Africæ
finibus, incolas loci eius aduentu peregrinorum,
mutuarumq; rerum commercio gaudentes, in a
micitiam sollicitat. Deinde empto loco, qui corio
bouis regi possit, in quo fessos longa navigatione
socios, quoad proficisceretur, reficere posset, coriū
in tenuissimas partes secari iubet, atq; ita maius
loci spacium quam petierat, occupat: vnde postea
ei loco^h Byrsæ nomen fuit. Confluentibus deinde
vicinis locorum qui spe lucri multa hostibus ve
nalia inferebant, sedesq; ibi statuentibus, ex fre
quentia hominum velut instar ciuitatis effectum
est. Vt censum quoque legati dona vt consangu
neis attulerunt, hortatiq; sunt vt urbem conde
rent,

g ¶ Cyprus insu
la.] Hinc uidetur
hæc insula uocata
in Hebraismo Eli
sa, cum in hunc mo
dum Gen. 10. scrip
tum sit: Filij Iauan,
Elisa & Tharsis,
Cittim & Doda
nim. Ab istis disper
sæ sunt insulæ gen
tium &c.

h ¶ Byrsæ no
men.] Est Byrsa idē
quod corium acter
gus. Vnde Vergilius
Mercatiq; solum fa
cti de nomine Byr
sam, Taurino quan
tum possent circum
dare tergo.

i ¶ Carthago con
ditur.] Conditā est
Carthago ab Elisa
filia regis Tyri, an
te Romam per sep
tuagintaduos an
nos, factaque est to
tius Africæ caput,
habens reges poten
tissimos, qui usque
adeo imperium di
latauerunt, ut e
tiam inter quatuor
principalia regna à
quibusdam ponere
tur. Ambitus muri
Carthaginensis com
plexus est 22. millia
passuum, & tota fe
rè vrbs fuit cincta
mari. Murus latus
fuit triginta pedi
bus, saxo quadrato
in altitudine cubi
torum 40. Arx,
cui nomen Byrsæ,
fuit paulò amplius
quam duo millia
passuum tenebat.
Ex una parte mu
rus communis urbi
& Byrsæ erat immi
nēs mari Stetit 700
annis habens gra

rèt, vbi sedes sortiti essent, Sed
& Afros detinendi aduenas a
mor cepit. Itaque consentienti
bus omnibus, Carthago con
ditur, statuto annuo vectigali
pro solo vrbs. In primis fun
damentis caput bubalum in
uen:um est, quod auspiciū
quidem fructuosæ terræ, sed
laboriosæ, perpetuæq; feruæ vr
bis fuit: propter quod in alium
locum vrbs translata. Ibi quo
que caput equi repertum, belli
cosum, potentēque populum
futurum significans, vrbi au
spicatam sedem dedit. Tunc
ad opinionem nouæ vrbs con
currentibus gentibus, breui &
populus & ciuitas magna fa
cta est. Cum successu rerum
florentes Carthaginis opes es
sent, rex Mauritanorum Hiar
bas, decem Pœnorum principi
bus ad se accersitis, Elisæ nup
tias sub belli denunciatione pe
tit. Quod legati reginæ referre
metuentes, Punico cum ea in
genio egerunt, nunciantes, re
gem aliquem postere, qui cul
tiores mores victusque, eum
Afrósque perdoceat: sed quen
quam inueniri non posse, qui
ad barbaros & ferarum more
viuentes, transire à consangu
neis velit. Tunc à regina casti
gati, si pro salute patriæ aspe
riorē vitam recusarēt, cui etiā

Carthago
conditur.

10

20

30

ipsa vita, si res exigat, debeatur: regis mandata aperuere, dicentes, quæ præcipiat alijs, ipsi facienda esse, si velit vrbi consultū esse. Hoc dolo capta, diu Sichæi viri nomine, cum multis lachrymis, & lamentatione flebili inuocato, ad postremum ituram se quod sua & vrbis facta vocarent, respondit. In hoc trium mensium sumpto spacio pyra in vltima parte vrbis extructa, velut placatura viri manes, inferiasq; ante nuptias missura, multas hostias cædit, & sumpto gladio pyram conscendit, atque ita ad populum respiciens, ituram se ad virū, sicut præceperant, dixit, vitam que gladio finiuit. Quandiu Carthago inuicta fuit, pro dea culta est. Conditam est vrbs hæc LXXII. annis antequam Roma: cuius virtus sicut bello clara fuit, ita domi status varijs discordiarum casibus agitata est. Cum inter cætera mala, etiam peste laborarent, cruenta sacrorum religione, & scelere, pro remedio vti sunt. Quippe k homines, vt victimas immolabant, & impuberes (quæ ætas etiam hostium misericordiam prouocat) aris admouebant, pacem deorum, sanguine eorum exposcentes, pro quorum vita dii rogari maxime solent. Itaque * aduersis tanto scelere numinibus, cum in Sicilia diu infeliciter dimicassent, translato in Sardiniam bello, amissa maiore exercitus parte, graui præ-
 * Mezeumlio victi sunt: propter quod ducem suum * Ma-
 Orosius chæum, cuius auspicijs & Sicilia partem domuerant,

Didonis in
 teritus.

10

20

30

* aduersis

* Mezeumlio

Orosius

uisima bella cōtra Romanos. Anno igitur 602. à Romacō dita, senatus Romanus decreuit abolendam Carthaginē, & ueniens Scipio iuuenis oppugnauit ciuitatem sex continuis diebus & noctibus, & obtentam accendit igni.

k ¶ Homines uelimabant.] Ab hæc crudelitate temporis successu prohibiti sunt à Dario Persarum rege, ut sequenti dicetur libro.

rant, & aduersus Afros magnas res gesserant, cū parte exercitus quæ superfuerat, exulare iusserunt. Quam rem ægrè ferentes milites, legatos Carthaginem mittunt, qui reditum primo, ueniuntq; infelicis militiæ petant: tamen denunciēt, quod si precibus nequeant, armis se consecuturos. Cum preces & minæ legatorū sprete essent, interiectis diebus conscensis nauibus armati ad urbem ueniunt: ibi deos hominesq; testati, non se expugnatum, sed recuperatum patriam venire ostensurūque ciuibus suis, non uirtutem sibi prior bello, sed fortunam defuisse. Prohibitis com meatibus, obsessaq; vrbe, in summam desperationem Carthaginenses adduxerunt. Interea Cartalo Machæi ducis exulis filius, cum præter castra patris à Tyro, quod Decimas Herculis ferre ex præda Siciliensi, quam pater eius ceperat, à Carthaginensibus missus fuerat, reuerteretur, accersitūque à patre esset, publicæ se prius religionis officia exeururum, quam priuatæ pietatis, respondit. Quam rem etiam ægrè ferret pater, non tamen vim afferre religioni ausus est. Interiectis deinde diebus, Cartalo petito com meatu à populo, cū reuersus ad patrem esset, ornatusq; purpura & infulis sacerdotij omnium se oculis ingereret, tunc in secretum pater adducto, ait: Ausus ne es, nefandissimum caput, ista purpura & auro ornatus, in conspectū tot miserorum ciuium venire, & mœsta ac lugentia castra, circumfluentibus quietæ felicitatis insignibus, uelut exultabundus intrare? Nusquā ne te alijs iactare potuisti? Nullus locus aptior quàm sordes patris, & exilij infelicis grumnae fuerunt? Quid quod paulò ante uocatus, non dico patrem, ducem certè ciuium tuorum superbe spreuisti? Et quid porro tu in purpura ista coronisque, aliud quàm uictoriarum mearum titulos geris? Quoniam igitur tu in patre nihil nisi

10

20

30

exulis nomen agnoscis, ego quoque imperatorem me magis, quam patrem indicabo, statuanque in te exemplum, ne quis post hac infelicibus miseris patris illudat: atque ita cum ornatu suo in altissimam crucem, in conspectu urbis affigi iussit.

Post paucos deinde dies Carthaginem capit, uocatoque populo ad concionem, exilij iniuriam que ^{* contentusque} ritur, belli necessitatem excusat, contemptumque victoriarum suarum, punitis autoribus miserorum ciuium, iniuriosi exilij omnibus se veniam dare dicit. Atque ita decem senatoribus interfecit, urbem legibus suis reddidit. Nec multo post tempore affectati regni accusatus, duplicis & in filio & in patria parricidij poenas dedit. Huic Mago imperator successit, cuius industria, & opes Carthaginensium, & imperij fines, & bellicae gloriae laudes creuerunt.

20 IVSTINI HISTORICI
LIBER XIX.

Mago Carthaginensium imperator, cum primus omnium ordinata disciplina militari, imperium Pœnorum condidisset, uiresque ciuitatis non minus bellandi arte, quam uirtute firmasset, defungitur, relictis duobus filiis Hasdrubale & Hamilcare, qui per uestigia paternae uirtutis decurrentes, sicuti generi, ita & magnitudini patris successerunt. Iis

Prosequitur in hoc libro Iustinus successio- nem imperatorum Pœnorum: ubi notandum Carthaginenses uocari Pœnos quasi Phœnos à Phœnicia, detracta scilicet aspiratione. Mutatur etiam in deriuatiuo *œ* in *u*, & *p* Phœnicus dicitur Punicus.

nicus, ut bellum Punicum, id est, Carthaginense.

a [Dictatura.] Erat dictatura summa potestas in populum, & qui illam habuit, magister quoque populi appellatus est, nec erat ius prouocandi ab eo. Nec alio pacto creari solebat, quam cum uis aliqua maior repente eborta, ingentem urbi cladem minitari uideretur. Magister equitum secundam post dictatorem dignitatem gerebat, & ab ipso dictatore eligebatur, sicut & ceteros magistratus illi licebat eligere, à quibus dictandis quidam dictatorem appellatum uolunt. Alij autem putant dictatorem nuncupatum, quod dicto eius omnes essent audientes. **b** [Varia uictoria.]

ducibus Sardiniae bellum illatum. Aduersus Afros quoque uectigal pro solo urbis multorum annorum repetentes, dimicatum. Sed Afrorum sicuti causa iustior, ita & fortuna superior fuit, bellumque cum his solutione pecuniae, non armis finitum. In Sardinia quoque Hasdrubal grauiter uulneratus, imperio ^{* Cui cognomen fuit Barca.} Hamilcari fratri tradito interijt: cuius mortem, tum luctus ciuitatis, tum & dictaturae undecim, & triumphiquatuor, insignem fecere. Hostibus quoque creuere animi, ueluti cum duce Pœnorum vires concidissent. Itaque Siciliae populis propter assiduas Carthaginensium iniurias, ad Leonidam fratrem regis Spartanorum concurrentibus, graue bellum natum, in quo & diu, & ^b uaria uictoria praelatum fuit. Dum haec aguntur, legati à Dario Persarum rege Carthaginē ueniunt, afferentes edictum, quo Pœni humanas hostias immolare, & canina carne uesci prohibebantur: mortuorum corpora cremare potius, quam terra obruere à rege iuebantur: petentes simul auxilia aduersus Græcos, quibus illaturus bellum Darius erat. Sed Carthaginenses auxilia negantes, propter assidua finitimorum bella

cæteris, ne per omnia contumaces viderentur, cupidè parucere. Interea Hamilcar bello Siciliensi interficitur, relictis tribus filijs, Amilcone, Hanno ne, Gisgone, Hasdrubali quoque par numerus filiorum fuit, Hannibal, & Hasdrubal, & Sappho. Per hos res Carthaginensium ea tempestate regebantur. ¹⁰ Iraque & Mauris bellum illatum, & aduersus Numidas pugnatum, & Afri compulsi stipendium vrbs conditæ Carthaginensibus remittere. Deinde cum familia tanta imperatorum grauis liberæ ciuitati esset, omniaque agerent simul & iudicaret, C. ex numero senatorum iudices deliguntur, qui reuersis à bello ducibus rationem rerum gestarum exigent, vt hoc metu ita in bello imperia ²⁰ cogitarent, vt domi iustitiam, legesque respicerent. In Sicilia in locum Hamilcaris imperator Hamilco succedit: qui cum nauali, terrestrique bello secunda prælia fecisset, repente pestilentis sideris vi exercitum amisit: quæ res cum nunciata Carthagini esset, mortua ciuitas fuit omnia vlulatibus, non secus ac si ipsa vrbs capta esset, personabant: clausæ priuatae domus, clausa deorum templa, intermissa omnia sacra, omnia priuata officia damnata. Cuncti deinde ad portam ³⁰ cõgregantur, egredientesque paucos è nauibus, qui cladi superfuert, de suis percontantur. Vt vero dubia antè spe, & suspensio metu, incerta orbitatis expectatione casus suorum miseris eluxit, tunc toto littore plangentium gemitus, tunc infelicium matrum vlulatus, & querelæ flebiles audiebantur. Inter hæc procedit inops è nauis sua imperator Hamilco, sordida, seruilique tunica discinctus, ad cuius conspe

*agitarent
malim

conspectum plangentium agmina iunguntur. Ipse quoque manus ad cœlum tendens, nunc sortem suam, nunc publicam fortunam deslet, nunc deos accusat, qui tanta belli decora, & tot ornamenta victoriarum, quæ ipsi dederant abstulerint: qui captis tot vrribus, totiesque hostibus terrestri naualique prælio victis, exercitum victorem non bello, sed peste deleuerint. Deferre se tamen ciuibus suis non modica solatia, quod malis eorum hostes gaudere, non gloriari possent. Quippe neque eos qui mortui sunt, à se occisos neque eos qui reuersi sunt, à se fugatos possint dicere. Prædam quæ relictis à se castris abstulerint, non esse talem, quam velut spoliū victi hostis ostentent, sed quam possessione vacua, fortuitis dominorum mortibus, sicuti caduca occupauerint. Quod ad hostes pertinet, victores se recessisse: quod ad pestem pertinet victos. Nihil tamen se grauius ferre, quam quod inter fortissimos viros mori non potuerit, seruatumque sit non ad vitæ iucunditatem, sed ad ludibrium calamitatis. Quanquam vbi miseram copiarum reliquias Carthaginem reduxerit, se quoque secuturum cõmilites suos, ostensurumque patriæ, non ideo se in eam diem vixisse, quoniam velit viuere, sed ne hos, quibus nefanda lues pepercerat, inter hostium exercitus relictos morte sua proderet. Tali vociferatione per urbem ingressus vt ad limina domus sue venit prosequutam multitudinem velut postremo alloquio dimisit: obsecratisque foribus, ac nemine ad se, ne filiis quidem ³⁰ admissis, mortem sibi conscuit.

DIONYSIUS ex Sicilia pulsis Carthaginensibus, occupatoque totius insulae imperio, graue ociū regno suo, periculosamque deficiā tantū exercitus ratus, copias in Italiā traiecit, simul ut militū vires continuo labore acuerentur, & regni fines proferrētur. Prima illi militia aduersus Græcos, qui proxima Italici maris littora tenebāt, fuit: quibus de uictis, finitimos quosque aggreditur, omnesque Græci nominis Italiam possidentes, hostes sibi destināt: quæ gentes non partem, sed vniuersam ferme Italiam ea tempestate occupauerant. Denique multæ vrbes adhuc post tantam vetustatem, vestigia Græci moris ostendant. Nanque Thuscorū populi qui oram inferi maris possident, à Lydia venerunt. Et Veietos quos incolae superi maris videmus, capta & expugnata Troia, Antenore duce misit. Adria quoque Illyrico mari proxima quæ & Adriatico mari nomen dedit, Græca vrbs est & pros

*alijs, Harpos

Describuntur in hoc 20. libro gesta senioris Dionysij Siciliæ regis qui æque ut filius eius tyrannus uocatur, non propter bonitatem eorū, sic enim non raro capitur tyrannus, unde & olim quæque ciuitas & gens reip. imperium penes reges habebat, quos ad huiusmodi fastigiū maiestatis non ambitio popularis sed spectata inter bonos moderatio prouehat, quæ tyranni ob fortitudinem uocabatur. Sic apud Syros & Chaldaeos, principes & potentes uocatur turanini. Non sic inquam isti Dionysij uocati sunt tyranni, sed ob seuerū & crudele, quod in subditos exercuerunt

runt imperium. Habuit autem senior Dionysius duas uxores, & ex utraque liberos suscepit. Ex prima, quæ erat Locresis, Dionysium habuit, qui ei defuncto successit. Ex altera Hipparini filia, summæ honestatis inter omnes Syracusanas, Narsæum & Hipparinum filios. a [Inferi maris.] Inferum mare uocatur mare Ligusticum, Italiam à meridie alluens. Mare uero superū est mare Adriaticum. b [Maiores Græcia.] Quæ olim magna Græcia uocata fuit, hodie in multis distinguitur provincias, nempe in Calabria, Apuliâ & Neapolitanum regnum.

natione in eius L. iuuenes amplexos Mineræ simulachrum, sacerdotisque deæ uelatum ornamentis, inter ipsa altaria trucidauerunt. Ob hoc cum peste & seditionibus vexaretur, priores Crotonienses Delphicum oracu

quæ Diomedes, exciso Ilio, naufragio in ea loca delatus, condidit. Sed & Pisæ in Liguribus Græcos autores habent. Et in Thuscis Tarquini à Thessalis & Spinambris. Perusini quoque originem ab Achæis ducunt. Quid Cere urbem dicam? Quid Latini Magna nos populos, qui ab Aenea conditi videntur? * Iam Falisci, Iapygij, Nolani, Abelani, nonne Chalcidensium coloni sunt? Quid tractus omnis Capaniæ? Quid Brutij, Sabinique? Quid Samnites? Quid Tarentini, quos Lacedæmonia profectos, Spuriolque uocatos accepimus? Thuri norum urbem condidisse Philocterem ferunt, ibique adhuc monumentum eius uisitur. Et Heraculis sagittæ in Apollinis templo, quæ fatum Troiæ fuere. Metapontini quoque in templo Mineræ ferramenta, quibus Epeus Troiani equi fabricator. pter quod omnis illa pars Italia maior Græcia appellatur. Sed principio originum Metapontini cum Sybaritanis & Crotonienses pellere cæteros Græcos Italia statuerunt. Cum primū urbem Sirim cepissent, in expugnatione in eius L. iuuenes amplexos Mineræ simulachrum, sacerdotisque deæ uelatum ornamentis, inter ipsa altaria trucidauerunt. Ob hoc cum peste & seditionibus vexaretur, priores Crotonienses Delphicum oracu

10 *Item

20

Epeus Troiani equi fabricator. Bella Italorum iter sese

30

oraculum adierunt. Responsum his est, finem mali fore, si violatum Mineruæ numen, & interfectorum manes placassent. Itaque cum statuas iuuenibus iustæ magnitudinis, & in primis Mineruæ fabricare cœpissent, Metapontini cognito oraculo deorum, occupandam & manium pacem & deæ rati, iuuenibus modica & lapidea simulachra ponunt, & deam panificiis placant. Atq; ita pestis vtrobiq; sedata est, cum alteri magnificentia, alteri velocitate certassent, Recuperata sanitate, non diu Crotonienses quievere. Itaque indignantes, in oppugnatione Siris auxilium contra se à Locrensisibus latum, bellum his intulerunt. Quo metu terribiti Locrenses, ad Spartanos decurrunt, auxilium supplices deprecantur. Illi longinqua militia grauati, auxilium à Castore & Polluce petere eos iubent. Neq; legati sociæ vrbis responsum spreuerunt: profectiq; in proximum templum, facto sacrificio auxilium deorum implorant, litatis hostiis, obtentoq; vt rebantur, quod petebant, haud secus læti, quàm si deos ipsos secum aduecturi essent, puluinaria ijs in naui componunt, faustisque profectionibus solaria suis pro auxilijs deportant. His cognitis Crotonienses & ipsi legatos ad oraculum Delphos mittunt, victoriæ facultatem, belliq; prosperos euentus deprecantes. Responsum, prius votis hostes, quàm armis vincendos. Cum vouissent Apollini decimas prædæ, Locrenses & voto hostium, & responso dei cognito nonas uerunt, tacitamq; eam rem habuere, ne votis uincerentur. Itaq; cum in aciem processissent, & Crotoniensium CXX. millia armatorum cõstitissent, Locrenses paucitatem suam circûspicientes (nam sola XV. millia militum habebant) omissa spe uictoriæ in destinatam mortem cõspirant, tantusq; ardor ex desperatione singulos cepit, vt victores se putarent, si non inulti morerentur, Sed dũ mori hone

Bellum Crotoniensium cum Locrensisibus.

Vota Crotoniensium & Locrensiũ.

Desperatio enim magnũ ad honestem morientium incitamentum est
Curt.

ri honeste quærun, felicius vicerunt. Nec alia causa victoriæ fuit, quàm quod desperauerũt. Pugnantibus Locris, aquila ab acie nunquã recessit, eosq; tandiu circûuolauit, quoad uinceret. In cornibus quoq; duo iuuenes diuerso à cæteris armorũ habitu, eximia magnitudine, & albis equis, & coccineis paludamentis, pugnare uisi sunt: nec ultra apparuerũt, q̃ pugnatum est. Hanc admirationẽ auxit incredibilis famæ uelocitas. Nam eadem die, qua in Italia pugnatum est, & Corintho, & Athenis, 10

Victoria Locrensiũ de Crotoniatis

c. ¶ Sami.] Vocatur hæc insula & Samoethracia, ob id scilicet q̃ Thraciæ adiacet, In ea habuit ortum Pythagoras, & una ex Sibyllis, quæ inde Samia dicta est, Est hæc insula Iunonidicata, quod in ea nata fuerit & educata & Ioui nupta.

d. ¶ Minois.] Fuit Minos Cretensis rex, qui primus Cretensibus leges dedit. Lycurgi leges quas idem Lacedæmonijs præscripsit, notiores sunt quàm ut hic recitentur, & nos supr. à libro tertio earũdẽ quoq; fecimus mentionem.

& Lacedæmone nunciata est victoria. Post hæc Crotoniensibus nulla virtutis exercitatio, nulla armorum cura fuit. Oderant enim quæ infelicitèr sumferant, mutassentq; vitam luxuria, ni Pythagoras philosophus fuisset. Hic Sami Demarato locuplete negociatore patre natus, magnisq; sapientiæ incrementis formatus, Aegyptum primo, mox Babyloniam ad peregrinandum profectus, summam scientiam consecutus erat. Inde regressus, Cretam & Lacedæmoniam, ad cognoscendas Minois & Lycurgi inclitas ea tempestate leges, contenderat: quibus omnibus instructus Crotonam venit, populumq; in luxuriam lapsum, auctoritate sua ad usum frugalitatis reuocauit. Laudabat quotidie virtutem, & uitia luxuriæ contemnebat, casusque ciuitatum hac peste perditarum

20

Pythagoræ peregrinatio.

30

Disciplina

ditarum enumerabat, tantumque studium ad frugalitatem multitudinis prouocauit, ut aliquos ex his *Luxuriati*, luxuriatos, in optimam frugem conuersos fuisse, id est *luxuriati corrupti* tam à viris doctrinam, & puerorum à parentibus frequenter habuit. Docebat nunc has pudicitiam & obsequia in viros, nunc illos modestiam, & literarum studium. Inter hæc velut genitricem virtutum *Frugalitas uirtutum genitrix* frugalitatem omnibus ingerebat: consequutusque assiduitate disputationum erat, ut matronarum auratas vestes, ceteraque dignitatis sue ornamenta, velut instrumenta luxurie deponerent, eaque omnia delata in Iunonis eodem, ipsi deæ consecrarent, preterens, vera ornamenta matronarum pudicitiam non vestes esse. In iuuentutem quoque quantum profligatum sit, victi fornicarum contumaces animi manifestant. Sed CCC. ex iuuenibus cum sodalitiij iure sacramento quodam nexi, separatam à ciuibus ceteris vitam exercebant, quasi ceterum clandestine coniurationis haberent, ciuitatem in se conuerterunt: que eos cum in vna domum conuenissent, cremare voluit. In quo tumultu LX. ferme homines periere, ceteri in exilium profecti, Pythagoras autem cum annos XX. Crotonæ egisset, Metapontum migravit, *Obitus.* ibique decessit: cuius tanta admiratio fuit, ut ex domo eius templum facerent, eumque pro deo colerent. Igitur Dionysius tyrannus, quem supra à Sicilia exercitum in Italiam traiecisse, bellumque Græcis intulisse memorauimus, expugnatis Locris, Crotonienses vix vires longo ocio ex prioris belli clade resumeres, aggreditur, qui fortius cum paucis tanto exercitui eius, quam antea cum tot millibus Locrensiu paucitati resisterunt. Tantum virtutis paupertas aduersus insolentes diuitias habet, tantoque insperata interdum sperata victoria certior est. Sed Dionysium gerentem bellum legati Gallorum, qui paucos ante menses Romam incenderunt, societatem

amj

amicitiamque petentes aduent, gentemque suam inter hostes eius positam esse, magnoque usui ei futurum, vel in acie bellanti, vel de tergo intentis in prælium hostibus affirmant. Grata legatio Dionysio fuit. Ita pacta societate, & auxilijs Gallorum auctus, bellum, velut ex integro restaurat. *Cur Italiã inuaserint Galli.* His autem Gallis causa in Italiam veniendi, sedesque nouas querendi, intestina discordia, & assidue domi dissensiones fuere, quarum tædio cum in Italiã venissent, sedibus Tuscos expulerunt, & Mediolanum, Comum, Brixiam, Veronam, Bergomum, Tridentum, Vicentiam condiderunt. Thuscici quoque duce Rhetor, auitis sedibus amissis, Alpes occupauere, & nomine ducis gentem Rhetorum condiderunt. Sed Dionysium in Siciliam aduentus Carthaginensium reuocauit, qui recuperato exercitu, bellum quod lue deseruerant, auctis viribus repetebant. Dux belli Hanno Carthaginensis erat, cuius inimicus Suniator potētissimus ea tempestate Pœnorum, cum odio eius Græcis literis Dionysio aduentum exercitus, & segnicem ducis familiariter prænucciaffer, comprehensis epistolis, prodicionis dānatur, facto senatuscōsulto, ne quis postea Carthaginensis aut literis Græcis, aut Greco sermoni studeret, ne aut loqui cum hoste, aut scribere sine interprete posset. *[Non Sicilia.]* Nec multo post Dionysius, quem paulo ante non Sicilia, non Italia capiebat assiduis belli certaminibus victus, fractusque, ad postremum infidijs suorum interficitur. *Hic Dionysius gloriabatur se regnum adamante munitum parasse, quod tamen filij ignauia est postea euersum.*

IVSTINI HISTORICI
LIBER XXI.

10

Extincto in Sicilia Dionysio tyranno, in locum eius milites maximum natu ex filijs eius nomine Dionysium succedere, & maturam ætatem eius secuti, & quod firmiter futurum esset regnum, si penes unum remansisset, quam si portionibus inter plures filios divideretur, arbitrabantur. Sed Dionysius inter initia regni, auunculos fratrum suorum, velut æmulos imperij sui hortatoresque puerorum ad diuisionem regni, tollere gestiebat. Quare paulisper dissimulatum animum prius ad fauorem popularium conciliandum intendit, excusatus facturus quod statuerat, si probatus antea omnibus foret. Igitur nexorum tria millia è carcere dimittit, tributa populo per triennium remittit, & quibuscunque delinquentis potest, animos omnium sollicitat. Tunc ad destinatum facinus conuersus, non cognatos tantum fratrum, sed etiam ipsos fratres interficit, vt quibus consortium regni debebat, ne spiritus quidem

30

*spes

AGITUR in hoc libro de gestis Dionysij iunioris qui Syracusanus appellatus est. Hic cum ciuitate Syracusanam cædibus repleisset, expulsus est: iterumque receptus, cum crudelior indies esset, rursus extorris Corinthum in exilium proficiscitur, ubi in sordidissimum uitæ genus descendit, in popinis lupanaribusque residens, ut contemnendus magis quam metuendus uideretur. Nouissimè se ludimagistrum professus, pueros in trivio docebat, ut quoniam uiris imperare non poterat, saltem pueris imperaret. Erat enim eruditus, utpote Platonis auditor. Interrogatus uero quid sibi

sibi profuerit philosophia, respondit, ut æquo animo ferrem talem fortunæ mutabilitatem.

consortij relinqueretur, tyrannidem in suos prius quam in externos auspicatus. Sublatis deinde æmulis, in segnicie lapsus, saginam corporis ex nimia luxuria, oculorumque ualitudinem contraxit, adeo ut non solem, non puluerem non denique splendorem ferre lucis ipsius posset.

Propter quæ dum contemni se putat, sauitia grassatur, nec ut pater carcerem nexis, sed cædibus ciuitatem replet, ob quæ non contemptior omnibus quam inuisior fuit. Itaque cum bellum aduersus eum Syracusani decreuissent: diu dubitauit, an imperium deponeret, an bello resisteret, sed à militibus prædam, urbisque direptionem sperantibus, descendere in prælium cogitur. Victus, cum iterato non felicius fortunam tentasset, legatos ad Syracusanos mittit, spondens se depositurum tyrannidem si mitterent ad eum, cum quibus de pace conueniret. In quam rem missos primores in carcere retinet, atque ita incautis omnibus, nec quicquam hostile metuentibus, exercitum ad delendam ciuitatem mittit. Fit igitur in ipsa urbe anceps prælium, in oppidanis multitudine superantibus, Dionysius pellitur: qui cum obsidionem arcis timeret, cum omni regio apparatu in Italiam profugit tacitus. Exul à Locrensibus socijs acceptus, velut iure regnaret, arcem occupat, solitamque ibi sauitiam exercet. Cõiuges principum ad stuprum rapi iubebat, uirgines ante nuptias abducebat, stupratasque suis reddebat. Locupletissimos quosque aut ciuitate pellebat, aut occidi imperabat, bonaque eorum inuadebat. Deinde cum rapinæ occasio deesset, uniuersam ciuitatem callido commento circumuenit. Cum Rheginorum tyranni Leophronis bello Locrenses premerentur, uouerunt, si victores forent, ut die festo Veneris, uirgines suas prostituerent.

01

Dionysij sauitia.

20

30

*procis

Turpe Locrensi uotum.

q

Quo

Quo voto intermisso, cum aduersa bella cum Lucanis gererent, in concionem eos Dionysius vocat, hortatur ut uxores, filiasque suas in templum Veneris quam possint ornatissimas mittant, ex quibus sorte centum ductæ voto publico fungantur, religionisque gratia vno stent in lupanari mense, omnibus antè iuratis viris, ne quis vllam attaminet. Quæ res ne virginibus voto ciuitatē soluentibus fraudi esset, decretū facerent, ne qua virgo nuberet, priusquam illæ maritis traderentur. Probato consilio, quo & superstitioni & pudicitiae virginum consulebatur, certatim omnes feminæ impensius exornatæ, in templum Veneris conueniunt: quas omnes Dionysius immisis militibus spoliat, ornamentaque marronarū in prædam suam vertit. Quarundā viros ditiores interficit, quosdā ad prodendas virorum pecunias torquet. Cum his artibus per annos sex regnasset, conspiratione Locrorum ciuitate pulsus, in Siciliam redit: ibi Syracusas, securis omnibus, post longā intercapedinem pacis, per proditorem recepit. Dū hæc in Sicilia geruntur, interim in Africa princeps Carthaginensium Hæno opes suas, quibus rei publicæ superabat vires, ad occupandam dominationem intendit, regnumque inuadere interfecto senatu conatus est: cui sceleri solennem nuptiarum diem filiae suæ legit, ut religione votorum nefanda committeret, & nefanda commenta facilius tenerentur. Itaque plebi epulas in publicis porticibus senatui in domo sua parat, ut poculis veneno infectis, secretius senatū & sine arbitris interficeret, orbamque temp. facilius inuaderet. Qua re magistratibus per ministros prodita, scelus declinatū, non vindicatū est, ne in viro tam potēti, plus negocij faceret res cognita quam cogitata. Contenti itaque cohibuisse decreto, modū nuptiarum sumptibus statuunt, idque obseruari non ab vno, sed ab vniuersis iu-

Hænois impium & nefandum scelus.

sis iubent, ne persona designata, sed vitia correpta viderentur. Hoc consilio præuentus, iterū seruitia concitat, statutaque rursus cædium die, cum denuo se proditum videret, timens iudicium, munitionem quoddam castellum cum viginti millibus seruorum armatis occupat. Ibi dum Afros, regemque Mauritanorum concitat, capitur, virgisque cæsus, effossis oculis, manibus cruribusque fractis, velut à singulis membris pœnæ exigerentur, in conspectu populi occiditur, corpus verberibus lacerū in cruce figitur. Filij quoque cognatique omnes etiam innoxij supplicio traduntur, ne quisquam aut ad imitandum facinus, aut ad mortem vlciscendam, ex tam nefaria domo superesset. Interea Dionysius Syracusis receptus, cum grauior crudeliorque indies ciuitati esset, iterata conspiratione obsidetur. Tunc deposito imperio arcem Syracusanis cum exercitu tradidit, receptoque priuato instrumēto, Corinthum in exilium proficiscitur: ibi humillima quoque turissima existimans, in sordidissimum vitæ genus descendit: non cōtentus in publico vagari, sed potare, nec conspici in popinis, lupanariisque, sed totis diebus desidere, cum perditissimo quoque de minimis rebus disceptare, pannosusque & squalidus incedere, risum libentius præbere quam captare, in macello perstare, quæ emere non poterat, oculis deuorare, apud ædiles aduersus leones iurgari, omniaque ita facere, ut contemnendus magis, quam metuendus videretur. Nouissimè se ludimagistrum professus, pueros in trivio docebat, ut aut à timentibus semper in publico videretur, aut à non timentibus facilius contemneretur. Nam licet tyrannicis vitijs semper abundaret, tamen simulatio hæc vitiorum, non naturæ erat: magisque hæc arte, quam amisso regali pudore faciebat expertus quam inuisa tyrannorum forent etiam sine opibus nomina. Laborabat itaque inuidiā præ-

Mirū uariā
tis fortunæ
exemplum.

10

Dionysij
supplicia
ex pœnā
lege.

20

30

*tyranniū
tius semper
abundant.

teritorum contemptu praesentium demere, neque honesta, sed tuta consilia circumspeciebat. Inter has tamen dissimulationum artes, ter insimulatus est affectate tyrannidis, nec aliter quam dum contemnitur liberatus est. Inter haec Carthaginenses tanto successu rerum Alexandri Magni exterriti, verentes ne Persico regno & Africam vellet adiungere, mittunt ad speculandos eius animos Hamilcarem cognomento Rhodanum, virum solertia facundiaque praeter caeteros insignem. Augebant enim metum, & Tyrus urbs autor originis suae capta, & Alexandria aemula Carthagini in terminis Africae & Aegypti condita, & felicitas regis, apud quem nec cupiditas, nec fortuna villo modo terminabantur. Igitur Hamilcar per Parmenionem aditu regis obtento, profugisse se ad regem, expulsum patria fingit, militemque se expeditionis offert. Atque ita consilijs eius exploratis, in tabellis ligneis, de super cera vacua inducta, ciuibus suis omnia perscribebat. Sed Carthaginenses post mortem regis reuersum in patriam, quasi urbem regi vendicasset, non ingrato tantum, verum etiam & crudeli animo necauerunt.

Iustini

10
euerfa,
Orosius.

20

IVSTINI HISTORICI
LIBER XXII.

Sceleratissimus Agathocles, de quo in initio huius libri agitur, cum ex sordido genere per gradus ad regia ascendisset dignitatem, non animadvertens horrendum exemplum sui praecessoris, a caedibus, perfidijs, adulterijs proditionibus & alijs vitijs non abstinit, donec tandem & ipse commeritatus luit poenas.

Agathocles Siciliae tyrannus, qui magnitudini prioris Dionysij successit, ad regni maiestatem ex humili & sordido genere peruenit. Quippe in Sicilia patre figulo natus, non honestiorem pueritiam, quam principia originis habuit. Siquidem forma & corporis pulchritudine egregius, diu vitam stupri patientia exhibuit. Annos deinde pubertatis egressus libidine a viris ad foeminas transiit. Post haec apud utrunque sexum famosus, vitam latrocinij mutauit. Interiecto tempo-

10
Agathocles
mores

20

30

Gesta.

re, cum Syracusas concessisset, accitusque in ciuitatem inter incolas esset, diu sine fide fuit: quoniam nec in fortunis quod amitteret, nec in verecundia quod inquinaret, habere videbatur. In summa, gregariam militiam sortitus, non minus tunc seditiosa, quam antea turpi vita in omne facinus promptissimus erat: nam & manu strenuus, & in concionibus perfacundus habebatur. Breui itaque centurio, ac deinceps tribunus militum factus est. Primo bello aduersus Aetneos magna experientia sui Syracusanis dedit: sequenti Campanorum, tantam de se spem omnibus fecit, ut in locum demortui ducis Damasconis sufficeretur: cuius uxorem adulterio cognitam, post mortem viri in matrimonium recepit. Nec contentus quod ex inope re-

q 5 pente

pente diues factus esset, piraticam aduersus pa-
 triam exercuit. Saluti ei fuit, quod socij capti tor-
 tique, de illo negauerunt. Bis occupare imperium
 Syracusarum voluit, bis in exilium actus est. A
 Murgantinis, apud quos exulabat, odio Syracusa-
 norū, primo prætor, mox dux creatur. In eo bello
 & urbem Leontinorum capit, & urbem Syracu-
 sas obsidere cœpit: ad cuius auxiliū Hamilcar dux
 Pœnorum imploratus, depositis hostilibus odijs,
 10 præsidia militum mittit. Ita vno & eodem tempo-
 re Syracusæ & ab hoste ciuili amore defensæ, & a
 ciue hostili odio impugnatae sunt. Sed Agathocles
 cum videret fortius defendi urbem quam oppug-
 nari, precibus per internuncium Hamilcarem exo-
 rat, vt inter se & Syracusanos pacis arbitria susci-
 piat, peculiaria in ipsum officia sua repromittens:
 qua spe impletus Hamilcar, societatem cū eo me-
 tu potentiae eius iungit, vt quantum virium Aga-
 thocli aduersus Syracusanos dedisset, tantum ipse
 20 ad incrementa domesticæ potentiae recuperaret.
 Igitur non pax tantum Agathocli conciliatur, ve-
 rum etiam prætor Syracusis constituitur. Tunc
 Hamilcari expositis ignibus cæreis tactisque, in
 obsequia Pœnorum iurat. Deinde acceptis ab eo
 quinq; millibus Afrorum, potentissimos quosque
 ex principibus interficit, atq; ita veluti reipubl.
 statum formaturus, populum in theatrum ad con-
 cionem vocari iubet, cōtracto in gymnasio senatu
 quasi quædam prius ordinaturus. Sic compositis
 30 rebus, immissis militibus populum obsidet, sena-
 tum trucidat: cuius, peracta cæde, ex plebe locu-
 pletissimos & prōptissimos quosq; interficit. Iis
 ita gestis, militē legit, exercitumq; conscribit: quo
 instructus, finitimas ciuitates nihil hostile metuen-
 tes ex improviso aggreditur. Pœnorum quoq; so-
 cios permittente Hamilcare, fœdē iniurijs vexat:
 propter quod querelas Carthaginem socij non tā
 de

Cædes ab A-
 gathocle pa-
 trata.

de Agathocle, quam de Hamilcare detulerunt, hūc
 vt dominum & tyrannum, illum vt proditorē ar-
 guentes, a quo infestissimo hosti fortunæ sociorū,
 interposita pactione, donatae sint, cui ab initio Sy-
 racusæ in pignus societatis sint traditæ, vrbis sem-
 per Pœnis infesta, & de imperio Siciliae Carthagi-
 nis æmula: nunc insuper ciuitates sociorum eidem
 pacis titulo traditæ sint. Denunciare igitur se, hæc
 breui ad ipsos redundatura, ac propediem sensu-
 ros quantum mali non Siciliae magis, q̄ ipsi Afri- 10
 cæ attulerint. His querelis senatus in Hamilcarem
 accenditur. Sed quoniā in imperio esset, tacita de
 eo suffragia tulerunt, & sententias, priusquam re-
 citarentur, in urnā coniectas, obsignari iusserūt,
 donec alter Hamilcar Gisgonis filius a Sicilia re-
 uerteretur. Sed hæc callida cōmenta Pœnorum, &
 sententias inauditas, mors Hamilcaris præuenit,
 liberatusq; est fati munere, quem sui * per iniuriā
 ciues inauditam damnauerant. Quæ res Agatho- *propter
 cli aduersus Pœnos occasionem mouendi belli de 20
 dit. Prima igitur illi cum Hamilcare Gisgonis fi-
 lio prælij cōgressio fuit. A quo victus, maiori mo-
 le reparaturus belū, Syracusas cōcessit. Sed secun-
 di certaminis eadem fortuna, quæ & prioris fuit.
 Cum igitur victores Pœni, Syracusas obsidione
 cinxissent, Agathoclesq; se nec viribus parē, neq;
 ad obsidionem ferendā instructum videret, super
 hæc a socijs crudelitate eius offensus, desertus es-
 set, statuit bellū in Africam transferre: mira pro-
 fus audacia, vt quibus in solo vrbis suæ par nō e-
 rat, eorum vrbi bellum inferret: & qui sua ueri
 non poterat, impugnaret aliena, victusq; victo-
 ribus insultaret. Huius concilij non minus admi-
 rabile silentium, quam commentum fuit, populo
 hoc solum professus, inuenisse se victoriæ viam:
 animos illi tātum in breuem obsidionis patientiā
 firmarent; vel si cui status præsentis fortunæ dis-
 plice

Hamilcaris
 obitus
 *propter

pliceret, dare se ei discedendi liberam potestatem. Cum mille sexcenti discessissent, cæteros ad obsidionis necessitatem frumento & stipendio instruit, quinquaginta tantum secum talenta ad præsentem usum aufert, cætera ex hoste melius quàm ex socijs paraturus. Omnes deinde seruos militaris ætatis libertate donatos sacramento adegit, eosque & maiorem partem ferme militum nauibus imponit, ratus exæquata vtriusque ordinis conditione, **10** mutuam inter eos virtutis æmulationem futuram, cæteros omnes ad tutelam patriæ reliquit. Septimo igitur imperij anno, comitibus duobus adultis filijs Archagato & Heraclida, nullo militum sciente quò veheretur, cursum in Africam dirigit. Cum omnes aut in Italiam prædatum se, aut in Sardiniam ituros crederent, tum primo exposito in Africæ littore exercitu, consilium suum omnibus aperit. Quo in loco Syracusæ positæ sint, ostendit: quibus aliud nullum auxilium superesset, quàm **20** vt hostibus faciant quæ ipsi paterentur. Quippe aliter domi, aliter foris bella tractari. Domi ea sola auxilia esse, quæ patriæ vires subministrant: foris hostem etiam suis viribus vinci, deficientibus socijs & odio diuturni imperij externa auxilia circumspectantibus. Huc accedere, quod vrbes castellaque Africæ non muris cinctæ, non in montibus positæ sint, sed in planis campis sine vllis munimentis iaceant, quas omnes metu excidij facile ad belli societatem perducere posse. Maius igitur Carthaginensibus ex ipsa Africa, quàm ex Sicilia exarsurum bellum, coituramque auxilia omnium aduersus vnâ urbem nomine quàm opibus ampliores, & quas non attulerit vires, inde sumpturum. Nec in repentino Pœnorum metu modicum momentum victoriæ fore, qui tanta audacia hostium percussitrepidaturi sint: accessura & villarum incendia, castellorum, urbiumque contumacium direptionem **30**

20
 Agathoclis
 oratio ad
 milites hortatoria.
 Propositio
 à periculo.
 A facili ad
 opportuna.

rum ipsius Carthaginis obsidionem, Quibus omnibus non sibi tantum in alios, sed & alijs in se sentient patere bella. His non solum Pœnos vinci, sed **Ab honesto**
 & Siciliam liberari posse. Nec enim moraturos in eius obsidione hostes, cum sua vrgeantur. Nusquam igitur alibi facilius bellum, sed nec prædant **Ab utili & præmijs**
 vberiore inueniri posse: nam capta Carthagine omnem Africam Siciliamque præmium victorum fore. Gloriam certè tam honestæ militiæ tantam **Gloria.**
 in omne æuum futuram, vt determinari nullo **10**
 tempore obliuionis possit, vt dicatur eos solos mortaliū esse, qui bella quæ domi ferre non poterant, ad hostes transfulerint, vltroque victores ***forte, obliuio.**
 insecuti sint, & obsessores vrbis suæ obsederint. Omnibus igitur forti ac læto animo bellum ineundum quo nullum aliud possit, aut præmiū victoribus vberius, aut victis monumentū illustrius dari **Peroratio.**
 Hisquidem adhortationibus animi militum erigebantur, sed terrebat eos portentis visio, quod nauiganantibus eis sol defecerat. Cuius rei rationem **20**
 non minore cura rex, quàm belli reddebat, affirmans, si prius quàm proficiscerentur factum esset, credi aduersum profecturos prodigium esse: nunc quia egressis acciderit, illis ad quos eatur portendere. Porro defectus naturalium syderum semper præsentem rerum statum mutare, certumque esse florentibus Carthaginensium opibus, aduersisque rebus suis commutationem significari. Sic consolatis militibus, vniuersas naues, cõsentiente exercitu, incendi iubet, vt omnes scirent, auxilio fugæ ablato, aut vincendum aut moriendum esse. Deinde cum omnia, quacunque ingrederentur, prosternerent, villas castellaque incenderent, obuius his fuit cum XXX. millibus **30**

a ¶ Vniuersas naues.] Idem fecisse legimus Alexandrū Magnum, qui naues ex Asia domum remisit, ut omnem fugiendi spem militibus præcideret.

Egregia A bus Pœnorum Hanno dux, & prælio commisso,
 gathoclis de duo de Siculis, tria millia de Pœnis cum ipso duce
 Carthagine cecidere. Hac victoria & Siculorum animi eri-
 guntur, & Pœnorum franguntur. Agathocles vi-
 ctis hostibus, vrbes castellaque expugnat, prædas
 ingentes agit, hostium multa millia trucidat. Ca-
 10 stra deinde in quinto lapide à Carthagine statuit
 vt damna charissimarum rerum, vastitatēque
 agrorum, & incendia villarum de muris ipsius vr-
 bis specularentur. Interea ingens tota Africa de-
 leti Pœnorum exercitus fama, occupatarumque vr-
 bium, diuulgatur. Stupor itaque omnes & admi-
 ratio incessit, vnde tãto imperio tam subitum bel-
 lum, præsertim ab hoste iam victo. Admiratio de-
 inde paulatim in contemptum Pœnorum verti-
 Defectio A tur. Nec multo post non Africa tantum, verume-
 frorū ad A tiam vrbes nobilissimæ nouitatem secutæ, ad A-
 gathoclem. gathoclem defecere, frumentoque & stipendio vi-
 ctorem adiuuere. His Pœnorum malis, emans de-
 20 letus in Sicilia cū imperatore exercitus venit qui
 dam ærumnarum cumulus accessit. Nam post pro-
 fectionē à Sicilia Agathoclis, in obsidione Syracu-
 * Androne, sarum Pœniores redditi, ab * Antandro fra-
 Orosius tre regis Agathoclis occisione cæsi nunciabantur.
 Itaque cum domi forisque eadem fortuna Carthagi-
 nensium esset, iam non tributariæ tantum ab his
 vrbes, verum etiam socij reges deficiebant, amici-
 tiarum iura non fide, sed successu ponderantes. Er-
 rat inter cæteros rex Cyrenarum Ophellas, qui
 30 spe improba regnum totius Africæ amplexus, so-
 cietatem cum Agathocle per legatos iunxerat, pa-
 ctusque cū eo fuerat, vt Siciliæ illi, sibi Africæ impe-
 rium, victis Carthaginensibus cederet. Itaque cum
 ad belli societatem cū ingenti exercitu ipse venisset,
 Agathocles blãdo alloquio, & humili adulatione,
 cum sapius simul cœnassent, quia filius eius ab
 Ophella adoptatus esset, incautum eum interfecit

occu-

occupatoque exercitu eius, iterato Carthaginenses
 omnibus viribus bellum facientes, magno vtrius-
 que exercitus sanguine graui prælio superat. Hoc
 certaminis discrimine, tanta desperatio illata Pœ-
 nis est, vt nisi in exercitu Agathoclis orta seditio
 esset, trãsiturus ad eum Bomilcar, dux Pœnorum
 cum exercitu fuerit. Ob quam noxiam in medio
 foro à Pœnis patibulo suffixus est, vt idem lo-
 cus monumentum suppliciorum eius esset, qui or-
 namentum antè fuerat honorum. Sed Bomilcar
 10 magno animo crudelitatem ciuium tulit, adeo vt
 de tumma cruce veluti de tribunali in Pœnorum
 scelera concionaretur, obiectans illis nunc Han-
 nonem falsa affectati regni inuidia circumuen-
 tum, nunc Gilgonis innocentis exilium, nunc in
 Hamilcarem patrum suum tacita suffragia, quod
 Agathoclem socium illis facere, quam hostem ma-
 luerit. Hæc cum in maxima populi concione vo-
 ciferatus esset, expirauit. Interea Agathocles pro-
 fligatis in Africa rebus, tradito Archagatho filio
 20 exercitu, in Siciliam recurrit: nihil actum in A-
 frica existimans, si amplius Syracusæ obsideren-
 tur. Nam post occisum Hamilcarem Gilgonis fi-
 liū, nouus eò à Pœnis missus exercitus fuerat. Stra-
 tim igitur primo aduentu eius, omnes Siciliæ vr-
 bes auditis rebus quas in Africa gesserat, certatim
 se ei tradunt, atque ita pulsus è Sicilia Pœnis, totius
 insulæ imperiū occupauit. In Africam deinde re-
 uersus, seditione militū excipitur. Nam stipendio-
 rum solutio in aduentum patris dilata à filio fue-
 rat. Igitur ad concionē uocatos blãdis verbis per-
 30 mulsit, stipendia illis non à se flagitanda esse, sed ab
 hoste querenda, communem victoriam cōmuncem
 prædam futuram: paululū modo anniterentur dū
 belli reliquæ peragantur, cum sciant Cartha-
 ginem captam, spes omnium expleturam. Seda-
 to militari tumultu, interiectis diebus ad castra
 hostium

*struentes

Noua Car-
thaginensium
clades.

Agathocles
à Fenis uin
citur.

hostium exercitum ducit. Ibi inconsultius prælium
committendo, maiorem partem exercitus perdi-
dit. Cum itaq; in castra fugisset, versamq; in se in-
uidiam temerè commissi belli videret pristinamq;
offensam non depensi stipendij metueret, concu-
bia nocte solus à castris cū Archagatho filio pro-
fugit: quod vbi milites cognouere, haud secus quā
si ab hoste capti essent trepidauere: bis se à rege
suo in medijs hostibus relictos esse proclamantes,
10 salutemq; suam desertam ab eo esse, quorum ne se
pultura quidem relinquenda fuerat. Cum perse-
qui regem vellent, à Numidis excepti, in castra re-
uertuntur, comprehenso tamen Archagatho, qui
à patre noctis errore discesserat. Agathocles au-
tem nauibus quibus fuerat à Sicilia regressus, cum
custodibus earundem Syracusas defertur, Exem-
plum flagitij singulare, rex exercitus sui defertor,
filiorumq; pater proditor. Interim in Africa post
fugam regis, milites pactione cum hostibus facta
20 interfectis Agathoclis filijs, Carthagenensibus se
tradidere. Archagathus cum occideretur ab Arce-
filao amico* antea patris, rogauit eum, quidnam
liberis eius facturū Agathoclem putet, per quem
ipse liberis careat? Tum respondit, satis habere se
quod superstitēs eos esse Agathoclis liberis sciat.
Post hæc Pœni ad persequendas belli reliquias: du-
ces in Siciliam miserunt, cum quibus Agathocles
pacem æquis conditionibus fecit.

*alijs, Anti
patri.

IVSTINI HISTORICI
LIBER XXIII.

DE Brutio-
rū origine,
quos Aga-
thocles bello petijt
Diodorus Siculus sic
scribit: Cū Romæ
consulatum teneret
M. Popilius Lenas
& C. Manlius, in I-
talia circa Lucaniā
colluuiō quædā ho-
minum omnium fer-
mè fugitiuorum, è
locis uarijs in unū
confluxit, passimq;
primo latrocina-
tur, dein & excubi-
as agendo, & incur-
sionibus crebris a-
lijsq; exercitatiōni-
bus cepit assueface-
re se ad militares
ordines seruandos.
Itaq; iusta acie cum
eorum locorum cul-
toribus congressi,
semper uictores e-
uadebant, auctisq;
uiribus ad urbium
oppugnationē con-

GATHOCLES
rex Sicilię pa-
cificatus cum
Carthagenen-
sibus, par-
tē ciuitatum
à se fiducia vi-

rium dissidentium, armis sube-
git. Deinde quasi angusti insu-
læ terminis clauderetur, cuius
imperij partem primis incre-
mentis ne sperauerat quidem,
in Italiam transcendit, exem-
plum Dionysij secutus, qui mul-
tas ciuitates Italię subegerat.
Primi igitur hostes illi Brutij 20
fuerunt, qui & fortissimi & opu-
lentissimi videbantur, simul &
ad iniurias vicinorum promp-
ti. Nam multas ciuitates græci
nominis Italia expulerāt. Au-
tores quoq; suos Lucanos bello
vicerant, & pacem cum his æ-
quis legibus fecerant. Tanta fe-
ritas animorum erat, vt nec o-
rigini suæ parcerent. Namq; Lu-
30 cani iisdem legibus liberos su-
os, quibus & Spartani institue-
re soliti erant. Quippe ab initio
pubertatis in syluis, inter pasto-
res habebantur, sine ministerio
seruili, sine veste quam indue-
rent, vel cui incubarent, vt à
primis

Bellū in Ita-
lia ab Aga-
thocle gestū

Mos Luca-
norum &
Spartanorū
educandi li-
beros.

primis annis duritiæ parsimo-
niæque sine vlllo vsu vrbis af-
fuescerent. Cibus his præda
venatica, potus mellis & la-
ctis, & fontium liquor erat.
Sic ad labores bellicos indura-
bantur. Horum igitur ex nu-
mero quinquaginta primo ex
agris finitimorum prædari so-
10 liti, confluyente deinde multi-
tudine, sollicitati præda, cum
plures facti essent, infestas re-
giones reddebant. Itaque fa-
tigatus querelis sociorum Dio-
nysius Siciliæ tyrannus, sex-
centos Afros ad compescen-
dos eos miserat, quorum ca-
stellum proditum sibi per Bru-
tiam mulierem, expugnarunt,
20 ibique ciuitatem concurren-
tibus ad opinionem nouæ vr-
bis pastoribus, statuerunt, Bru-
tiosque se ex nomine mulieris
vocaerunt. Primum illis cum
Lucanis originis sue autoribus
bellum fuit: qua victoria ere-
cti, cum pacem æquo iure fe-
cissent cæteros finitimos ar-
30 mis subegerunt, tantasq; opes
breui consequuti sunt, vt pern-
ciosi etiam regibus haberen-
tur. Denique Alexander rex
Epiri cum in auxilium Græ-
carum ciuitatum cum magno
exercitu in Italiam venisset,
cum omnibus copijs ab his de-
letus est. Quare feritas eorum

Brutij unde
dicti.

30

uersti, Terinam op-
pidum captum diri-
puerunt. Postea in-
ditionem suam re-
dactis Arponio,
Thurijs & alijs ali-
quot urbibus, sibi
suam comp. institu-
erunt, uocatiq; sunt
indigena appellati
one Brutij, quod co-
rum pleriq; omnes
fugitiui serui, gens
nimirum bruta es-
sent. Trogus tamen
infra alia huius no-
minis reddit ratio-
nem. a ¶ Autores
suos.] Fuerat enim
Brutij serui & pa-
stres Lucanorum,
sed furtim ab eis fu-
gientes, confederunt
in regione ubi Con-
sentia est, quæ fuit
eorum metropolis:
quæ regionem prius
habitaerunt Auso-
nes. b ¶ Deletus
est.] Trucidatus est
Alexander Molosso-
rum rex iuxta Pan-
dossam, quæ est su-
pra Consentiam.

successu felicitatis incensa diu terribilis finitimis
fuit. Ad postremum imploratus Agathocles, spe
ampliandi regni, à Sicilia in Italiã traiecit. Prin-
cipio aduentus opinione eius concussi, legatos
ad eum, societatem amicitiamque petentes, mi-
serunt. Quos Agathocles ad cenam inuitatos,
ne exercitum trañci viderent, in posterum statu-
ta his die, conscensis nauibus, frustratus est. Sed
fraudis haud lætus euentus fuit. Siquidem reuer-
ti eum in Siciliam, interiectis paucis diebus, vis
10 morbi coëgit, quo toto corpore comprehensus,
per omnes neruos articulosq; humore pestifero
grassante, velut intestino singulorum membro-
rum bello impugnabatur. Ex qua desperatione
bellum inter filium nepotemque ortum, eius re-
gnum iam quasi mortui vendicantibus, occiso fi-
lio, regnum nepos occupauit. Igitur Agathocles
cum morbi cura & ægritudo grauiores essent,
& inter se alterum alterius malo cresceret, despe-
ratis rebus, vxorem suam Theogenam, genitosq;
20 ex ea duos paruulos, cum omni pecunia & fami-
lia, regaliq; instrumento, quo præter illum ne-
mo regum ditior fuit, nauibus impositos Aegy-
ptum, vnde vxorem acceperat, remittit, timens
ne prædonem regni sui hostem paterentur. Quan-
quam vxor diu ne ab ægro diuelleretur, depreca-
ta est, ne discessus suus adiungi nepotis parrici-
dio posset, & tam cruentè hæc deseruisse virum,
30 quam ille impugnasse auum, videretur, nuben-
do se non prosperæ tantum, sed omnis fortunæ
inisse societatem: nec inuitam periculo spiritus
sui empturam, vt extremos viri spiritus excipe-
ret, & exequiarum officium, in quod, profe-
cta se, nemo sit successurus, obsequio debitæ pie-
tatis impleret. Discedentes paruuli flebili vlu-
latu amplexi patrem tenebant: ex altera parte
vxor maritum non amplius visura
*osculis fatiga-
bat.
*alijs, oc.

Descript
miserabi
discessus.

30

bat. Nec minus senis lachrymę miserabiles erant: flebant ij morientem patrem, ille exules liberos. Hi discessu suo solitudinem patris senis ægri, ille in spem regni susceptos, relinqui in egestate lugebat. Inter hæc, regia omnis assistentium fleribus tam crudelis dissidij impleta resonabat. Tandem lachrymis finem necessitas profectiois imposuit & mors regis proficiscentes filios secuta est. Dum hæc aguntur, Carthaginenses cognitis quæ in Sicilia agebantur, occasionem totius insulæ occupandæ datam sibi existimantes, magnis viribus eò traiciunt, multasq; ciuitates subigunt. Eo tempore & Pyrrhus aduersus Romanos bellum gerebat, qui imploratus à Siculis in auxilium, sicuti dictū est, cum Syracusas venisset, multasq; ciuitates subegisset, rex Siciliae: sicut Epiri appellabatur. Quorum rerum felicitate lætatus, Heleno filio, Siciliae, velut auitum (nam susceptus ex filia Agathoclis regis erat) Alexandro autem Italiae regnum destinat. Post hæc multa secunda prælia cum Carthaginensibus facit. Interiecto deinde tempore, legati ab Italicis socijs venire, nunciantes, Romanis resisti non posse, deditionemque futuram, nisi subueniat. Anxius tam ambiguo periculo, incertusque quid ageret, vel quibus primum subueniret, in vtrunque pronus consultabat. Quippe instantibus hinc Carthaginensibus, inde Romanis, periculosum videbatur exercitum in Italiam non trajicere periculosius à Sicilia deducere, ne aut illi non lata ope, aut hi deserti amitterentur. In hoc æstu periculorum tutissimus portus consiliorum visus est, omnibus viribus decernere in Sicilia, & profligatis Carthaginensibus, victorem exercitū trāsponere in Italiam, Itaque con-

Agathoclis exitus

Reuertitur ad Pyrrhi historiam.

A Tarentinis & Sani tibus. Plut.

trāsmittere

c ¶ A Sicilia abiret.] Pyrrhus ex Sicilia abiens dixisse fertur: O qualem Carthaginensibus & Romanis pro hac insula palæstram relinquimus.

ferto prælio, cum superior fuisset, quoniam tamē à Sicilia abiret, pro victo fugere visus est, ac propterea socij ab eo defecerunt, & imperiū Siciliae tã citò amisit, quàm facile quæsierat. Sed nec in Italia meliore felicitate vsus, in Epirū reuertitur. Admirabilis vtriusq; rei casus in exemplū fuit. Nā sicut ante secunda fortuna rebus supra vota fluctibus, Italiae Siciliaeq; imperiū, & tot de Romanis victorias attraxerat, ira nunc aduersa, velut in ostentationē fragilitatis humanæ, destruens quæ cumulauerat, Siciliensi ruinæ naufragiū maris, & scdam

d ¶ Aduersus Romanos.] Postrema Pyrrhi cum Romanis pugna fuit ad Beneuentum, ubi uictus est à M. Curio.

e ¶ Consilio cautum.] Ea fuisse Hieronem modestia refert Lilius, ut nec uestis habitu nec alio ullo insigni à ciuibus cæteris discerni potuerit.

natus, ac propterea à patre, velut de honestamento generis, expositus fuerat. Sed paruulum & humanæ opis indigentem, apes congesto circa iacentem melle, multis diebus aluere. Ob quam rem respõso aruspicum admonitus pater, qui regnum infanti portendi caneant, paruulum recolligit, omniq; studio ad spem maiestatis, quæ promittebatur, instituit, Eidem in ludo inter coæquales discipuli, lupus tabulam in turba puerorum, repente

Or

20

30

mitus
nobilis viri
antiquo

Hiero ab a pibus melle educatus. Prodigia ē Hierone

r conspe

Palladē no-
ctua, oble-
tari, Plut.
in Demost.
scribit.

Officia bo-
ni principis

10

conspēctus, eripuit. Adolescenti quoq; prima bel-
la ineunti, aquila in clypeo, noctua in hasta conse-
dit. Quod ostentum & in consilio cautum, &
manu promptum, regemq; futurum significabat.
Denique aduersus prouocatores sæpe pugnavit,
semperq; victoriam reportauit. A Pyrrho rege
multis militaribus donis donatus est. Pulchritudo
ei corporis insignis, vires quoq; in homine admi-
rabiles fuere: in alloquio blandus, in negotio iu-
stus, in imperio moderatus erat, prorsus vt nihil
ei regium deesse videretur præter regnum.

IVSTINI HISTORICI
LIBER XXIII.

20

*serme
ducibus
sione*

CV M hæc in Sicilia ge-
runtur, interim in Græ-
cia dissidentibus inter
se bello Ptolemæo Cerauni-
co, & Antiocho, & Antigono
regibus, omnes iuramē Græ-
ciæ ciuitates ~~de~~ amb Sparta-
nis, velut ~~occurribi~~ data, ad
spem libertatis erectæ, missis
inuicem legatis, per quos in so-
cietatis fœdera alligarentur,
in bellum prorumpunt: & ne
cum Antigono, sub cuius * bel-
lo erant, bellum cœpisse vide-
rentur, socios eius Aetolos ag-
grediuntur, causas belli præ-
tendentes, quod consensu
Græciæ sacratum Apollini Cy-
ræum campum per vim occu-
passent. Huic bello ducem eli-

30
*fortè, im-
perio.

Ptolemæus Ce-
raunicus, de
quo agitur in
huius libri princi-
dio, filius fuit Ptole-
mæi Lagi, & frater
Ptolemæi Philadel-
phi, & hic interfe-
cit Seleucum, qui
Lysimacho sororio
suo eripuerat reg-
num Macedoniae.
Cumq; hæc fecisset
& in fauorē ultio-
nis Lysimachi ambi-
tiosus ad populares
esset, primo Lysima-
chi filios conciliare
sibi

sibi statuit, nuptias
que Arsinoës soror-
is suæ matris eorū
petit, puerorum ad
optione promissa,
ut cum in locum eo-
rum successisset, ni-
hil illi moliri uel
uerecundia matris,
uel appellatione pa-
tris auderent. Vi-
de supra lib. 7.

gunt Aran. Qui adunato ex-
ercitu, vrbes, iaraq; in his cam-
pis posita depopulatur: quæ au-
ferri non poterant, incendit.
Quod cum è montibus conspi-
cati Aetolorum pastores essent
congregati admodum quingē-
ti, sparios hostes, ignorantes
quanta manus esset (quoniam
conspēctum illis metus & in-
cendiorum fumus abstulerat)
consectantur, trucidatisq; ad-
modum nouem millibus, præ-
dones in fugam verterunt. Re-

Campus in
est Phocidi
Plin. lib. 3.

10

parantibus deinde Spartanis bellum, auxiliū mul-
tæ ciuitates negauerunt, existimantes dominatio-
nem eos Græciæ, non libertatē quærere. Interea
inter reges bellum finitur. Nam Ptolemæus pul-
so Antigono, cum regnum totius Macedoniae oc-
cupasset, pacem cum Antiocho facit, affinitatemq;
cum Pyrrho, data ei in matrimonium filia sua, iū-
git. Exinde externo metu deposito, impium & fa-
cinorosum animum ad domestica scelera conuer-
tit, insidiasq; Arsinoë sorori ~~ad~~ instruit, quibus
& filios eius vita, & ipsam ~~Cy~~ndriae vrbis pos-
sessione priuaret. Primus ei dolus fuit, simulato a-
more sororis matrimonium petere. Aliter enim
ad sororis filios, quorum regnum occupauerat,
quàm concordia fraude peruenire non poterat.
Sed nota scelerata Ptolemæi volūtas sorori erat.
Itaq; non credenti mandat, velle se cum filijs eius
regni consortium iungere, cum quibus non ideo
se armis contendisse, quoniam eripere his regnū,
sed quod id facere sui muneris vellet: in hoc mit-
teret arbitrium iurisiurandi, quo præsentē, apud
deos patrios, quibus vellet obsecrationibus se ob-
ligaret. Incerta Arsinoë quid ageret: si mitte-

20

*si sue in
ca. 3. ante*

Ptolemæi
dolus & sce-
lus in sororē
Arsinoë

30

ret, decipi periurio: si non mit-
 teret, prouocare rabiem frater-
 nae crudelitatis timebat. Itaque
 plus liberis quam sibi timens,
 quos matrimonio suo prote-
 cturam se arbitrabatur, mittit
 ex amicis suis Dionē: quo per-
 ducto in sanctissimum Iouis
 templum veterrimae Macedo-
 20 nū religionis, Ptolemæus sum-
 ptis in manus altaribus, contin-
 gens ipsa simulachra, & pului-
 naria deorum, inauditis viti-
 misque execrationibus adiurat,
 se sincera fide matrimonium
 sororis petere, nuncupaturūque
 se eam reginam, neque in cōtumeliam eius se aliam
 vxorem, aliōsve quam filios eius liberos habiturum.
 Arsinoē posteaquā & spe impleta est, & metu so-
 20 luta, ipsa cū fratre colloquitur: cuius vultus & blā-
 dentes oculi cum fidem non minorem, quam iururan-
 dum promitterent, reclamante Ptolemæo filio
 fraudem subesse, in matrimonium fratris consen-
 sit. Nuptiæ magnā am raru lætitiarū omnium ce-
 lebrantur. Ad concubium quoque vocato exerci-
 tu, capiti sororis diadema imponit, reginamque
 eam appellat. Quo nomine in lætitiā effusa Ar-
 sinoē, quia quod morte Lysimachi prioris mari-
 ti amiserat, recepisset, vltro virum in urbem suā
 30 Cassandriam inuitat, cuius urbis cupiditate fraus
 struebatur. Prægressa igitur virum, diem festum
 urbi in aduentum eius indicit, domos, templa, cæ-
 teraque omnia exornari iubet, aras vbique ho-
 stiasque disponi: filios quoque suos, Lysimachum
 XVI. annos natum, Philippum triennio minorē,
 vtrunq; forma insignem, coronatos occurrere iu-
 bet. Quos Ptolemæus ad celandam fraudem cu-
 pidē

*apparat
 uonem*

a ¶ Fuluina-
 deorū.] Abusue ca-
 piuntur puluina-
 pro templis deorū, se-
 cut & apud Liviū le-
 gitur, ad omnia pul-
 uinaria sacrificatiū
 fuisse. Hic uero pul-
 uinaria uidentur ac-
 cipi pro lecticis aut
 tabulatis in quibus
 stabāt idolorum si-
 mulachra, ut eminē-
 tiora uiderentur.

pidē & vltra modum veræ affectionis amplexus
 osculis diu fatigat. Vbi ad portam ventum est, oc-
 cupari arcem iubet, pueros interfici. Qui cum ad
 matrem conlugissent, in gremio eius inter ipsa of-
 cula trucidantur. Proclamante Arsinoē, quod tan-
 tum nefas, aut nubendo, aut post nuptias contra-
 xisset, pro filijs se sæpe percussoribus obtulit. Fre-
 quenter corpore suo puerorum corpora ample-
 xata protexit, vulneraque excipere quæ liberis
 intendebantur, voluit. Ad postremum spoliata
 etiam funeribus filiorum, scissa veste, & crinibus
 sparsis, cum duobus serualis ex vrbe protacta,
 Samothraciam in exilium abiit eō miserior, quod
 mori cum filijs ei non licuit. Sed nec Ptolemæo
 inulta scelera fuerunt. Quippe dijs immortalibus
 tot periuria, & tam cruenta
 parricidia vindicantibus, bre-
 uis post a Gallis spoliatus re-
 gno, captusque vitam ferro, ut
 meruerat, amisit. Namque Gal-
 20 li abundantī multitudine, cum
 eos non caperent terræ quæ
 genuerant, trecenta millia ho-
 minum ad sedes nouas que-
 rendas velut peregrinatum mi-
 serunt. Ex ijs portio in Italia
 confedit, quæ & urbem Ro-
 20 mam captam incendit, & por-
 tio Illyricos sinus ducibus a-
 uibus (nam augurandi studio
 Galli præter cæteros valent)
 30 per strages barbarorum pene-
 trauit, & in Pannonia conse-
 dit. Gens aspera, audax, belli-
 cosa, quæ prima post Hercu-
 lem, cui ea res virtutis admira-
 tionem & immortalitatis fi-
 dem

*Parricidiū
 Ptolemæi*

10
**intētaban-
 tur.*

20
*Galli Italiā
 inuadunt.*

*Romam in-
 cendant.*

30

dem dedit, Alpium inuicta iuga, & frigore intractabilia loca transcendit. Ibi domitis Panonijis, per multos annos cum finitimis varia bella gesserunt. Hortante deinde successu, diuisis agminibus, alij Græciam, alij Macedoniam, omnia ferro proterentes, petiuere: tantumque terror Gallici nominis erat, ut etiam reges non laceffiti vltro pacem ingenti pecunia mercarentur. Solus rex Macedoniæ Ptolemæus aduentum Gallorum intrepidus audiuit: isq; cum paucis, & incõpositis, quasi bella nõ difficilius quàm scelera parrarentur, parricidiorum furijis agitatus occurrit. Dardanorum quoq; legationem viginti millia armatorum in auxiliũ offerentem spreuit, addita insuper contumelia, actũ de Macedonia dicens, si cum totum orientem solido domuerint, nunc in vindictam ciuiũ Dardanis egeant. Milites se habere filios eorum, qui sub Alexandro rege stipendia toto orbe terrarum victores fecerint. Quæ vbi Dardano regi nũciata sunt inclytum illud Macedoniae regnum breui immaturi iuuenis, temeritate casurum dixit. Igitur Galli duce Belgio, ad tentandos Macedonum animos legatos ad Ptolemæum mittunt, offerentes pacẽ, si emere velit. Sed Ptolemæus inter suos belli metu pacem Gallos petere gloriatus est, nec minus ferociter se legatis, q̃ inter amicos iactauit: aliter se pacem daturum negando, nisi principes suos ob fides dederint, & arma tradiderint: non enim fidem se nisi inermibus habiturum. Renunciata legatione risere Galli, vndiq; acclamantes, breui sensurum sibi an illi consulentes pacem obtulerint. Interiectis diebus prælium cõseritur, victiq; Macedones caduntur: Ptolemæus multis vulneribus saucius

Ptolemæi temeritas.

Macedones à Gallis cæsi.

logræciam, ac deinde Gallatiam, id quod sequenti libro explicatum inuenies.

[Dardanorum.] Dardani populi sunt Phrygiæ in Asia minori.

saucius capitur, caput eius amputatur, & lancea fixum tota acie ad terrorem hostium circumfertur. Paucos ex Macedonibus fuga seruauit, ceteri aut capti aut occisi. Hæc cū nunciata per omnem Macedonia essent, portę vrbiũ clauduntur, lectu omnia replentur: nunc orbitatẽ amissorum filiorum dolebant, nunc excidia vrbiũ metuebant, nunc Alexandri Philippiq; regũ suorum nomina, sicuti numina in auxilium vocabant, sub illis se non solum tutos, verũ etiam victores orbis terrarũ extitisse. Ut tuerentur patriam suã, quam gloria rerũ gestarum cœlo proximã reddidissent, ut opem afflictiis ferrent, quos furor & temeritas Ptolemæi regis perdidit, orabant. Desperantibus omnibus, non votis agendum Sosthenes vnus de Macedonũ principibus ratus, contracta iuuentute, & Gallos exultantes victoria compescuit, & Macedonia ab hostili depopulatione defendit. Ob quæ virtutis beneficia, multis nobilibus regnũ Macedoniae affectantibus, ignobilis ipse præponitur. Et cum rex ab exercitu appellatus esset, ipse non in regis, sed in ducis nomen iurare milites cõegit. Interea Brennus, quo duce portio Gallorum in Græciam se effuderat, audita victoria suorũ, qui Belgio duce Macedonas vicerant, indignatus parata victoria *optimã prædam & Orientis spolijs onustã tam facile relictã esse, adunatis CL. milibus peditum, & XV. millibus equitum, in Macedonia irumpit. Cum agros villasq; popularẽtur, occurrit ei cū instructo exercitu Macedonum Sosthenes: sed pauci à pluribus, trepidi à valẽtibus facile vincuntur. Itaq; cū victi se Macedones intra muros vrbiũ cõdidissent, victor Brennus, nemine prohibente, totius Macedoniae agros depredatur. Inde quasi spolia sorderẽt, animũ ad deorũ immortalium tẽpla cõuertit, scurriliter iocatus, locupletes deos largiri hominibus oportere. Statim igitur Delphos

Ptolemæi interitus

est de eorum timore

vocare in auxilium

*optimã

Descriptio
situs templi
Delphici A
pollinis.

10

20

30

Delphicum
antrum

phos iter vertit, prædam reli-
gionis aurum, offensæ deorum
immortalium præferens, quos
nullis opibus egere, vt qui eas
largiri hominibus soleant, af-
firmabat, Templum autē Apol-
linis a Delphis positum est in
mōte Parnaso, in rupe vndiq;
impendente: ibi ciuitatem fre-
quentia hominū facit, qui ad af-
firmationē maiestatis vndiq;
cōcurrentes, in eo saxo cōfede-
re: atq; ita templū, ciuitatemq;
nō muri, sed præcipitia, nec ma-
nu facta, sed naturalia præsidia
defendunt, prorsus vt incertū
sit, vtrū munimētū loci an ma-
iestas dei plus hic admirationis
habeat. Media saxi rupes in for-
mā theatri recessit: quamobrē
& hominū clamor, & quando
accidit tubarum sonus, perso-
nantibus & resonantibus in-
ter se rupibus, multiplex audi-
ri, ampliorq; quàm editur reso-
nare solet. Quæ res maiorem
maiestatis terrorem ignaris rei
& admirationem stupentibus
plerunq; affert. In hoc rupis an-
fractu media fermè montis al-
titudine, planicies exigua est,
atq; in ea profundum terræ fo-
ramen, quod in oracula patet.
Ex quo frigidus spiritus in
quodam velut vento in subli-
me expulsus, mētes vatū in ve-
cordiā vertit, impletosq; deo,

d. Delphis.]
Originem Delphi-
ci oraculi Diodorus
Siculus in hunc mo-
dum describit. An-
tiquitus fama ea in-
ualuit, capras ora-
culum ipsum inue-
nisse, cuius gratia
& Delphici hæc tē-
pestate capris ut
plurimum sacrifi-
cant in consulendo
oraculo. Inuentum
uero ita aiunt. Quū
eo in loco ubi nunc
templi adytum est,
terræ hiatus pate-
ret, circumq; erra-
rent pascentes ca-
præ, frequenter
contigit ut ad ca-
uum illud capra
quæpiam accedens
& introspiciens, mi-
ris quibusdam exul-
tationibus, & uoce
prius ei insueta, in-
credibilem pastori
suo admirationem
cōcitaret, adeo ut
ipse spectatū eius lo-
ci situm accesserit.
Eum tunc, quod &
capris

capris euenerat,
perturbatio ingens
corripuit, ut illæ ea
propemodum quæ
diuino furore uexa-
tis accidunt paterē-
tur, hic uero præ-
ter illud etiam fu-
tura prædiceret.
Quapropter apud
eius regionis homi-
nes diuulgata com-
matione mētis, quæ
ad hiatum acceden-
tibus oboriretur, cō-
plures illic conue-
niebant, tentandiq;
gratia quicūq; pro-
pius se inferebant,
diuino agitabantur
spiritu. Propterea
res in admirationē
uersa, creditumq;
terrestre illud esse
oraculū: & aliquan-
diu seruatum est, ut
consulturi de rebus
suis, ad hiatum se
promitterent, alter
alteri responsa red-
derent. Sed cū mul-
ti ex furore in præ-
ceps deslissent, itaq;
interirent, qui cum

responsa consulentibus dare co-
git. Multa igitur ibi & opulen-
tia regum populorumq; visun-
tur munera, quæq; magnificen-
tia sui reddētium vora gratam
voluntatem, & deorum respō-
sa manifestant. Igitur Brennus
cum in conspectu haberet tem-
plum, diu deliberauit, an confe-
ssim rem aggrediretur, an ve-
ro fessis via militibus, noctis
spacium ad resumēdas vires da-
ret. Euridanus & Thessalonus
duces, qui se ad prædæ societa-
tem iunxerāt, amputari moras
iubent, dum imparati hostes, &
recens aduentus sui terrori es-
set. Interiecta nocte, & animos
hostibus forsitan & auxilia ac-
cessura, & vias quæ nūc pateāt
obstructum iri. Sed Gallorum
vulgus ex lōga inopia, vbi pri-
mum vino cæterisq; commea-
tibus referta rura inuenit, non
minus abundantia quàm victo-
ria lætum, per agros se spar-
erat, desertisq; signis, ad occupā-
da omnia pro victoribus vaga-
bantur: quæ res dilationem Del-
phis dedit. Prima namq; opinio
ne aduentus Gallorum, prohibi-
ti agricolæ Græcis oraculis fe-
runtur, messes vinaq; villis ef-
ferre. Cuius rei salutare præce-
ptum non prius intellectum est
quàm vini cæterarumq; copia-
rum abundantia velut mora Gal-
lis ob

10
 20
 30
 40
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000

14
 15
 16
 17
 18
 19
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492
 493
 494
 495
 496
 497
 498
 499
 500
 501
 502
 503
 504
 505
 506
 507
 508
 509
 510
 511
 512
 513
 514
 515
 516
 517
 518
 519
 520
 521
 522
 523
 524
 525
 526
 527
 528
 529
 530
 531
 532
 533
 534
 535
 536
 537
 538
 539
 540
 541
 542
 543
 544
 545
 546
 547
 548
 549
 550
 551
 552
 553
 554
 555
 556
 557
 558
 559
 560
 561
 562
 563
 564
 565
 566
 567
 568
 569
 570
 571
 572
 573
 574
 575
 576
 577
 578
 579
 580
 581
 582
 583
 584
 585
 586
 587
 588
 589
 590
 591
 592
 593
 594
 595
 596
 597
 598
 599
 600
 601
 602
 603
 604
 605
 606
 607
 608
 609
 610
 611
 612
 613
 614
 615
 616
 617
 618
 619
 620
 621
 622
 623
 624
 625
 626
 627
 628
 629
 630
 631
 632
 633
 634
 635
 636
 637
 638
 639
 640
 641
 642
 643
 644
 645
 646
 647
 648
 649
 650
 651
 652
 653
 654
 655
 656
 657
 658
 659
 660
 661
 662
 663
 664
 665
 666
 667
 668
 669
 670
 671
 672
 673
 674
 675
 676
 677
 678
 679
 680
 681
 682
 683
 684
 685
 686
 687
 688
 689
 690
 691
 692
 693
 694
 695
 696
 697
 698
 699
 700
 701
 702
 703
 704
 705
 706
 707
 708
 709
 710
 711
 712
 713
 714
 715
 716
 717
 718
 719
 720
 721
 722
 723
 724
 725
 726
 727
 728
 729
 730
 731
 732
 733
 734
 735
 736
 737
 738
 739
 740
 741
 742
 743
 744
 745
 746
 747
 748
 749
 750
 751
 752
 753
 754
 755
 756
 757
 758
 759
 760
 761
 762
 763
 764
 765
 766
 767
 768
 769
 770
 771
 772
 773
 774
 775
 776
 777
 778
 779
 780
 781
 782
 783
 784
 785
 786
 787
 788
 789
 790
 791
 792
 793
 794
 795
 796
 797
 798
 799
 800
 801
 802
 803
 804
 805
 806
 807
 808
 809
 810
 811
 812
 813
 814
 815
 816
 817
 818
 819
 820
 821
 822
 823
 824
 825
 826
 827
 828
 829
 830
 831
 832
 833
 834
 835
 836
 837
 838
 839
 840
 841
 842
 843
 844
 845
 846
 847
 848
 849
 850
 851
 852
 853
 854
 855
 856
 857
 858
 859
 860
 861
 862
 863
 864
 865
 866
 867
 868
 869
 870
 871
 872
 873
 874
 875
 876
 877
 878
 879
 880
 881
 882
 883
 884
 885
 886
 887
 888
 889
 890
 891
 892
 893
 894
 895
 896
 897
 898
 899
 900
 901
 902
 903
 904
 905
 906
 907
 908
 909
 910
 911
 912
 913
 914
 915
 916
 917
 918
 919
 920
 921
 922
 923
 924
 925
 926
 927
 928
 929
 930
 931
 932
 933
 934
 935
 936
 937
 938
 939
 940
 941
 942
 943
 944
 945
 946
 947
 948
 949
 950
 951
 952
 953
 954
 955
 956
 957
 958
 959
 960
 961
 962
 963
 964
 965
 966
 967
 968
 969
 970
 971
 972
 973
 974
 975
 976
 977
 978
 979
 980
 981
 982
 983
 984
 985
 986
 987
 988
 989
 990
 991
 992
 993
 994
 995
 996
 997
 998
 999
 1000

14
 15
 16
 17
 18
 19
 21
 22
 23
 24
 25
 26
 27
 28
 29
 31
 32
 33
 34
 35
 36
 37
 38
 39
 41
 42
 43
 44
 45
 46
 47
 48
 49
 51
 52
 53
 54
 55
 56
 57
 58
 59
 61
 62
 63
 64
 65
 66
 67
 68
 69
 71
 72
 73
 74
 75
 76
 77
 78
 79
 81
 82
 83
 84
 85
 86
 87
 88
 89
 91
 92
 93
 94
 95
 96
 97
 98
 99
 100
 101
 102
 103
 104
 105
 106
 107
 108
 109
 110
 111
 112
 113
 114
 115
 116
 117
 118
 119
 120
 121
 122
 123
 124
 125
 126
 127
 128
 129
 130
 131
 132
 133
 134
 135
 136
 137
 138
 139
 140
 141
 142
 143
 144
 145
 146
 147
 148
 149
 150
 151
 152
 153
 154
 155
 156
 157
 158
 159
 160
 161
 162
 163
 164
 165
 166
 167
 168
 169
 170
 171
 172
 173
 174
 175
 176
 177
 178
 179
 180
 181
 182
 183
 184
 185
 186
 187
 188
 189
 190
 191
 192
 193
 194
 195
 196
 197
 198
 199
 200
 201
 202
 203
 204
 205
 206
 207
 208
 209
 210
 211
 212
 213
 214
 215
 216
 217
 218
 219
 220
 221
 222
 223
 224
 225
 226
 227
 228
 229
 230
 231
 232
 233
 234
 235
 236
 237
 238
 239
 240
 241
 242
 243
 244
 245
 246
 247
 248
 249
 250
 251
 252
 253
 254
 255
 256
 257
 258
 259
 260
 261
 262
 263
 264
 265
 266
 267
 268
 269
 270
 271
 272
 273
 274
 275
 276
 277
 278
 279
 280
 281
 282
 283
 284
 285
 286
 287
 288
 289
 290
 291
 292
 293
 294
 295
 296
 297
 298
 299
 300
 301
 302
 303
 304
 305
 306
 307
 308
 309
 310
 311
 312
 313
 314
 315
 316
 317
 318
 319
 320
 321
 322
 323
 324
 325
 326
 327
 328
 329
 330
 331
 332
 333
 334
 335
 336
 337
 338
 339
 340
 341
 342
 343
 344
 345
 346
 347
 348
 349
 350
 351
 352
 353
 354
 355
 356
 357
 358
 359
 360
 361
 362
 363
 364
 365
 366
 367
 368
 369
 370
 371
 372
 373
 374
 375
 376
 377
 378
 379
 380
 381
 382
 383
 384
 385
 386
 387
 388
 389
 390
 391
 392
 393
 394
 395
 396
 397
 398
 399
 400
 401
 402
 403
 404
 405
 406
 407
 408
 409
 410
 411
 412
 413
 414
 415
 416
 417
 418
 419
 420
 421
 422
 423
 424
 425
 426
 427
 428
 429
 430
 431
 432
 433
 434
 435
 436
 437
 438
 439
 440
 441
 442
 443
 444
 445
 446
 447
 448
 449
 450
 451
 452
 453
 454
 455
 456
 457
 458
 459
 460
 461
 462
 463
 464
 465
 466
 467
 468
 469
 470
 471
 472
 473
 474
 475
 476
 477
 478
 479
 480
 481
 482
 483
 484
 485
 486
 487
 488
 489
 490
 491
 492

INTER duos reges Antigonum & Antiochum statuta pace, cum in Macedonia Antigonus reuertetur nouus eidem repente hostis exortus est. Quippe Galli qui à Brenno duce cum in Græciam proficiscerentur, ad terminos gentis tuendos relicti fuerant, ne soli de fides videretur, peditum XV. millia, equitum tria millia armarant, fugatisq; Getarum Triballorumq; copijs, Macedoniae imminentes, legatos ad regem miserunt, qui pacem ei venalem offerrent, simul & regis castra specularent: quos Antigonus pro regali munificentiâ, ingenti apparatu epularum ad coenam inuitauit. Sed Galli expositum grande auri argentiq; pondus admirantes, atq; praedae uoluntate solliciti, infestioresq; venerunt reuertuntur. Quibus & elephantes ad terrorem, velut inusitatas barbaris formas, rex ostendi iusserat, naues onustas copijs demonstrari: ignarus, quod quibus ostentatione virium metum se iniicere existimabat, eorum animos ut ad optimam praedam sollicitabat. Itaq; legati ad suos reuersi, omnia in maius extollentes, opes pariter & negligentiam regis ostendunt, referunt auro & argento castra esse, & neq; vallo fossave munita: & quasi satis munimenti in diuitijs haberent, ita eos omnia offi-

*Auri enim
auidissima
gens Gallo-
rum. Lilius.*

20

30

*a ¶ Getarum.]
Getas putant esse
partim Valachos,
partim Transsylvanos.
Et quidam scribunt
apud Getas Istrum,
qui & Danubius,
delabi in Pontum.
Hodie uero eam
regionem uocant
Moldauiam. Triballi
Getis sunt confines.*

*b ¶ Cum rege.]
Hic fuit Ptolemaeus
qui dolo regnum
Macedoniae occupauerat,
ut praecedente
dicitur libro.*

cia militaria intermisisse, prorsus quasi ferri auxilio non indigerent, quonia abundarent auro. Hac relatione auidae gentis animi satis ad praedam incitabantur. Accedebat tum exemplum Belgi, qui non magno antea tempore Macedonum exercitum cum rege trucidauerat. Itaq; consentientibus omnibus, nocte castra regis aggrediuntur: qui praesentens tantam tempestatem, signum pridie dederat ut omnibus rebus ablatis, in proximam syluam taciti se occultaret. Neq; aliter seruata castra, quam 10 desertam sunt. Siquidem Galli ubi omnia vacantia nec sine defensoribus modo, verumetiam sine custodibus vident, non fugam hostium, sed dolum arbitantes, diu intrare portas timuerunt. Ad postremam integris & intactis munimentis, scrutantes potius quam diripientes castra occupauerunt. Tunc ablatis quae inuenerant, ad litus conuertuntur: ibi dum naues incautius diripiunt, a remigibus, & ab exercitus parte quae eorum cum coniugibus & liberis confugerant, nihil tale metuentes 20 trucidantur: tantaque cedes Gallorum fuit, ut Antigono pacem huius uictoriae opinio, non a Gallis tantum, verumetiam a finitimorum feritate praestiterit. Quanquam Gallorum ea tempestate tantae fecunditatis iuuentus fuit, ut Asiam omnem velut examine aliquo implerent. Denique neque reges Orientis sine mercenario Gallorum exercitu uel bella gesserint, neque pulsus regno ad alios quam ad Gallos confugerint. Tantus terror Gallici nominis, siue armorum inuicta felicitas erat, 30 ut aliter neque maiestatem suam tutam, neque amissam recuperare se posse sine Gallica uirtute arbitrarentur. Itaque in auxilium a Bithyniae rege inuocati, regnum cum eo parua uictoria diuise runt, eamq; regionem Gallograeciam cognominauerunt. Dum haec in Asia geruntur, interim in Sicilia Pyrrhus a Poenis nauali praelio uictus, ab Antigo

Gallograecia, mixti Galli & Graeci appellantur.

Antigono Macedoniae rege supplementum militum per legatos petit, denuncians ni mittat, redire se in regnum necesse habere, incrementa rerum quae de Romanis voluerit, de ipso quaesitum. Quod ubi negarum legati retulerunt, dissimulatis causis, repentinam fingit profectioem. Socios interim parare bellum iubet & arcis Tarentinae custodiam Heleno filio, & amico Miloni tradit. Reuersus in Epirum statim fines Macedoniae inuadit
 10 cui Antigonus cum exercitu occurrit, victusque praelio in fugam vertitur. Atque ita Pyrrhus Macedonia in deditioem accepit, & veluti damna amissae Siciliae Italiaeque, acquisito Macedoniae regno pensasset, relictum Tarenti filium, & amicum accersit. Antigonus autem cum paucis equitibus fugae comitibus, repente fortunae ornamentis destitutus, amissi regni speculaturus euentus. Theffalonicam se recepit, vt inde cum conducta Gallorum mercenaria manu bellum repararet
 20 Rursus a Ptolemaeo Pyrrhi filio funditus victus, cum septem comitibus fugiens, non recuperandi regni spem, sed salutis latebras, ac fugae solitudines captat. Igitur Pyrrhus in tanto fastigio regni collocatus, iam neceo, ad quod votis perueniendum fuerat, contentus, Graeciae Asiaeque regna meditatur: nec illi maior ex imperio, quam ex bello voluptas erat: nec quaequam Pyrrhū, quam tulisset impetū, sustinere valuit
 30 Sed vt ad deuincenda regna inuictus habebatur, ita deuictis acquisitisque celeriter carebat: tanto melius studebat acquirere imperia, quam retinere. Itaque cum copias Cherroneso transposuisset, legationibus Athe-

c ¶ Ad deuincenda.] Antigonus Pyrrhum lusori assimilat, qui & multa bene iaceret, sed cadentibus uti nesciret. d ¶ Cherroneso.] In eo loco traiecit quoque Xerxes exercitum suum ex Asia in Europam, factum ex nauibus pote.

nienfium & Achaeorum Messeniorumque excipitur Sed & Graeci omnes admiratione nominis eius, simul & rerum aduersus Romanos Paeonosque gestarum gloria attoniti, aduentum eius expectabant. Primum illi bellum aduersus Spartanos fuit, ubi maiore mulierum, quam virorum virtute excipitur. Tunc Ptolemaeum filium, & exercitus partem robustissimam amisit, Quippe oppugnati urbem ad tutelam patriae tanta multitudo foeminarum concurret, vt non fortius victus, quam verecundius recederet. Porro Ptolemaeum filium eius adeo strenuum & manu fortem fuisse tradunt vt urbem Cor-

e ¶ Urbem Corcyram.] Vrbs haec sita est in Corcyra insula in mari Ionio haud procul a littore Epiri.

f ¶ Saxo occidentur.] Plutarchus in uita Pyrrhi, ait Pyrrhum a muliereculae icu interfectum esse in urbe

g ¶ Nullum regem comparandum.] Pyrrho Hannibalem inter imperatores secundas dedisse refert Linius, quod castrametari prius docuerit, ad hoc nemo elegantius loca coeperit, praesidia disposuerit.

cyram cum sexaginta cepit. Idem praelio nauali triremem ex scapha cum septem insiluerit, captamque tenuerit. In oppugnatione quoque Spartanorum usque in mediam urbem cum equo procurrerit, ibique concursu multitudinis interfectus sit: cuius corpus vt relatum, patrem dixisse Pyrrhum ferunt, aliquanto tardius eum, quam timuerit ipse, vel temeritas eius meruerit, occisum esse. Repulsus a Spartanis Pyrrhus, Argos petit: ibi dum Antigoni in urbe clausum expugnare conatur, inter confertissimos violentissime dimicans, saxo de muris iactato occiditur. Caput eius Antigono refertur: qui victoria mitius usus, filium eius Helenum cum Epirotis sibi deditum in regnum dimisit, eique insepulti patris ossa in patriam referenda tradidit. Satis constans inter-

Pyrrhi bellum aduersus Lacedaemonios.

* alij, sexagesimo

* septimo

* patri est

* dixisse

Pyrrhi mors in Argis.

30

ter

ter omnes autores fama est, nullum nec eius nec superioris ætatis regem comparandum Pyrrho fuisse, raroque non inter reges tantum, verum etiam inter illustres viros, aut viræ sanctioris, aut iustitiæ probatoris visum fuisse, scientiã certe rei militaris in villo viro tantã fuisse, vt cū Lysimacho Demetrio, Antigono tantis regibus bella gerens inuictus semper extiterit, Illyriorum quoque, Siculorum, Romanorumque Carthaginensium bellis nunquam inferior, plerumque etiam victor extiterit: qui patriam certè suam angustam ignobilemque, fama rerum gestarum, & claritate nominis sui, toto orbe illustrem reddiderit.

IVSTINI HISTORICI

LIBER XXVI.

20 **P**OST mortem Pyrrhi non in Macedonia tantum, verum etiam in Asia Græciãque magni bellorum motus fuere. Nam & Peloponnesij per proditorem Antigono traditi, & variante hominum partim dolore, partim gaudio, prout singulæ ciuitates, aut auxilium de Pyrrho sperauerant, aut metus sustinerant, ita aut cum Antigono societatem iungebãt, aut mutuis inter se odijs in bellum ruebãt. Inter hunc turbatarum prouinciarum motum, Epirorum quoque vrbs ab Aristotimo princi-

ANTIGONUS iste cuius mentio fit à principio huius libri, rex fuit Macedonia, sed expulsus regno per Pyrrhũ atque filium eius Ptolemæum, recuperavit illud cū Pyrrhus interfectus fuisset. Regnum uero Epiri Aristotimus cupiens occupare, tyrannidem inauditum exercere cœpit ut Aetolorum con-

iuges liberosque maluerit trucidare, quam maritis parētibusque in exilium actis reddere, sed quia nullũ uiolentum est perpetuũ, breui post tempore dominiũ eius finem accepit. Habes hic in Helemato exemplum amoris erga patriã, & prudens in opprimendo tyranno consilium.

pe per tyrannidem occupat. A quo cum multi ex primoribus occisi, plures in exilium acti essent, Aetolis per legatos postulantibus, vt coniuges liberosque exulum redderet, primo negauit, postea quasi pœniteret, proficiscendi ad suos omnibus matronis potestatem dedit, diemque profectiois statuit. Illæ quasi in perpetuum cum viris exulaturæ, præciosissima quæque auferentes, cum ad portam quasi vno agmine profecturæ conuenissent, omnibus rebus expoliatae, in carcere recluduntur,

occisis prius in gremijs matrum paruulis, liberis virginibusque ad stuprum direptis. Hanc tam sæuam dominationem stupentibus omnibus, princeps eorum Helematus senex & liberis orbus, vt qui nec ætatis nec pignorum respectum timeret, conuocatos domi fidissimos amicorum, in vindictam patriæ hortatur. Cunctantibus priuato periculo publicum finire, & deliberandi spacium postulantibus, accersitis seruis iubet obserari fores, tyrannoque nunciari, mitteret qui cõiuratos apud se comprehenderet, obiectans singulis se, quia liberandæ patriæ autor esse non possit, desertæ vltorem futurum. Tunc illi ancipiti periculo circumuenti, honestiorem viam eligentes, coniurant in tyranni necem: atque ita Aristotimus quinto, posteaquam tyrannidem occupauerat, mense opprimitur. Interea Antigonus cum multiplici bello, & Ptolemæi regis, & Spartanorum premeretur, nouusque illi hostis Gallogræciæ exercitus affluxisset, in speciem castrorum parua manu aduersus ceteros relicta, aduersus Gallos totis viribus proficiscitur.

10
Aristotimi
tyranni crudelitate faci-
nus.

20

30

f

citur.

citur. Quibus cognitis, Galli cum & ipsi se prælio
 pararent, in auspicia pugnae hostias cædunt: qua-
 rum extis cum magna cædes interitusque omnium
 prædiceretur, non in timorem, sed in furorem ver-
 si, sperantesque deorum iras expiari cæde suorum
 posse, coniuges & liberos tuos trucidant, auspicia
 belli à parricidio incipientes. Tanta rabies feros
 animos inuaserat, ut non parcerent ætati cui etiã
 hostes pepercissent, bellumque internecinum & na-
 talitium cum liberis liberorumque matribus gere-
 rent, pro quibus bella suscipi solent. Itaque quasi
 scelere vitam, victoriamque redemissent, sicut erant
 cruenti ex recenti suorum cæde, in prælium non
 meliore euentu quam omine proficiuntur. Si-
 quidem pugnae, prius parricidiorum furia, quã
 hostes circumuenere, obuersantibusque ante oculos
 manibus interemptorum, omnes occisione cæsi.
 Tanta strages fuit, ut dii pariter cum hominibus
 consensisse in excidium parridarum videren-
 tur. Post huius pugnae euentum Ptolemæus & Spar-
 tani victorem hostium exercitum declinantes, in
 tutiora se recipiunt. Antigonus quoque ubi eorum
 discessum videt, recenti adhuc ex prioris victoria
 militum ardore, bellum Atheniensibus infert. In
 quo cum occupatus esset, interim Alexander rex
 Epiri vlcisci mortem patris Pyrrhi cupiens, fines
 Macedoniae depopulatur. Aduersus quem, cum
 reuersus à Græcia Antigonus esset, transiione mi-
 litum destitutus, regnum Macedoniae cum exerci-
 tu amittit. Huius filius Demetrius puer admodum,
 absente patre reparato exercitu, non solum amis-
 sam Macedoniae recepit, verumetiam Epiri re-
 gno Alexandrum spoliatur. Tanta vel mobilitas mi-
 litum, vel fortunæ varietas erat, ut vicissim re-
 ges, nunc exules, nunc reges viderentur. Igitur
 Alexander cum exul ad Arcadas confugisset, non
 minore Epirotarum desiderio, quam sociorum
 auxilio

Gallorum cru-
 delitas in co-
 iuges et li-
 beros.

Gallograe-
 corum cædes.

Magna for-
 tunæ volu-
 bilitas.

auxilio, in regnum restituitur. Per idem tempus
 rex Cyrenarum * Agas decedit, qui ante infirmi-
 tatem Beronicem vnicam filiam ad finiendam cum
 Ptolemæo fratre certamina, filio eius desponde-
 rat. Sed post mortem Antigoni regis, mater vir-
 ginis Arsinoë, ut inuita se contractum matrimo-
 nium solueret, misit qui ad nuptias virginis, re-
 gnumque Cyrenarum Demetrium fratrem regis
 Antigoni à Macedonia accerferent, qui & ipse ex
 filia Ptolemæi procreatus erat. Sed nec Deme-
 10

trius moram fecit. Itaque cum
 a ¶ *Secundante* *secundate* vento celeriter Cy-
 vento.] *Hoc dicitur* *renas aduolasset*, fiducia pul-
 quod traicienda es- *chritudinis*, qua nimis placere
 set naui per mare *socru* ceperat, statim à prin-
 mediterraneum à *cipio* superbus, regiae familiae
 Græcia in Africã. *militibusque* impotens erat, stu-
 diumque placendi à virgine in-

matrem contulerat. Quae res spectata, primo vir-
 gini, deinde popularibus militibusque inuisa fuit. 20
 Itaque versis omnium animis in Ptolemæi filium,
 insidiae Demetrio comparantur: * cui, cum in le-
 ctum socrus concessisset, percussores immittun-
 tur. Sed Arsinoë audita voce filiae ad fores stantis
 & præcipientis ut matri parceret, adulterum pau-
 lisper corpore suo protexit. Quo interfecto, Be-
 ronice & stuprum matris salua pietate vltra est, &
 in matrimonio fortiendo iudicium patris sequuta.

f 2 Iusti

* Agys

10

20

* alij, qui

30

Mortuo Syriæ rege Antiocho, cum in locum eius filius Seleucus successisset, hortante matre Laodice, quæ inhibere debuerat, auspicia regni à parricidio cepit. Quippe Beronicem noueram suam, sororem Ptolemæi regis Aegypti, cū paruulo fratre ex ea suscepto, interficit. Quo facinore perpetrato, & infamiæ maculam subiit, & Ptolemæi bello se implicuit. Porro Beronice cum ad se interficiendam missos didicisset, paternæ Daphnæ se claudit. Vbi quum obsideri eam cum paruulo filio nunciatum ciuitatibus Asiæ esset, recordatione paternæ, maiorumq; dignitatis eius & casum tam indignæ fortunæ miserâtes, auxilia ei omnes miserere. Frater quoq; Ptolemæus periculo sororis excitus, relicto regno, cum omnibus viribus aduolat. Sed Beronice ante aduentum auxiliorum cum vi expugnari non posset, dolo circumuenta trucidatur. Indigna res omnibus visa. Itaq; cū vniuersæ ciuitates quæ defecerant, ingentem classem comparassent, repente exemplo crudeli

Daphne in qua se reclusit Beronice locus est in Syria de quo Strabo Geographus sic scribit: In Seleucide Syria quatuor insignia sunt oppida, ob id & tetrapolis dicta regio. Est autem Daphne oppidum Antiochenis vicinū & amenitate inclytū, octoginta stadiorum circumplectens ambitum. Alij dicunt Daphne esse arenū & ambitiosum Antiochiæ suburbanū. a. **C**lassem nauigio amittit.] Erat Seleuco nauigandum ex Syria in Asiam minorem per sinum Isthmū & mare Aegæum atq; idco orta tempestate naufragiū passus est, sed in quo maris hic non exprimi

primitur. Fieri etiam potest, ut hic per Asiam intelligatur regioma ritima quæ succedit Syria nempe Coele Syria, Phœnix, & ciuitates Ptolemæis, Azotus, Accaron &c.

b. **C**omitator.] Plures, inquit, comites in fuga è prælio habuit, quàm in naufragij perpeffione. c. **O**blata ei Asia.] Hæc uidetur fuisse Armenia minor, quam disternat extremitas Tauri montis à Syria.

tatis exterritæ, simul & in violationem eius quam defensuri erant. Ptolemæo se tradunt, qui nisi in Aegyptum domestica seditione reuocatus esset, totum regnum Seleuci occupasset. Tantum illi vel odium parricidiale scelus, vel huic fauorem indignè interemptæ mors sororis attulerat. Post discessum Ptolemæi Seleucus cum aduersus ciuitates quæ defecerant, ingentem classem comparasset, repente, veluti dijs ipsis parricidium vindicantibus, orta tempestate classem naufragio amittit: nequicquam illi ex tanto apparatu, præter nudum corpus & spiritum, & paucos naufragij comites residuos, fortuna fecit. Misera quidem res, sed opranda Seleuco fuit: siquidem ciuitates quæ odio eius ad Ptolemæum transferant, velut dijs arbitris satisfactum sibi esset, repentina animorū mutatione in naufragij misericordiam versæ, imperio se eius restitunt. Letus igitur malis suis, & damnis ditior redditus, velut par viribus, bellū Ptolemæo infert. Sed quasi ad ludibriū tantum fortunæ natus esset, nec propter aliud opes regni recepisset, quæ ut amitteret, victus prælio, non multo, quàm post naufragiū, comitator, trepidus in Antiochiam confugit. Inde ad Antiochū fratrem literas fecit, quibus auxilium eius implorat. Oblata ei Asia inter fines Tauri montis, in præmiū latæ opis. Antiochus autem cū esset annos xiiij. natus, supra ætatem regni audus, occasionem non tam pio animo quæ offerebatur, arripuit: sed latro

nis more totum fratri eripere cupiens, puer sceleratā virilemque sumit audaciam: unde Hierax est cognominatus, quia non hominis, sed accipitris ritu in alienis eripiens vitam sectaretur. Interea Ptolemæus cum audisset regem Antiochū in auxilium Seleuco venire, ne cum duobus vno tempore dimicaret, in annos X. cū Seleuco pacem facit. Sed pax ab hoste data interpellatur à fratre: qui conducto Gallorum mercenario exercitu, pro auxilio bellū, pro fratre hostem se imploratus exhibuit. In eo prælio virtute Gallorum victor quidem Antiochus fuit. Sed Galli arbitantes Seleucū in prælio cecidisse, in ipsum Antiochum arma vertunt, liberius depopulaturi Asiā, si omnem stirpem regiam extinxissent. Quod ubi sensit Antiochus velut à prædonibus auro se redemit, societatemque cum mercenarijs suis iungit. Interea rex Bithyniæ Eumenes, sparsis consumptisque fratribus bello intestinæ discordiæ, quasi vagantem Asiæ possessionem inuasurus, victorem Antiochū Gallosque aggreditur: nec difficilè faucios adhuc ex superiore congressione, integer ipse viribus superat. Ea namque tempestate omnia bella in exitiū Asiæ gerebantur, uti quisque fortior fuisset, Asiā velut prædam occupabat. Seleucus & Antiochus fratres, bellum propter Asiā gerebant. Ptolemæus rex Aegypti, sub specie sororiæ ultionis Asiæ inhiabat. Hinc Bithinius Eumenes, inde Galli * semper mercenaria manus, Asiā depopulabantur, cum interea nemo defensor Asiæ inter tot prædones inueniebatur. Victo Antiocho, cū Eumenes maiorem partem Asiæ occupasset, ne tunc quidem fratres, perduto premio, propter quod bellum gerebant, concordare potuerunt: sed omisso externo hoste in mutuū exitiū bellum reparāt. In eo Antiochus denuo victus, multorum dierum fuga fatigatus, tandem ad socerum suum Artamenem regem

Asia comu-
nis regum
præda.

* alij, humili-
or semper

30

gem Cappadociæ prouehitur. A quo cū primum benigne susceptus esset, interiectis diebus, cognito quod sibi infidiæ pararentur, salutem fugam quaesivit. Igitur cum profugo nusquam locus tutus esset, ad Ptolemæum hostē, cuius fidem tutiorē quæ frater existimabat, decurrit, memor vel quæ facturus fratri esset, vel quæ meruisset à fratre. Sed Ptolemæus non tam amicus ei deditus, quam hostis factus, seruari eum arctissima custodia iubet. Hinc quoque Antiochus opera cuiusdam meretricis adiutus, quam familiaris agnouerat, deceptis custodibus elabicitur, fugiensque à latronibus interficitur. Seleucus quoque hōdem ferme diebus amisso regno, equo præcipitatus finitur: sic fratres & quasi germanis casibus exules ambo, post regna icelerum suorum pœnas luerunt.

10
Antiochi &
Seleuci fra-
tram mors.

IVSTINI HISTORICI

LIBER XXVIII.

20

Notandum à principio huius libri. Acarnaniam partem esse Epiri extremā uersus orientem, iūctamque Aetoliæ, extremæ Achaïæ ad occidentem parti, dirimente Acheloo fluuio illam ab ista id quod ex Græciæ descriptione ad oculum uidere licet.

OLYMPIAS Pyrrhi Epirotæ regis filia, amisso marito, Eodemque germano fratre Alexandro, cum tutelam filiorum ex eo susceptorum Pyrrhi & Ptolemæi, regnique administrationem ipsa recepisset, ab Aetolis partem Acarnaniæ, quam in portionem belli mater pupillorum acceperat, eripere uolentibus, ad regem Macedoniæ Demetriū decurrit, eique habenti uxorem Antiochi regis Syriæ sororem, filiam suam

30
Causabelli
inter Deme-
triū Mace-
doniæ, &
Antiochū sy-
riæ reges.

f 4

Phy

Phythiam in matrimonium tradidit, ut auxilium quod misericordia non poterat, iure cognationis obtineret. Fiunt igitur nuptiæ, quibus & noui matrimonij gratia acquiritur, & veteris offensa contrahitur. Nam prior vxor velut matrimonio pulsa, sponte sua ad fratrem Antiochum discedit, eumque in mariti bellum impellit. Acarnanes quoque diffusi Epirotis, aduersus Aetolos auxilium Romanorum implorantes, obtinuerunt à Romano senatu
 10 ut legati mitterentur, qui denunciarent Aetolis, praesidia ab urbibus Acarnaniae deducerent, parerenturque esse liberos, qui soli quondam aduersus Troianos, autores originis suae, auxilia Graecis non miserunt. Sed Aetoli legationem Romanorum superbè audierunt. Poenos illis & Gallos, à quibus tot bellis vexati, toties occisione sint caesi, exprobrantes: dicentesque, prius illis portas aduersus Carthaginenses aperiendas, quas clausit metus Punici belli, quam in Graeciam arma transferenda. Meminisse deinde iubent quibus minentur: aduersus Gallos urbem suam eos tueri non potuisse, captamque non ferro defendisse, sed auro redemisse. Quam gentem se aliquanto maiori manu Graeciam ingressam, non solum nullis externis viribus, sed ne domesticis quidem tectis adiutos, vniuersam delesse, sedemque sepulchris eorum praebuisse, quam illi viribus imperioque suo proposuerant. Contra Italiam, trepidis ex recenti urbis suae incendio Romanis, vniuersam ferme à
 20 Gallis occupatam. Prius igitur illis Gallos Italia pellendos, quam minentur Aetolis: priusque sua defendenda, quam aliena defendi appetenda. Quos autem homines Romanos esse? nempe pastores, qui latrocinio iustis dominis ademptum solum te-
 30 neant, qui vxores cum propter originis dehonesta-
 ments. *Sabinas in* *telligit Li-*
nus. stamenta nec inuenirent, vi publica rapuerint, qui denique urbem suam parricidio condiderint,
 muro

a ¶ Parricidio condiderint. Superba supra modum Aetolorum responsio, quicquam Romuli Romae conditoris parricidium auderet Romanis improbare. De qua re Liuius copiose disserit, Porro quem malorum fructum pepererit Aetolishæc ipsorum contumacia, pulchre infra describit autor. murorumque fundamenta fraterno sanguine adsperserint. Aetolos autem principes Graeciae semper fuisse, & sicut dignitate, ita & virtute cæteris praefuisse. Solos denique esse, qui Macedonas imperio terrarum florentes semper contempserint, qui Philippum regem non timuerint, qui Alexandri Magni post Persas Indosque deuictos cum omnes nomen eius horrent, edicta spreuerint. Mone-
 10 re igitur se Romanos, contenti sint fortuna praesenti, nec pro uocent arma, quibus & Gallos caesos, & Macedonas contemptos videant. Sic dimissa legatio
 ne Romanorum, ne fortius locuti quam fecisse viderentur, fines Epiri regni Acarnaniae depopu-
 20 lantur. Iam Olympias filijs regna tradiderat, & in locum Pyrrhi fratres defuncti Ptolemæus successerat: qui cum hostibus instructo exercitu obuius processisset, infirmitate correptus in itinere decedit. Olympias quoque non magno post tempore gemino funerum vulnere afflictâ, ægrum spiritum trahens, non diu filijs superuixit. Quum ex
 30 gente regia sola Nereis virgo cum Laodomia sorore superessent, Nereis nubit Geloni Siciliae regis filio. Laodomia autem cum in aram Dianae concussisset, concursu populi interficitur. Quod facinus dii immortales assiduâ cladibus gætis, & prope interitu totius populi vindicauerunt. Nam sterilitatem famemque passi, & intestina discordia vexati, externis ad postremum bellis penè consumpti sunt, Miloque Laodomiae percussor in furore ver-
 sus, nunc ferro, nunc saxo, in summa, dentibus laceratis

*ægre

Milonis fu-
ror.

ceratis uisceribus, XII. die interit. His in Epiro
gestis interim in Macedonia Demetrius rex, reli-
cto filio Philippo paruulo admodum, decedit: cui
Antigonus tutor datus, accepta in matrimonium
matre pupilli, regem se constituere laborat. Inter-
iecto deinde tempore, cum seditione minaci Ma-
cedonum, clausus in regia teneretur, in publicum
sine satellitibus procedit, proiectoque in vulgus dia-
demate ac purpura, dare hæc eos alteri iuber, qui
aut imperare illis sciat, aut cui parere ipsi sciant:
se adhuc inuidiosum illud regnum, non voluptati-
bus, sed laboribus ac periculis sentire, Commemo-
rat deinde beneficia sua, vt defectiōne mīociorū
vindicauerit, vt Dardanos Thessalosq; exultātes
morte Demetrii regis compescuerit, vt deniq; di-
gnitatem Macedonum non solum, defenderit, ve-
rumetiam auxerit. Quorum si illos pœniteat, de-
ponere imperium, & reddere illis munus suum, ip-
si regem quærant cui imperent. Cum populus pu-
dore motus, recipere eum regnum iuberet, tandiu
recusauit, donec seditionis autores supplicio tra-
derentur. Post hæc bellum^b Spartanis infert, qui so-
li Philippi Alexandriq; bellis, & imperium Mace-
donum, & omnibus metuenda arma contempse-
runt. Inter duas nobilissimas gentes bellum sum-
mis vtrinq; viribus fuit, Cum hi pro veterē Ma-
cedonum gloria, illi non solum pro illibata libertate, sed etiam
pro salute certarent: victi La-
cedæmonij, non ipsi tantum, sed etiam coniuges liberiq; ma-
gno animo fortunam tulere.
Nemo quippe in acie salutē pe-
percit, nulla amissum coniugē
fleuit: filiorum mortem senes
laudabant, patribus in acie cæ-
sis filij gratulabantur. Suam vi-

Antigonus
diadema re-
giūpropter
seditionem
abijcit.

10

20

30

Spartano-
rum in aduer-
sis cōstātia.

^b [Spartanis.]
Hi alio nomine La-
cedæmonij uocatur
præcipui Pelopon-
nesi populi, qui diu
cum Atheniensibus
grauia bella gesse-
runt, optimisq; Ly-
curgi legibus insti-
tuti fuerunt.

cem omnes dolebant, quod non ipsi pro patriæ li-
bertate cecidissent. Parentes omnes domibus fau-
cios excipiebant, vulneratos curabant, lapsos re-
ficientes. Inter hæc nullus in vrbe strepitus, nulla
trepidatio, magis omnes publicam, quàm priuatā
fortunam lugebant. Inter hæc Cleomenes rex, post
multas hostium cædes, toto corpore, suo pariter
& hostium cruore madens superuenit: ingressusq;
urbem, non humi consedit, non cibum aut potum
poposcit, non deniq; armorum onus deposuit, sed
acclius parieti, cum quatuor millia sola ex pugna
superfuisse conspexisset, hortatur vt se ad melio-
ra reipublicæ tempora reseruarent: tum cum con-
iuge & liberis Ægyptum ad Ptolemæum profi-
ciscitur: a quo honorificè susceptus, diu in summa
dignitate regis vixit. Postremò post Ptolemæi
mortem, a filio eius cum omni familia interfici-
tur. Antigonus autem cæsis occidione Spartanis,
fortunam tantæ urbis miseratus a direptione mi-
lites prohibuit, veniamq; his qui superfuerant de-
dit, præfatus bellum se cum Cleomene, non cum
Spartanis habuisse: cuius fuga, omnis ira eius fini-
ta sit, nec minori sibi gloriæ fore, si ab eo seruata

*fortè, lu-
xos aut lu-
xatos.

Moderata
Antigoni
uictoria

20

^c [Decedit.] Plu-
tarchus ait Antigo-
num phthisi & ca-
rarrho laborantem
in media pugna cū
clamore pectus ru-
pisset, expirasse.

Lacedæmonia sit, quàm si capta
proderetur. Parcere igitur se
solo urbis ac tectis, quoniā ho-
mines quibus parceret, non su-
perfuissent. Nec multo post ip-
se^c decedit, regnumq; Philippo
annos XIII, nato tradidit.

*perdere-
tur.

IUSTINI HISTORICI
LIBER XXIX.

10 **I**S Dem ferme
temporibus, pro
pe vniuersi or-
bis imperia no-
ua regum suc-
cessione muta-
ta sunt. Nam in
Macedonia Philippus, mortuo
Antigono tutore, eodemq; vi-
trico, XIII annorum regnum
suscepit, & in Asia interfecto
Seleuco, impubes adhuc rex An-
tiochus constitutus est. Cappa-
dociae regnum quoque Ariara-
thi puero admodum pater ipse
20 tradiderat. Aegyptum, patre
ac matre interfectis, occupauit
Ptolemæus, cui ex facino-
ris crimine cognomen Phi-
lopater ex contrario fuit. Sed
Spartani in locum Cleomenis
succederunt Lycurgum. Et ne
qua temporibus mutatio deef-
set, apud Carthaginem aetate
adhuc immatura dux Hannibal
30 constituitur, non penuria senio-
rum, sed odio Romanorum,
quo imbutum eum a pueritia
sciebant fatale non tam Roma-
nis, quam ipsi Africae malum.
His regibus pueris licet nulli se-
nioris aetatis rectores erant, ta-
men in suorum quibusq; maio-

REgesisti qui
a principio
huius libri a
Trogo commemorā-
tur, si imperiorum
ipsorum angustos ter-
minos consideremus
magis reguli quam
reges dicendi sunt.
Quanta enim est Bi-
thynia? quanta Cap-
padocia? quantum
Spartanorum impe-
rium? &c. Per Asia
intellige hoc loco
Syriam, Coelesyri-
am, Phoenicem, & ur-
bes maritimas circū
Iudæam sitas. Cete-
rum supra diximus
Ptolemæū generale
olim fuisse apud Ae-
gyptios regū nomē
& distinctionis gra-
tia cuius proprium
accessisse cognomen
tum: Sic Ptolemæus
iste cuius mentio ha-
betur in hoc lib. di-
ctus est ex contrario
Philopater, quasi a-
mator

mator patris, quod
scilicet minime a-
mauerit patrē, quē
ut ipse regnaret, in-
terfecit. a [Ae-
tate immatura.] Hā-
nibal cum in remi-
litari esset præstan-
tissimus, annos na-
tus 25. electus est
imperator, subegit
que bello Hispaniā
& Alpes transiit,
quæ inuicē uideban-
tur, atque Romano-
rum duces tribus præ-
lijs uicit. b [Tra-
simum lacum.] Alij
uocant hunc lacum
Trasimenum, & est
in Tuscia, uocatur-
que hodie lacus Pe-
rusinus, ob Perusiu-
um oppidum.
que non aliam ob causam, quam quod Italiae fini-
timus uidebatur, bellum illatum: quasi nefas esset
aliquem regem iuxta imperij eorum terminos ef-
se. Sed & ipsi cauendum esse exemplum: cuius quā
to propius nobiliusq; sit regnum, tanto sit Roma-
nos acriores hostes habiturus. Super hoc cedere se
illi regno, quod Romani occupauerint, profite-
tur: gratius habiturus, si in possessione imperij
sui socium potius, quam hostem uideret. Huiusce-
modi oratione impulit Philippum, ut omissis Ae-
tolis bellum Romanis inferret, minus negotij ex-
istiman-

10

20

30

Liuius cō-
sul de his
ōnibus tri-
umphauit.
Florus.

Duce Fla-
minio.

istimantem, quod iam victos ab Hannibale apud
 bTrafimenum lacum audierat. Itaque ne multis
 bellis eodem tempore graueretur, pacem cum Ae-
 tolis fecit, non quasi aliò bellum translaturus, sed
 vt Græciæ quieti consulturus, quam nunquam in
 maiori periculo fuisse affirmabat. Siquidem con-
 surgentibus ab occidente nouis Pœnorum & Ro-
 manorum imperijs, quibus vna hæc à Græcia &
 Asia sit mora, dum inter se bello discrimen impe-
 rij faciunt: cæterum statim victoribus transitum
 10 in orientem fore. Videre se itaque ait, consurgen-
 tem in Italia nubem illam trucis & cruenti belli:
 videre tonantem ac fulminantem ab occasu pro-
 cellam, quam in quascunq; terrarum partes victo-
 riæ tempestas detulerit, magnocruoris imbre om-
 nia fœdaturam. Frequenter Græciam ingêtes mo-
 tus passam, nunc Persarum, nunc Gallorum, nunc
 Macedonum bellis: sed omnia illa ludum fuisse ex-
 istimatuos, si ea quæ nunc in Italia concurrat ma-
 20 nus, extra terram illam se effuderit. Cernere se quæ
 cruenta & sanguinaria inter se bella vtriusq; popu-
 li, & viribus copiarum, & ducum artibus gerant:
 quæ rabies, solo finiri partis alterius interitu, sine
 ruina finitimorum nō possit. Feros igitur animos
 victorum, minus quidem Macedonia, quam Græ-
 ciæ timendos, quia & remotior, & in vindictam
 sui robustior sit. Scire tamen se, eos qui tantis vi-
 ribus concurrant, non contentos hoc fine victoriæ
 fore, metuendumq; sibi quoque certamen eorum,
 30 qui superiores extiterint. Hoc prætextu, finito cū
 Aetolis bello, nihil aliud quam Pœnorum, Roma-
 norumq; bella respiciens, singulorum vires perpē-
 debat. Sed nec Romani, quibus Pœni & Hannibal
 in ceruicibus erant, soluti metu Macedonico vide-
 bantur. Nam terrebat eos & vetus Macedonū vir-
 tus, & deuicti orientis gloria, & Philippus studio
 Alexan-

c ¶ Legatum ad
 Hannibalem. ¶ Lega-
 tionis huius princi-
 pē fuisse Xenopha-
 nem, scribit Liuius
 libro 3. decade 3.

d ¶ Leuium præ-
 torem. ¶ M. Valeri-
 us Leuius cum na-
 uibus 52. apud Ta-
 rētum & in finibus
 Italiae expectauit
 aduentum Philippi
 aditum illi prohi-
 biturus. e ¶ Cum
 Attalo rege. ¶ Fuit
 iste Attalus rex Per-
 gami Asiae minoris
 cuius regnum postea
 Romanorum pro-
 uincia facta est.

Alexandri æmulationis incen-
 sus, quem promptum ad bella,
 industriūque cognouerunt.
 Igitur Philippus cū iterato præ-
 lio victos à Pœnis Romanos
 didicisset, aperte hostem se his
 professus, naues, quibus in Ita-
 liam exercitum traiceret, fa-
 bricare cœpit. ¶ Legatum dein-
 de ad Hannibalem iungendæ
 societatis gratia cum epistolis
 mittit, qui comprehensus & ad
 senatum perductus, incolumis
 dimissus est, non in honorem
 regis, sed ne dubius adhuc, indu-
 bitatus hostis redderetur. Po-
 stea vero cum Romanis nun-
 ciatum esset, in Italiam Philip-
 pum copias traiecturum, ¶ Leui-
 num prætolem cum instructis
 nauibus ad prohibendum tran-
 20 sitū mittunt: qui cum in Græci-
 am venisset, promissis multis
 impulit Aetolos bellum aduersus Philippum sus-
 cipere. Philippus quoque Aetolos in Romanorū
 bella sollicitat. Interea & Dardani Macedoniae fi-
 nes vastare cœperunt abductisq; XX. millibus
 captiuorū, Philippū à Romano bello ad tuendum
 regnum reuocarunt. Dum hæc aguntur, Leuius
 prætor in Italia cum Attalo rege societate, Græ-
 30 ciam populatur: quibus cladibus percussæ ciui-
 tates, auxilium perentes Philippum legationibus
 fatigant, necnon & ab Illyriorum rege lateri eius
 hærentes, assiduis precibus promissa exigebant.
 Super hæc vastati Macedones vltionem flagi-
 tabant: quibus tot tantisq; obsessus rebus, cui rei
 primo occurreret ambigebat: omnibus tamen pro-
 pediem

pediem auxilia se missurum pollicetur, non quia
facere posset que promittebat, sed vt spe impletos
in societatis iure retineret. Prima tamen illi expe-
ditio aduersus Dardanos fuit, qui absentiam eius
aucupantes, maiore belli mole Macedoniae immi-
nebant. Cum Romanis quoque pacem facit, con-
tensus interim bellum Macedonicum distulisse.
Philopœmeni Achæorum duci, quem Romanos
sociorumque animos sollicitare didicerat, insidias
10 præterdit. Quibus ille cognitis, vitatisque, discede-
re ab eo Achæos autoritate sua coëgit.

IVSTINI HISTORICI

LIBER XXX.

20 **P**HILIPPO in Macedo-
nia magnis rebus inten-
to, Ptolemæi in Aegypto
diuersi mo-
res erant. Nam regno parrici-
dio obrento, & ad necem vtri-
usque parentis, cæde etiam fratris
adiuncta, veluti rebus feliciter
gestis, luxuriæ sese tradiderat,
30 a regisque mores omnis secura
regio erat. Itaque non amici
tantum, præfectique, verume-
tiam omnis exercitus, deposti-
tis militiæ studijs, ocio ac desi-
dia corrupti marcebant. Qui-
bus rebus cognitis, Antiochus rex Syriæ, veteri in-
ter se regnorum odio stimulante: repentino bello
multas

a Regis mo-
res. Sic apud pro-
phetâ legimus: Qua-
lis sacerdos, talis po-
pulus, & qualis po-
pulus talis sacerdos
Et item Plato: Qua-
les in republica
principes sunt, ta-
les reliqui solent es-
se ciues. Et Chri-
stus in euangelio:
Duces cæcorum sunt,
& si cæcus cæco du-
catum præset, am-
bo in foueam ca-
dunt.

multas vrbes eius oppressit, ipsamque Aegyptum
aggreditur. Trepidat igitur Ptolemæus, & per le-
gationes quousque vires parat, rogat morari An-
tiochum. Magno deinde in Græcia exercitu con-
ducto, secundum prælium facit, spoliassetque regno
Antiochum, si fortunam virtute iuisset. Conten-
tus recuperatione vrbiū quas amiserat, factaque
pace, auidè materiam quietis arripuit, reuolutusque
in luxuriam, occisa Eurydice vxore, eademque so-
rore sua, Agathocleæ meretricis illecebris capi-
tur. Atque ita omni magnitudine nominis, ac maie-
statis oblitus, noctes in stupris, dies in conuiujs
consumit. Adduntur instrumenta luxuriæ, tym-
pana & tripudia, nec iam spectator rex, sed magi-
ster nequitiae, neruorum oblectamenta modula-
tur. Hæc primo labentis regiae tacita pestis, & oc-
cultata mala fuere. Deinde crescente licentia, iam
nec parietibus regiae domus contineri meretricis
audacia potest: quam proteruiorem, sociata cum
Agathocle fratre, ambitiosæ pulchritudinis scor-
to, quotidiana regis supra faciebant. Accedit &
mater Euanthe, quæ geminæ sobolis illecebris de-
iunctam regem tenebat. Itaque non contentæ rege,
iam etiam regnum possident, iam in publico vi-
suntur, iam salutantur, iam comitantur. Agatho-
cles regis lateri iunctus, ciuitatem regebat: tri-
bunatus, præfecturas & ducatus mulieres ordina-
bant, nec quisquam in regno suo minus quam ip-
se rex poterat. Cum interim relicto quinquenni
ex Eurydice sorore filio, moritur: sed mors eius,
dum pecuniam regiam mulieres rapiunt, & impe-
rium inita cum perditissimis societate occupare
conantur, diu occultata fuit. Re tamen cognita,
concurso multitudinis Agathocles occiditur, &
mulieres in ultionem Eurydices patibulis suffi-
guntur. Morre regis, supplicio meretricum, velut
expiata regni infamia, legatos Alexandrini ad
Roma

10

Ptolemæi
luxuria.

20

30

Agathocleæ
cui Euanthe
matre pati-
bulis suffi-
guntur.

Romanos miserunt, orantes ut tutelam pupillam susciperent, tuerenturque regnum Aegypti, quod iam Philippum & Antiochum, facta inter se partitione, diuisisse dicebant. Grata legatio Romanis fuit, causam belli quaerentibus aduersus Philippum qui insidiatus eis temporibus Punici belli fuerat. Huc accedebat, quod Pœnis & Hannibale superato, nullius magis arma meruebant, reputantibus quantum motum Pyrrhus parua manu Macedonum in Italia fecisset, quantasque res Macedones in oriente gessissent. Mittuntur igitur legati, qui Antiocho & Philippo, ut a regno Aegypti abstineant nuncient. Mittitur & M. Lepidus in Aegyptum, qui tutorio nomine regnum pupilli administraret. Dum hæc aguntur, interim legati Attali regis Pergami, & Rhodiorum, in iurias Philippi regis querentes, Romam venerunt: quæ res omnem cunctationem Macedonici belli senatui exemit. Statim prætextu ferendi auxilij socijs, bellum aduersus Philippum decernitur, legionesque cum consule in Macedoniam mittuntur. Nec multo post tempore tota Græcia fiducia Romanorum aduersus Philippum, spe pristinae libertatis erecta, bellum ei intulit. Atque ita cum rex vndique vrgeretur, pacem petere cõpellitur. Deinde cum expositæ conditiones pacis a Romanis essent, repetere sua & Attalus, & Rhodij, & Achæi, & Aetoli cœpere. Contra Philippus adduci se posse, ut Romanis pareat, cõcedebat. Cæterum indignum esse, Græcos

Cõsul fuit P. Sulpit.

10

20

30

b ¶ Pergami.] Hæc urbs regia fuit in Asia minore, & apud eam chartæus inuentus dicitur quæ nunc quoque vulgo pergamena dicitur. Ex hac urbe Galenus insignis medicus ortus fuit.

c ¶ Adduci se posse.] De pacis conditionibus uide Liuium in fine libri secundi belli Macedonici. Porro Achæi populi, quorum hic meminit Iustinus, sunt habitatores Achæiæ.

Thera

d ¶ Theramenem & Therasiam.] Therasiam insulam Ptolemæus describit in tabula Græciæ, ponitque inter Cretam & Eubœam in mari Cretico. Theraminis uero non meminit.

a Philippo & Alexandro maioribus suis victos, & sub iugum Macedonici imperij subactos, velut victores, leges pacis sibi dicere, quibus prius sit ratio seruitutis reddenda, quæ libertas uel dicanda. Ad postremum tamen, eo petente, induciæ duorum mensium sunt datae, ut pax quæ in Macedonia non conueniebat, Romæ a senatu peteretur. Eodem anno inter insulas a Theramenem & Therasiam medio utriusque ripæ, & maris spacio, terræ motus fuit: in quo cum admiratione nauigantium, repente ex profundo cum calidis aquis insula emerfit. In Asia uero eodem die motus terræ Rhodum, multasque alias ciuitates graui ruinarum mole concussit: quasdam solidas absorbuit. Quo prodigio territis omnibus, vates cecinere, oriens Romanorum imperium, vetus Græcorum ac Macedonum uoraturum. Interim a senatu repudiata pace, Philippus in societate belli Nabini tyrannum sollicitat. Atque ita cum in aciem exercitum, instructis è diuerso hostibus, produxisset, hortari suos cœpit, referendo Persas, Bactros, Indosque, & omnem Asiam orientis sine a Macedonibus perdomitam, tantoque fortius hoc bellum, quam illa sustinendum, quanto sit libertas imperio charior. Sed & Flaminius Romanorum consul, relatione rerum recentissime gestarum suos stimulabat in prælium, ostendendo hic Carthaginensem cum Sicilia, inde Italiam & Hispaniam Romana uirtute perdomitas: nec Hannibalem Alexandro quidem Magno postponendum: quo Italia pulso, Africam ipsam tertiam partem mundi superauerint. Sed nec Macedonas veteri fama, sed presentibus uiribus æstimandos: quia non cum Alexandro

10

Liuius refert lauream in prætoriana naui enatam eodem quoque tempore

20

* Onabin

30 Pugnatum est ad Cynocephalas in thessalia

t 2

Magno

Magno, quem inuictum audiuerant, nec cum exercitu eius, qui totum orientem deuicerat, bellum gerant, sed cum Philippo puero immatura ætatis qui regni terminos aduersus finitimos agrè defendat, & cum ijs Macedonibus, qui non ita pridem prædæ Dardanis fuerunt. Illos maiorum decora, Romanos se suorumq; militum commemorare. Non enim alio exercitu Hannibalem, & Pœnos, & totum ferme occidentem, sed ijs ipsis, quos in
 10 acie habeat militibus subactos. His adhortationibus vtrinque concitati milites, prælio concurrunt, alteri orientis, alteri occidentis imperio gloriantes, ferentesq; in bellum alij maiorum suorum antiquam & obsoletam gloriam, alij virentem recētibus experimentis virtutis florem. Sed Macedonas Romana fortuna vicit. Fractus itaque bello Philippus, pace à Flaminio consule petita, nomen
 20 Thraciæ quidem regium retinuit, sed omnibus* Græciæ urbibus, velut regni membris, extra terminos antiquæ possessionis amissis, solam Macedoniam retinuit. Offensi tamen Aetoli, quod non ex arbitrio eorum Macedonia quoque adempta regi, & data sibi in præmium belli esset, legatos ad Antiochum mittunt, qui eum adulatione magnitudinis in Romana bella, spe societatis vniuersæ Græciæ impellerent.

Iusti

a Syria quidē]
 Hæc est Cœlesyria.
 Sunt qui quadripartitam Syriæ faciunt diuisionem. Est enim Assyria, Leucosyria, Syria Antiochia, & Cœlesyria. Plinius uero duplicem facit, unam Palestinam, & alteram Antiochiam. Palestinam Hebræi uocant Philistæam, habuitq; olim quinque insignes urbes maritimas, Azotū, Accaronem, Gazam, Ascalonem & Gath. Sed posteris temporibus à regibus Aegypti occupata, Ptolemaeus eius regionis fit caput. b] Nabis Tyrannus.] Hic Nabis Lacedæmoniorum fuit princeps.

Mortuo Ptolemaeo Philopatre rege Aegypti, contemp-
 10 taque paruuli filij eius ætate, qui in spem etiam regni relictus, præda domesticis erat, Antiochus rex Syriæ occupare Aegyptum statuit. Itaque Phœnicæ, cæterasq; Syriæ quidē, sed iuris Aegypti ciuitates cum inuasisset, legatos ad eū senatus mittit, qui denunciarent ei, abstineret à regno pupilli, postremis patris precibus fidei suæ traditi. Quibus spretis, interiecto
 20 tēpore alia legatio superuenit, quæ omnia pupilli periona, ciuitates iure belli factas populi Romani, in integrum restitui iubebat. Abnuenti, bellū denunciatur, quod ille facile susceptū infeliciter gessit. Eodem tēpore & b Nabis tyrannus multas Græciæ ciuitates occupauerat. Igitur senatus, ne eodem tēpore
 30 duplici bello Romanæ vires detinerentur, scripsit Flaminio, si ei videatur, sicuri Macedoniā à Philippo, ita Græciam à Nabide liberaret: ob quā causam

Causa Syriaci belli inter Ro. & Antiochum
 10

20

30

imperium ei prorogatum est. Terribile quippe Antiochi bellum Hannibalis nomen faciebat, quem

E 3

æmulū

æmuli eius occultis mandatis cum Antiocho in
 se societatem apud Romanos criminabantur, ne-
 gantes eum æquo animo sub legibus vivere, assue-
 tum imperio & immoderata licentia militari, sem-
 perq; tædio quietis urbanae novas belli causas cir-
 cumspicere: quæ etsi falsa nunciata fuissent, apud
 timentes tamen pro veris habebantur. Deniq; se-
 natus metu percussus, ad speculandos actus Hân-
 balis legatum in Africâ Serviliû mittit, eiq; tacitis
 10 mandatis præcepit, ut si posset, cû per æmulos e-
 ius interficeret, metuq; inuisi nominis tandem po-
 pulû Romanum liberaret. Sed res Hannibalê non
 diu latuit, virû ad prospicienda cauendaq; pericu-
 la peritum, nec minus in secundis adueria, quàm
 in aduersis secunda cogitantem. Igitur cû tota die
 in oculis principum, legatiq; Romani in foro Car-
 thaginensium obuersatus in supremum fuisset, ap-
 propinquante vespere equum conscendit, & rus
 20 urbanum quod prope littus maris habebat, igna-
 ris seruis, iussisq; ad portam diuertentem opperi-
 ri, contendit. Habebat ibi naues cum remigibus,
 occulto sinu littoris absconditas. Erat etiã gran-
 dis pecunia in eo agro præparata, ut cum res exe-
 gisset, nec facultas fugam, nec inopia moraretur.
 Lecta igitur seruorum iuuentute, quorum copiã
 Italicorum captiuorum numerus augebat, nauem
 conscendit, cursumq; ad Antiochum dirigit. Po-
 stera die ciuitas principem suum, ac tum temporis
 consulem, in foro expectabat: quem ut profectû
 30 nunciatum est, non aliter quàm si vrbs capta es-
 set omnes trepidauere, exitio sãmq; sibi fugam
 eius ominati sunt. Legatus vero Romanus, quasi
 bellum iam illa tum Italiæ ab Hannibale esset, ta-
 citus Romam reuertitur, trepidumq; nuncium re-
 fert. Interim Flaminius in Græcia, iuncta cû qui-
 busdam ciuitatibus societate, Nabidem tyran-
 num duobus continuis prælijs subegit, & graui-
 ter

Hannibalis
prudentia.

Fuga Han-
nibalis ex
Africa.

e ¶ Duobus conti- ter fractum, velut exanguem
 nis prælijs sube- in regno reliquit. Sed liberta-
 git. Vide de hoc te Græciæ restituta, reductis
 bello Lium libro ab vrbibus præsijs, cum Ro-
 quarto, Decade 4. manus exercitus in Italiam re-
 portatus esset, velut vacua
 rursus possessione sollicitatus, multas ciuitates re-
 pentino bello inuasit. Quibus rebus exterriti A-
 chæi, ne vicinum malum etiam ad se serperet, bel-
 lum aduersus Nabidem decernunt, ducemq; præ- 10
 torem suum Philopœmenem, insignis industriæ
 virum, constituunt: cuius in eo bello tanta virtus
 enituit, ut opinione omnium compararetur Fla-
 minio Romano imperatori. Eodem tempore Hân-
 nibal cum ad Antiochum peruenisset, velut deo-
 rum munus excipitur, tantusq; eius aduentu ar-
 dor animis regis accessit, ut non tam de bello, q̃
 de præmijs victoriæ cogitaret. Sed Hannibal, cui
 nota Romana virtus erat, negabat opprimi Ro-
 manos nisi in Italia posse: ad hoc sibi centum na- 20
 ues, & decem millia peditum, & mille equites pos-
 cebat: promittens hac manu non minus bellum q̃
 gesserit Italiæ restauraturum, & in Asiam regi se-
 denti, aut victoriam de Romanis aut æquas pacis
 condiciones relaturum. Quippe & Hispanis bello
 30 flagrantibus, ducem tantum deesse, & Italiam no-
 tiorum sibi nunc quàm pridem fuisse. Sed nec Car-
 thaginem quieturam, sociamq; se sine mora præ-
 biturã. Cum regi cõsilia placuissent, mittitur Car-
 thaginem vnus ex comitibus Hannibalis, qui in
 bellû cupidos hortetur, Hannibalemq; cum copijs
 affuturû nunciet: nihil dicat partibus, nisi animos
 Carthagenensium deesse: Asiam & vires belli, &
 sumptum præbituram. Hæc cum relata Cartha-
 ginem essent, nuncius ipse ab inimicis Hannibalis
 cõprehenditur, & perductus in senatû, cum inter-
 rogaretur ad quẽ missus esset, punico ingenio re-
 ter

10

20

*ei

Aristo Ty-
rius fuit q̃
mittebatur
Carthagi-
nem.

Hânnonẽ in-
telligit q̃ in
inimicus
Barchino-
næ factioni
erat. Plut.

spondit, se ad vniuersum senatum missum. Nec enim hoc opus singulorum, sed vniuersorum esse. Dum multis diebus deliberant, an eum Romam ad purgandam publicam conscientiam mittant, tacitus conscensa naue ad Hannibalē reuertitur: quo cognito, Carthaginenses statim Romam legatos miserunt, Romani quoque ad Antiochum legatos miserunt, qui sub specie legationis, & regis apparatus specularentur, & Hannibalem aut Romanis mirigarent, aut assiduo colloquio suspectum inuisumque regi facerent. Itaque legati cum Ephesi conuenissent ad Antiochum, mandata ei senatus tradunt. Dum responsum expectant, omnibus diebus assidui cum Hannibale fuerunt, dicentes, timidè eum à patria recessisse, cum pacem Romani non tam cum republica, quam cum eo factam, summa fide custodiant: nec bella cum Romanorum magis odio, quam patriæ amore gessisse, cui ab optimo quoque etiam spiritus ipse debeat. Has enim publicas inter populos, non priuatas inter duces bellandi causas esse: inde res gestas eius laudare, quorum sermone lætus, sapientius cupidiusque cum legatis colloquitur, ignarus quod pro familiaritate Romana, odium sibi apud regem crearet. Quippe Antiochus tam assiduo colloquio reconciliatam cum Romanis gratiam existimans, nihil ad eum sicut solebat referre, expertemque totius consilij, & veluti hostem proditorumque suum odisse cepit. Quæ res tantum apparatus belli, cessante imperatoria arte corrupta. Senatus mandata fuerant, ut contentus terminis Asiæ esset, ne ipsis ingrediendi Asiam necessitatem imponeret. Quibus spreto, non accipiendum bellum statuisse, sed inferendum dicitur: cum frequenter de bello consilium habuisset, remoto Hannibale, tandem eum vocari iussisse, non ut ex sententia eius aliquid ageret, sed ne per omnia eum spreuisse videretur, omnibusque perrogatis,

10
Legati fuerunt
re P. Sulpicius,
& P. Julius.

tis, postremum interrogasse. Quo ille animaduerso, intelligere se professus est, non quia egeat concilio, sed ad supplendum numerum sententiarum se vocatum, tamen & odio Romanorum & amore regis, apud quem solum tutum sibi exilium relictum sit, se viam gerendi belli edisseriturum. Veniam deinde libertatis deprecatus est, nihil se aut consiliorum, aut ceptorum presentium probare ait: nec sedem belli Græciam sibi placere, cum Italia vberior materia sit. Quippe Romanos vinci non nisi armis suis posse, nec Italiam aliter, quam Italicis viribus subigi, Siquidem diuersum cæteris mortalibus esse illud & belli genus, & hominum. Alijs bellis plurimum momenti habere priorem aliquam cepisse occasionem loci temporisque, agros diripuisse, vrbes aliquas expugnasse: cum Romano, seu occupaueris prior aliqua seu viceris, tum etiam cum victo & iacente luctandum est. Quam obrem si quis eos in Italia lacefferit, suis eos opibus, suis viribus, suis armis posse vinci, sicut ipse fecerit. Sin vero quis illis Italia velut fonte vicinum cesserit, perinde falli ac si quis amnes non ab ipsis fontium primordijs diriuare, sed concretis iam aquarum molibus auertere, vel exiccare velit. Hoc & secreto se censuisse, vltroque ministerium consilij sui obtulisse, & nunc presentibus amicis ideo repetisse, ut scirent omnes rationem cum Romanis gerendi belli, eosque foris inuictos, domi fragiles esse, Prius namque eos vrbe quam imperio, prius Italia quam prouincijs exui posse. Quippe & à Gallis captos, & à se prope deletos esse, neque se vniquam victum priusquam terris eorum cesserit. Reuerso Carthaginem, statim cum loco fortunam belli mutatam. Huic sententiæ obrectatores amici regis erant, non utilitatem rei cogitantes, sed verentes ne probato consilio eius, primum apud regem locum gratiæ occuparet. At Antiocho non tam consilium,

Hannibalis
consilium de
bello Romano in
ferendo.

*vincere

antiochi ne
gligētia in
bello aduer
sus Ro. pa
rando

10

20

*Neuium

Antiochus
naualis bel-
lo uincitur
à Roman. à
C. Livi. clas
sis præfecto

filium, quàm autor displicebat, ne gloria victorie
Hannibalis, non sua esset. Omnia igitur varijs al-
sentationum adulationibus corrupiebantur, ni-
hil cōsilio vel ratione agebatur, Rex ipse per hye-
mem in luxuriam lapsus, nouis quotidie nuptijs
deditus erat. Contra Attilius Romanus cōsul, qui
ad hoc bellum missus erat, copias, arma, cæteraq;
bello necessaria, summa industria parabat, ciuita-
tes socias confirmabat, dubias illiciebat: nec alius
exitus belli, quàm apparatus vtriusq; partis fuit.

Iraq; prima belli congressione
cū cedentes suos rex cerneret,
non laborantibus auxilium tu-
lit, sed fugientibus se ducem præ-
buit, castraq; ditia victoribus
reliquit. Deinde cum in Asiam
præda Romanis occupatis, fu-
giendo peruenisset, pœnitere
neglecti consilij cœpit, reuo-
catōque in amicitiam Hanni-
bale, omnia ex sententia eius
agere velle dicit. Interim nun-
ciatur ei Liuium *Menemum
Romanum ducem cū octo-
ginta rostratis nauibus in bel-
lum nauale à senatu missum ad-
uentare, quæ res illi restituen-
dæ fortunæ spem dedit. Ita-
que priusquàm sociæ ciuitates
ad hostes deficerent, decerne-
re nauali prælio statuit, spe-
rans cladem in Græcia accep-
tam noua posse victoria abole-
ri. Hannibali igitur tradita clas-
se prælium committitur. Sed
nec Asiani milites Romanis,
neque naues eorum pares ro-

d. ¶ Prima bel-
li congressione] De
hac infelici Antio-
chi pugna scribit
Solinus capite 54.
In hunc modum. In
Bithynio agro Li-
byssa locus Nicome-
diæ proximus sepul-
chro Hannibalis fa-
mæ datus, qui post
Carthaginense iudi-
cium transfuga ad
regem Antiochum,
deinde post Antio-
chi apud Thermo-
pylas pugnam tam
malam, fructumq;
regem fortunæ uici-
bus, in hospitium
Prusiæ deuolutus,
ne traderetur Tito
Quintio, ob hanc cau-
sam in Bithyniā mis-

so,

so, captiuusq; Ro-
mam ueniret, uene-
ni mali poculo ani-
mam expulit, & à
Romanis se uincu-
lis morte defendit.
Fuit Prusia iste ad-
quem Hannibal con-
fugit, rex Bitiniæ:
& cum Hannibal le-
uitatem eius exper-
tus esset, & Roma-
norum inexplicabi-
le odium in se cerne-
ret curauit ut iter a-
liter aliquod præpa-
ratum fugæ habe-
ret, & ob id septem
exitus è domo fecit
quosdam etiam oc-
cultos, ne custodia
sepiretur. Sed im-
perio regis effectū
est, ut tota domus
custodijs uallaretur
ne quisquam inde e-
labi posset. Han-
nibal posteaquam
est ei denunciatum,
milites regis etiam
deuidis & occultos
obseruare exitus, ut
effugere non posset
uenenum quod mul-

stratis nauibus fuere: minor ta-
men clades ducis solertia fuit.
Romam nondum opinio vi-
ctoriæ venerat, & idcirco in
consulibus creandis suspensa ci-
uitas erat. Sed aduersus Hanni-
balē ducem quis melior, quàm
Africani frater crearetur, cum
vincere Pœnos opus Scipio-
num sit? Creatur igitur consul
*Lucius Scipio, eiq; datur le-
gatus frater Africanus, ut in-
telligeret Antiochus, non ma-
iorem fiduciam se in Hanniba-
le victo, quàm Romanos in vi-
ctore Scipione habere. Traij-
cientibus in Asiam Scipionibus
exercitum, iam vtrobiq; pro-
fligatum bellum nunciatum est
victūmq; Antiochum terre-
stri, Hannibalem nauali bello
inuenerunt. Primo igitur ad-
uentu eorum legatos pacem pe-
rentes ad eos Antiochus mit-
tit, peculiare donum Africano
ferentes ipsius filium, quem
rex paruo nauigio traijcien-
tem ceperat, Sed Africanus pri-
uata beneficia à rebus publi-
cis segregata dixit aliāque ef-
se patris officia, alia patriæ iu-
ra, quæ non liberis tantum, ve-
rum etiam vitæ ipsi præponan-
tur. Proinde gratum se munus
accipere, priuatoq; impēdio mu-
nificentia regis responsurum.
Quod ad bellum pacemq; per-
tineat

10

*Publius

20

Scipioisma

gnanimitas

30

tineat, nihil neque gratiæ dari, neque de iure patriæ decidi posse respondit. Nam neque de redimendo filio vnquam tractauit, nec senatū de eo agere permisit, sed vt dignum maiestate eius erat, armis, se recepturum filium dixerat. Post hæc leges pacis dicuntur, vt Asia Romanis cederet, contentus Syriæ regno esset, naues vniuersas, captiuos & transfuga traderet, sumptumq; omnem belli Romanis restitueret. Quæ cum nunciata Antiocho essent, nondum ita victum se esse respondit, vt spoliari se regno pateretur, belliq; ea irritamenta, non pacis blandimenta esse. Igitur dum ab utroque bellum pararetur, & uehiculum agi possit: qui transitus pilæ, id est, portæ & angustiae uocantur. Et quoniã iuxta illas fauces aquæ calidæ scaturiunt, ideo à caliditate portarū nomen inditū est. De his Liuius li. 36. sic scribit: Iugum Thermopylarū ita mediã Græciã dirimit, ut Apœnini dorso Italia diuiditur. Et quia aquæ calidæ in ipsis faucibus sunt, ideo Thermopylæ locus appellatur, nobilis Lacedæmoniorū aduersus Persas morte magis memorabili, quàm pugna.

e ¶ Ilion] Hæc est Troia ciuitas, quæ sita fuit in Troa de regione, quam Ptolemæus minore Phrygiam appellat Alij Mysiæ tribuunt, quæ ad occidentem subiacet, tota mari exposita. In ista itaq; regione Ilion, quæ & Troia mille quingentis passibus à portu distans, omniū quæ sub sole sunt insignissima. f ¶ Eumenes rex.] Fuit Eumenes iste rex Bithyniæ, ut infra libro 33. patet.

ingressi Asiam Romani, & Ilion venissent mutua gratulatio Iliensium ac Romanorum fuit, Iliensibus Aeneam, cæterosq; duces à se profectos Romanis se ab his procreatos referentibus. Tantaque lætitia omnium fuit quanta esse post longum tēpus inter parentes & liberos solet. Iuuabat Ilienses nepotes suos, occidente & Africa domita, Asiam vt autum regnum vendicare, oprabile Troiæ ruinam fuisse dicentes, vt tam feliciter renasceretur, Contra Romanos auitos lares & incunabula maiorum, templaq; ac deorum simulachra, inexplabile desiderium vidēdi tenebat. Profectis ab Illo Romanis, Eumenes rex cum auxilijs, Romanis occurrit. Nec multo post prælium est cū Antiocho commissum, cum in dexteriore cornu, pulsa legio Romana, maiore dedecore quàm periculo ad caltra fugeret. M. Aemilius tribunus militum ad tutelam castrorum relictus, armare se milites suos, & extra vallum progredi iubet, strictisq; gladijs fugientibus minari, morituros dicens nisi in prælium reuertantur, infestioraq; sua quam hostiū castra inuenturos. Attonita tanto periculo legio, comitantibus commilitonibus qui fugere eos prohibuerant, in prælium reuertitur: magnaq; cæde edita initium victoriæ fuit. Cæsa hostium L. millia, capta XI. millia. Antiocho pacem petenti nihil ad superiores condiciones additum, Africano prædicante, neq; Romanis si vincantur animos minui, neq; si vincant, secundis rebus insolescere. Captae ciuitates inter socios diuisere, muneris Romani aptiorem gloriam, quàm possessiones uoluntarias iudicantes. Quippe victoriæ gloriam Romano nomini vendicandam, opum luxuriam socijs relinquendam.

Romanorū
& Iliensium
congratula
tio.

10

*alij triginta
millibus
relictis.

20

30

*Asiam
*malo, uia
lentas

10

Bellū inter
Messenios
& Achæos.

30

Etoli qui Antiochū in bella Romana impulerāt, victo eodem, soli aduersus Romanos, & viri-

bus impares, & omni auxilio destituti remanserant. Nec multo post victi, libertatē quam illibata aduersus dominationē Atheniēsū & Sparranorū, inter tot Græciæ ciuitates soli retinuerant, amiserunt. Quæ conditio tanto illis amarior, quanto ferior fuit, reputantibus temporā illa quibus tantis Persarum opibus domesticis viribus restiterant, quibus Gallorum vio-

lentiā Asiæ Italiæq; terribilem Delphico bello fregerant: quæ sola gloriosa recordatio maius desiderium libertatis augebat. Dum hæc aguntur, medio tempore^a inter Messenios & Achæos de principatu primò contentio, mox bellum ortum est. In eo nobilis Achæorum Philopœmenes imperator capitur, non quia pugnando vitæ parceret, sed dum suos in prælium reuocat, in transitu fossæ equo præcipitatus, à multitudine hostium oppressus est. Quem iacentem Messenij, seu metu virtutis, vel verecundia dignitatis, interficere ausi non fuerunt. Itaque velut in illo omne bellum confecissent, captiuum per vniuersam ciuitatem in modum triumphi circūdixerūt, effuso ob-

uiam

DE Delphico bello, in quo Galli prostrati fuerunt, ut à principio huius libri scribitur, supra libro 24 multa inuenies.

^a ¶ Inter Messenios & Achæos.] Populi sunt Peloponnesi. Est enim una Achaia in Peloponneso, alia extra. Porro de pugna eorum scribit Plutarch. in vita Philopœmenis

Delphico bello fregerant: quæ sola gloriosa recordatio maius desiderium libertatis augebat. Dum hæc aguntur, medio tempore^a inter Messenios & Achæos de principatu primò contentio, mox bellum ortum est. In eo nobilis Achæorum Philopœmenes imperator capitur, non quia pugnando vitæ parceret, sed dum suos in prælium reuocat, in transitu fossæ equo præcipitatus, à multitudine hostium oppressus est. Quem iacentem Messenij, seu metu virtutis, vel verecundia dignitatis, interficere ausi non fuerunt. Itaque velut in illo omne bellum confecissent, captiuum per vniuersam ciuitatem in modum triumphi circūdixerūt, effuso ob-

uiam populo, ac si suus, non hostium imperator aduentaret, nec victorem Achæi auidius vidissent quàm victum hostes viderunt. Igitur eundem in theatrum duci iusserunt, vt omnes contuerentur quem potuisse capi incredibile singulis videbatur. Deinde in carcerem deducto, verecundia magnitudinis eius venenum ei dederunt: quod ille lætas præfectus Achæorum, quem secundum à se esse scientia rei militaris sciebat, incolumis effugisset. Quem vt accepit euasisse, non in totum dicens cōsultum malè Achæis, expirauit. Nec multo post reparato bello Messenij vincuntur, pœnāsque interfecti Philopœmenis pependerunt. Interea in Syria rex Antiochus, cum graui tributo pacis à Romanis premeretur, & victus oneratusque esset, seu inopia pecuniæ compulsus, seu auaritia sollicitatus, quia sperabat se sub specie tributariæ necessitatis excusatus sacrilegia commissurum, adhibito exercitu, nocte templum^b Dodonæi

Philopomenes à Messenij ueneno necatur.

* Lycorias

Quod uiginti annis sol

20

^b ¶ Dodonæi Iouis.] Alij Dindymæi hic legendum contendunt. Strabo Beli templum spoliatē Antiochum Barbarorum cōkursu interēptum scribit. Cæterum quæ de Perseo & Demetrio hic scribuntur, apud Liuium cum utriusq; oratione pulcherrime descripta inueniuntur.

Iouis aggreditur: qua re prodira, concursu incolarum cum omni militia interficitur. Romæ cum multæ Græciæ ciuitates questum de iniurijs Philippi regis Macedonum uenissent, & disceptatio in senatu inter Demetrium Philippi filiū quæ pater ad satisfaciendū senatui miserat, & legatos ciuitatū esset, turba querelarū confusus adolescens repēte obrucuit. Tūc senatus verecundia eius motus qua priuatim etiam antea cum obles Romæ esset, charus omnibus fuerat, causam illi donauit, atq; ita modestia sua Demetrius

metrius veniam patri, non iure defensionis, sed patrocinio pudoris obrinuit: quod ipsi decreto senatus significatum est, ut adpareret non tam absolutum regem, quam donatum filio patrem: quæ res Demetrio non gratiam legationis, sed odium obtrectationis comparavit. Nam apud fratrem Perseum æmulatio illi invidiâ contraxit, & apud patrem nota absolutionis causa, offensa fuit, indignante Philippo plus momenti apud senatum personam filij, quam auctoritatem patris, ac dignitatē regni maiestatis habuisse, Igitur Perseus perspecta patris ægritudine, quotidie absentē Demetriū apud eum criminari, & primo inuisum, post etiā suspectum reddere, nunc amicitiam Romanorum nunc prodicionem ei patris obiectare. Ad postremum infidias sibi ab eo paratas confingit, ad cuius rei probationem immittit indices, testes subornat, & facinus quod obijcit confirmat: quibus rebus patre compulso ad parricidium, funestam omnem regiā facit. Occiso Demetrio sublatoq; æmulo, non negligentior tantum Perseus in patrem, verum etiā & contumacior erat, nec hæredem regni, sed regē se gerebat. His rebus offensus Philippus, impatientius indies mortem Demetrii dolebat, tunc & insidijs se circumuentum suspicari, testes indicesq; torquere. Atq; ita cognita fraude, non minus scelere Persei, quam innoxia Demetrii morte cruciatur, peregissetq; ultionem, nisi morte præventus esset. Nam breui post tempore, morbo ex ægritudine animi contracto decessit, relicto magno belli apparatu aduersus Romanos, quo postea Perseus usus est. Nā & Gallos Scordiscos ad belli societatem perpulerat, fecissetq; Romanis graue bellum, nisi decessisset. Nanque Galli bello aduersus Delphos infeliciter gesto, in quo maiorem vim numinis quam hostiū senserant, amisso Brenno duce pars in Asiam, pars in Thraciam extorres fugerāt, Inde

e Scordiscosq;.] Meminit & Ptolemæus tabula quinta Europæ, Scordiscorum. Hodie uocantur Rasci, uulgo Rätzen, qui habitant circa confluentiam Sai & Danubij. Tectosagos uero idem Ptolemæus uocat Tectosaces, ponitque inter ciuitates eorum Narbonem & Tolosam.

d Cymbrici belli.] Inferiores Germani quum inundatione oceani fugati, Gallias atque Italiam adijissent, sedes à senatu Romano petierunt, à quo repulsi, armis petere constituerunt, quod precibus impetrare nequuerant. Actum erat de Romanis, nisi Marius illo seculo contigisset, à quo primum apud aquas Sextias, mox prope Atheum de-

Inde per eadem uestigia quæ uenerant, antiquam patriam repetiuerunt. Ex his pars quædam in confluentem Danubij & Sai cōsedit, Scordiscosq; se appellari uoluit. Tectosagi autem cū in antiquam patriam Tolosam uenissent, comprehensiq; pestifera lue essent, non prius sanitatem recuperauerunt, quam aurum picum respōsis moniti, aurum argentumq; bello sacrilegijq; quæsitum, in Tolosensem lacum mergerent: quod omne magno post tempore Cæpio Romanus consul abstulit. Fere aurei pondi CX. millia, argenti pondi quinquies decies C. millia. quod sacrilegium causa excidij Cæpioni, exercituique eius postea fuit. Romanos quoq; Cymbrici belli tumultus, uelut ultor sacræ pecuniæ insecutus est, ex gente Tectosagorum non mediocris populus prædæ dulcedine Illyricū petiuit, spoliatisq; Istris in Pannonia cōsedit. Istrorum gentem fama est originem à Colchis ducere, missis ab Aëta rege ad Argonautas, raptoresq; filiarum persequendos: qui ut à ponto intrauerunt Istrum alueo Sai fluminis penitus inuecti, uestigia Argonautarum insequentes, naues suas humeris per iuga montium usq; ad lit-

10

Aurū Tholosanum.

20

*Seruilio

Istrorum origo

30

v tus

10
Dacorum mi-
litum igno-
minia.

20

30

rus Adriatici maris transtule-
runt, cognito quod Argonau-
te idem propter longitudinem
navis priores fecissent: quos ut
aduectos Colchi non reperiunt,
sive metu regis, sive tædio lon-
gæ navigationis, iuxta Aquile-
iam conledere, Istriq; ex voca-
bulo amnis quod à mari conces-
ferant, appellati. Daci quoq; so-
boles Getarum sunt, qui cū O-
lore rege aduersus Bastarnas
malè pugnaissent, ob ultionem
segnitiæ capturi somnum ca-
pita loco pedum ponere iussu
regis cogebantur, ministeriatq; vxoribus, quæ ip-
sis antea fieri solebant, facere. Neq; hæc ante mu-
rata sunt, quàm ignominiam bello acceptam vir-
tute delerent. Igitur Perseus cum imperio Philip-
pi patris successisset, omnes has gentes aduersus
Romanos in societatem belli sollicitabat. Interim
inter Prusiam regem, ad quem Hannibal post pa-
cem Antiocho à Romanis datam profugerat, &
Eumeneum bellum ortū est, quod Prusias Hâniba-
lis fiducia rupto fœdere prior intulit. Nanq; Han-
nibal, cum ab Antiocho Romani inter cæteras cõ-
ditiones pacis deditiõnem eius deposcerent, admo-
nitus à rege, in fugã versus Cretam defertur: vbi
cum diu quietam vitam egisset, in iudicio sumq; se
propter nimias opes videret, amphoras plumbo
repletas in templo Dianæ, quasi fortunæ suæ præ-
sidia deposuit: atq; ita nihil de illo sollicita ciuitate
quoniam velut pignus opes eius tenebant, ad Pru-
siam cõtendit, auro suo in statuis quas secum por-
tabat infuso, ne conspectæ opes vitæ suæ nocerent.
Deinde cum Prusias terrestri bello ab Eumene vi-
ctus esset, præliumq; in mare transtulisset, Hanni-
bal

bellati, & ad inter-
necionem redacti
sunt. Hi secundum
Diod. uocati sunt
quoq; Cimerij ob id
quod remotiores es-
sent à nobis, & pro-
pterea apud infe-
ros esse putarētur.
e [Spoliatis Istris]
Hi vicini sunt Vene-
tis, in littore maris
Adriatici habitates

bal nouo cõmento autor victoriæ fuit. Nã omne
serpentinum genus in fictiles lagenas conijci ius-
sit, medioq; prælio in naues hostium mittit. Id pri-
mum Ponticis ridiculum visum, fictilibus dimi-
care, qui ferro nequeant. Sed vbi serpentibus re-
pleri naues cœpere, ancipiti periculo circũuenti,
hosti victoriam cessere. Quæ vbi Romæ nunciata
sunt, missi à senatu sunt legati, qui vtrunq; regem
in pacem cogere Hannibalemq; deposcerent.
Sed Hannibal re cognita, sumpto veneno, legatio
nem morte præuenit. Insignis hic annus trium to-
to orbe maximorum imperatorū fuit mortibus,
Hannibalis, Philopœmenis, & Scipionis Africani.
Ex quibus constat Hannibalem nec quum Italia
cum Romano tonantem imperio contremuit nec
cum reuersus Carthaginem summum imperium
tenuit, aut cubantem cœnasse, aut plus sextario vi-
ni indulisse, pudicitiamq; eum tantam inter tot
captiuos habuisse, ut in Africa natum quis nega-
ret. Moderationis certè eius fuit, ut cum diuer-
rum gentium exercitus rexerit, neq; insidijs suo-
rum militum sit peritus vnquam, neq; fraude pro-
ditus, cum vtrunq; hostes sæpe tentassent.

Hannibal cõ-
iectis in na-
ues serpenti-
bus uincit,

10

Mortuus
est Hannibal
70. ætatis
suæ anno.
20

IUSTINI HISTORICI

LIBER XXXIII.

Cum in hoc
libro mētio
fiat in itij &
finis regni Mace-
donici, se endū quod
Hermannus Cõtra-
ctus in suo Chroni-

INORE quidē 30
rerum motu Ro-
mani Macedoni-
cum quàm Puni-
cum bellum ges-
serūt, sed tanto
clarius, quãto nobilitate Mace-
dones Pœnos antecesserunt.

v 2 Nam

Nam cum gloria orientis do-
 miti, tum auxilijs omnium re-
 gum iuuabantur. Itaq; Roma-
 ni & legiones plures numero
 conscripserunt, & auxilia à Ma-
 finissa rege Numidarum, cære
 * Acciuerūt risq; socijs omnibus * accepe-
 runt: & Eumeni regi Bithyniæ
 denunciarum vt bellū summis
 10 viribus iuuaret. Perseo præter
 Oettingetos Macedonicum exercitū inuictæ
 opinionis, decenniij belli sump-
 ritici me- tus à patre paratus, in thesau-
 dios habui- ris, & in horreis erat. Quibus
 se Plutare. rebus inflatus, & oblitus fortu-
 scribit. næ paternæ, veterem Alexandri
 gloriã considerare suos
 iubebat. Prima cõgressio equi-
 tum fuit, qua victor Perseus
 20 suspensam omnium expectatio-
 nem in fauorem sui traxit: mi-
 sit tamen legatos ad consulem,
 qui pacem peterent, quam pa-
 tri suo Romani etiam victo de-
 dissent, impensas belli lege vi-
 cti suscepturus. Sed consul Sul-
 picius non minus graues quàm
 victo leges dixit. Dum hæc a-
 guntur, metu tam periculosi bel-
 li Romani Aemylium Paulum
 consulem creant, eiq; extra or-
 dinem Macedonicum bellū de-
 cernant: qui cum ad exercitum
 venisset, non magnam moram
 pugne fecit. Prædie quàm conse-
 reretur bellum, nocte luna de-
 fecit. Triste id ostentum Per-

coscribit, regnū ma-
 cedonicum inchoas-
 se anno mudi 3196
 qui secundum eun-
 dem fuit annus an-
 te Christum natum
 756. Porro Euse-
 bius in suo Chroni-
 co hunc ponit regū
 Macedoniae catalo-
 gum. Primus fuit
 Gramaus, quem Iu-
 stinus & Herman-
 nus uocat Caranū:
 secundus Cœnus, ter-
 tius Tyrimas, & re-
 liqui succedentes,
 Perdica, Archeus,
 Philippus, Europus,
 Alcetas, Amyntas,
 Alexander, Perdi-
 cas, Archelaus, Ore-
 stes, Archelaus, A-
 myntas, Pausanias,
 Amyntas, Argeus,
 Amyntas, Alexan-
 der, Ptolemæus Per-
 dicas, Philippus, A-
 lexander Magnus,
 Arideus, Cassander
 Antigonus & Ale-
 xander, Demetrius,
 Pyrrhus, Lysima-
 chus, Ptolemæus,

Melea

Meleagros, Antipa-
 ter, Sosihenes, Anti-
 gonus, Demetrius,
 Antigonus, Philip-
 pus, Perseus.

seo omnibus præfagientibus,
 finemq; Macedonici regni por-
 tendi vaticinantibus. In ea pu-
 na M. Cato Catonis oratoris fi-
 lius, dum inter confertissimos
 hostes insigniter dimicat, equo

M. Cato ex-
 emplū mili-
 taris forti-
 tudinis &
 mirabilis
 audaciæ

delapsus pedestre prælium aggreditur. Nam cadē
 rem manipulis hostium cum horrido clamore, ve-
 lut iacentem obruncaturus circumsteterat. At il-
 le citius corpore collecto magnas strages edidit.
 Cum ad vnum opprimendum vndecunq; hostes
 conuolarent, dum procerum quendam perit, gla-
 dius ei e manu elapsus in mediam cohortē hostium
 decidit: ad quem recuperandum vmbone se prote-
 gens, inspectante vtroq; exercitu, inter mucro-
 nes se hostium immerfit, recollectoq; gladio, mul-
 tis vulnerib. exceptis, ad socios cum clamore om-
 nium reuertitur. Huius audaciam cæteri imitati
 victoriam peperere. Perseus rex fuga cum decem
 millibus talentū Samothraciam defertur: quem
 Cneus Octavius ad persequendum missus à con-
 sule, cum duobus filijs Alexandro & Philippo ce-
 pit, captumq; ad consulem duxit. Macedonia à Ca-
 rano, qui primus in ea regnavit, vsq; ad Perseum
 triginta reges habuit: quorum sub regno fuit qui-
 dem annis noningentis, & XXIII. sed rerum nō
 nisi CXXI. annis potita. Ita cum in ditionē Ro-
 manorum cessisset, magistratibus per singulas ci-
 uitates constitutis, libera facta est, legesq; quibus
 adhuc vitur, à Paulo accepit. Aetolorum vniuer-
 sarum vrbium senatus cum coniugibus & liberis
 qui dubia fide fuerant, Romam missus, ibiq; ne
 in patria aliquid nouaret diu detentus, ægreq; per
 multos annos legationibus ciuitatum senatu fati-
 gato, in patriam quisq; suam remissus est.

10

20

30

v §

Iustini

IUSTINI HISTORICI
LIBER XXXIII.

PO Enis ac Macedo-
nibus subactis, Ae-
tolorumq; viribus
principum captiui-
tate debilitatis, so-
li adhuc ex Græcia vniuersa A-
chæi nimis potentes tunc tem-
poris Romanis videbantur, nõ
propter singularum ciuitatum
nimias opes, sed propter con-
spirationem vniuersarũ. Nãq;
Achæi licet per ciuitates veluti
per mēbra diuisi sint, vnum ta-
men corpus, & vnum imperiũ
habent, singularumq; vrbiũ
pericula mutuis viribus propul-
sant. Querētib; igitur Roma-
nis causas belli, rēpestiue fortuna
querelas Spartano-
rum obrulit, quorum agros Achæi propter mu-
tuum odium populabantur. Spartanis a senatu res-
ponsum est, legatos se ad inspiciendas res sociorũ
& ad iniuriã demendã in Græciam missuros: sed
legatis occulte mādata sunt, vt corpus Achæorum
dissoluerēt, singulasq; vrbes proprii iuris facerēt,
quo facilius ad obsequia cogerentur: & si quæ vr-
bes cōtumaces essent frangerentur. Igitur legati
omnium ciuitarũ principibus Corinthũ euocatis,
decretũ senatus recitant, quod consilij habeãt ape-
riunt. Expedire omnibus dicunt, vt singula ciuita-
tes leges suas, & iura sua habeant. Quod vbi om-
nibus innotuit, velut in furorẽ versũ, vniuersum
peregrinũ populũ trucidant. Legatos quoq; ipsos
Romano

Achæi bel-
li origo

Agitur in
hoc libro de
subactione
Achæorũ, qui popu-
li fuerũt Pelopõnesi
alio nomine Achæi
dicti, utroq; scilicet
nomine ab Achaia
deducto. Alij tamẽ
dicũt per Achæos in-
telligi eos qui in A-
chaia exteriori ha-
bitant, quorũ caput
dicunt fuisse Corin-
thũ, in Isthmũ sitã.

Romanorũ violassent, nisi audito tumultu trepi-
di fugissent. Hæc vbi Romæ nunciata sunt statim
senatus Murratio cõsuli bellum Achaicum decer-
nit: qui extemplo exercitu deportato, & omni-
bus strenuè pronis, pugnãdi copiã hostibus fecit.
Sed Achæi velut nihil negocij Romano bello sus-
cepissent, ita apud eos neglecta omnia & soluta
fuere. Itaq; prædam, non prælium cogitantes, &
vehicula spolia hostium reportanda duxerunt, &
coniuges liberosq; suos ad spectanda certamina in
montibus posuerunt. Sed prælio commisso, ante
oculos suorum cæsi, lugubre his spectaculum sui,
& grauem luctus memoriam reliquerunt. Coniu-
ges quoq; & liberi eorum de spectatoribus capti
in facti, præda hostium fuere. Vrbs ipsa Corin-
thus diruitur, populus omnis sub corona vendi-
tur, vt hoc exemplo cæteris ciuitatibus metus no-
uarum rerum imponeretur. Dum hæc aguntur,
rex Syriæ Antiochus Prolemæo maiori sororis
sua filio regi Aegypti bellum infert, segni admo-
dam & quotidianaluxuria ita marcido, vt non so-
lum regiae maiestatis officia intermitteret, verum
etiam sensu hominis nimia sagina careret. Pulsus
igitur regno, ad fratrem minorem Prolemæum
Alexandriam confugit, participatoq; cum eo reg-
no, Romam legatos ad senatum mittunt, auxilia
petunt, fidem societatis implorant. Mouere sena-
tum preces fratrum. Mittitur
igitur legatus Pub. Popilius ad

Achæorũ
consulta te
meritas.

10

Corinthus
diruitur

20

a [Nihil nego-
cij.] Victi sunt pri-
mum Achæi a Me-
tello ad Thermopy-
las, postremo in I-
sthmũ a L. Murratio
consule. b [Priua-
tam amicitiam.]

30
P. facessere interim, priuam
amicã

amicitiam iubet, cum mandata patriæ intercedant; prolatoq; senatus decreto, & tradito, cum cunctari regē videret, consultationemq; ad amicos referre, ibi Popilius virga quam in manu gerebat, amplo circulo inclusū, amicos capere & consulere iubet, nec prius inde exire, quam
 10 responsum senatui daret, aut pacem, aut bellum cum Romanis habiturum. Adeoq; hæc asperitas animum regis fregit, vt pariturum se senatui responderet. Reuersus in regnum Antiochus decedit, relicto parvulo admodum filio: cui cum tutores dati à populo essent, patruus eius Demetrius, qui ob
 20 ses Romæ erat, cognita morte Antiochi fratris, senatum adiit obidemq; se viuo fratre venisse: quo mortuo, cuius obles sit se ignorare. Dimitti igitur se ad regnū petendū æquum esse, quod sicuti iure gentiū maiori fratri cesserit, ita nūc sibi, qui pupillū ætate antecedit, deberi. Cum se nō dimitti animaduertent à senatu, tacito iudicio tutius apud pupillū, q̄ apud eum regnū futurū arbitrate, specie venandi ab vrbe profectus
 30 tacitus cum fugæ comitibus nauē cōscendit. Delatus in Syriā, secundo fauore omniū excipitur, regnumq; ei occiso pupillo à tutoribus traditur. Eodē tempore ferme Prusias rex Bithyniæ consiliū cepit interficiendi Nicomedis filij, dum cōsulere studet minoribus filijs, quos ex nouerca eius susceperat, & Romæ habebat. Sed res adolescenti ab his qui facinus susceperant, proditur, hortatique sunt

vt

Exemplum prudentis & constantis viri est Popilius, qui priuatæ amicitie in publico negotio rationē haberi ne tiquam æquū cēset.

[Ostiā tacitus.] Quidam hic contendunt sic legendum hostis tacitus nauē conscendit. At nauis menti manifeste indicat Ostiam legendum, non hostis. Est autem Ostia urbs in ostijs Tyberinis sita haud procul à Romana urbe distans.

vt crudelitate patris prouocatus, occupet insidias & in autorē retorqueat scelus; nec difficilis persuasio fuit. Igitur cum accitus in patris regnum venisset, statim rex appellatur. Prusias regno spoliatus à filio, priuatusq; redditur, etiā à seruis deseritur. Cum in latebris ageret, non minori scelere, quā
 Prusias à filio necatus

IVSTINI HISTORICI

LIBER XXXV.

10

HAbentur in hoc libro duo insignia exempla, unū in Holoferne, alterum uero in Prompalo. Holofernes exēplū est summæ ingrati tudinis, qui amiceceptus, exitium molitus est benefactori suo. In Prompalo infimæ sortis homine qui subito ad regale fastigium subuectus, & rursus inde deiectus est, discimus qd̄ ea quæ facile acquiruntur, facile quoq; amittuntur.

Emetrius occupato Syriæ regno nouitatis suæ odiū periculosum ratus, ampliare fines regni statuit, etiā opes augere finitimo
 20 rum bellis. Itaq; Ariarathi regi Cappadocię, propter fastiditas sororis nuptias infestus, fratrem eius Holofernem per iniuriā regno pulsum, supplicem recepit: datumq; sibi honestum belli titulum gratulatus, eum restituere in regnum statuit. Sed Holofernes ingrato animo, inita cū
 30 Antiochenibus pactione, offensum tunc à Demetrio, pellere ipsum regno, à quo restituebatur consilium accepit. Quo cognito, Demetrius quidē vitæ eius

ne Ariarathes metu fraterni belli liberaretur, percipit. Ipsum autem comprehensum, vinctū Seleuciæ custodiri iubet. Nec Antiochenes indicio terri-

riti à defectione destiterunt. Itaque adiuuantibus
 & Ptolemæo rege Aegypti, & Attalo rege Asiae
 & Ariarathe rege Cappadociae, bello à Demetrio
 laceffit, subornant Prompalū quendam sortis ex-
 tremæ iuuenem, qui Syriæ velut paternū regnum
 armis repeteret: & ne quid cōtumelias dæesset, no-
 men ei Alexandri inditur, genitusq; ab Antiocho
 rege dicitur. Tantū odium Demetrii apud omnes
 erat, vt emulo eius non vires regiae tantū, verūe-
 10 tiam generis nobilitas cōsensu omnium tribueretur.
 Igitur Alexāder admirabili varietate rerū, pristinā
 nam sordium oblitus, totius fermē orientis viri-
 bus succinctus, bellum Demetrio infert, victumq;
 Demetrius Soter uinci vita pariter ac regno spoliatur & inter-
 tur & interficitur.
 nec animus in propulsando bello defuit. Nā & pri-
 mo praelio hostem fugauit, & regibus bellum resti-
 tuentibus, multa millia cecidit in acie. Ad postremū
 tamen inuictō animo inter confertissimos hostes
 fortissimē dimicās, cecidit. Initio belli Demetrius
 duos filios apud hospitem suum Gnidium, cū ma-
 20 gno auri pondere demandauerat, vt & à belli peri-
 culis eximerentur, & si ita fors tulisset, vltioni pa-
 ternæ seruariantur. Ex his maior Demetrius annos
 pubertatis egressus, audita Alexāderi luxuria, quē
 insperatæ opes, & alienæ felicitatis ornāmēta, ve-
 lut captiuum inter scortorum greges desidē in re-
 gia tenebant, auxiliantibus Cretensibus, securum
 ac nihil hostile metuentem, aggreditur. Antiochē-
 ses quoq; veterem patris offensam nouis meritis
 30 correcturi, se ei tradunt: sed & milites paterni fa-
 uore iuuenis accensi, prioris sacramenti religionē
 noui regis superbiæ præferētes, signa ad Demetriū
 transferunt; atq; ita Alexāder non minori impetu
 fortunę desertus quā elatus primo praelio victus
 interficitur, deditq; pœnas & Demetrio, quē occi-
 derat, & Antiocho cuius mentitus originē fuerat.

Ex hoc lib. patet q̄ multa passim in historijs inueniantur, quæ uera nō sūt, sed solum ex cōiectura quadam ab historiographis scripta. Et hinc quoq; est, quod historici inter se plerūq; tam dissoni inueniuntur, in nominibus proprijs, in tempore atq; gestis, ut à nemine concordari queāt. En Troz. scribit in hoc lib. Iudæorum originē fuisse urbem Damascenā cū secundū ueritatē Abrahamā pater Iudæorū originē duxerit ex Vr Chaldaeorum Caret & hoc ueritate, quod Abraham, Mos, atq; Israel dicit reges fuisse quod q; Israel regnū unū diuiserit in decem regna, secundum numerū decem filiorū.

REC Vperato paterno regno, Demetrius & ipse rerum successu corruptus vi-
 10 tijs adolescenti-
 tię in segnitie labitur, tantūq; cō-
 temptū apud omnes inertie, quā-
 tū odium ex superbia pater ha-
 buerat, cōtraxit. Itaq; cū ab im-
 perio eius passim ciuitates defi-
 cerēt, ad abolēdā segnitie macu-
 lā bellum Parthis inferre statuit
 Cuius aduentum non inuiti ori-
 entis populi videre, & prop-
 20 ter Arfacidæ regis Parthorum
 crudelitatem, & quod vete-
 ri Macedonum imperio noui
 populi assueti, superbiam in-
 dignē ferebāt. Itaq; cum & Per-
 farum & Emiliorū, Bactriano
 rumq; auxilijs iuaretur, mul-
 tis praelijs Parthos fudit. Ad po-
 stremum tamen pacis simula-
 tione deceptus, capitur, tradu-
 ctusq; per ora ciuitatū populis
 30 qui descuerant, in ludibrium
 fauoris ostenditur. Missus de-
 inde in Hyrcaniam, benignē
 & iuxta cultam pristinae for-
 tunæ habetur. Dum hæc agun-
 tur, interim in Syria Trifo,
 qui se tutorem Antiocho,
 Deme

Demetrius à Parthis uincitur & capitur.

Demetrii priuigno substitui à populo laborauerat, occiso pupillo, regnum Syriæ inuadit: quo diu potitus, tandem exolescente fauore recentis imperij, ab Antiocho puero admodum Demetrii fratre, qui in Asia educabatur, bello vincitur, rursusque regnum Syriæ ad sobolem Demetrii reuertitur. Igitur Antiochus memor, quod etiam pater propter superbiam inuisus, & frater propter segnitiam contemptus fuisset, ne in eadem vitia incideret, accep-

IO ta in matrimoniū Cleopatra vxore fratris, ciuitates quæ initio fraterni imperij defecerant, summa industria persequitur, domitasque rursus regni terminis adiecit. Iudæos quoque qui in Macedonico imperio sub Demetrio patre armis se in libertatē vendicauerant, subigit. Quorum vires tantæ fuerunt, ut post hunc nullum Macedonum regem e-

Sinedo **IO** *Tudæorū origo* *che / rigo / eligelis* *infestauerint.* Fuit namque Iudæis origo Damascena, quæ Syriæ nobilissima ciuitas est, unde & à Syrijs regibus genus ex regina Semiramide fuit: nomen vrbi à Damasco rege inditum, in cuius honore Syrijs sepulchrum Arathis vxoris eius pro templo coluere, deamque exinde sanctissimæ religionis habent. Post Damascum Abraham, Moses, Israël reges fuere. Sed Israelem felix decem filiorum prouentus, maioribus suis clariorem fecit. Itaque populum in decem regna diuinum filijs tradidit, omnesque ex nomine Iudæ, qui post diuisionem decesserat, Iudæos appellauit, colique eius memoriam ab omnibus iussit. Eius portio omnibus accesserat, minimusque inter fratres etate Ioseph fuit: cuius excellens ingenium veriti fratres, clam interceptum, peregrinis mercatoribus vendiderunt à quibus deportatus in Aegyptum, cum magicas ibi artes solerti ingenio percepisset, breui ipsi regi percharus fuit. Nam & prodigiorum sagacissimus erat, & somniorum primus intelligentiam condidit

IO *Iosephi laus* **30** ** Pharaoni* **30**

condidit, nihilque diuini iuris humanique ei incognitum videbatur, adeo ut etiam sterilitatem agrorum ante multos annos prouiderit, perissetque omnis Aegyptus fame, nisi monitu eius rex edicto seruari per multos annos fruges iussisset: tantaque experimenta eius fuerunt, ut non ab homine, sed à deo responsa dari viderentur. Filius eius Moses fuit, quem etiam præter paternæ sciendi hereditatem, formæ pulchritudo comendabat. Sed cum scabiē Aegypti, & pruriginem patenterentur, respōso moniti, eum cum cgris ne pestis

ad plures serperet, terminis Aegypti pellunt. Dux igitur exulum factus, sacra Aegyptiorum furto abstulit: quæ repetentes armis Aegyptij, domum redire tempestatibus compulsi sunt. Itaque Moses Damascena patria antiqua repetita, montem Syneum occupat, in quo septem dierum ieiunio, per desertam Arabiæ cum populo suo fatigatus, cum tandem venisset, septimum diem more gentis sabbatum appellatum, in omne æuum ieiunio sacrauit: quoniam ille dies famem illis errorumque finierat. Et quoniam metu contagionis pulsos se ab Aegypto meminerant, ne eadem causa inuisi apud incolas foret, cauerunt, ne cum peregrinis communicarent: quod ex causa factum paulatim in disciplinam religionemque conuertit. Post Mosem etiam eius filius Aruas sacerdos sacris Aegyptijs, mox rex creatur

10

20

Sinai mons

* finisset malim Sabbathi institutio

30

ur, semperq; exinde hic mos apud Iudæos fuit, vt eosdem & reges, & sacerdotes haberet, quorum iustitia religione permixta, incredibile quantum coaluere. Opes genti ex vectigalibus opobalsami creuere, quod in his tantum regionibus gignitur, Est nanque vallis, quæ
 10 continuis montibus velut muro quodam cincta, ad instar hor-
 torum clauditur. Spatium loci ducenta millia iugera, nomine Iericho dicitur. In ea valle sylua est & vbertate & amœ-
 nitate insignis. Siquidem palmeto & opobalsamo distinguitur: & arbores opobalsami for-
 mam similem *piceis arboribus habent, nisi quod sunt humiles magis, & in vinearum morem excoluntur. Hæ certo
 tempore anni balsamum sudant. Sed non minor loci eius opacitatis, quàm vbertatis admiratio est. Quippe cum toto orbe regionis eius ardentissimus sol sit, ibi tepida. aëris naturalis quædam ac perpetua opacitas inest. In ea regione lacus est, qui propter magnitudinem & aquæ immobilitatem, mortuum mare dicitur. Nam neque ventis mouetur, resistente turbinibus bitumine, quo
 20 aqua omnis stagnatur. Neque nauigationis patiens est, quoniam omnia vita carentia in profundum merguntur: nec materiam vllam sustinet, nisi quæ alumine *illinatur. Primus Xerxes rex Persarum Iudæos domuit. Postea cum ipsis Persis in ditionem Alexandri Magni venire, diuque in potestate Macedonici imperij fuere,
 A Deo

non filius, sed frater Mosi fuit. c. ¶ O-
 pobalsami.] Est O-
 pobalsamum succus balsami, scribitq; Iosephus illud olim creuisse in Iericho. Seritur malleolis ut uitis, & colles implet uinearum modo, sustinens sese sine adminiculis. Intra tertium annum est frugifera arbuscula illa, proceritasq; eius intra bina cubita subsistit.

d. ¶ Primus Xerxes.] Aliud sacre literæ insinuant, nē

*piceis

20

Mare mortuum.

30

*illinatur

pe quod decē tribus captiuæ ductæ fuerint per regē Assyriorum in Assyriā, & aliæ duæ tribus per Nebuchadnezar, quem nostri uocant Nabuchodonosor, ductæ fuerint in Babyloniam & tandem à Cyro & Dario permissi redire in Iudæam.

A Demetrio cum descuissent, amicitia Romanorum petita, primi omnium ex orientibus libertatem receperunt, facile tunc Romanis de alieno largientibus. Per eadem tempora quibus in Syria regni mutatio inter nouos reges alternabatur, in Asia rex Attalus florentissimum, & ab Eumene
 10 patruo acceptum regnum, cæ-

Attalus rex Pergami.

dibus amicorum & cognatorum supplicijis cœdabat, nunc matrem animum, nunc Beronicę spōsam maleficijs eorum necatas cōfingens. Post hęc scelestam violentiæ rabiem, squalidam vestem sumit, barbā capillumq; in modum reorū summittit nō in publicum prodire, nō populo se ostendere, non domi lætiora conuiuia inire, aut aliquod signū sani hominis habere, prorsus vt pœnas pēdere manibus interfectorum videretur. Omissa deinde
 20 regni administratione, hortos fodiebat, gramina

Attali su- dium.

Populus Roman. hæres Attali.

Mindū, Sa-

mum & C-

lophonē intelligit. Fl-

nirur rus.

nitur, qui intentior Attalicæ prædæ quàm bello, cum extremo anni tempore inordinata acie prælium conseruisset, victus, pœnas inconsultæ auaritiæ sanguine dedit. In huius locum missus Perpenna consul, prima congressione Aristonicum superatum, in potestatem suam redegit, Attalicæque gazas hereditarias populi Romani nauibus impositas, Romam deportauit, Quod ægrè ferens successor eius M. Aquilius consul, ad eripiendum Aristonicum Perpennæ, veluti sui potius triumphimunus esse deberet, festinata velocitate contendit. Sed contentionem consulum, mors Perpennæ diremit. Sic Asia facta Romanorum, cum opibus suis vitia quoque Romam transmisit.

IVSTINI HISTORICI
LIBER XXXVII.

20 **C**APITULO Aristonico. Massilienses pro Phocensibus conditoribus suis, quorum urbem, senatus, & omne nomen, quod & tunc & antea, Antiochi bello infesta contra populum Romanum armatulerat, deleri iusserat, legatos Romam misere deprecantes, 30 veniamque ipsi à senatu obtinere. Post hæc regibus qui aduersus Aristonicum auxilia tulerant, præmia persoluta, Mithridari Pontico Syria minor, filijs Ariarathis, regis Cappadociæ, qui eodem bello ceciderat, Lycaonia & Cilicia datæ, fide

Massiliã ciuitatē in Narbonē si prouincia sitã, afferunt conditam ante Christum natum annis 612. Et cum postea diruta esset rursum à Phocensibus instaurata est qui Cyri tyrannidē fugientes desituta Græcia in sinum Massiliensium nauigarūt: cœperuntq; ibi studia ingenuarum usque adeo

adeo florere, ut Romani pro Attica peregrinatione Massilioticum peterent gymnasium, ad disciplinas capeffedas. Poterātigitur Massilienses facile ueniam obtinere Phocensibus conditoribus suis à senatu Romano, liorq; populus Romanus in socij filiosquàm mater in liberos fuit: quippe hinc paruulo auctū regnum, inde vita adempta. Nanq; Laodice ex numero sex filiorum, quos virilis sexus ex Ariarathe rege suscepit, timens ne diutina regni administratione adultis quibusdā potiretur, quinq; parricidiali ueneno necauit: unum paruulum sceleri matris cognatorū custodia eripuit, qui post necē Laodices (nā propter crudelitatem eā

populus extinxerat) solus regno potitus est. Mithridates quoq; repentina morte interceptus, filiū qui & ipse Mithridates dictus est, reliquit, cuius ea postea magnitudo fuit, ut non sui tantum temporis, verum etiā superioris ætatis omnes reges maiestate superauerit, bellaq; cū Romanis per xlvi. annos varia uictoria gesserit. Quē summi imperatores Sylla, Lucullus, cæteriq; in summa Cneus Pompeius ita uicerūt, ut maior clariorq; resurgeret in restaurando prælio, dānisq; suis terribilior redderetur. Deniq; ad postremum nō ut hostili uictus, sed uoluntaria morte in auito regno senex hærede filio decessit. Huius futuram magnitudinem etiā cœlestia ostenta prædixerant. Nam & quo genitus est anno, & eo quo regnare primum cœpit, stella cometes per utrunq; tempus LXX. diebus ita luxit, ut cœlum omne conflagrare uideretur. Nam & magnitudine sui quartam partem cœli occupauerat, & fulgore sui solis nitorem uicerat: & cum oriretur, occumberetq;, quatuor spacium horarum consumebat. Puer tutorum insidias passus est, qui cum fero equo impositum, equitare, iaculariq; cogebant: qui conatus quum eos sefellis-

Sūma Lao-
dices impie-
tas erga fi-
lios.

10

20

30

Prodigia
in Mithri-
datis ortu.

Mithridatis in pueri
ti pericula
& studia

Scythæ uin
cuntur à Mi
thridate.

*alij, meta
tus.

10 sent, supra ætatem regente equum Mithridate, ve
neno eum appetuere. Quod metuens, antidota
sæpius bibit, & ita se aduersus insidias exquisitio
ribus remedijs stagnerat, ut ne volens quidem se
nex veneno mori potuerit. Timens deinde ne ini
mici quod veneno non potuerant, ferro perage
rent, venædi studiū finxit. Quapropter quatuor
annos, neq; urbis neq; ruris recto usus est, sed per
syluas vagatus est, & diuersis montiū regionibus
pernoctabat, ignaris omnibus quibus esset locis,
20 affuetus feras cursu aut fugare, aut persequi, cum
quibusdā etiam viribus cōgredi. Quibus rebus &
insidias vitauit, & corpus ad omnē virtutis patien
tiam durauit. Ad regni deinde administrationem
cum accessisset, statim nō de regendo, sed de augē
do regno cogitauit. Itaq; Scythas inuictos antea,
qui Zopyrona Alexandri Magni ducem, cum tri
ginta millibus armatorum deleuerāt, qui Cyrum
Persarū regem cū ducentis mil
30 libus armatorū trucidauerant, qui Philippum Macedonum re
gē fugauerant, ingenti felicita
te perdomuit. Auctusigitur vi
ribus a Pontum quoq; ac dein
ceps Cappadociam occupauit.
Asiam cū quibusdā amicis, taci
tus à regno profectus, ne raine
siente peruagatus est omnib; q;
urbium situs ac regiones cog
nouit. Inde Bithyniā transcen
dit, & quasi iam dominus Asię
opportuna quæq; victorię sue
meditatus est. Post hæc in reg
num, cum iā perisse crederetur
reuersus est, inuento paruulo fi
lio, quem per absentiam eius
Laodice soror vxorq; enixa

a Pontum.] Re
gnum Ponti secun
dum Strabonē clau
ditur ab occidente
Haly flumine, ab o
riente Colchide, &
à meridie minori
Armenia. Secundum
Ptol. uero clauditur
ab occasu ore Pon
ti & Thracio Bos
phoro, à meridie re
gione quæ proprie
Asia dicitur minor,
à septentrione par
te Euxini maris. E
ius ciuitates insig
nes

nes sunt, Chalcedō,
Nicomedia & Ni
cea. In hoc itaq; re
gno fuit Mithrida
tes rex, qui dissiden
tibus Romanis, so
ciali bello, Nicome
dem Bithynia, A
riobarzanem Cap
padocia expulit,
Græciam, insulasq;
omnes, excepta Rho
do, occupauit: sed
postea à Sylla apud
Dardanum fusus &
à Pompeio uictus,
tandem à Pharnace
filio in turre obses
sus, uenenū sūpsit.

fuerat. Sed inter gratulationē
post longam peregrinationem
aduentus sui, & filij geniti, ve
neno periclitatus est. Siquidem
Laodice soror cum perisse eū
crederet in concubitis amico
rum proiecta, quasi admissum
facinus maiore scelere tegere
posset, venenum aduenienti pa
rauit, Quod cum ex ancilla Mi
thridates cognouisset, facinus
in autores vindicauit. Hyeme
deinde imminente, non in con
uiuio, sed in cāpo: non in vaca
tionibus, sed in exercitationi
bus: nec inter sodales, sed inter
æquales, aut equo, aut cursu, aut
virib; cōtendebat. Exercitum
quoq; suum ad parē laboris pa
tientiā quotidiana exercitatio
ne durabat, atq; ita inuictus ip
se, inexpugnabilē exercitū fecerat. Inita deinde
cū Nicomede societate Paphlagoniam inuadit, vi
ctamq; cum socio diuidit, quā cū teneri à regibus
senatui nunciatū esset, legatos ad utrūq; misit, qui
gentem restitui in pristinum statum iuberent. Mi
thridates cum se parem iam magnitudini Roma
næ crederet, superbo responso hæreditarum pa
tri suo regnū obuuisse respondit, mirariq; se quæ
ei controuersia relata non fuerit, sibi referant.
Nec territus minis Galatiam quoq; occupat. Nico
medes, quoniam se rueri iure non poterat, iusto re
gi redditurum respondit. Atq; ita filium suum mu
tato nomine Philomenem Paphlagonum regum
nomine appellat, & quasi stirpi regiæ reddidit
set regnum, falso nomine tenet. Sic ludibrio habi
ti legati, Romam reuertuntur.

Laodice
scelus

10

20

30

IVSTINI HISTORICI
LIBER XXXVIII.

Mithridatis scelera
& parricidia.

MITHRIDATES parricidia à nece uxoris auspica-
rus, sororis alterius Laodices fi-

lios, cuius virum Ariarathem regem Cappadociae per Gordium insidijs occiderat, tollendos statuit: nihil actum morte patris existimans, si adolescentes paternum regnum, cuius ille cupiditate flagrabat, occupassent. Igitur dum in his occupationibus versatur, interim Nicomedes rex Bithyniae vacuam morte regis Cappadociae inuadit. Quod cum nunciatum Mithridati fuisset, per simulationem pietatis auxilia sorori adpellendum Cappadocia Nicomedem, mittit. Sed iam Laodice per pactiōem se Nicomedi in matrimonium tradiderat. Quod ægrè ferens Mithri-

Mithridatis fraus

dates, praesidia Nicomedis Cappadocia expellit, regnumq; sororis filio restituit: egregium proorsus factum, nisi subsecuta fraus esset. Si quidem interiectis diebus simulat se Gordium, quo ministro vltus in Ariarathe interficiendo fuerat, restituere in patriam velle, sperans si obsisteret adolescens, causas belli futuras: aut si permitteret, per eundem filium tolli posse, per quem interfecerat patrem. Quod vbi Ariarathes iunior moliri cognouit, indigne

SVNT multi quæ Bythiniam & Pontum unam faciunt prouinciam aduersam scilicet Thraciae, & proximam Proadi. At cum Mithridates Pontifuerit rex, & Nicomedes Bithyniae quomodo fuerunt una prouincia. Et Trogo uidetur Pontum locum habuisse inter Bithyniam & Cappadociam iuxta mare Ponticum, etiam si post initium huius libri dicat, Cappadociam finitimam Bithyniae.

indignè ferens interfectorem patris per auunculum potissime ab exilio reuocari, ingentem exercitum contrahit. Igitur cum in aciem eduxisset Mithridates pedum octoginta millia, equitum X. millia, currus falcatos DC. nec Ariarathi, auxiliatibus finitimis regibus, minores copia essent, incertum bellum timens, consilia ad insidias transfert, sollicitatoq; iuvene ad colloquium, cum ferrum occultatum inter fascias gereret, scrutatori ab Ariarathe regio more misso, curiosius inum ventrem pertrectanti, ait, caueret, ne aliud telum inueniret quæreret. Atq; ita risu protectis insidijs, euocatum ab amicis velut in secretum sermonem, spectante utroq; exercitu interficit, regnum Cappadociae VIII. annorum filio, imposito Ariarathis nomine, additoq; ei rectore Gordio, tradit. Sed Cappadoces crudelitate ac libidine praefatorum vexati, à Mithridate deficiunt, fratremq; regis & ipsum Ariarathem nomine, ab Asia vbi educabatur reuocant: cum quo Mithridates praelium renouat, victumq; Cappadociae regno expellit. Nec multo post ex ægritudine adolescens collecta infirmitate decedit. Post huius mortem Nicomedes timens, ne Mithridates accessione Cappadociae etiam Bithyniam finitimam inuaderet, subornat puerum eximia pulchritudinis quasi Ariarathes tres, non duos filios genuisset, qui à senatu Romano paternum regnum peteret. Vxorem quoq; Laodice Romam mittit ad testimonium trium ex Ariarathe susceptorum filiorum. Quod vbi Mithridates cognouit, & ipse pari impudentia Gordium Romam mittit, qui senatui assereret, puerum, cui Cappadociae regnum tradiderat, ex eo Ariarathe genitum, qui bello Aristonici auxilia Romanis ferens, cecidisset. Sed senatus studia regum intelligens, aliena regna falsis nominibus dare noluit, & Mithridati Cappadociam, & Nicomedi ad solatium

10

20

Cōtētio re
gū de Cap
padociae re
gno.

30

tium eius Paphlagoniam ademit. Ac ne contume-
 lia regum foret ademptum illis quod alijs dare-
 tur, vterque populus libertate donatus est. Sed
 Cappadoces munus libertatis abnuentes, negant
 viuere gentem sine rege posse: atque ita rex illis
 à senatu Ariobarzanes constituitur. Erat eo tem-
 pore Tigranes rex Armeniæ obses à Parthis an-
 te non multum tempus datus, olim ab iisdem in
 regnum paternum remissus. Hunc Mithridates
 10 ad societatem Romani belli, quod olim medita-
 tur, pellicere cupiebat. Nihil igitur de offensa Ro-
 manorum sentientem, per Gordium impellit, vt
 Ariobarzani regni admodum bellum inferat: &
 ne quis dolus subesse videretur, filiam suam Cleo-
 patram ei in matrimonium tradidit. Primo ergo
 aduentu Tigranis, Ariobarzanes sublatis rebus
 suis Romam contendit: atque ita per Tigranem
 rursus Cappadocia iuris esse Mithridatis cœpit.
 Eodem tempore mortuo Nicomede, etiam fi-
 20 lius eius & ipse Nicomedes, regno à Mithridate
 pellitur: qui cum supplex Romam venisset, de-
 cernitur in senatu, vt vterque in regnum suum re-
 stituatur: in quod tamen missi Aquilius * Malius,
 & Malthinius legati. His cognitis Mithridates
 societatem cum Tigrane, bel-
 lum aduersus Romanos gestu-
 rus iungit, pactiq; inter se sunt
 vt vrbes agriq; Mithridati, ho-
 mines vero & quæcūq; auferre
 possent, Tigrani cederēt. Post
 30 hæc Mithridates intelligens
 quantum bellum suscitaret, le-
 gatos^a ad Cymbros, alios ad
 Gallogræcos & Sarmatas Ba-
 starnasq; auxilium petitū mit-
 tit. Nam omnes has gētes cum
 Romanum meditaretur bellū,

*alijs, Man-
lius.

a ¶ Ad Cym-
bros.] Quidam pu-
tant hic legendum,
Cimerios, cum Cim-
bri, à Romanis pri-
mum apud aquas
Sextias, & deinde
prope Athesim de-
bellati, & ad inter-
necionem redacti
fuerint.

varijs beneficiorum muneribus iã antè illexerat.
 Ab Scythia quoq; exercitum venire iubet, omnem
 que orientem aduersus Romanos armat. Non igi-
 tur magno labore Aquilium & Malthinium Asia
 no exercitu instructos vicit: quibus simul cum Ni-
 comede pulsus, ingēti favore ciuitatum excipitur.
 Multū ibi auri argentiq; studio veterum regum,
 magnumq; belli apparatus inuenit: quibus instru-
 ctus, debita ciuitatibus publica & priuata remit-
 tit, & vacationē quinquennii concedit. Tunc ad
 concionem milites vocat, eosq; varijs exhortatio-
 nibus ad Romana bella, siue Asiana incitat. Quā
 orationem dignam duxi, cuius exemplū breuitati
 huius operis insarere, quam obliquā Pōpeius Tro-
 10 gus exposuit: quoniã in Liuius & Sallustio reprehē-
 dit, quod conciones directas pro sua oratione o-
 peris suo inferendo, historiæ modum excefferint.
 Optādū sibi fuisse, ait, vt de eo liceret cōsulere, bel-
 lum nēsit cum Romanis, an pax habenda: quin ve-
 ro sit insistendum impugnantibus, nec eos quidē
 dubitare, qui spe victoriæ careant. Quippe aduer-
 sus latrones si nequeant pro salute, pro vtrione ta-
 men sua omnes ferrū stringere. Ceterū quia nō id
 agitur, an liceat quiescere, nō tantū animo hostili-
 ter, sed etiam prælio cōgressis, cōsulere qua ratio-
 ne ac spe cœpta bella sustineant. Esse tamen sibi vi-
 ctoriæ fiduciã, si sit illis animus: Romanosq; vin-
 ci posse, cognitum nō sibi magis, q̄ ipsis militibus,
 qui in Bithynia Aquilium, & Malthinium in Cap-
 padocia fuderint. At si quidem aliena magis ex-
 20 empla quàm sua experimenta moueant, audire
 se, à Pyrrho rege Epiri, non amplius quàm quin-
 que millibus Macedonum instructo, fusos tribus
 præijs Romanos. Audire Hannibalem XVI. an-
 nos Italiæ victorem immoratū, & quin ipsam ca-
 peret urbem, nō Romanorum illi vires obstitisse
 sed domesticæ amulationis atq; inuidiæ studium.

10

Mithrida-
tis oratio
ad milites
generis de
liberatiuis.
20

Propositio
à necessa-
rio.

A facili

Ab exēplis
30

Exemplorū
congeries.

Audire populos transalpinæ Galliæ Italiam ingressos, maximis eam plurimisque urbibus possidere, & latius aliquanto solum finium quam in Asia, quæ dicatur imbellis, eosdem Gallos occupasse: nec victam solum dici Romam à Gallis, sed etiam captam, ita ut vni
 10 us illis montis tantum cacumē relinqueretur: nec bello hostem, sed precio remotum. Gallorum autem nomen, quod semper Romanos terruit, in partem virium suarum ipse habeat. Nam hos qui Asiam incolunt Gallos, ab illis qui Italiam occupauerant, sedibus tantum distare, originem quidem
 20 ac virtutem, genusque pugnae idem habere, tantoque his sagaciora esse ingenia quam illis, quanto longiori ac difficiliori spacio per Illyricum Thraciamque prodierant, penè operosius transitis illorum finibus, quam vbi confedere possedis.
 Ab oppor-
 tuno.
 30 Iam ipsam Italiam audire se nunquam, ut Roma condita sit satis illi pacaram, sed assidue per omnes annos pro libertate alios, contra, quosdam etiam pro iure imperij, bellis continuis perseuerasse, quod à multis ciuitatibus Italiæ deletos Romanorum exercitus ferro, à quibusdam nouo conu-

b ¶ Vnius montis.] Cum Romulus fundaret urbem, fecit eam quadratam inclusitque hos quatuor montes, Palatinum ab ortu, Capitolinum ab occasu, Auentinum à meridie, & Exquilinum à septentrione. At cum postea per Seruium Tullium, ac deinde per diuum Augustum magis ampliaretur inclusi sunt et alij tres montes, nempe Vaticanus, Quirinalis, & Celius. Vaticanus quia est biceps, alio nomine ianiculus quoque appellatur.

c ¶ Bello Mar-
 sico.] Marfi populi sunt Italiæ, ultra Picenum uersus Samnites habitantes, à Marso Circes filio sic dicti. Solinus scribit Marforum gentē serpentibus illæ sam esse. Vide capite octauo.

melic more sub iugum missos: ac ne veteribus immoremur exemplis, hoc ipso tempore vniuersam Italiam bello Marfico confurrexisse, non iam libertatem, sed consortium imperij ciuitatisque potentem. Nec grauius vicino Italiæ bello, quam domesticis principum factionibus urbem premimultoque periculosius accessisse Italico ciuile bellum, simul & à Germania Cimbro, immensam illam ferorum atque immitium populorum, more procellæ illuuiem, inundasse Italiam. Quorum
 10 tametsi singula bella sustinere Romani possent, vniuersis tamen obruantur, ut ne vacaturos quidē bello suo putent. Utendum igitur occasione, & rapienda incrementa virium, ne si illis occupatis
 Epilogus
 huius argu-
 menti.
 quieuerint, mox aduersus vacuos & quietos maiorius negocium habeant. Non enim quæritur an capienda sint arma, sed utrum sua potius occasione, an illorum. Nam bellum equidem iam tunc secum
 20 ab illis geri coeptum, cum sibi pupillo maiorem Phrygiam ademerint, quam patri suo præmium dati aduersus Aristonicum auxilij concesserant: gentemque quam & proauo suo Mithridati Seleucus* Callimachus in dotem dedisset. Quid cum
 Callinicus
 Paphlagonia se decedere iusserunt, non alterum illud genus belli fuisse? quæ non vi, non armis, sed adoprione testamenti, & regum domesticorum interitu, hæreditaria patri suo obuenerat, cum inter hanc decretorum amaritudinem parendo, non tamen eos mitigaret, quin acerbius se indies gerant, non obtinuisse. Quod enim à se non præbitum illis obsequium? non Phrygiam Paphlagoniamque dimittas, non Cappadocia filium eductum, quam iure gentium victor occupauerat. Rapram tamen sibi esse victoriam eius ab illis, quorum nihil est nisi bello quæsitum. Non regem Bithyniæ Creston, in quem senatus arma decreuerat, à se ingratiam illorum occisum: tamen nihilominus imputari

putari sibi, si qua Gordius aut Tigranes faciat. Libertatem etiam in contumeliam sui a senatu ultro delatam Cappadociae, quam reliquis gentibus abstulerunt, deinde populo Cappadocum pro libertate oblata Gordium regem orantem, ideo tanquam amicus suus esset, non obtinuisse. Nicomedem praeepto illorum bellum sibi intulisse, quia in altus ierit Mithridates, ab ipsis ventum obviam. & nunc eam secum bellandi causam illis fore, quod non impune se Nicomedi lacerandum saltatricis filio praebuerit. Quippe non delicta regum illos, sed vires ac maiestatem insequi, neque in se vno, sed in alijs quoque omnibus, hac semper arte graefitos. Sic & avum suum Pharnacem per cognationum arbitria, succedaneum regi Pergameno Eumeni datum. Sic rursus Eumenem, cuius classibus primum in Asiam fuere transfuecti, cuius exercitu magis quam suo, & Magnum Antiochum, & Gallos in Asia, & mox in Macedonia regem Persem domuerant, & ipsum pro hoste habitum, eiq; interdicitum Italia, & quod cum ipso deforme sibi putauerant, cum filio eius Aristonico bellum gessisse. Nullius apud eos maiora, quam Masinissae regis Numidarum haberi merita. Huic imputari victum Hannibalem, huic captum Syphacem, huic Carthaginem deletam, huic inter duos illos Africanos tertium servatorem urbis referri. Tamen cum huius nepote bellum modo in Africa gestum adeo inexpiabile, ut ne victum quidem memorie patris donarent, quin carcerem ac triumphispectaculum experiretur. Hac illos omnibus regibus legem odiorum dixisse, scilicet quia ipsi tales reges habuerint, quorum etiam nominibus erubescant, aut pastores Abooriginum, aut aruspices Sabinorum, aut exules Corinthiorum, aut servos, vernasque Thuscorum, aut, quod honoratissimum nomen fuit inter hos, Superbos, atque (ut ipsi ferunt) condi

10
Vocat in in
vidiam Ro
manos.

20

30
Collatio
sua & Ro
manorum ori
ginis.

d. ¶ Pastores Ab
originum.] Insimu
lat Mithridates per
haec verba Roma
nos, quod tam rusti
cum habuerint ini
tium, & colluies
quaedam fuerint ab
iectorum hominum
pastores, exules, ver
nae, lupaeq; uberi
bus aliti, & iam con
tendant sibi subij
cere reges nobilipro
gnatos sanguine.
conditores suos lupae vberibus
altos: sic omnem illum popu
lum luporum animos habere,
inexplebiles sanguinis, atque
imperij diuitiarumq; avidos ac
ieiunos. Se autem, seu nobili
tate illis comparetur, clario
rem illa colluie convenarum
esse, qui paternos maiores suos
a Cyro, Darioque, conditori
bus Persici regni, maternos a
Magno Alexandro ac Nicano
re, Seleuco, conditoribus impe
rij Macedonici referat: seu po
pulis eorum conferat suos, earum
se gentium esse quae non modo
Romano imperio sint pares,
sed Macedonico quoque obstiterint. Nullam sub
iectarum sibi gentium expertam peregrina im
peria, nullis unquam nisi domesticis regibus, paruis
se, Cappadociam velint, an Paphlagoniam recense
re, rursus Pontum, an Bithyniam, itemq; Armeniam
maiorē, minoremq; quarum gentium nullam neq; A
lexander ille qui totam pacavit Asiam, nec quisquam
successorum eius aut posterorum attingisset. Scythiam
duos, unquam ante se reges non pacare, sed tantum
intrare avios Darium & Philippum, egre inde fu
gam sibi expedisse, unde ipse magnam partem ad
uersus Romanos virum haberet: multoq; se timidi
us ac diffidentius bella Pontica ingressum, cum ip
se rudis ac tyro esset, Scythiae praeter arma, vitta
temq; animi, locorum quoq; solitudinibus vel fri
goribus instructae, per quae denunciaretur ingens
militiae labor ac periculum: inter quas difficulta
tes ne spes quidem praemij foret ex hoste vago, nec
tantum pecuniae, sed etiam sedis inopi. Nunc se di
uersam belli conditionem ingredi. Nam neq; caelo
Asie

A suorum
virtute.

20

*omnino
A sua per
sona.

30

A loco.

Abutili seu
præmij

Asia esse temperantius aliud, nec solo fertilius,
nec vrbiū multitudinē amœnīus: magnāq; tem-
poris partē, nō vt militiam, sed vt fetum diem
acturos, bello dubium facili magi an vberī, hī mo-
do aut proximas regni Attalici opes, aut veteres
Lydiæ Ionixq; adierint, quas non expugnatum
eant, sed possessum, tantumq; se expectet auida
Asia, vt etiam vocibus vocet, ad eō illis odiū Ro-
manorum incussit rapacitas proconsulum, exa-
ctio publicanorum, calumniæ litium. Sequan-
tur se modo fortiter, & colligāt, quid se duce pos-
sit efficere tantus exercitus, quem sine cuiusquam
militū auxiliō, suamet vnius opera viderint Cap-
padiam cæso rege cepisse, qui solus mortalium
Pontum omnem Scythiamq; pacauit. quam ne-
mo antē transire tutō, atque adire potuerit. Nam
que iustitiæ atque liberalitatis suæ, ne ipsos mi-
lites qui experiantur testes effugere, & illa indicia
habere, quod solus regum omnium, non paterna
solum, verum etiam externa regna hæreditatibus
propter munificentiam acquisita, possideat, Col-
chos, Paphlagoniam, Bosphorum. Sic excitatis mi-
liribus post annos XXIII. sumpti regni, in Ro-
mana bella descendit. Atque tunc in Aegypto
mortuo rege Ptolemæo, ei qui Cyrenis regnabat
Ptolemæo per legatos regnum, & vxor Cleopa-
tra regina soror ipsius defertur, Lætus igitur hoc
solo Ptolemæus, quod sine certamine fratrum
regnum recepisset, in quod subornari à matre
Cleopatra & fauore principum, fratris filium co-
gnouerat. Cæterum infestis omnibus, statim vbi
Alexandriam ingressus est, fautores pueri truci-
dari iussit. Ipsum quoque die nuptiarum, quibus
matrem eius in matrimonium recipiebat, inter
apparatus epularum, & solennia religionum, in
complexu matris interficit. Atque ira torum so-
roris, cæde filij eius cruentus ascendit. Post quod

208

Bellum Mi-
thridatis in
Romanos.
Ptolemæus
Phisico Cy-
renarum rex

non mitior in populares, qui eum in regnum vo-
cauerant fuit. Siquidem peregrinis militibus licen-
tia cædis data, omnia sanguine quotidie manabāt.
ipsamq; sororem, filia eius virgine per vim stupra-
ta, & in matrimonium adscita, repudiat. Quibus
rebus territus populus, in diuersa labitur, patriam
que metu mortis exul relinquit, Solus igitur in
tanta vrbe cum suis relictus Ptolemæus, cum re-
gem se non hominum, sed vacuarum ædium vi-
deret, edicto peregrinos sollicitat: quibus conflu-
entibus, obuius legatis Romanorum Scipioni A-
fricano, & Spurio Mummiō, & L. Metello, qui
ad inspicienda sociorum regna veniebant, proce-
dit. Sed quā cruentus ciuibus omnibus, tam redi-
culus Romanis fuit. Erat enim & vultu deformis
& statura breuis, & sagina ventris non homini,
sed belluæ similis. Quam foeditatem nimia subti-
litas, & perlucida vestis augebat, prorsus quasi
astu inspicienda præberentur, quæ omni studio oc-
cultanda pudibundo viro erant. Post discessum de-
inde legatorum, quorum Africanus dum aspicit
vrbem, spectaculo Alexandrinis fuit, Ptolemæus
iam etiā populo peregrino inuisus, cū filio quem
ex sorore susceperat, & cum vxore matris pelli-
ce, metu insidiarum tacitus in exilium proficisci-
tur, contractoq; mercenario exercitu, bellum so-
rori pariter ac patriæ infert. Accersitum maximū
deinde à Cyrenis filium, ne eum Alexandrini con-
tra se regem crearent, interficit. Tunc populus
statuas & imagines eius detrahit. Quod factum
studio sororis existimans filium quem ex ea susce-
perat interficit, corpusque in membra diuisum,
& in cista impositū, matri die natali eius inter epu-
las adferri curat. Quæ res non reginæ tantum, ve-
rum etiā vniuersæ ciuitati acerba & luctuosa fuit
tantumq; moerorem festiuissimo cōiuiō intulit,
vt regia omnis repentino luctu incēderetur. Ver-
so igitur

17

20

Immanis
Ptolemæi
liberos eius
delitas

30

so igitur studio principum ab epulis in exequias, membra lacerata populo ostendunt, & quid sperare de rege suo debeant, filij cæde demonstrant.

Digressio
de Deme-
trij cū Par-
this bello

10 Finito luctu orbitatis, Cleopatra cum vrgeri se fraterno bello videret, auxilium à Demetrio petit Syriae rege per legatos eius, cuius ipsius varij & memorabiles casus fuere. Nanque Demetrius (vt supra dictum est) cum bellum Parthis intulisset, & multis cōgressionibus victor fuisset, repente circumuentus insidijs, amisso exercitu capitur. Cui Arsacides Parthorum rex, magno & regio 20 animo misso in* Hyrcaniam, non cultum tantum regium præstitit, sed & filiam in matrimonium dedit: regnumq; Syriae, quod per absentiam eius Trifo occupauerat, restitutum promittit. Post huius mortem desperato reditu, non ferens captiuitatem Demetrius, priuatam, et si opulentam, vitam pertæsus, tacitus in regnum fugam meditatatur. Hortator illi ac comes Callimander amicus 20 erat, qui post captiuitatem eius à Syria per Arabie desertam, ducibus pecunia comparatis, Parthico habitu Babyloniā peruenerat. Sed fugientē Phrahartes, qui Arsacidæ successerat, equitum celeritate per compendiosos tramites occupatum retrahit. Vt est deductus ad regem, Callimandro quidem non tantum venia, verum etiam præmium fidei datum. Demetrius autem & grauitè castigatum ad coniugem in Hyrcaniam remittit, & arctioribus custodijs obseruari iubet. Interiecto 30 deinde tempore, cū fidem illi etiam suscepti liberi facerent, eodem amico comite repetita fuga est: sed pari infelicitate prope fines regni sui deprehēditur, ac denuo perductus ad regem, vt inuisus à cōspectu summouetur. Tūc quoq; vxori & liberis donatus, in Hyrcaniam pœnalem ciuitatem sibi donatam remittitur, talistq; aureis ad exprobrationem puerilis leuitatis donatur. Sed hanc rā Parthorum

10
20
30
40
50
60
70
80
90
100
110
120
130
140
150
160
170
180
190
200
210
220
230
240
250
260
270
280
290
300
310
320
330
340
350
360
370
380
390
400
410
420
430
440
450
460
470
480
490
500

thorum mitem in Demetrium clementiam, non misericordia gentis, nec respectu cognationis faciebat, sed quod Syriae regnum affectabant, vsuri Demetrio aduersus Antiochū fratrem, prout res vel tempus vel fortuna belli exegisset. His auditis Antiochus, occupandum bellum ratus, exercitum, quem multis finitimorum bellis indurauerat aduersus Parthos ducit. Sed luxuriæ non minor apparatus, quàm militiæ fuit. Quippe VIII. milia 10 armatorum secuta XXX. millia lixarum, ex quibus coquorum, pistorum, scenicorumq; maior numerus fuit. Argenti certè aurigq; tantum, vt etiā gregarij milites caligasauro fingerēt, proculcarēq; materiā, cuius amore populi ferro dimicant Calinarum quoque argentea instrumenta fuere, prorsus quasi ad epulas, non ad bella pergerent. Aduenienti Antiocho multi orientales reges occurrere, tradentes se, regnaq; sua cum execratione 20 superbix Parthicæ, Nec mora congressioni fuit. Antiochus tribus prælijs victor Babyloniā cum occupasset, magnus haberi cœpit. Itaque omnibus ad eum deficientibus populis, nihil Parthis relictum, præter patrios fines fuit. Tunc Phrahartes Demetrium in Syriam ad occupandum regnum cum Parthico præsidio mittit, vt eo pacto Antiochus ad sua tuenda à Parthia reuocaretur. Interim, quoniam viribus non poterat, insidijs Antiochum ubiq; tentabat. Propter multitudinē hominum omnem exercitū suum Antiochus per ciuitates in hyberna diuiserat, quæ res exitij causa fu 30 it. Nā cū grauari se copiarum præbitione, & iniurijs militum ciuitates viderent, ad Parthos deficient, & die statuta omnes apud se diuisum exercitū per insidias, ne inuicē ferre auxilia possent aggrediuntur. Quæ cū nūciata Antiocho essent, auxilium proximis laturus, cum ea manu quæ secum hiebat progreditur. In itinere obuiam regem Partho-

10
Antiochi Se-
detis i Par-
thos bellū.

Fortè octi-
genta mil-
lia armato-
rum 300.
millia lixæ
rum.

20
30

Antiochus
Sedetes in
terficitur

Parthorum habuit, aduersus quem fortius, quam exercitus eius dimicauit. Ad postremum tamē cū virtute hostes vincerent, metu suorum desertus occiditur, cui Phrahartes exequias regio more fecit, filiamq; Demetrii, quam secum Antiochus adduxerat, captus amore virginis vxorem duxit, Pœnitere deinde dimissi Demetrii cœpit: ad quem retrahendum cum turmas equitum festināter misisset, Demetrium hoc ipsum metuentem, iam in regno missi inuenerunt, frustra que omnia conati, ad regem suum reuersi sunt.

IUSTINI HISTORICI

LIBER XXXIX.

20

30

ANTIOCHO in Parthia cū exercitu deleto, frater eius Demetrius obsidione Parthorum liberatus ac restitutus in regnum, cū omnis Syria in luctu propter amissum exercitum esset, quasi Parthica ipsius ac fratris bella, quibus alter captus, alter occisus erat, prosperè gessissent, ita Aegypto bellum inferre statuit, regnum Aegypti Cleopatra socru precii auxilij aduersus fratrem suum pollicente. Sed dum aliena affectat, vt assolet fieri, propria per defectionem Syriæ amisit. Siquidem Anthiochen

Parthia regio, cuius in hoc lib. plura fit mentio, nemo rosa est, motana, & inops frugum. Gens ipsa primū fuit obscurissima, postea Macedonibus seruit: sed procedente tempore tantum in uirtute creuerunt, ut non tantum finitimis imperarent, sed à Romanis, omnium gentium uictoribus, bello petiti, eos magnis cladibus uicerint. Post defe-

tionem Macedonici imperij sub regibus fuerunt, qui Arsaces ab Arsace primo rege dicebatur. Sermo is est mixtus ex Scythico Medo-que. Exercitum non ut alia gentes liberos, sed maiori ex parte seruorum habent. Sed de his habes infra libro 41.

chenses primi duce Trifone ex ecrantes superbiam regis, quæ conuersatione Parthica crudelitatis intolerabilis facta erat, mox Apamēni, cæteraq; ciuitates exemplum secutæ per absentiam regis à Demetrio defecere. Ptolemæus uero rex Aegypti, bello ab eodem petitus, cum cognouisset Cleopatram sororem suam, opibus Aegypti nauibus impositis, ad filiam & Demetrium generum in Syriam profugisse, immittit iuuenem quendam Aegyptiū Pro-

tarchi negociatoris filium, qui regnum Syriæ armis peteret. Et composita fabula quasi per adoptionem Antiochi regis receptus in familiam regiam esset, nec Syrijs quemlibet regem asperrantibus, ne Demetrii paterentur superbiam, nomen iuueni Alexander imponitur, auxiliisque ab Aegypto ingenia mitruntur. Interea corpus Antiochi in uerfecti à rege Parthorum, in loculo argenteo in sepulturam in Syriam remissum peruenit, quod cum ingenti studio ciuitatum, & regis Alexandri ad firmandam fabulæ fidem excipitur. Quæ res illi magnum fauorem popularium conciliauit, omnibus non fictas in eo, sed veras lachrymas existimantibus. Demetrius autem uictus ab Alexandro, cum undiq; circumstantibus malis premeretur, ad postremum etiam ab vxore filijsq; deseritur. Relictus igitur cum paucis seruis, cum Tyrum religionem templi se defensurus petisset, nauis egrediens præfecti iussu interficitur. Alter ex filijs Seleucus quoniam sine matris autoritate diadema sumpsisset, ab eadem inrerficitur. Alter ex filijs cui propter nasi magnitudinem cognomen Grypho fuit,

Redit ad
superiore
historiā de
Ptolemæo
Phisconē.
10

20

30

Demetrius
interficitur

fuit, rex à matre hæcenus constituitur, vt nomen regis penes filium, ius autem omnis imperij penes matrem esset. Sed Alexander occupato Syriae regno, tumens ex successu rerum, spernere iã etiam ipsum Ptolemæum, à quo fuerat in regno ornatus, superba insolentia cœpit, Itaq; Ptolemæus reconciliata sororis gratia, destruere Alexandri regnũ, quod odio Demetrii viribus suis acquisierat, summis operibus instituit. Mittit ergo in Græciã

10 Grypho auxilia, & filiam Gryphinam Grypho nupturam vt populos in auxilium nepotis, non societate tantum belli, verum etiã affinitate sua sollicitaret. Nec res frustra fuit. Nam cum omnes Gryphum instructum Aegyptijs viribus videret, paulatim ab Alexandro deficere cœpere, Fit dein de inter eos præliũ, quo victus Alexander Antiochiam profugit: ibi inops pecuniæ cum stipendia militibus deessent, in templo Iouis solidum ex auro victoriæ signum tolli iubet, facietis iocis sacrilegium circumscribens. Nã victoriã cõmodatam sibi à Ioue esse dicebat. Interiectis deinde diebus cum ipsius Iouis aureum simulachrum infiniti põderis, tacitè euelli iussisset, deprehensusq; in sacrilegio, concursu multitudinis in fugam esset versus, magna vi tempestatis oppressus, ac desertus à suis à latronibus capitur, perductusq; ad Gryphum interficitur. Gryphus porro recuperato patrio regno, externisq; periculis liberatus, insidijs matris appetitur: quæ cum cupiditate dominationis, pro

20 dito marito Demetrio, & altero filio interfecto, huius quoq; victoriã inferiorem dignitatem suã factam doleret, venienti ab exercitatione, veneni poculum obtulit. Sed Gryphus prædictis ante iam insidijs, veluti pietate cum matre certaret, bibere ipsam iubet: abnuenti instat. Postremum pro lato indice eam arguit, solam defensionem sceleris superesse affirmans, si bibat quod filio obtulit.

Sic

*Alexandri
cauillũ in
sacrilegio.*

*Eiusdẽ in-
teritus.*

Sic victa regina scelere, in se verso veneno quod alij parauerat, extinguitur. Parta igitur regni securitate, Gryphus octo annis quietem & ipse habuit, & regno suo præstitit. Natus deinde illi est æmulus regni, frater ipsius Cyricenus, eadẽ matre genitus, sed ex Antiocho patruo susceptus: quẽ cum veneno tollere voluisset, vt maturius cum eodem armis de regno contenderet, excitauit. Inter has regni Syriae parricidiales discordias, moritur rex Aegypti Ptolemæus, regno Aegypti vxori & alteri filio quem illa legisset relicto, videlicet quasi quietior Aegypti status quã Syriae regnũ esset, cum mater altero ex filijs electo, alterum hostem esset habitura. Igitur cum pronior in minorem filium esset, à populo compellitur maiorem eligere: cui prius quã regnum daret, vxorem ademit, cõpulsusq; repudiare charissimam sibi sororem Cleopatram, minorem sororem Seleucẽ ducere iubet, non materno inter filias iudicio, cum alteri maritũ eriperet, alteri daret. Cleopatra vero non tam à viro repudiata, q̃ à matre diuortio viri demissa, Cyriceno in Syria nubit, eiq; ne nudum nomen vxoris afferret, exercitum Cyprici sollicitatum, velut dotalem, ad maritũ deducit. Par

10 igitur viribus iam factus Cyricenus, prælium cõmittit, ac victus in fugã conuertitur, Antiochiãq; venit. Tũc Antiochiã Gryphus, in qua erat Cyriceni vxor Cleopatra, obsidere cœpit: qua capta, Gryphina vxor Gryphi nihil antiquius q̃ sororẽ Cleopatram requiri iussit, non vt captiuae opem ferret, sed ne effugere captiuae mala posset, quæ sui æmulatione in hoc potissimũ regnũ inuaserit, hostiq; sororis nubendo, hostem se eius effecerit: tũ peregrinos exercitus in certamina fratrum adductos, tum repudiatam à fratre, & cõtra matris voluntatem extra Aegyptum nuptam accusat.

Contra Gryphus orare, ne tam fordum facinus

facere cogatur: à nullo vnquam maiorum suorū inter tot domestica, tot externa bella, post victoriā in forminas sauitum, quas sexus ipse & periculis bellorū, & seuitiæ victorum eximat: in hac vero præter cōmune bellantium nefas accedere necessitudinē sanguinis. Quippe ipsius, quæ tã cruenta sauiat, sororē equidem germanā esse, suam vero consobrinam, liberorū deinde cōmunium materteram. His tot necessitatibus sanguinis, adiicit
 10 superstitionem templi, quo abdita profugerit, tantoq; religiosius colendos deos sibi, quo magis his propitijs ac fauentib. vicisset: tum neq; occisa illa se virium quicquam Cyriceno dempturum, nec
Crudelitas erga sororem.
 20 seruaturum reddita. Sed quanto Gryphus abnuit, tanto soror muliebri pertinacia accenditur, rata nō misericordiæ hæc verba, sed amoris esse. Itaq; vocatis ipsa militibus, mittit qui sororem cōfoderent: qui vt in templum intrauerunt, cum euellere eam non possent, manus amplexantes deæ simulachrum præciderunt. Tunc Cleopatra execratione parricidarū mandata violatis numinibus, in vltionem sui, decedit. Nec multo post repetita prælij congressione, victor Cyricenus vxorem Gryphi Gryphinā, quæ paulo ante sororem interfecerat, capit, eiusq; supplicio vxoris manibus parē. auit. At in Aegypto Cleopatra cū grauaretur socio regni filio Ptolemæo, populū in eum incitat, abductaq; ei Seleuce vxore, eo indignius, quod ex Seleuce iā duos filios habebat, exulare cogit, accersito
 30 minori filio Alexandro, & rege in locū fratris constituto. Nec filium regno expulisse contenta, bello Cypri exulantē persequitur. Vnde pulso, interficit ducem exercitus sui, quod viuū eum è manibus dimisisset, quanquā Ptolemæus verecundia materni belli, nō viribus minor, ab insula recessisset. Igitur Alexander territus hac matris crudelitate, & ipse eā reliquit, periculoso regno securā ac
 tutam

nam vitam anteponebat. Cleopatra vero timens ne maior filius Ptolemæus ab Cyriceno ad recuperandū Aegyptū auxilijs iuuaretur, ingētia Grypho auxiliā, & Seleucen vxorem nupturam hosti prioris mariti, mittit, Alexandrumq; filium per legatos in regnum reuocat. Cui cū occultis insidijs exitū machinaretur, occupata ab eodē interficitur spiritumq; non fatis, sed parricidio dedit. Digna prorsus hac mortis infamia, quæ etiam matrē toro expulit, & duas filias viduas, alterno fratrum matrimonio fecit, & filio alteri in exilium acto bellū intulit, alteri erepto regno exitium per insidias machinata est. Sed nec Alexandro cędestam nefanda inultafuit. Nam vbi primum cōpertum est, per scelus filij matrem interfecit, concursu populi in exilium agitur, reuocatoq; Ptolemæo regnum redditur, qui neq; cum matre bellum gerere voluisset, nec à fratre armis repetere, quod prior possedisset. Dum hæc aguntur, frater eius ex pellice susceptus, cui pater Cyrenarum regnum testamento reliquerat, hærede populo Romano instituto, decessit. Iam enim fortuna Romana porrigere se ad orientalia regna (non contenta Italiæ terminis cœperat. Itaq; & ea pars Libyæ prouincia facta est: postea Creta, Ciliciaq; piratico bello perditæ, in formam prouinciæ rediguntur. Quo facto, & Syriæ & Aegypti regna, vicinitate Romana arctata, Et quæ incrementa de finitimis bellisque rere solebant adempto vagandi arbitrio, vires suas in perniciem suam conuerterunt, adeo vt al-
 10
 20
 30
 40
 50
 60
 70
 80
 90
 100
 110
 120
 130
 140
 150
 160
 170
 180
 190
 200
 210
 220
 230
 240
 250
 260
 270
 280
 290
 300
 310
 320
 330
 340
 350
 360
 370
 380
 390
 400
 410
 420
 430
 440
 450
 460
 470
 480
 490
 500
 510
 520
 530
 540
 550
 560
 570
 580
 590
 600
 610
 620
 630
 640
 650
 660
 670
 680
 690
 700
 710
 720
 730
 740
 750
 760
 770
 780
 790
 800
 810
 820
 830
 840
 850
 860
 870
 880
 890
 900
 910
 920
 930
 940
 950
 960
 970
 980
 990
 1000
 1010
 1020
 1030
 1040
 1050
 1060
 1070
 1080
 1090
 1100
 1110
 1120
 1130
 1140
 1150
 1160
 1170
 1180
 1190
 1200
 1210
 1220
 1230
 1240
 1250
 1260
 1270
 1280
 1290
 1300
 1310
 1320
 1330
 1340
 1350
 1360
 1370
 1380
 1390
 1400
 1410
 1420
 1430
 1440
 1450
 1460
 1470
 1480
 1490
 1500
 1510
 1520
 1530
 1540
 1550
 1560
 1570
 1580
 1590
 1600
 1610
 1620
 1630
 1640
 1650
 1660
 1670
 1680
 1690
 1700
 1710
 1720
 1730
 1740
 1750
 1760
 1770
 1780
 1790
 1800
 1810
 1820
 1830
 1840
 1850
 1860
 1870
 1880
 1890
 1900
 1910
 1920
 1930
 1940
 1950
 1960
 1970
 1980
 1990
 2000
 2010
 2020
 2030
 2040
 2050
 2060
 2070
 2080
 2090
 2100
 2110
 2120
 2130
 2140
 2150
 2160
 2170
 2180
 2190
 2200
 2210
 2220
 2230
 2240
 2250
 2260
 2270
 2280
 2290
 2300
 2310
 2320
 2330
 2340
 2350
 2360
 2370
 2380
 2390
 2400
 2410
 2420
 2430
 2440
 2450
 2460
 2470
 2480
 2490
 2500
 2510
 2520
 2530
 2540
 2550
 2560
 2570
 2580
 2590
 2600
 2610
 2620
 2630
 2640
 2650
 2660
 2670
 2680
 2690
 2700
 2710
 2720
 2730
 2740
 2750
 2760
 2770
 2780
 2790
 2800
 2810
 2820
 2830
 2840
 2850
 2860
 2870
 2880
 2890
 2900
 2910
 2920
 2930
 2940
 2950
 2960
 2970
 2980
 2990
 3000
 3010
 3020
 3030
 3040
 3050
 3060
 3070
 3080
 3090
 3100
 3110
 3120
 3130
 3140
 3150
 3160
 3170
 3180
 3190
 3200
 3210
 3220
 3230
 3240
 3250
 3260
 3270
 3280
 3290
 3300
 3310
 3320
 3330
 3340
 3350
 3360
 3370
 3380
 3390
 3400
 3410
 3420
 3430
 3440
 3450
 3460
 3470
 3480
 3490
 3500
 3510
 3520
 3530
 3540
 3550
 3560
 3570
 3580
 3590
 3600
 3610
 3620
 3630
 3640
 3650
 3660
 3670
 3680
 3690
 3700
 3710
 3720
 3730
 3740
 3750
 3760
 3770
 3780
 3790
 3800
 3810
 3820
 3830
 3840
 3850
 3860
 3870
 3880
 3890
 3900
 3910
 3920
 3930
 3940
 3950
 3960
 3970
 3980
 3990
 4000
 4010
 4020
 4030
 4040
 4050
 4060
 4070
 4080
 4090
 4100
 4110
 4120
 4130
 4140
 4150
 4160
 4170
 4180
 4190
 4200
 4210
 4220
 4230
 4240
 4250
 4260
 4270
 4280
 4290
 4300
 4310
 4320
 4330
 4340
 4350
 4360
 4370
 4380
 4390
 4400
 4410
 4420
 4430
 4440
 4450
 4460
 4470
 4480
 4490
 4500
 4510
 4520
 4530
 4540
 4550
 4560
 4570
 4580
 4590
 4600
 4610
 4620
 4630
 4640
 4650
 4660
 4670
 4680
 4690
 4700
 4710
 4720
 4730
 4740
 4750
 4760
 4770
 4780
 4790
 4800
 4810
 4820
 4830
 4840
 4850
 4860
 4870
 4880
 4890
 4900
 4910
 4920
 4930
 4940
 4950
 4960
 4970
 4980
 4990
 5000
 5010
 5020
 5030
 5040
 5050
 5060
 5070
 5080
 5090
 5100
 5110
 5120
 5130
 5140
 5150
 5160
 5170
 5180
 5190
 5200
 5210
 5220
 5230
 5240
 5250
 5260
 5270
 5280
 5290
 5300
 5310
 5320
 5330
 5340
 5350
 5360
 5370
 5380
 5390
 5400
 5410
 5420
 5430
 5440
 5450
 5460
 5470
 5480
 5490
 5500
 5510
 5520
 5530
 5540
 5550
 5560
 5570
 5580
 5590
 5600
 5610
 5620
 5630
 5640
 5650
 5660
 5670
 5680
 5690
 5700
 5710
 5720
 5730
 5740
 5750
 5760
 5770
 5780
 5790
 5800
 5810
 5820
 5830
 5840
 5850
 5860
 5870
 5880
 5890
 5900
 5910
 5920
 5930
 5940
 5950
 5960
 5970
 5980
 5990
 6000
 6010
 6020
 6030
 6040
 6050
 6060
 6070
 6080
 6090
 6100
 6110
 6120
 6130
 6140
 6150
 6160
 6170
 6180
 6190
 6200
 6210
 6220
 6230
 6240
 6250
 6260
 6270
 6280
 6290
 6300
 6310
 6320
 6330
 6340
 6350
 6360
 6370
 6380
 6390
 6400
 6410
 6420
 6430
 6440
 6450
 6460
 6470
 6480
 6490
 6500
 6510
 6520
 6530
 6540
 6550
 6560
 6570
 6580
 6590
 6600
 6610
 6620
 6630
 6640
 6650
 6660
 6670
 6680
 6690
 6700
 6710
 6720
 6730
 6740
 6750
 6760
 6770
 6780
 6790
 6800
 6810
 6820
 6830
 6840
 6850
 6860
 6870
 6880
 6890
 6900
 6910
 6920
 6930
 6940
 6950
 6960
 6970
 6980
 6990
 7000
 7010
 7020
 7030
 7040
 7050
 7060
 7070
 7080
 7090
 7100
 7110
 7120
 7130
 7140
 7150
 7160
 7170
 7180
 7190
 7200
 7210
 7220
 7230
 7240
 7250
 7260
 7270
 7280
 7290
 7300
 7310
 7320
 7330
 7340
 7350
 7360
 7370
 7380
 7390
 7400
 7410
 7420
 7430
 7440
 7450
 7460
 7470
 7480
 7490
 7500
 7510
 7520
 7530
 7540
 7550
 7560
 7570
 7580
 7590
 7600
 7610
 7620
 7630
 7640
 7650
 7660
 7670
 7680
 7690
 7700
 7710
 7720
 7730
 7740
 7750
 7760
 7770
 7780
 7790
 7800
 7810
 7820
 7830
 7840
 7850
 7860
 7870
 7880
 7890
 7900
 7910
 7920
 7930
 7940
 7950
 7960
 7970
 7980
 7990
 8000
 8010
 8020
 8030
 8040
 8050
 8060
 8070
 8080
 8090
 8100
 8110
 8120
 8130
 8140
 8150
 8160
 8170
 8180
 8190
 8200
 8210
 8220
 8230
 8240
 8250
 8260
 8270
 8280
 8290
 8300
 8310
 8320
 8330
 8340
 8350
 8360
 8370
 8380
 8390
 8400
 8410
 8420
 8430
 8440
 8450
 8460
 8470
 8480
 8490
 8500
 8510
 8520
 8530
 8540
 8550
 8560
 8570
 8580
 8590
 8600
 8610
 8620
 8630
 8640
 8650
 8660
 8670
 8680
 8690
 8700
 8710
 8720
 8730
 8740
 8750
 8760
 8770
 8780
 8790
 8800
 8810
 8820
 8830
 8840
 8850
 8860
 8870
 8880
 8890
 8900
 8910
 8920
 8930
 8940
 8950
 8960
 8970
 8980
 8990
 9000
 9010
 9020
 9030
 9040
 9050
 9060
 9070
 9080
 9090
 9100
 9110
 9120
 9130
 9140
 9150
 9160
 9170
 9180
 9190
 9200
 9210
 9220
 9230
 9240
 9250
 9260
 9270
 9280
 9290
 9300
 9310
 9320
 9330
 9340
 9350
 9360
 9370
 9380
 9390
 9400
 9410
 9420
 9430
 9440
 9450
 9460
 9470
 9480
 9490
 9500
 9510
 9520
 9530
 9540
 9550
 9560
 9570
 9580
 9590
 9600
 9610
 9620
 9630
 9640
 9650
 9660
 9670
 9680
 9690
 9700
 9710
 9720
 9730
 9740
 9750
 9760
 9770
 9780
 9790
 9800
 9810
 9820
 9830
 9840
 9850
 9860
 9870
 9880
 9890
 9900
 9910
 9920
 9930
 9940
 9950
 9960
 9970
 9980
 9990
 10000

IUSTINI HISTORICI
IUSTINI HISTORICI
LIBER XL.

Utuis fratrum o
dijs, & mox filio
rū inimicitijs pa
rētum succedēti
bus, cū in expiabi
li bello & reges,

10

& regnū Syriæ consumptum
esset, ad externa populus auxi
lia concurrat, peregrinosq; sibi
reges circumspicere cœpit. Itaq;
cum pars Mithridatē Ponticū,
pars Ptolemæum ab Aegypto
arcessendum censeret, & occur
reretq;, quod Mithridates im
plicatus bello Romano esset,

20

Ptolemæus quoq; hostis Syriæ
semper fuisset, omnes in Tigrā
nem regem Armeniæ consen
serunt, instructum præter domesticas vires, Par
thica societate & Mithridatis affinitate. Igitur ac
citus in regnum Syriæ, per xvij. annos tranquil
lissimo regno potitus est, neq; bello aliū laceßere,
neq; laceßitus inferre aliq; bellum necesse habuit.
Sed sicut ab hostibus tuta Syria fuit, ita terræ motu
vastata est, quo clxx. hominum millia, & multæ vr
bes perierunt. Quod prodigium mutationē rerū
portendere aruspices responderunt. Igitur Tigrā
ne à Lucullo victo, rex Syriæ Antiochus Cyrice
ni filius ab eodem Lucullo appellatur. Sed quod
Lucullus dederat, postea ademit Pōpeius, qui pos
centi regnum respōdit, ne volenti quidem Syriæ
nedum reculari daturum se regē, qui xvij. annos
quibus Tigranes Syriam tenuit, in angulo Cilicię
latue

Terræmo
tus in Syria
maximus.

30

latue

Quod Trogus
in fine hu
ius libri in
mulat Iudæos quasi
latrones, haud veri
simile est, cū toties à
gentibus per circui
tū positus ad idolola
triā prouocati, pro
patrijs legibus ad
mortē usq; pugnaue
runt, præsertim sub
ducibus Maccabæis
id quod duo libri
Maccabæorū abun
dē testantur.

latuerit: victo autem eodem Tigrane à Romanis
alieni operis præmia postulet. Igitur vt habenti
regnum non ademerit, ita quo cesserit Tigrani,
non daturum quod tueri nesciat, ne rursus Syriam
Iudæorum & Arabum latrocinijs infestam red
dat. Atq; ita Syriam in prouincię formam redigit,
paulatimq; oriens Romanorum, discordia cōian
guineorum regum, factus est.

IUSTINI HISTORICI
LIBER XLI.

10

Parthia Roma
ni Imperij li
mes, secūdam
Ptolemæicā descrip
tionē habet ab occi
dente Mediā & Per
sidē, ab oriēte Ariā
& Drangianam, à
septentrione Hyrcā
niam, & à meridie
Carmaniā. Ceterū
quomodo habitato
res eius uenerint ab
obscura & seruili
conditione, qualem
habuerint sermonē
quali usi fuerint ue
stitū, quibus prædi
ti fuerint moribus,
qualēq; habuerint
pugnandi rationem
autor in hoc libro
pulchre edisserit.

Parthi, penes quos,
velut diuisione or
bis cum Romanis
facta, nunc orien
tis imperium est,
Scythiarum exules fuerunt.

Parthorum
origo.

Hoc etiam ipsorum vocabulo
manifestatur. Nam Scythico
sermone Parthi exules dicun
tur. Hi & Assyriorum & Me
dorum temporibus inter orien
tales populos obscurissimi fue
re. Postea quoq; cum imperium
orientis à Medis ad Persas
translatum est, veluti vulgus
sine nomine præda victorum
fuerunt. Postremò Macedonibus
triumphato oriente, seruiē
runt, vt cuius mirum videat
tur, ad tantam eos felicitatem
per virtutem prouectos, vt im
perio veluti seruile vulgus fue
re. A Romanis quoque trinis
bellis per maximos duces flo
ren

20
Parthi exu
les.

30

rentissimis temporibus laceffiti, soli ex omnibus
genibus non solum pares, verum etiam victores
fuerunt. Quanquam plus glorię sit, inter Assyria &
Medica Persicęq; memorata olim regna, & opu-
lentissimum illud mille vrbium Bactrianum im-
perium emergere potuisse, quā longinqua bella
vicisse. Præterea cum grauib; Scythicis & vici-
nalibus bellis assiduis vexati, varijsq; periculo-
rum certaminibus vrgerentur, hi domesticis sedi-
tionibus Scythia puiſi, solitudines inter Hyrcaniã
& Dacas, & Arcos, & Spartanos, & Maianos fur-
tim occupauere fines. Deinde nõ intercedentibus
primo finitimis, postea etiam prohibentibus, in
tantum protulere, vt nõ immensa tantum iam ac
Profunda camporum, verum etiam prærupta col-
lium montiumq; ardua occupauerint. Ex quo fit,
vt Parthiæ pleraq; finium aut æstus, aut frigoris
magnitudo possideat: quippe cum montes nix, &
campos æstus infestet. Administratio gentis, post
defectionem Macedonici imperij, sub regibus fuit
Proximus maiestati regum, populorum ordo est:
ex hoc duces in bello, ex hoc rectores in pace ha-
bentur. Sermo his inter Scythicum Medumq; me-
dius, ex vtroq; mixtus. Vestis olim sui moris, po-
steaq; accedere opes, vt Medis perlucida, ac flui-
da. Armorum patrius ac Scythius mos. Exerci-
tium non vt alię gentes liberorum, sed maiorem
partem seruorum habent: quorum vulgus, nulli
manumittendi potestate permissa, ac per hoc om-
nibus, seruis nascentibus indies, crescit. Hos pari-
cura ac liberos suos habent, & equitare & sagitta-
re magna industria docent. Locupletissimus vt
quisque est, ita plures in bello equites regi suo præ-
bet. Deniq; Antonio bellum Parthis inferenti, cū
L. millia equitum occurrerent, soli *DCCC. libe-
ri fuere. Cominus in acie præliari nesciunt, obse-
sasq; expugnare vrbes. Pugnant aut procurrenti-
bus

Parthiæ si-
lus.

Parthorum
sermo, &
vestitus

ij. 450

bus equis, aut terga dantibus, sæpe etiam fugam
simulāt, vt incautiores aduersus vulnera inseque-
tes habeant. Signum his in prælio non tuba, sed
tympano datur, nec pugnare diu possunt. Cæte-
rum intolerandi forent, si quantus his impetus
est, vis tanta & perseuerantia esset. Plerunque in
ipso ardore certaminis prælia deserunt, ac paulo
post pugnam ex fuga repetunt: vt cum maxime
vicisse te putes, tunc tibi discrimen subeundum sit
Munimentum ipsis equisq; loricae sunt plumatae
quæ vtrunque toto corpore tegunt. Auri argentiq;
nullus nisi in armis vsus. Vxores dulcedine varię
libidinis singuli plures habent, nec vlla delicta ad-
ulterijs grauius vindicant. Quamobrem fœ-
minis non conuiuia tantum virorum, verum et-
iam conspectum interdicit. Carne non nisi
venatibus quæſita vescuntur. Equis omni tempo-
re vectantur, illis bella, illis conuiuia, illis publica
ac priuata officia obeunt: super illos ire, consistere
mercari, colloqui. Hoc deniq; discrimen inter ser-
uos liberosq; esse, quod serui pedibus: liberi nõ ni-
si equis incedunt. Sepultura vulgò aut auium aut
canum laneatus est. Nuda demum ossa terra obru-
untur. In superstitionibus ad curam deorum præ-
cipua omnibus veneratio est. Ingenia genti tumi-
da, seditiosa, fraudulenta, procacia. Quippe vio-
lentiam viris, mansuetudinē mulieribus assignant
Semper aut in externos aut in domesticos morus
inquieta, natura taciti, ad faciendum quā ad di-
cendum promptiores, Proinde secunda aduersaq;
silentio regunt. Principibus meru, non pudore pa-
rent: in libidinem proiecti, in cibum parci, fides
dictis promissisq; nulla, nisi quatenus expedit.
Post mortem Alexandri Magni cum inter successo-
res eius orientis regna diuiderentur, nullo Mace-
donum dignante Parthorum imperium, Satage-
nori externo socio traditur. Hi postea, dedu-
ctis

Parthorum
pugnandi ra-
tio.

10

20

Sepultura,
Superstitia
in deorum
cura.
Ingenia.

30

etis Macedonibus, in bellum civile, cum cæteris
 superioris Asiæ populis, Eumenem secuti sunt:
 quo victo, ad Antigonū transiere. Post hunc à Ni-
 canore Seleuco, ac mox ab Antiocho & successori-
 bus eius possessi: à cuius pronepote Seleuco pri-
 mum defecere primo Punico bello, L. Manlio Pi-
 sone, Atrilio Regulo consulibus, Huius defectio-
 nis impunitatē illis, duorum fratrum regū Seleu-
 ci & Antiochi discordia dedit: qui dum sibi inui-
 cem eripere regnum volunt, persequi defectores
 10 omiserunt. Eodem tēpore etiam Theodotus mil-
 le urbiū le urbium Bactrianorum præfectus defecit, regem
 Bactriano- que se appellari iussit: quod exemplum secuti to-
 rū præfe- tius orientis populi, à Macedonibus defecere. E-
 ritus. rat eo tempore Arsaces vir sicut incertæ originis
 ita virtutis expertæ. Hic solitus latrocinij & ra-
 pro vivere, accepta opinione Seleucum à Gallis in
 Asia victum, solutus regis metu, cum prædonum
 manu Parthos ingressus præfectum eorum Andra-
 20 goram oppressit, sublatoq; eo imperium gētis in-
 uasit. Non magno deinde post tempore, Hyrcano-
 rum quoq; regnum occupauit, atq; ita duarum ci-
 uicatum imperio præditus, grandem exercitū pa-
 rat, metu Seleuci & Theodoti Bactrianorū regis.
 Sed cito morte Theodoti metu liberatur, cū filio
 eius & ipso Theodoto fœdus ac pacem fecit, nec
 multo post cum Seleuco rege ad defectores perse-
 quendos veniente, congressus victor fuit: quem
 diem Parthi exinde solennem, velut initium liber-
 30 tatis obseruant. Reuocato deinde Seleuco nouis
 motibus in Asiam, dato laxamento, regnum Par-
 thicū format, militē legit, castella munit, ciuitates
 Clarā alij firmat, urbem quoq; nomine * Daram in monte
 appellant Thaborteno condit. Cuius loci ea conditio est, vt
 neq; munitius quicquam esse, neque amœnius pos-
 sit. Ita enim & præruptis rupibus vndique cingl-
 tur, vt tutela loci nullis defensoribus egeat & soli
 circum

circumiacentis tanta vbertas est, vt proprijs opi-
 bus expleatur. Lam fontium ac sylvarum ea copia
 est, vt & aquarū abundātia irrigetur, & venatio
 num voluptatibus exornetur. Sic Arsaces quæsito
 simul constitutoq; regno, nō minus memorabilis
 Parthis, q̄ Persicis Cyrus, Macedonibus Alexāder
 Romanis Romulus, matura senectute decedit. Cu-
 ius memoriæ hunc honorem Parthi tribuerunt,
 vt omnes exinde reges suos Arsaces nomine nun-
 cupent. Huius filius & successor regni, Arsaces & 10
 ipse nomine, aduersus Antiochum Seleuci filium
 C. millibus peditum, & XX. millibus equitū in-
 structus, mira virtute pugnavit, ad postremum in
 societatem eius assumptus est. Tertius Parthis rex
 Pamparius fuit, sed & ipse Arsaces dictus: nam (si-
 cut supra dictum est) omnes reges suos hoc no-
 mine, sicuti Romani Cæsares, Augustosq; cogno-
 minauerunt. Hic actis in regno XII. annis dece-
 sit, relictis duobus filijs Mithridate & Pharnace:
 quorum maior Pharnaces more gentis hæres re- 20
 gni, Mardos validam gentem bello domuit, nec
 multo post decessit, multis filijs relictis: quibus
 præteritis, fratri potissimum Mithridati, insignis
 virtutis viro, reliquit imperiū, plus regno quam
 patrio deberi nomini ratas, potiusq; patriq; quam
 liberis consulendum. Eodem ferme tempore sicut
 in Parthis Mithridates, ita in Bactris Eucratides,
 magni vtrique viri regna ineunt. Sed Partho-
 rum fortuna felicio, ad summum hoc duce im-
 perij fastigium eos perduxit. Bactriani autē per 30
 varia bella iactati, non regnum tantum, verum-
 etiam libertatem amiserunt. Siquidem Sogdiano
 rum, & Dranganitanorum Indorumque bellis fa-
 tigati, ad postremum ab inualidioribus Parthis ve-
 nit exangues oppressi sunt. Multa tamen Eucra-
 tides bello magna virtute gessit, quibus attritus,
 cum obsidionem Demetrijs regis Indorum patere
 tur,

Pietas in pa-
triam.

Fortē, Drā-
gianorum.

tur, cum CCC. militibus LX. millia hostium affi-
 duis eruptionibus vicit. Quinto itaque mense li-
 beratus Indiam in potestatem redegit. Vnde cum
 se reciperet, a filio, quem socium regni fecerat, in
 itinere interficitur: qui non dissimulato parricidio,
 velut hostem, non patrem interfecisset, & per san-
 guinem eius currum egit, & corpus abijci in sepul-
 tum iussit. Dum hæc apud Bactros geruntur, inte-
 rim inter Parthos & Medos bellum oritur, cum va-
 rius utriusque populi casus fuisset, ad postremum vi-
 ctoria penes Parthos fuit. His viribus auctus Mi-
 thridates, Mediæ Bachasum in regno præponit,
 ipse in Hyrcaniam proficiscitur. Vnde reuersus,
 bellum cum Elimeorū rege gessit: quo victo hanc
 quoque gentem regno adiecit, imperiumque Partho-
 rum a monte Caucaſo, multis populis in ditionem
 redactis, vsque ad flumen Euphratem protulit. Atque
 ita aduersa valetudine correptus, non minor Ar-
 face proauo gloriosa senectute decessit.

Magnæ cru-
 delitatis ex-
 emplum.

30 Mithrida-
 tis regis
 Parthorum
 31. cia bel-
 la.

20

IUSTINI HISTORICI
 LIBER XLII.

30

Ost necē Mi-
 thridatis Par-
 thorum regis,
 Phrahartes fi-
 lius eius rex
 constituitur:
 qui cum infer-
 re bellum in ultionem tentati ab
 Antiocho Parthici regni, Syriæ
 statuisset, Scytharum motibus
 ad sua defendenda reuocatur.
 Namque Scythæ in auxilium Par-

R Eges Partho-
 rum hoc or-
 dine sibi in
 regno successerunt
 Primus fuit Arsa-
 ces, a quo Parthiom-
 nes reges suos Arsa-
 ces appellant, sicut
 Romani a Cæsare
 Cæsares, Secundus
 fuit filius eius Ar-

faces, tertius Pam-
 patius Arsaces quar-
 tus filius eius Phar-
 naces, quintus Mi-
 thridates frater e-
 ius, sextus Phrahar-
 tes Mitridatis filius
 de quo agitur in pri-
 cipio huius libri sep-
 timus Artabanus,
 octauus Mithrida-
 tes magnus.

rhorum aduersus Antiochum
 Syriæ regem mercede sollicita-
 ti, cum cōfecto iam bello super-
 uenissent, & in calumniam tar-
 dius latius auxiliij mercede frau-
 darentur, dolentes tantum eis
 itineris frustra mensum, cum
 vel stipendium pro vexatione,
 vel alium hostem dari sibi pos-
 cerent, superbo responso offen-
 si, fines Parthorum vastare cœ-
 perunt. Igitur Phrahartes cum ad-
 uersus Scythas proficisceretur,
 ad tutelam regni reliquit Hymenum quendam pue-
 ritiam sibi flore conciliatum, qui tyrannica crude-
 litate, oblitus & vitæ præteritæ, & vicarij officij
 Babylonios, multasque alias ciuitates importunè
 vexauit. Ipse autem Phrahartes exercitum Græco-
 rum, quem bello Antiochi captum, crudeliter su-
 perbèque tractauerat, in bellum secum ducit, imme-
 mor prorsus, quod hostiles eorum animos nec ca-
 ptiuitas minuerat, & insuper iniuriarum indigni-
 tas exacerbauerat. Itaque cum inclinatum Partho-
 rum aciem vidissent, arma ad hostes transtulerunt
 & diu cupitam captiuitatis vlcionem exercitus
 Parthici & ipsius Phrahartis regis, cruenta cæde
 executi sunt. In huius locum Artabanus patruus
 eius rex substituitur, Scythæ autem contenti vi-
 ctoria, depopulata Parthia, in patriam reuertun-
 tur. Sed Artabanus bello Colchatarum illato, in bra-
 chio vulneratus, statim decedit. Huic Mithridates
 filius succedit, cui res gestæ Magnum cognomen
 dedere. Quippe claritatem parentum, emulatio-
 ne uirtutis accensus, animi magnitudine supergre-
 ditur. Multa igitur bella cum finitimis magna vir-
 tute gessit, multosque populos Parthico regno ad-
 didit. Sed & cum Scythis prosperè aliquoties di-
 micauit

12

20

30

* Artua ^{de} micauit, vltorq; iniuriæ paren-
 Plutarchus tum fuit: ad postremum * Arto
 appellat adisti Armeniorū regi bellum
 intulit. Sed quoniam ad Arme-
 niam transitum facimus, origo
 eius paulo altius repetenda est.
 Neque enim silentio præteriri
 tantum regnum fas est, cū fines
 eius post Parthiam omnium re-
 10 gnorum magnitudinem supe-
 rrent. Siquidem Armenia à Cap-
 padocia vsq; vndecies centena
 20 millia ad mare Caspium patet,
 sed in latitudine, millia passu-
 um septingenta porrigitur.
 Conditra est autem ab Armenio
 Iasonis Thessali comite: quem
 cum perdere propter insignem
 periculosamq; regno suo virtu-
 20 tem Pelias rex cuperet denun-
 ciata militia in Colchos eum a-
 bire iubet, pellemq; arietis me-
 morabilē gentibus reportare, sperans interitū vi-
 ri, aut ex periculo tā lōgg navigationis, aut ex bel-
 lo tam profundæ barbariæ. Igitur Iason diuulga-
 ta opinione tam gloriosę expeditionis, cum ad eū
 certatim principes iuuentutis totius ferme orbis
 concurrerent, exercitum fortissimorum virorum
 Argonautæ qui Argonautæ cognominati sunt, comparauit.
 30 Quem cum magnis rebus gestis incolumē redux-
 isset, rursus à Pelia filijs Thessalia pulsus, magna
 vi, cū ingenti multitudine, quæ ad famā virtutis
 eius ex omnibus gentibus quotidie confluebat, co-
 mite Medea vxore, quā repudiatam miseratione
 exilij rursus receperat, & Medeo priuigno ab Ae-
 geo rege Atheniensium genito, Colchos repetiuit
 socerūque etiam regno pulsum restituit. Magna
 deinde

a [Armenia.]
 Armenia maior,
 quam Hebraismus
 uocat Ararat, ab o-
 riēte habet Mediā
 & mare Hyrcanum
 ab occidente Arme-
 niā minorē & Cap-
 padociam, à meri-
 die Persidem atque
 Mesopotamiam, à
 septentrione uero
 Colchidem. Iberiā
 & Albaniam. In ea
 sunt fontes Eufra-
 tis atque Tigridis:
 in ea montes Gor-
 dai, in quibus post
 diluuium quieuit
 arca Noë.

deinde bella cum finitimis gessit, captasque ciui-
 tates partim regno soceri, ad abolendam superio-
 ris militiæ iniuriam, qua & filiam eius Medeam
 abduxerat, & filium Oceræ Aegialum interfece-
 rat, adiunxit partim populis quos secum adduxe-
 rat, assignauit. Primus humanorum post Hercu-
 lem & Liberum, qui reges orientis fuisse tradun-
 tur, eam cæli plagam domuisse dicitur, populis
 quibusdam Phrygium & Anisstratum, aurigas
 Castoris & Pollucis duces assignauit: cum Alba-
 nis fœdus percussit, qui Herculem ex Italia ab
 Albano monte, cum Geryone extincto, armen-
 ta eius per Italiam duceret, sequuti dicuntur, quiq;
 memores Italicæ originis, exercitum Cn. Pom-
 peij bello Mithridatico fratres salutauere. Itaque
 Iasoni torus ferme oriens vt conditori, diuinos
 honores templaque constituit: quæ Parmenion
 dux Alexā dri Magni post multos annos dirui iul-
 sit, ne cuiusquam nomen in oriente venerabilius

b [Medeam ur-
 bem.] Sacra litera
 aliud uidentur in-
 dicare. nempe reg-
 num Mediæ natum
 à Madai filio Ia-
 pheth. Vnde Gen.
 10. Filij Iapheth,
 Gomer, & Magog
 Madai & Iauā, Tu-
 bal, Mæsech & Ti-
 ras, Vocat autem
 Hebraismus Medi-
 am Madai, & Græ-
 ciam Iauā, Scythiā
 Mæsech &c.

quām Alexā dri esset. Post mor-
 tem Iasonis Medus æmulus vir-
 20 tutis eius in honorem matris
 Medæ. Medeam urbem con-
 didit, regnūque ex nomine
 suo Medorum constituit, sub
 cuius maiestate* oriētis postea
 30 imperium fuit. Albanis vici-
 næ Amazones sunt, quarum
 reginam Thalestrem concubi-
 tum Alexandri petisse, mul-
 ti autores prodidere. Armeni-
 us quoque & ipse Thessalus, v-
 nus de numero ducum Iasonis
 recollecta multitudine, quæ
 amisso Iasone rege passim va-
 gabatur, Armeniam condidit,
 à cuius montibus Tigris flu-
 uius

10
 Albani in
 riēte ex Ita-
 lia oriundi

*amæ

Loco nomē
 est Elingo
 sine

uius modicis primo incrementis nascitur. Interie-
cto deinde aliquanto spacio, sub terras mergitur,
atq; ita post XXV. millia passuum grāde iam flu-
men in regionē Sophone emergit, ac sic in paludes
Euphratis recipitur. Igitur Mithridates rex Par-
thorum post bellum Armeniæ, propter crudelita-
tem, à senatu Parthico regno pellitur. Frater eius
Horodes cum regnum vacans occupasset, Babylo-
niam quò Mithridates confugerat, diu obsidet, &
10 fame coactos in deditiōem oppidanos compellit.
Mithridates autem fiducia cognationis vltro se in potestatem Horodis tradit, Sed Horodes plus hostem quàm fratrem cogitans, in conspectu suo trucidari eum iussit. Et post hæc, bella cum Romanis gessit, Crassumq; imperatorem cum filio & omni exercitu Romano deleuit. Huius filius Pacorus missus ad persequendas Romani belli reliquias, magnis rebus in Syria gestis, in Parthiam patri suspectus reuocatur: quo absente, exercitus Parthorum relictus in Syria, à Cassio questore Crassi, cum omnibus ducibus trucidatur. His itaq; gestis, non magno post tempore Romanis inter Cæsarem Pompeiumq; ciuile bellum oritur, in quo Parthi Pompeianarū partium fuere, & propter amicitiam cum Pompeio bello Mithridatico iunctam, & propter Crassi necem, cuius filium in partibus Cæsaris esse audierant, què vltorem patris victore Cæsare futurum non dubitabant. Itaq; victis partibus Pompeianis, & Cassio & Bruto auxilia aduersus Augustum & Antonium misere: & post belli finem rursus Pacoro duce, cum Labieno in ita societate, Syriā & Asiam vastauere, castraq; Ventidij, qui post Cassium absente Pacoro exercitum Parthicum fuderat, magna mole aggrediuntur: sed ille simulato timore diu se cōtinuit, & insultare Parthos aliquantisper passus est. Ad postremum in securos lætosq; partem

Hyrodes,
Plutarch.

Parthorum
cum Roma
nis bella.

Parthi à Vē
tidio uicti.

tēm legionum emisit, quarum impetu fusi Parthi, in diuersa abiere. Pacorus autem cum fugientes suos abduxisset secum legiones Romanas putaret, castra Ventidij veluti sine defensoribus aggreditur. Tunc Venridius reliqua parte legionum emissis, vniuersam Parthorum manum cum rege ipso Pacoro interficit: nec vilo bello Parthi vnquā maius vulnus acceperunt. Hæc cum nunciata in Parthia essent, Horodes pater Pacori, qui paulò ante vastatam Syriam, occupatam Asiam, à Parthis audierat, victoremq; Pacorum Romanorum gloriabatur, repente filij morte, & exercitus clade audita, ex dolore ad furorem vertitur. Multis diebus non alloqui quenquam, non cibum sumere, non vocem mittere, ita vt mutus factus videretur. Post multos deinde dies, vbi dolor vocem laxauerat, nihil aliud quàm Pacorum vocabat: Pacorus illi videri, Pacorus audire videbatur, cum illo loqui, cum illo consistere, interdum quasi amissum flebiliter dolebat. Post longum deinde luctū, alia sollicitudo miserandum senem inuadit, quem ex numero triginta filiorum in locum Pacori regem constituat. Multæ pellices, ex quibus generata tāta iuuetus erat, pro suis quæq; sollicitæ, animū senis obsidebant. Sed fatum Parthiæ fecit, in quam quasi solenne est reges parricidas haberi, vt sceleratissimus omnium, & ipse Phrahartes nomine, rex statueretur. Itaq; statim, quasi nollet mori naturaliter, patrem interfecit, fratres quoq; triginta trucidat. Sed nec in filijs cessant parricidia. Nam cum infestos sibi optimates propter assidua scelera videret, nec esset qui nominari rex posset adultum filium interfici iubet. Huic Antonius propter auxilium aduersus se & Cæsarem latum, bellum cum XVI. validissimis legionibus intulit: sed grauiter multis prælijs vexatus, à Parthia re fugit. Qua victoria insolentior Phrahartes reddi-

10

Horodis fu-
ror & insa-
nia.

20

Phrahartis
immania
parricidia.

30

*aliq; nomē
natim rex
possit crea-
ri.

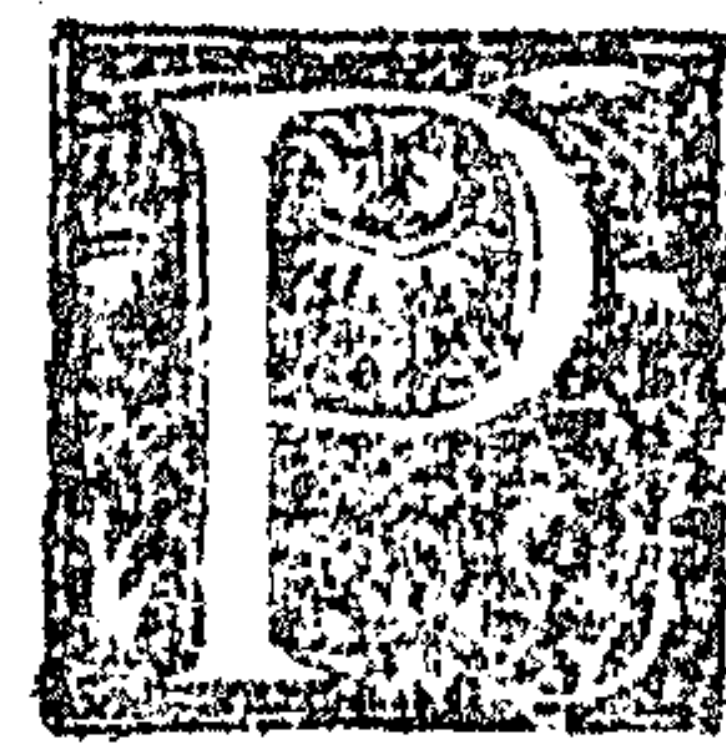
tus, cum multa crudeliter consuleret, in exilium a populo suo pellitur. Itaque cum magno tempore finitimas ciuitates, & ad postremum Scythas precibus fatigasset, Scytharum maximo auxilio in regnum restituitur. Hoc absente regem Parthi Tyridatem quendam constituerant: qui audito Scytharum aduentu, magna amicorum manu ad Caesarem in Hispaniam bellum tunc temporis gerentem profugit, obsidem Caesari minimum filium Phrahartem ferens, quem negligentius custoditum rapuerat. Quo cognito, Phrahartes legatos statim ad Caesarem mittit, seruum suum Tyridatem & filium remitti sibi postulat. Caesar & legatione Phrahartem audita, & Tyridatis postulatis cognitis (nam & ipse restitui in regnum desiderabat, iuris Romanorum futuram Parthiam affirmans, si eius regnum muneris eorum fuisset) neque Tyridatem dediturum se Parthis dixit, neque aduersus Parthos Tyridati auxilia daturum. Ne tamen a Caesare nihil per omnia obtentum videretur, Phraharti filium sine precio remisit, & Tyridati quoad manere apud Romanos velle, opulentum sumptum praebere iussit. Post haec finito Hispano bello, cum in Syriam ad componendum orientis statum peruenisset, metum Phraharti iniunxit, ne bellum Parthiae velle inferre. Itaque tota Parthia captiui ex Crassiano, siue Antonij exercitue collecti, signaque cum his militaria Augusto remissa. Sed & filij nepotesque Phrahartem obsides Augusto dati, plusque Caesar magnitudine nominis sui fecit, quam armis alius imperator facere potuisset.

Signa & captiui Romani a Parthis Augusto remissi.

Iusti

IUSTINI HISTORICI
LIBER XLIII.

Scribit & Solinus ab initio sui libri, primos Italiae cultores fuisse Aborigines, qui sic appellati fuerunt quod errantes conuenerunt in agrum qui nunc est populi Romani, quorum rex primus fuit Saturnus. Alij putant Aborigines sic dictos graeco nomine, quod motes incoluerint. Porro motes Capitolinus primum a Saturno fuit Saturnus appellatus: sed cum postea fundamenta forederentur aedis Iouis & caput hominis inueniretur, appellari cepit mons Capitolinus. a [Ab Arcadiae urbe.] Solinus: Palatium nemo dubitauerit, quin Arcades habeat autores, a quibus primum Pallan-

ARTHICIS orientalesque, ac totius propemodum orbis rebus expeditis ad initia Romanae urbis Trogus, velut post longam peregrinationem domum reuertitur: ingrati ciuis officium existimans, si cum omnium gentium res gestas illustrauerit, de sola tantum patria taceat. Breuiter igitur initia Romani imperij perstringit, ut nec modum propositi operis excedat, nec utique originem urbis, quae est caput totius orbis, silentio praetermittat. Italiae cultores primi Aborigines fuere, quorum rex Saturnus tantae iustitiae fuisse traditur, ut neque seruerit sub illo quisquam, neque quicquam priuatae rei habuerit, sed omnia communia, & indiuisa omnibus fuerint, veluti vnum cunctis patrimonium esset. Ob cuius exempli memoriam cautum est, ut Saturnalibus, exaequato omnium iure, passim in conuiujs serui cum dominis recumbant. Itaque Italia regis nomine Saturnia appellata est, & mons quem inhabitabat, Saturnus.

10
Vrbis Romanae origo & initium.

20

Idco cerariū um Romae uolebant esse in templo Saturni.

30

in quo nunc, veluti à Ioue pul-
fo sedibus suis Saturno, Capi-
tolium est. Post hunc tertio lo-
co regnasse Faunum ferunt,
sub quo Euander * ab Arcadię
vrbe Pallanteo in Italiam cum
mediocri turbapopularium ue-
nit: cui Faunus & agros & mō-
tem, quem ille postea Palati-
num appellauit, benigne assign-
auit. In huius radicibus tem-
plum Lyceo, quem Gręci Pa-
na, Romani Lupercum appel-
lant, constituit. Ipsum dei simu-
lachrum nudum caprina pelle
amictum est, quo habitu nunc
Romę Lupercalibus decurri-
tur. Fauno fuit vxor nomine
Fatua, quę assidue diuino spi-
ritu impleta, velut per furo-
rem futura pręmonebat: vn-
de adhuc qui inspirari solent,
fatuari dicuntur. Ex filia Fau-
ni & Hercule, qui eodem tem-
pore extincto Geryone armę
ta, victorię pręmia, per Italiã
ducebat, stupro conceptus La-
tinus procreatur: quo tenente
regnum Aeneas ab Illo, Troia
à Gręcis expugnata, in Italiã
venit. statimq; pręlio excep-
tus, cum in aciem exercitum e-
duxisset, & ad colloquiũ voca-
tus, tantam admirationem sui
Latino prębuit, vt in societa-
tem regni reciperetur, & Lau-
inia in matrimonium data, ei

Aeneae in
Italiam ad-
uentus.

teum oppidum con-
ditum, quod aliquã
diu Aborigines ha-
bitarunt, sed propter
incommodum uicinę
paludis, quam prę-
terfluens Tyberis se-
cerat, profecti Rea-
te, postmodum reli-
querunt. Ceterum
Lupercala lupa dici-
tur, locus sub Pala-
tino monte, sacra-
tus ab Euandro Pa-
ni deo Arcadię, qui
Lyceus uocatur: quã-
uis quidam ita ap-
pellatũ uelint, quod
lupa ibi Remum &
Romulum nutriue-
rit. Hinc Luperca-
lia uocantur sacra,
quę in eo loco fie-
bant mense Februa-
rio. b ¶ Rutulo-
rum.] Sunt Rutuli
populi Italię nõ lō-
ge ab urbe Roma-
na habitantes, ubi
scilicet Ardea oppi-
dum est. c ¶ Lon-
gam Albam.] Est Al-
ba nomē urbis in La-
tio sitę, à qua Alba
ni po

ni populi, & Alba-
nus mōs. Vocata est
autem longa, ut Li-
uius scribit, à situ
porrectę in dorso
urbis, fuitq; trecen-
tis annis regni caput
mine vxoris Lauinię condidit. Bellum deinde ad-
uersus Mezentium regem Etruscorum gessit, in
quo cum ipse occidisset, in locum eius Alcanius fi-
lius successit: qui Lauinio relicto, longam Albã
condidit, quę trecētis annis caput regni fuit. Post
multos deinde urbis huius reges ad postremum
Numitor & Amulius regno potiti sunt. Sed Amu-
lius cum grate potiozem Numitorem oppressisset
filiam eius Rheam in perpetuam uirginitatem,
ne quis vindex regni sexus uirilil ex genere Nu-
mitoris oriretur, demersit, addita iniurię specie
honoris, vt non damnata, sed sacerdos electa ui-
deretur. Igitur clausa in luco Marti sacro, duos
pueros, incertum stupro, an ex Marte conceptos,
enixa est: quo cognito, Amulius multiplicato me-
tu, prouentu duorum, pueros exponi iubet, & puel-
lam uinculis onerat, ex quorum iniuria decessit.
Sed fortuna origini Romanę prospiciens, pueros
lupę alendos obtulit: quę amissis catulis distēta
uhera exinanire cupiens, nutricem se infantibus
prębuit. Cum sæpius ad paruulos, ueluti ad catu-
los reuerteretur, rem Faustulus pastor animaduer-
tit, subtractosq; ferę inter greges pecorum agre-
sti uita nutriuit. Martios pueros fuisse, siue quod
in luco Martis enixi sunt, siue quod à lupa, quę in
tutela Martis est, nutriti, ueluti manifestis argu-
mentis creditũ est. Nomina pueris, alteri Remo al-
teri Romulo fuere. Adultis inter pastores, de uir-
tute quotidiana certamina, & vires & pernicitatē

Bellum Ae-
neae cū Tur-
no.

20

30

Romulus
& Remus

z §

auxere

auxere. Igitur cum latrones à rapina pecorum in-
dustrie frequenterq; summouerent, Remus ab iis
dem latronibus captus, & veluti ipse esset, quod in
alijs prohibebat, regi offeritur: crimini datur, qua-
si greges Numitoris infestare solitus esset. Tunc à
rege in vltionem Numitori traditur. Sed Numi-
tor adoleſcētia iuuenis per motus, & insuspicionē
expositi nepotis adductus, cū eū nunc lineamento
10 rū filiae similitudo, nūc aetas expositionis tēpori
Romulo superuenit: à quo origine cognita puero
rū, facta conspiratione, & adoleſcentes in vltionē
maternę necis, & Numitor in vindictā erepti reg-
ni armātur. Occiso Amulio regnū Numitori resti-
tuitur, & ibi vrbs Romana ab adoleſcētibus cōdi-
tur. Tūc & senatus centū seniorū, qui patres dicti
sunt cōstituitur. Tunc & vicinis cōnubia pastorū
dedignanribus, virgines Sabinę rapiuntur, finiti-
misq; populis armis subiectis, primū Italiae, mox
20 orbis imperium quęsitum. Per ea adhuc tempora
reges hastas pro diademate habebant, quas Grę-
ci *ακμήτρα* dixere. Nam & ab origine rerum pro
dijs immortalibus veteres hastas coluere, ob cuius
religionis memoriam adhuc deorum simulacris
hastę adduntur. Temporibus Tarquinij regis ex
Asia Phocensium iuuentus ostio Tyberis inuecta,
amicitiam cum Romanis iunxit. Inde in vltimos
30 Gallię sinus nauibus profecta, Massiliam inter Li-
gures & feras gentes Gallorum condidit, magnā
que res, siue dum armis se aduersus Gallicam feri-
tatem tuentur, siue dum vltro laceſſunt, à quibus
fuerant antè laceſſiti, gesserunt. Namq; Phocenses
ex ignauitate ac macie terrę coacti, studiosius ma-
re q̄ terras exercuerunt, piscando, mercando, ple-
runq; etiam latrocinio maris, quod illis tempori-
bus gloria habebatur, vitam tolerabant. Itaq; in
vltimam Oceani oram procedere ausi, in sinum
Galli

Roma con-
ditur.

20 Hastę regū
pro diade-
mate insig-
nia.

Gallicum ostio Rhodani amnis deuenere: cuius lo-
ci amoenitate capti, reuersi domum referentes que
viderant, plures sollicitauerunt. Duces classi Furius
& Peranus fuere. Itaq; ad regem Segoregiorū Se-
nanum nomine, in cuius finibus urbem condere
gestiebant, amicitiam petentes, conueniunt. For-
tē eo die rex occupatus in apparatu nuptiarū Gy-
ptis filię erat, quam more gentis, electo inter epu-
las genero, nuptum tradere illi parabat. Itaq; cum
ad nuptias inuitati omnes processissent, rogantur 10
& Gręci hospites ad conuiuium. Introducta de-
inde virgo, cum iuberetur à patre aquam porrige-
re ei quem virum eligeret, tunc omissis omnibus,
ad Gręcos conuersa, aquam Perano porrigit: qui
factus ex hospite gener, locum condendę vrbs à
focero accepit. Condita igitur Massilia est prope
ostia Rhodani amnis, in remoto sinu veluti in an-
gulo maris. Sed Ligures incrementis vrbs inuidē-
tes, Gręcos assiduis bellis fatigabant. Qui pericu-
la propulsando, in tantum enituerunt, vt victis ho-
20 stibus, in captiuis agris multas colonias constirue-
rent. Ab his igitur Galli & vsum vitę cultioris,
deposita & mansuefacta barbaria, & agrorū cul-
tus, & vrbes mœnibus cingere didicerunt. Tunc
& legibus, non armis viuere, tunc & vitę putare,
tūc oliuā serere cōsueuerūt: adeoq; magnus & ho-
minibus & rebus impositus est nitor, vt non Grę-
cia in Galliam emigrasse, sed Gallia in Gręciam
translata videretur. Mortuo rege Senano Segore-
giorū, à quo locus acceptus cōdendę vrbs fuerat,
cum regno filius eius successisset Cōmanus, affir-
mante regulo quodam, quandoq; Massiliā exitio
finitimis populis futurā, opprimendamq; in ipso
exortu, ne mox validior ipsum obrueret, subne-
ctit & illā fabulā, Canem aliquando partu graui-
dī, locū à pastore precario petiisse in quo pareret
30 quo obrento, iterato petiisse, vt sibi educare in eo
dem

10
Insperatę
nuptię.

Massilia.

20
Capertinis
Galli ciuilē
& mansue-
tiores ui-
uendi ratio-
nem à Grę-
cis edocti.

30

Fabula ele-
gans

Commani
in Massiliē
ses insidiæ.

dem loco carulos liceret: ad postremum adultis ca-
tulis, fultā domestico præsidio, proprietatem loci
sibi vendicasse. Nō aliter Massilientes, qui nunc in
quilini videantur, quandoq; dominos regionū fu-
turos. His incitatus rex, insidias Massiliensibus
extruit. Ita solenni floraliorum die multos for-
tes ac strenuos viros hospitij iure misit in urbem
plures scirpis latentes, frondibusq; supertectos
induci vehiculis iubet, & ipse cum exercitu in pro-
ximis montibus delitescit, vt cū nocte prædictis
apertæ portæ forent, tempestiuè ad insidias adese-
sent, urbemq; somno ac vino sepultam armati
inquaderent. Sed has insidias mulier quædam regis
cognata prodigit: quæ adulterari cum Græco ado-
lescente solita, in amplexu iuuenis miserata for-
mam eius, insidias aperit, periculumq; declinare
iubet. Ille rem statim ad magistratus defert, atq;
ira pæfactis insidijs, Ligures comprehenduntur,
latentesq; de scirpis protrahuntur: quibus omni-
bus interfectis, insidiant regi insidiæ tenduntur.
Cæsa sunt cum ipso rege hostium VII. millia, Ex
inde etiam inde Massilienses festis diebus portas claudere, vi-
est quod cū gilias agere, stationem in muris obseruare, pere-
telo nemi- grinos recognoscere, curas habere, ac veluti bel-
mi licuit in lum habeant, sic urbem pacis temporibus custodi-
trare urbē re: ad cō illic bene instituta, non temporum neces-
sitate, sed recte faciendi consuetudine seruantur.
Vale. Post hæc illis magna cum Liguribus, magna cum
Gallis fuere bella: quæ res & vrbis gloriam auxit,
30 & virtutem Græcorum multiplicata victoria ce-
lebrem inter finitimos reddidit. Carthaginensium
quoq; exercitus, cum bellum captis piscatorum na-
uibus ortum esset, sæpe fuderunt, pacemq; victis
dederunt. Cum Hispanis amicitiam iunxerunt, cū
Romanis propè ab initio cōditæ vrbis fœdus sum-
ma fide custodierunt, auxilijsq; in omnibus bellis
industriæ socios iuuerunt: quæ res illis & virium
fiduciā

fiduciam auxit, & pacem ab hostibus præstitit.
Cum igitur Massilia fama rerum gestarum, & a-
bundantia opum, & virium gloria virente flore-
ret, repentè finitimi populi ad nomen Massilien-
sium delendum, veluti ad commune extinguendū
incendium concurrunt. Dux consensu omnium
Caramandus regulus eligitur, qui cum magno
exercitu lectissimorum virorum urbem hostium
obsideret, per quietem, specie toruæ mulieris, quæ
se deam dicebat, exterritus, vltropacem cum Mas-
siliensibus fecit: petitoq; vt intrare urbem & de-
os eorum adorare liceret, cum in arcem Mineruæ
venisset, conspecto in porticibus simulacro deæ,
quam per quietem viderat repente exclamat, il-
lam esse quæ se nocte exterruisset illam quæ rece-
dere ab obsidione iussisset: gratulatusq; Massilien-
sibus, quod animaduerneret eos ad curam deo-
rum immortalium pertinere, torque aureo do-
nata, dea, in perpetuum amicitiam cum Massiliensi-
bus iunxit. Parra pace, & securitate fundata, re-
uertentes à Delphis Massiliensium legati, quo mis-
si munera Apollini tulerāt, audiuerāt urbem Ro-
manam à Gallis captam, incensamq;: quam rem
nanciatam domi, publico funere Massilienses pro-
secuti sunt, aurumq; & argentum publicum & pri-
uatum contulerunt ad explendum pondus Gallis
à quibus redemptā pacem cognouerāt. Ob quod
meritum & immunitas illis decreta, & locus spe-
ctaculorum in senatu datus, & fœdus æquo iure
percutsum. In postremo libro Trogus maiores
suos à Volscis originem ducere, auum suum Tro-
gam Pompeium Sertoriano bello ciuitatem Cn.
Pompeio percepisse dicit. Patrum Mithridatico
bello turmas equitum sub eodem Pompeio duxit
se. Patrem quoque sub C. Cæsare militasse, episto-
larumque, & legationum, simul & annuli curam
habuisse.

Massiliensium
erga Roma-
nos studiū.

30
Popeij Tro-
gi genus &
maiores

Iustini

IUSTINI HISTORICI
LIBER XLIIII.

HISPANIA sicuti Europę terminos claudit, ita & huius operis finis futura est. Hanc veteres ab Ibero amne primum Iberiam, postea ab Hispalo Hispaniam cognominauerunt. Hęc inter Africam & Galliam posita, Oceani freto & Pyrenęis montibus clauditur: sicut minor vtraq; terra, ita vtraq; fertilior. Nā neq; vt Africa violēta sole torretur, neq; vt Gallia assiduis vētis fatigatur: sed media inter vtranq; hinc temperato calore, inde felicibus & tempestiuis imbribus in omnia frugum genera fecunda est, adeo vt non ipsis tantum incolis, verū etiā Italia, vrbicq; Romanę cunctarum rerum abundantiam sufficiat. Hinc enim nō frumēti tantum copia magna est, verum etiā vini, mellis, oleicq;. Nec ferri solum materia præcipua, sed & equorum pernices greges. Nec summa tantum terre laudanda bona, verū & abstrusorum metallorū felices diuitię iam lini sparticq; visingens. Minij certe nulla feracior terra. In hac cursus amniū non torrentes

Hispaniæ situs.

Hispaniæ laus & fertilitas.

*suppetat

30

Hispania maxima regio inter Africam & Galliam iacet, Oceani freto & Pyrenęis montibus clauditur, nullis terris posthabenda frugum copia, siue solis ubertatem, siue vinearū arborariosq; prouentus spectes: omni materia affluit, quęcūq; aut precio chara esse possit aut usu necessaria. Argētum, gemmas & aurum habet: ferrarijs nunquā deficit non cedit vitibus uincit oleis, non conuincit ibi sales, sed effodiunt. Salubritas cœli per omnē regionē æqualis, nulla paludū graui nebula inficitur, sed marina aura perflatur. Sed hæc in litera clare exprimentur.

rapidicq; vt noceant, sed lenes, & vineis campisq; irrigui, æstuariisq; Oceani affatim piscosi: pleriq; etiā diuites auro, quod in laudibus vehunt. *Vno tantum Pyrenęi montis doso adheret Gallię, reliquis partibus vndiq; in orbem mari cingitur. Forma terrę prope quadrata, nisi quod arcantibus freti littoribus in Pyrenęum cogit. Porro Pyrenęi montis spatium DC. millia passuum efficit. Salubritas cœli per omnem Hispaniam, æqualisq; aeris spiritus, nulla paludū graui nebula inficitur. Huc accedūt & marinę aurę vndiq; versus assidui flatus, quibus omnem prouinciam penetrantibus, euentilato terrestri spiritu præcipua omnibus sanitas reditur. Corpora hominū ad inediā, laborēq; animi ad mortē parati. Dura omnibus & stricta parsimonia bellū q̄ ocium malunt: si extraneus deest, domi hostē querunt: sepe tormētis pro filētio rerum creditarum immortui, adeo illis fortior taciturnitatis cura, quā vitę. Celebratur eadem etiam bello Punico serui illius patientia, qui vltus dominum inter tormenta risu exultauit, serenatq; lætitia crudelitatem torquentium vicit. Velocitas genti pernix, inquietus animus, plurimis militares equi & arma sanguine ipsorum chariora. Nullus nisi festis diebus epularum apparatus, Aqua calida lauari post secundum bellum Punicum à Romanis didicere. In tanta seculorum serie nullus illis dux magnus præter Viriatū fuit, qui annos decē Romanos varia victoria fatigauit (adeo feris propiora, q̄ hominibus ingenia sunt) quem ipsum nō iudicio populi electū, sed vt cauendi scientem, declinandorumq; periculorū peritū, secuti sunt. Cuius ea virtus continentiaq; fuit, vt cum cōsulares exercitus frequenter vicerit, tantis rebus gestis, non armorum, non vestis cultum, non denique victum mutauerit, sed in eo habitu, quo primū bellare cepit, perseuerauerit, vt quibus gregarius miles ipso impera-

*Vni Hispaniæ descriptio. Pyrenęi spatium.

hanbrej

20 Rarum patientiæ exemplum.

Viriatu Hispanorum dux. 30

Conceptus
equarū His
panarum.

imperatore etiam opulentior videretur. In Lusitanis iuxta fluvium Tagum, equas vento concipere multi autores prodiderunt: quæ fabulæ ex equarum fecunditate, & gregum multitudine natæ sunt qui tanti in Gallecia ac Lusitania, tam pernices videntur, ut non immerito ipso vento concepti videantur. Galleci autem Græcam sibi originem asserunt. Siquidem post finem Troiani belli Teucrum morte Aiacis fratris inuisum patri Telamoni, cum non reciperetur in regnum. Cyprum concessisse, atque ibi urbem nomine antiquæ patriæ Salaminam condidisse. Inde accepta opinione paternæ mortis, patriam repetisse. Sed cum ab Euryface Aiacis filio accessu prohiberetur, Hispaniæ littoribus appulsū loca, ubi nunc est Carthago nova, occupasse, inde Galleciam transisse, positisque sedibus genti nomen dedisse. Galleciæ autem portio Amphiochi dicitur, regio cum æris & plumbi vberissima, tum minio, quod etiam vicino flumini nomen dedit. Auro quoque ditissima, adeo ut etiam aratro frequenter glebas aureas excindat. In huius gentis finibus sacer mons est, quem ferro violari nefas habetur. Sed si quando fulgure terra proscissa est, quæ in his locis assidua res est, detectum aurum velut dei munus colligere permittitur. Fœminæ res domesticas, agrorumque culturas administrant, ipsi armis & rapinis seruiant. Præcipua his quidem ferri materia, sed aqua ipso ferro violentior: quippe temperamento eius ferrum acrius redditur, nec vllum apud eostelum probatur, quod non aut Bilbili fluuiio, aut Chalybe tingatur. Unde etiam Chalybes, fluuii huius finitimi, appellati, ferroque cæteris præstare dicuntur. Saltus vero Tartestorum in quibus Titanas bellum aduersus deos gessisse proditur, incolere Curetes: quorum rex vetustissimus Gargoris mellis colligendi usum primus inuenit. Huic cum ex filia stupro nepos prouenisset, pudore flagitij

Galleciæ
fertilitas.
Circa Eeti
cam.

30
Chalybes

flagitij, varijs generibus extinguere paruulum voluit sed per omnes casus fortuna quadam seruatus, ad postremum ad regnum tot periculorum miseratione peruenit. Primum omnium cum eum exponi iussisset, & post dies ad corpus expositi requirendum misisset, inuentus est vario ferarum lacte nutritus. Deinde relaxatum domum, tramite angusto per quem armenta comedere consueuerant, proijci iubet crudelis prorsus, qui proculcari nepotem, quæ simplici morte interfici maluit. Ibi quoque cum inuiolatus esset, nec alimētis egeret, canibus primo ieiunis, & multorum dierum abstinentia cruciatis mox etiam suis obijci iubet. Itaque cum non solum non nocerent, verum etiam quarundam vberibus aleretur ad vltimum in Oceanum abijci iussit. Tum plane manifesto quodam numine interfurentes æstus, ac reciprocantes vndas, velut nauæ, non fluctu veheretur, leni salo in littore exponitur: nec multo post cerua affuit, quæ vbera paruulo offerret. Inde denique conuersatione nutricis eximia puero pernitas fuit, interque ceruorum greges diu montes saltusque haud inferior velocitate peragravit. Ad postremum laqueo captus, regi datus dono est. Tunc ad liniamentorum similitudinem, ex notis corporis, quæ iniustæ paruulo fuerant, nepos est agnitus. Admiratione deinde tot casuum periculorumque, ab eodem successor regni destinatur, Nomen illi impositum Habidis: qui ut regnum accepit, tantæ magnitudinis fuit, ut non frustra deorum maiestate periculis ereptus videtur. Quippe barbarum populum legibus iunxit, boues primo aratro domari, frumentaque sulco ferere docuit, & ex agresti cibo melioribus vesci, odio eorum quem ipse passus fuerat homines coegit. Huius casus fabulosi viderentur, nisi & Romanorum conditores lupa nutriti, & Cyrus rex Persarum cane alitus proderetur, Ab hoc & ministria fer

Seuitia in
nepotem

10

Puer nutri
tus à cane,
sue, postre
mum cerua

20

Habis rex.

30

Historia de
Hercule &
Geryone.

ria seruilia populo interdicta, & plebs in septē vr-
bes diuisa. Mortuo Habidz, regnum per multa se-
cula à successoribus eius retentū est. In alia parte
Hispaniæ, & quæ ex insulis cōstat, regnū penes Ge-
ryonem fuit: in hac pabuli tāta lētitia est, vt nisi ab-
stinētia interpellata sagina fuerit, pecora rumpan-
tur. Inde deniq; armenta Geryonis, quæ illis tem-
poribus solæ opes habebantur, tantæ famæ fuerē,
vt Herculem ex Asia prædæ magnitudine illexe-
rint. Porro Geryonem ipsum non triplicis natu-
ræ, vt fabulis proditur, fuisse ferunt, sed tres fra-
tres tantæ concordiæ exstitisse, vt vno animo om-
nes regi viderentur: nec bellum Herculi sua spon-
te intulisse, sed cum armenta sua rapi vidissent, a-
missa bello reperisse. Post regna deinde Hispaniæ
primi Carthaginenses imperium prouinciæ occu-
pauere. Nam cum Gaditani à Tyro, vnde & Car-
thaginensium origo est, sacra Herculis per quietē
iussi in Hispaniam transtulissent, urbemq; ibi con-
didissent, inuidētibus incrementis nouæ urbis fi-
nitimis Hispaniæ populis, ac propterea Gaditanos
bello laceſsentibus, auxilium consanguineis Car-
thaginenses miserunt. Ibi felici expeditione & Ga-
ditanos ab iniuria vindicauerunt, & maiorem par-
tem prouinciæ imperio suo adiecerunt. Postea quo-
que hortantibus primæ expeditionis auspicijs, Ha-
milcarem imperatorem cum magna manu ad oc-
cupandam prouinciā miserunt: qui magnis re-
bus gestis dum fortunam inconsultius sequitur, in
insidias deductus occiditur. In huius locum gener
ipſius Hasdrubal mittitur, qui & ipse à seruo His-
pani cuiusdam, vlciscente domini iniustam necem
interfectus est. Maior vtroq; Hannibal impera-
tor Hamilcaris filius succedit. Siquidem res gestas
vtriusq; supergressus, vniuersam Hispaniam do-
muit. Inde Romanis illato bello, Italiam per an-
nos se decim varijs cladibus fatigauit: cum interea
Roma-

Romani, missis in Hispaniam Scipionibus, primo
Pænos prouinciæ expulerunt. Postea cum ipſis
Hispanis graua bella gesserunt, nec prius perdo-
mitæ prouinciæ iugum Hispaniæ accipere po-
tuerunt, quàm Cæsar Augustus perdomi-
to orbe, victricia ad eos arma tran-
stulit, populumq; barbarum ac fe-
rum legibus ad cultiorem vitæ
vsum traductum, in for-
mam prouinciæ
redegit.

FINIS.

Carthagi-
nensium occu-
panda.
suo quæ
sueri: His-
paniæ occu-
panda.

10

*regere

20

30